

Kátai Gábor

GONDOLATOK AZ IFJÚSÁGPOLITIKÁRÓL ÉS ESZKÖZEIRŐL

X 15062

KÁTAI GÁBOR

**GONDOLATOK AZ IFJÚSÁG-
POLITIKÁRÓL ÉS ESZKÖZEIRŐL**

– MAGYARORSZÁGON ÉS EURÓPÁBAN

S 6 0 2 1

BELVEDERE

2006

Lektorálta: Gábor Kálmán
A szöveget gondozta: Kátai Brigitta
Grafika, nyomdai előkészítés: Gróf Róbert
Kiadta a Belvedere Meridionale 2006-ban
www.belvedere.meridionale.hu
szerk@belvedere.meridionale.hu
Kiadóvezető: Jancsák Csaba
Nyomta: Bába Nyomda, Szeged

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000453836

X150621

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó és a szerző előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

© Kátai Gábor, 2006

© Belvedere Meridionale, 2006

Kátai Gábor: Gondolatok az ifjúságpolitikáról és eszközeiről

ISBN 963 9573 19 1

**AJÁNLOM CSALÁDOMNAK, AMELY SZÜLETÉSEMTŐL MÁIG BIZTONSÁGOT ADOTT A
BIZONYTALAN VILÁG KUTATÁSÁHOZ. KÍVÁNOM, HOGY MÁSNAK IS ADASSÉK MEG
EZ A SZERENCSE!**

TARTALOM

1. Ifjúságpolitika	9
1.1 Kik a fiatalok, mi a fiatalkor?	11
1.2 Miért foglalkozunk fiatalokkal?	14
1.3 Mióta foglalkozunk ifjúságüggyel?	16
1.4 A nemformális nevelés, mint módszertan	18
1.5 Ifjúságsegítő, ifjúságpolitikai megközelítések	23
1.5.1 Ifjúságsegítő	23
1.5.2 Az ifjúsági közösség	25
1.5.3 Az ifjúságpolitika értelmezési lehetőségei	26
2. Ifjúságpolitika Magyarországon	33
2.1 1971-1990	37
2.1.1 1971. évi IV. törvény az ifjúságról	37
2.1.2 1980-as évek	39
2.2 1990-2002	42
2.2.1 Az Ifjúsági és Sportminisztérium (ISM) létrejöttéig (1990 – 1998)	42
2.2.2 Az ifjúsági intézményrendszer megszilárdulása (1999-2002)	45
2.3 2002-2006	50
2.3.1 GYISM Tárcastratégia	51
2.3.2 Az „ifjúsági törvény” tervezete	55
2.4 Civil szektor 1987-2005.....	59
3. A hazai ifjúságpolitika eszközei	61
3.1 Jogszabályok, intézményrendszer	63
3.1.1 Jogszabályok	63
3.1.2 Intézményrendszer	64
3.2 Ifjúsági célú források és képviselő	65
3.2.1 Ifjúsági célú források	65
3.2.2 Ifjúsági képviselő (országos, regionális)	67
3.3 Ifjúsági munka helyi szinten	70
3.3.1 Ifjúsági referensek, ifjúságsegítők	71
3.3.2 Ifjúsági információ	72
3.3.3 Ifjúsági koncepciók, helyi ifjúságpolitikák	73
3.3.4 Gyermek és/vagy ifjúsági párbeszédrendszerek működtetése	74
3.3.5 Közösségi terek	75
3.3.6 Tendenciák	75
3.4 Ifjúságkutatás	77
3.4.1 Ifjúságkutatás Magyarországon	77
3.4.2 Ifjúság 2000; Ifjúság 2004	77
3.4.3 Mozaik 2001	78
3.4.4 Jelentés az ifjúság helyzetéről	79
3.4.5 Regionális Ifjúsági Helyzetelemzések 2005	79
3.5 Ifjúsági turizmus	81
3.5.1 Az ifjúsági turizmus fejlesztése	81
3.5.2 Központi táboroztatás	82
3.6 Szolgáltató irodák a felsőoktatásban	83
3.7 Történelmi vallási közösségek ifjúsági szolgáltatásai	85
3.8 Nemzetközi együttműködések	86
3.8.1 Államközi szerződések, a protokollok	86

3.8.2 Visegrádi Országok együttműködése (V4)	87
3.9 Magyar-magyar ifjúsági kapcsolatok	89
3.9.1 Metszéspont Iroda	89
3.9.2 Magyar Ifjúsági Konferencia (MIK)	89
3.9.3 Agora Kárpát-medencei Információs és Szolgáltató Irodahálózat	92
3.9.4 Összhang, Trívium, DKMT ERISZ	93
4. Ifjúságpolitika Európában	
– európai kitekintés, és nemzetközi együttműködések	95
4.1 Ifjúsági munka Európában	97
4.2 Ifjúságpolitikák Európában	97
4.3 Európa Tanács (Council of Europe), Európai Unió (European Union)	103
4.3.1 Európa Tanács (Council of Europe)	103
4.3.2 Európai Unió	105
4.4 Nemzetközi szervezetek	109
4.4.1 ENSZ	109
4.4.2 Nemzetközi Ifjúsági Alapítvány – International Youth Foundation	109
4.4.3 A Nemzeti Ifjúságpolitikák Nemzetközi Tanácsa – International Council on National Youth Policy	109
5. Az európai ifjúságpolitika eszközei	111
5.1 Fehér Könyv folyamat	113
5.2 Ifjúság 2000-2006 Program	114
5.3 'Ifjúság 2007- 2013' Program	116
5.4 Eurodesk, információ	117
5.5 Képzések, kiadványok	117
6. Az ifjúsági munka új jelenségei, kihívásai	119
6.1 Virtuális ifjúsági munka	121
6.1.1 Virtuális valóság és a fiatalok	122
6.1.2 Virtuális kommunikáció az állam és a fiatalok között	125
6.1.3 Összegző megállapítások	127
6.2 Globális Nevelés (Global Education)	128
6.3 Emberi jogi nevelés	129
6.4 Roma/cigány ifjúsági munka	130
6.5 Integrált ifjúságpolitika	132
7. Rövidítések, fogalomtár	133
7.1 Rövidítések	135
7.2 Fogalomtár	138
8. Irodalom	155
9. Táblázatok, ábrák jegyzéke	163
A szerzőről	164
Summary	165
Zusammenfassung	167

Kedves Kolléga!

Az elmúlt nyolc évben tartott előadásaimnak és szakmai beszélgetéseimnek szerkesztett változatát tartod kezében. Számomra különösen aktuális ezeknek a gondolatoknak a közreadása most, amikor a felsőoktatásban több, mint 600 hallgató iratkozott be ifjúságsegítő szakra, és az elmúlt nyolc év tendenciáit tekintve egyre szaporodik az ifjúságpolitikával foglalkozók, napi rendszerességgel ifjúságsegítést végzők száma.

Írásommal azoknak a munkáját szeretném segíteni, akik a fiatalokról, az ifjúságpolitikáról gondolkodnak, ösztönös ifjúságsegítők, önkéntesek, civilek, akik kíváncsiak arra, mit gondol a mindennapi ifjúsági munkát leíró környezetről, jelenlegi helyzetről egy félig elméleti, félig gyakorlati szakember.

Önkényesen válogatott gondolatokat összegeztem, egyes megközelítéseket ragadtam ki, hasonlítottam össze egymással, és számos szubjektív elemet építettem a szövegbe. Remélem sok vitát, talán ellenérzést fogok kiváltani megállapításaimmal és kérdéseimmel, de ez nem lehet másképp, ha egy egyelőre ilyen szűk alrendszerben születik egy ilyen típusú munka. A szöveg arra tesz kísérletet, hogy felvillantson problémákat, kérdéseket, ösztönözve az egyéni kutatómunkát, válaszkeresést, és a kritikus megközelítést.

Köszönetet mondok minden munkatársnak, és támogatónak, aki az elmúlt 15 évben megtisztelt tanácsaival, gondolataival. Külön köszönöm Szabó Lászlónak, hogy helyettes-államtitkárként felhívta figyelmemet a hivatásszerű ifjúsági munkára, és erre a területre hívott.

Köszönöm Kádár Péternek az elmúlt évek beszélgetéseit, melyek alapján hasonló gondolatokkal akár ő is írhatta volna ezt a könyvet.

Szeretettel:

Kátai Gábor

Különleges köszönet illeti:

Bauer Bélát, Bertalan Pétert, Dupcsák Ildikót, Fábri Istvánt, Földesi Szabolcsot, Földi Lászlót, Gábor Kálmánt, Gellai Gergőt, Gerencsér Gergőt, Gróf Róbertet, Hamvas Lászlót, Hartmann Zsoltot, Jancsák Csabát, Kátai Brigittát, Katona Máriát, Kovács Zsoltot, Kuna Tibort, Majó Zoltánt, Makkos Viktóriát, Mihalik Dávidot, Németh Zitát, Palik Zoltánt, Pintér Attilát, Szabó Andrást, Ványi Bálintot, Vincze Bélát, Woosch Pétert, Zumarát.

1. IFJÚSÁGPOLITIKA

1.1 KIK A FIATALOK, MI A FIATALKOR?

A „fiatalt”, mint fogalmat a különböző szakmák, az egyes szakemberek egymáshoz képest nagyon különbözően határozzák meg. Kutatásaim során a fiatal több mint negyven meghatározásával találkoztam, ezeket két fő csoportba osztottam:

1. Adminisztratív szempontú, életévek szerinti megközelítés.
2. Az emberi egyed fejlődése szerinti megközelítés.

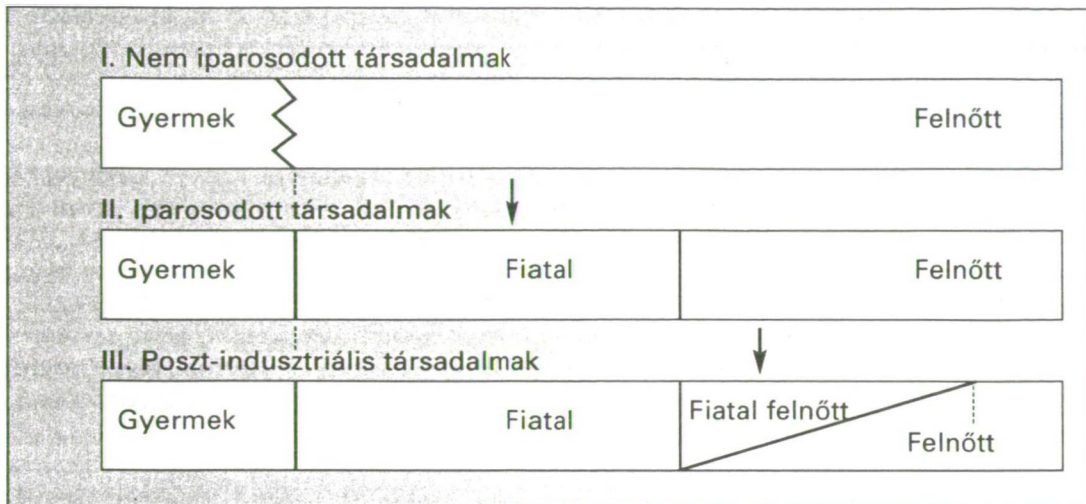
Az első csoportba tartozó megközelítések például a polgári jog, vagy a büntetőjog szerinti lehatárolás, mely Magyarországon a 14-18 év közötti korosztályokat sorolja a fiatalok közé. Az ifjúságpolitikai lehatárolások is általában életkor szerint történnek, Magyarországon a jelenleg hatályos jogszabály szerint (1995. évi LXIV. Törvény) a 15-26 éves közötti korosztályok csoportja. Európában a lehatárolás szinte mindenhol a 0-30 év közötti korosztályok valamilyen alcsoportjával történik, különböző szempontok szerint. (Áttekintés a 4.2 pontban található.) Az életévek szerinti megközelítések homogenizálnak, könnyítik az adminisztratív aktusok elvégzését (jogképes, jogosult, stb.), szűk mozgásteret engednek az egyéni mérlegelésnek.

A második csoportba a biológiai, pszichológiai, szociológiai megközelítések tartoznak. Biológiai értelemben az ember életének a serdülő- és felnőttkor közötti szakasza a fiatalkor (a 17. és a 22. életév), az ebben az életkorban lévő egyed a fiatal.

A pszichológiának számos ága foglalkozik ezzel az életszakasszal, pl. Freud pszichoszexuális, vagy Piaget kognitív fejlődési szakaszai, megközelítései. Az ifjúságsegítés szempontjából fontos az Eric Erikson-féle pszichoszociális modell, mely szerint a 12-20 éves kor a serdülőkor, a 20-40 éves kor közötti időszak a fiatal felnőttkor. A serdülő megpróbálja felfedezni saját értékeit, pozitív vonásait, megpróbálja megtalálni a saját helyét a világban, kiválaszt néhány olyan társadalmi szerepet, melyet elfogadhatónak tart, és ezeket gyakorolja. Erre az életkorra az identitáskeresés a legjellemzőbb fogalom. A fiatal felnőtt a 20-40 év közötti életkorban fejezi be tanulmányait és családalapításra törekszik. Megjelenik az intimitás iránti igény, a személy beilleszkedik egy önálló családba, tartós baráti társaságot alakít ki, kialakítja saját személyes életterét, életkörülményeit. Fejlődéslélektani értelemben a fiatalkor az ember társadalmi, erkölcsi, pszichikai fejlődésének kitüntetett időszaka, azaz a személyiségfejlődésének egyik legfontosabb ideje, a leválásra való felkészülés feladatával.

A szociológiai megközelítések is rámutatnak arra a jelenségre, hogy a fiatalok, fiatal felnőttek csoportját a legkevésbé sem lehet homogén egésként vizsgálni. Főként angolszász és német szociológusok nyomán pedig egy új fogalom is beépült a gyerekekkel, fiatalokkal, fiatal felnőttekkel foglalkozók fogalomtárába. Ez a posztadoleszcencia. A posztadoleszcencia koncepciót Kenneth Keniston vezette be a tudományos vitába. Szerinte a modern társadalmakban megfigyelhető, hogy a szexuális érettség és a szociális értelemben vett felnőtté válás, illetve a munkavállalás időpontja fokozatosan elkülönül egymástól. Ebből adódóan kialakul egy olyan életszakasz, melyben a felnőtté válás dimenziói fokozatosan, egymáshoz képest részben elcsúszva jelentkeznek. Ez a magatartási forma különböző tekintetben tér el mind a fiatalok, mind pedig a felnőttek eddig megfigyelt magatartásától. A posztadoleszcens életszakaszban járó fiatalok a felnőtté válás legtöbb pszichológiai kritériumának megfelelnek, de nem elégítik ki a szociológiai követelményeket. Nem rendelkeznek a felnőttkort társadalmilag alapvetően meghatározó tulajdonságokkal, nincsenek beépülve a társadalom intézményes szerkezetébe (Keniston 1968).

1. ÁBRA: A 30 ÉVES KOR ALATTI ÉLETSZAKASZ TÖRTÉNELMI ÖSSZEHAISONLÍTÁSBAN*

forrás: Vaskovics László (* A vastagon kihúzott háromszög a posztadoleszcens életszakaszban lévő fiatal felnőttek csoportját tükrözi.)

A folyamat a 60-as 70-es években erősödik fel, válik tömegessé, hazánkban a 90-es években válik jellemzővé. A szociológusok közül többen ezt az időszakot ifjúsági korszakváltásnak nevezik (Jürgen Zinnecker, Gábor Kálmán), ennek a folyamatnak az eredménye, hogy a fiatalok fokozatosan a társadalom mintaadóivá válnak.

Ebben a dolgozatban a jogi és szociológiai értelemben vett gyermekkor és az anyagi, háztartás-, kultúra-, döntéshozatalbeli függetlenséget feltételező felnőttkor közötti időszakot nevezem fiataloknak, az ebben az életszakaszban lévő egyéneket fiataloknak.

Ezek a megközelítések adnak lehetőséget az életkortól független egyéni mérlegelésnek, ezek az értelmezések jelölhetik ki azokat a területeket, és érintkezési pontokat, melyeken az ifjúságsegítő, mint a fiatalokat támogató szakember, aktív lehet.

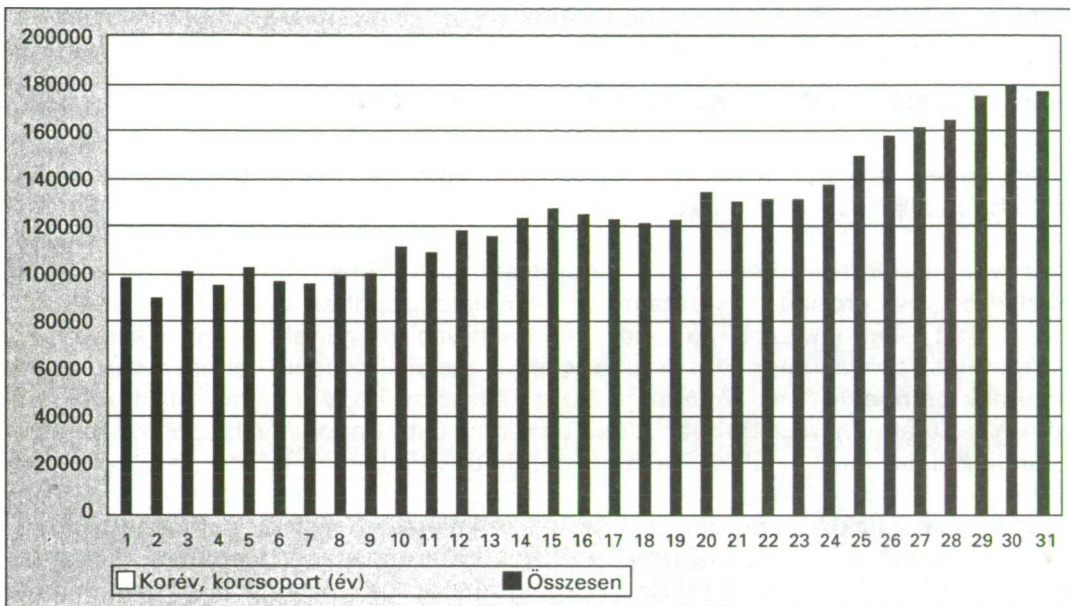
Ezekon a leírásokon túl érdemes a Magyar Értelmező Kéziszótár 2003. évi kiadása szerinti meghatározásokat is megismerni: „Fiatal”: 1. Az életének még többé-kevésbé a kezdeti, fejlődő szakaszában lévő; 2. Valamely állapotban nem rég óta lévő. A „fiatalkor”: 1. Valaki, valami (teljes) kifejlődésének időszaka. 2. Jog szerint a 14-18 év közötti személy.

Jelen írás az ifjúságpolitikával és eszközeivel foglalkozik. Így nem tárgyalja a fiatalok egyéni élethelyzetét, problémáit, hanem azokra az ifjúságpolitikai felfogásokra és eszközökre koncentrál, melynek keretében a konkrét ifjúsági munka, ezen belül az ifjúságsegítés, a segítői-tanácsadói szerep helyet kap.

Fiatalok számossága Magyarországon és az Európai Unióban

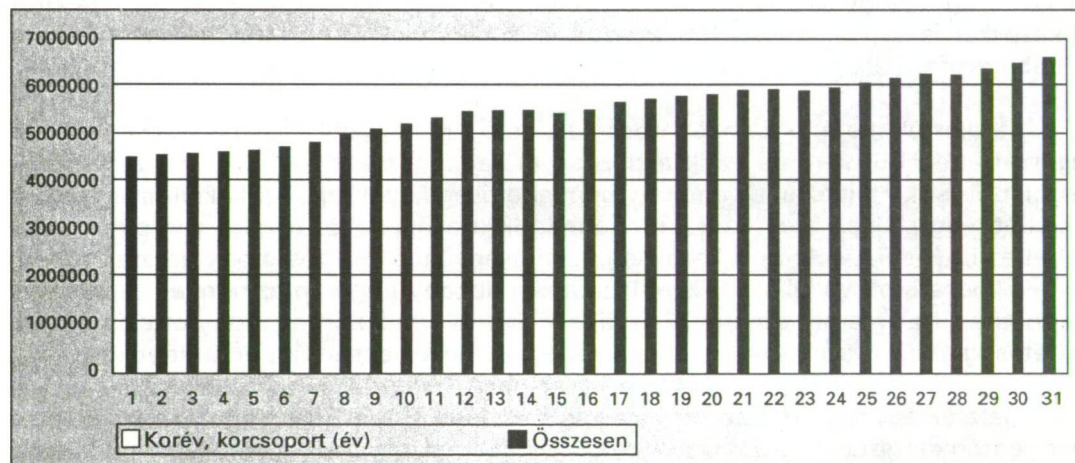
Az ifjúságpolitika és annak eszközei áttekintésekor érdemes számba venni azt is, hogy mekkora az a célcsoport, amelynek támogatásának, segítségének kereteit jelöli és biztosít eszközöket az ifjúságpolitika. Az alábbi ábrák a 0-30 év közötti korosztályokba tartozó személyek számosságát mutatják be.

2.A. SZÁMÚ ÁBRA – 0-30 ÉV KÖZÖTTI SZEMÉLYEK SZÁMA MAGYARORSZÁGON

forrás: Eurostat, 2006. nyomán, saját szerkesztés

2.B. SZÁMÚ ÁBRA – 0-30 ÉV KÖZÖTTI SZEMÉLYEK SZÁMA AZ EURÓPAI UNIÓBAN

forrás: Eurostat, 2006. nyomán, saját szerkesztés

Az ábrák továbbgondolásához érdemes tudni, hogy az egyes korosztályok mekkora arányt jelentenek a teljes népességen belül. Magyarország összlakossága 10,2 millió fő, ezen belül a 0-14 évesek 15,44%-ot, a 15-25 évesek 14,42%-ot, a 26-30 évesek 8,9%-ot tesznek ki. Összesen a népesség 38,75%-a.

Az Európai Unió összlakossága 449,6 millió fő. Ezen belül a 0-14 évesek 16,84%-ot, a 15-25 évesek 14,24%-ot, a 26-30 évesek 7,13%-ot tesznek ki, összességében a népesség 38,21%-át adják.

A hazai és az Európai Unió ifjúságpolitikai felfogásában is ifjúságként a fiatalok (15-25 év közöttiek), mint egyének összességét, teljes csoportját értjük. Az ő számosságuk hazánkban 1 470 875 fő, az EU országában összesen 64 017 755 fő volt 2001-ben.

Az ifjúságpolitika „végső kedvezményezettjei” tehát, az európai társadalmak átagosan 1/7-ét kitevő csoport tagjai.

1.2 MIÉRT FOGLALKOZUNK FIATALOKKAL?

A nagyon sok lehetséges válasz közül néhány, amelyek miatt a társadalmak kitüntetetten foglalkoznak a fiatalokkal:

I. Mióta modern értelemben vett ifjúságüggyel foglalkozunk – ez kb. 1968 és az utána következő évek Európában -, azóta olyan folyamatok zajlottak le, amelyben az ember (egyén) vált a legfontosabbá, a tudás, képesség vált a legértékesebbé, a képzettség vált meghatározóvá, mégpedig nem feltétlenül a lexikális tudás, hanem a **változó, új tartalmak befogadásának képessége**. Az a képesség, hogy az újhoz alkalmazkodni tudjunk, és újat tudjunk létrehozni. A befogadó és újító (innovatív, kreatív) szemléletmódnak a kialakulása - kialakítása leginkább fiatal-, ifjúkorban lehetséges.

II. Az **európai őslakos népesség**, egy-két állam kivételével, jelenleg mindenütt **fogy**. Egyre fontosabbak azok az egyedek, akik egy adott népcsoportnak a kulturális, társadalmi és gazdasági kontinuitását, fenntarthatóságát biztosítják, hiszen egyre kevesebb van belőlük. Nyilván több társadalmi figyelem fordul az egész folyamat miatt a fiatalok irányába. Az egyre kevesebb születő egyednek kell minél inkább kompetenssé, minél inkább versenyképesé, minél inkább okossá, minél inkább kiválóvá nevelni úgy, hogy képes legyen befogadó lenni az ország, a világ más tájairól érkezőkkel is. Karakteresen fogalmazva, a fiatalok az egyes társadalmak legjelentősebb erőforrásai.

III. A fiatalok előtt **egyre több lehetőség áll**, de **egyre nagyobb rizikó** is egyben. Az idő egyre fontosabb elemmé válik a gazdag társadalmak életében, nincs idő hibázni, legalábbis sokat hibázni, és amennyiben lehetőség kínálkozik, azt ki kell használni. A saját út megtalálása, a gyorsuló mindennapok kritikája nehéz feladat, fontos támasza lehet az egyes fiataloknak a közösség, az ifjúságsegítő. Fontos, hogy a fiatalok merjenek kockázatot vállalni, hiszen bízhatnak abban, hogy intézményes segítséget kaphatnak, ha valami nem úgy sikerül, ahogy tervezték. Fontos, hogy értesüljenek a lehetőségeikről, hiszen ezekből egyre több van, de közel sem jut el mindenkihez.

IV. A fiatalok egy részének **segítségre van szüksége**. Segítségre van szüksége, mert a hagyományos szocializációs rendszerek (család, iskola, barátok, intézmények, stb.) nem teljes mértékben töltik be azt a funkciót, hogy képesek legyenek a fiatalokat a társadalomba integrálni. Sokan szorulnak átmenetileg, vagy tartósan a társadalom szélére, ahol szakellátásra még nincs szükségük (vagy nem hajlandók, képesek igénybe venni azt), de támogatókra, támaszokra viszont igen. Ezeket a támaszokat egy segítőben - kockázatmentesen, vagy minimális kockázattal - keresik a fiatalok. Ha ilyen támaszokat nem vagyunk képesek nyújtani, akkor sokan a deviáns magatartásformákat fogják tartósan gyakorolni, ezzel súlyos és nagyon nehezen visszafordítható károkat okozva saját maguknak és a társadalom egészének.

V. Miért foglalkozunk külön fiatalokkal, az iskolarendszeren, a szociális alrendszeren és minden más rendszeren kívül, vagy azok dimenziójaként, mégis komplexen? Mert az előbb említett alrendszerek nem adnak meg minden választ a fiatalok kérdéseire.

Sőt, számos esetben lehetőséget sem teremtenek a kérdések feltételére. Azokban az országokban, ahol már a közoktatás is kifejezetten kompetencia és gyakorlatorientált, (pl. a skandináv országokban) szintén van állami és helyi önkormányzati ifjúságpolitika, ifjúsági program, ott is van ifjúsággal foglalkozó szervezetrendszer, sőt ezekben az országokban különösen fejlett ez az alrendszer. Ott is érzékelik a szakemberek, hogy a szakellátás, az ellátórendszerek működtetése nem elégséges. Minőségében érdemes mást is nyújtani a fiatalok számára, illetve köztesen kell mást nyújtani a fiataloknak. Az ellátórendszer előtt, a családi, iskolai közösségeken túl van egy szociális tér, mely alkalmas arra, hogy **a fiatalok társadalomba való beilleszkedésének minimumához (szocializációs minimum) segítséget nyújtsuk.** Egy olyan tér, ahol a **társadalmi közlekedést** tanulhatják meg a fiatalok, egy olyan tér, mely hatásában rendkívül felerősítheti az egyes szakpolitikák eredményeit.

Ha azt állítom, hogy olyan képességekre van szükség, amelyek segítik a változást feldolgozni, illetve előidézni, akkor ennek a részletes kibontása úgy szólhat, hogy szám-talan olyan dolog van a környezetünkben, ami iskolarendszeren belül nem, vagy nehézkesen, korlátozottan, időigényesen tanulható. Az iskolarendszer nagyon sokat tud hozzáadni egy fiatal fejlesztéséhez, megalapozza azt (a családdal együtt), mégis vannak olyan dolgok, jellemzően kompetenciák, amelyek nem tanulhatók iskolai, családi keretek között.

Nagyon nehezen tanulható meg a társadalmi közlekedés; az a képesség, hogy a társadalom különböző pontjain, különböző rétegeiben mindig a megfelelő viselkedésmódot, a megfelelő kommunikációs eszköztárat, a megfelelő „közlekedési eszközt” válasszák, hogy a céljaikat elérjék. A jelen posztmodern információs társadalmában, mely rendkívül szegmentált, nagyon sok különböző részből, szubkultúrából áll, eligazodást, saját utat találni nem könnyű dolog.

Két évtizeddel ezelőtt a gyakorlatcentrikus oktatás mellett az volt az érve az akkori pedagógiai szakembereknek, hogy úgy jönnek ki az általános iskolából a gyerekek, hogy egy csekket sem tudnak feladni a postán. A csekkek világa kiegészült nagyon sok más helyzettel, feladattal, amelyeket a sikeres felnőtté válás érdekében meg kell tudni oldani.

VI. A hazai Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Programnak mottója így hangzik: **Értékünk az ember!** Azért szól így, mert a XX. század második fele és a XXI. század első fele az okos, művelt, tájékozott, sok képességgel, nyitottsággal rendelkező emberekről szól. És csak egyik oldala az ifjúsággal foglalkozásnak az, hogy a fiatalok képesek legyenek közlekedni a felnőttek társadalmában, és akarjanak integrálódni oda, képesek legyenek használni a felnőttek által kialakított társadalmi rendszereket. A másik fontos ok, hogy ezek a társadalmi rendszerek sok tekintetben kifulladásra kaphatnak. Ha a fiatalokra nem, mint egy tapasztalatlan kis felnőttre, egy felnevelendő, alakítandó lényre, összefoglalóan problémára tekintünk, hanem erőforrásra, aki szembeáll a társadalommal önmagával, aki megkérdezi olyan kérdéseket, amelyeket a társadalom természetesen vesz, akkor jelenik meg a másik lényeges momentum: **a fiatalok támogatása befektetés a jövőbe**, hiszen nemcsak a jelen társadalmának működési eszközrendszerét tanulják meg, hanem azt fejlesztik is.

VII. A demokrácia nem egy egyszeri művelet, amelyet egyszer elvégez az ember, majd az eredménye évtizedekig él. **A demokráciát minden nap, minden percben meg kell élni, és küzdeni kell azért, hogy ez a fajta eszmerendszer működjön, minőségében javuljon** (már ha valaki ebben a fajta eszmerendszerben hisz). Az ifjúsági munka főként ezt szolgálja. Az eredményei látszólag gyorsan elillannak, nehezen

jeleníthetők meg, viszont kitörölhetetlen nyomokat hagynak azokban a fiatalokban, akik ezzel az alrendszerrel, megközelítéssel, az ifjúságsegítőkkel kapcsolatba kerülnek.

VIII. A modern társadalmakban az érdekérvényesítés főszabálya szerint **mindenkire annyi társadalmi figyelem jut, amennyi a társadalmi érdekérvényesítő képessége annak a csoportnak, melyhez tartozik.** Ha ez a társadalmi érdekérvényesítő képesség alacsony, a szervezettség alacsony szintje és a közös fellépések lehetőségének jellemző hiánya miatt, akkor erre a társadalom egészének kell külön figyelmet fordítani. Ilyen csoportok lehetnek a fogyatékkal élők, a nemzeti és etnikai csoportok, és ilyenek a fiatalok.

IX. Még egy fontos ok, amely a XXI. század elején nem hagyható figyelmen kívül; ez pedig az ún. globalizáció, az ehhez kapcsolódó globalizmus, vagy global village (globális falu) jelensége. **Ez a jelenség és közérzés arról szól, hogy a hajdan nagynak vélt földgolyó összesűrűsödött, pontszerű lett.** A gazdag társadalmak fiatal egyedei számára minden egyes része a földgolyónak elérhetővé, megismerhetővé és megismerendővé vált. Azokat a képességeket, amelyeket ehhez a megismeréshez tudni kell, egyrészt a felnőtt társadalom nem tudja készen átadni a fiataloknak, hiszen a felnőtt társadalom jelentős részének nem volt lehetősége ilyen típusú tanulásra fiatal korában, vagy jelenleg sincs lehetősége. Másrészt pedig, nem lehet készen átadni, mert országtól, kultúrától, területtől, egyes emberektől függ az, hogy egy fiatal mit szeretne saját magán fejleszteni, és a legkülönbözőbb területektől mit tud ehhez kapni. Mindenki személyes tanulása, recept nélküli egyéni kihívása az, amivel elsajátítja azt a képességet, hogy a helyi társadalomban, vagy az adott ország, az adott nemzet társadalmán belüli közlekedésen túl ebben a faluban, amit global village-nek hívunk, szintén tudjon közlekedni.

Ez a gondolkodás vezérli a nemzetközi ifjúsági munkát, amely a helyitől a globálisig jut el, és azokat a képességeket igyekszik fejleszteni, amelyek az egész földgolyóbison lehetséges társadalmi közlekedést, együttműködést alapozzák meg.

1.3 MIÓTA FOGLALKOZUNK IFJÚSÁGÜGGBYEL?

1968 után kezdődik el Európában az önálló és komplex ifjúságügy megszületése. Az úgynevezett modern kor (az iparosodott társadalmak), a két világháború közötti időszak messze nem foglalkozik olyan típusú ifjúságpolitikával, ifjúsági fejlesztő munkával, amivel jelenleg foglalkozunk. Akkor alakultak ki a jelenleg is használatos állami, civil ifjúsági kezdeményezések, amikor az ifjúsági korcsoport elkezdett társadalmilag különösen aktívvá válni. Ha 1956-ra gondolunk Magyarországon, akkor ennek motorjaként, az 1968-as események során szintén motorként, és azóta is, számtalan alkalommal. (Az „1968-as események” megnevezés alatt számos eseményt, fogalmat, megközelítést értenek használói. Fontos azonban megjegyezni, hogy nem csak az adott évben zajló történések érdekesek önmagukban, hanem azok a tendenciák, folyamatok, melyek ebben az időszakban érzékelhetőek, játszódnak le. *„Az 1968-at megelőző és követő néhány év során nagy jelentőségű politikai megrázkódtatásokra került sor Észak-Írországból, Nagy Britanniából, Nyugat-Németországból, Franciaországból, Olaszországból, Portugáliából, Görögországból, Chiléből, Bolíviából, Guayanából, Mexikóból, Uruguayból, Nicaraguából, a Dominikai Köztársaságból, Argentínából, Angolából, Kongóból (a tegnapai Zairéből), az arab világ nagy részében, (az akkori) Csehszlovákiából, Japánból, Dél-Koreából, Dél-Afrikából és természetesen az Egyesült Államokban”* – ad McDermott még bőségében is esetleges felsorolást.” – írja Konok Péter.

Ezek közül három elemet tartok különösen hangsúlyosnak: nyugat-európai diáklázadások - melyek Párizsból, a Sorbonne egyetemről indultak, a Prágai Tavasz - mely forradalmat vérbe fojtotta a kelet-európai tömb, és a vietnámi háború elleni tüntetések, emberi jogi megmozdulások felerősödése az Egyesült Államokban. Ez a három eseménysorozat ifjúságpolitikai szempontból kiemelt fontosságú, hiszen hatásukra születik meg az a felismerés, hogy a fiatalokkal, az ifjúsággal, mind politikai és társadalmi-gazdasági tényezővel sokkal mélyebben, árnyaltabban, integráltabban szükséges foglalkoznia a társadalom egészének, mint azt addig az európai és észak-amerikai demokráciák tették.)

Ennek a megközelítésnek a tudományos alapját az első fejezet, első pontjában tárgyalt szociológiai irányzat írja le.

Ha a legutóbbi, akár 2005-ös, akár 2004. őszi eseményeket idézzük fel: Ukrajna, Grúzia és Kirgizisztán forradalmát; vagy a jugoszláviai eseményekben az Otpor mozgalmat, ezek mind ifjúsági, egyetemista tömegbázisú, ihletésű mozgalmak voltak. Ez azért volt akkor és most lehetséges, mert '68 környékétől már rendelkezésre álltak olyan eszközök, amelyekkel a fiatalok meg tudták szervezni magukat. A fiatalok jól használják a média különböző ágait, legyen ez hagyományos média (rádió, televízió), vagy később, a kilencvenes évek közepétől az internet világa, a digitális kultúra.

Forradalom és alacsony érdekérvényesítő képesség! Ez a két momentum elég messze áll egymástól. A forradalmak nem tartoznak a társadalmunk mindennapi működéséhez, csakis egy adott pillanatban, adott társadalmi helyzetben törnek ki, és ilyenkor a fiatalok természetes tömegbázist képezhetnek. A mindennapok során ez a társadalmi réteg nem feltétlenül aktív, illetve közösségeiben nem feltétlenül aktív. Az Eurobarometer 55.1 kutatása szerint a fiatal korosztály Európa-szerte nem azonosul már a hatalom befolyásolásának hagyományos szervezeteivel, az érdekérvényesítő szervezetekkel (pártokkal, szakszervezetekkel), elfordul a kollektív részvétel hagyományos eszközeitől.

A megnövekedett szabadidő a XX. század második felében azt eredményezi, hogy sokféle szabadidős szokás alakul ki. Ezek a szabadidős szokások nagyon szerteágazóak és nagyon árnyaltak, a szociológia nyelvén: rétegzettek. Ezekben a szabadidős szokásokban a szervezet, a közösség létezésének helyét részben a tevékenység, az akció veszi át. A két világháború között legényegylethez, leányegylethez tartozni, valamilyen szervezetbe belépni természetes dolog volt, természetes dologként kezelte a társadalom. Ma sokkal inkább kezeljük természetesként azt, hogy valamilyen akcióhoz csatlakozik valaki, valamilyen – most divatos fogalmi készlettel élve – projekthez csatlakozik egy fiatal, annak a megvalósításában vesz részt. Kevésbé lényeges ebben az esetben a szervezet. Az, hogy a fiatalok értelmes projektekben, akciókban, megmozdulásokban részt tudjanak venni, és ezen keresztül képességeket sajátítsanak el, az államra kötelességet ró, hiszen valamilyen eszközöket, bejáratott mechanizmusokon keresztül rendelkezésükre kell bocsátani. Ez lehet fizikai tér, lehet pénz, lehet információ, vagy lehet segítő, animátor.

Összefoglaló: Mi ifjúsági szakemberek azért foglalkozunk fiatalokkal, mert hisszük, hogy ha a fiatalokra nem mint problémára, hanem mint erőforrásra tekintünk, akkor a társadalmak demokratikusabbakká, jobbakká, kritikusabbakká, szolidárisabbakká, igazságosabbakká, esélyegyenlőbbekké tudnak válni. Ehhez járul hozzá rendkívül nagymértékben a fiatalok kritikus hozzáállásában rejlő tartalékok felfedezése, felfedése, láthatóvá tétele.

1.4 A NEMFORMÁLIS NEVELÉS, MINT MÓDSZERTAN

A nemformális nevelés, mint módszertan, az ifjúsági munka elválaszthatatlan sajátja, módszertani ismérve. Ha nemformális nevelésről beszélünk, akkor ezalatt többen azt értik, hogy nem az iskolapadban történő nevelő, fejlesztő munka. Ez egy létező, de általam nem osztott elképzelés. Ha így vesszük ezt a definíciót, akkor nemformális nevelőként a család, a barátok, a helyi közösség, minden szubkultúra jelen van. Ha árnyaltabban tekintjük, és az ifjúsági munkára koncentrálunk, akkor ez az a módszer, mely a nevelést nem az iskolarendszerben megszokott keretek között kívánja végezni, hanem az egyénben meglévő képességek kibontásával és fejlesztésével. Nem kevésbé, hanem másként szabályozott keretek között, de valamilyen tervezett pedagógiai folyamat részeként. (Azt a tanulási folyamatot, mely spontán következik be, nem pedagógiai folyamat részeként, hanem egyes (élet)helyzetekben, egyes nem tervezett alkalmakkor, informális tanulásnak nevezhetjük.)

A pontos fogalom-meghatározás nehézségeire világít rá egy 2002-ben készült a „Nemformális tanulás: a fogalmi terep feltérképezése” című elemzés. Helen Colley, Phil Hodgkinson és Janice Malcolm riportja megállapítja, hogy a szakirodalomban három fő megközelítés létezik a formális, nemformális és informális tanulás használatával kapcsolatban:

- a) Nagyon sok szöveg használja egyikét-másikat tiszta definíció nélkül,
- b) még nagyobb számban hivatkozzák, a forrás pontos megjelölése nélkül,
- c) kisebb de egyre növekvő számú irodalomban adnak valamilyen definíciót.

A harmadik megközelítésben van bizonyos egyesség arról, hogy hogyan kellene, lehetne definiálni, meghatározni, használni ezeket a fogalmakat. Ezek a definíciók gyakran fedik egymás, de sokszor komolyan különböznek egymástól. Összegyűjtve ezeket a szövegeket körülbelül 20 olyan faktort találtak, melyek átfedik egymást. Nem találtak azonban objektív szempontokat ezek szűkítéséhez, és három további problémával szembesültek. Elsőként azzal, hogy az informális tanulást indirekt módon, azzal határozzák meg, hogy mi nem formális. Másodsor, hogy a megközelítések értékeket is feltételeznek, melyek többször aláfölé rendeltségi viszonyban állnak egymással. Harmadszor, hogy nagyon komoly átfedések vannak a nemformális, informális tanulás között. Mindhárom problémakör komoly kétségeket vet fel a tiszta definícióalkotás lehetőségével kapcsolatban.

Három összegző megállapításra jutottak:

- A határvonalak a formális, nemformális és informális tanulás között csak adott környezetben, adott célok mentén értelmezhetők.
- Az adott szituációban és általában, inkább segít a formalitás és nemformális értelmezési tartományainak vizsgálata, azoknak az utaknak a feltárása, melyeken keresztül ezek kapcsolatba kerülnek egymással.
- Mindkét esetben figyelmet kell szentelni a tanulás szélesebb történelmi, társadalmi, politikai és gazdasági összefüggéseire, és a szerzők elméleti megközelítésére.

A szerzők úgy gondolják, hogy a három megállapítás kombinációja, különösen az utolsó kettő elfogadása adhat használható támpontokat a további kutatáshoz, és a tanulókkal, neveléssel kapcsolatos gyakorlati és szakpolitikai továbblépéshez.

Az 1. számú táblázat tartalmaz néhány olyan jellemzőt, melyek alapján a formális és nemformális jelleg megkülönböztethető egymástól.

Nemformális nevelés Ifjúsági közösségekben:

Általánosan elfogadott tétel, hogy az ifjúsági munka elsősorban közösségekben végezhető hatékonyan. Voltak és vannak kísérletek, amelyek egyéni ifjúsági munkát, akár egy komplex mentor-rendszert próbálnak felépíteni: minden fiatalhoz egy kortárssegítő vagy egy mentor felnőtt mellérendelésével. Ezek eddig Európában, a világban átütő sikert nem értek el, álláspontom szerint azért nem, mert ezt a funkciót a család a legtöbb társadalomban még be tudja, és be akarja tölteni. Legalább ilyen fontos szempont a módszer ára. Természetesen vannak kivételek: például a fiatalok-rú bűnelkövetők társadalmi reintegrációjában ez a módszer tűnik a leghatékonyabbnak, és legolcsóbbnak.

Azért is alapoz közösségekre az ifjúsági munka, mert ha fő célja, hogy az ismeretszerzésen túl társadalmi közlekedést, a társadalmi kulturális átöröklést biztosítsa, a fejlett társadalmakban a demokrácia működési formáit fejlessze, akkor a társadalmat, mint nagy közösséget elgondolva, ez közösségi tevékenységek formájában illeszkedhet a legjobban. Ha ez egy közösségi tevékenység, akkor nem választható el az ifjúsági munkától az egyéni fejlesztésen túl a közösségfejlesztés, annak az adott közösségnek (csoportnak) a fejlesztése, melyben ez az egyén tevékenykedik, vagy valamilyen szerepet vállal. A közösségfejlesztésnek is jellemzően nemformális módszertana van. Az életkor előrehaladtával, a személyiség megszilárdulásával a (kortárs) közösség formáló, mintaadó szerepe csökken, és az egyéni fejlesztés kerül előtérbe.

Pedagógia:

„Kettős értelemben használt komplex fogalom. Egyrészt a nevelés elmélete, neveléstudomány, másrészt a nevelés gyakorlati megvalósulása jelölésére szolgál. A pedagógia, mint neveléstudomány vizsgálja azokat a folyamatokat, körülményeket és feltételeket, amelyek közreműködnek a nevelésben. Feltárja összefüggéseiket, törvényszerűségeiket, s ezek alapján meghatározza a nevelés célját, alapelveit és feladatrendszerét, azokat az eljárásokat, szabályokat és módszereket, amelyek biztosítják a nevelési alapelvek megvalósulását, a nevelési cél elérését. Feltárja a nevelés eszközrendszerét. Magában foglalja azokat a kérdéseket, amelyek a nevelés lehetőségével és szükségességével, tényezőivel, szervezeti formáival, intézményrendszerével függnek össze.

Másik jelentésében a pedagógia azonos a nevelés konkrét, gyakorlati folyamataival. Ilyen értelemben beszélhetünk pedagógiai elméletről és pedagógiai gyakorlatról, amelyek egymással szoros kölcsönhatásban vannak. A pedagógia figyelembe veszi a mindenkor társadalmi elvárásokat, a gazdasági, szociális, politikai, kulturális tényezőket a nevelés-tudományi kutatások további feladatainak meghatározásánál. A pedagógia fogalmának mai értelmezése fokozatosan alakult ki a nevelési gyakorlat és a pedagógiai gondolkodás történeti fejlődése során... Két nagy területe az oktatáselmélet (didaktika), és a neveléselemélet.” – írja a Pedagógiai Lexikon. A pedagógiának különböző módszerei vannak, amit akár formális-nem formális felosztásban is összegezhetünk, de semmiképpen nem tehetünk egyenlőségjelet az iskola = formális módszerek, és ifjúsági munka = nemformális módszerek közé.

Ha projekteket írnak az ifjúsági közösségek, ahhoz projektmenedzsment ismereteket kell birtokolni. A projektmenedzsmentnek számtalan olyan eleme van, amelyek nemformális módon nem könnyen átadhatók (például a költségvetés tervezése). Ezek olyan tudáselemek, amelyeket formális módszertannal, jellemzően ismeretközléssel lehet átadni.

Probléma, hogy a nemformális nevelésnek magyar nyelven sem tisztázottak a fogalmi kerétei. A pedagógia fenti érzékeny és árnyalt definíciója alapján a pedagógusok, neveléstudósok, a didaktikai szakemberek, a neveléselemélettel, ifjúsági munkával,

ifjúságpolitikával foglalkozók munkásságában minden olyan fogalomnak ott kell lenni ebben a pillanatban is, amely leírja a formális és nemformális nevelés módszertanát teljes egészében. Hiszen az iskolában is van nemformális keretek között zajló fejlesztő munka, nevelő munka, akkor nyilván ennek a módszertanának is kidolgozottnak kell lennie (lásd reformpedagógiai irányzatok). Jelenleg a két megközelítés Magyarországon – talán a definíciós nehézségek miatt is - ha nem is harcban, de feszültségben áll egymással. Ez annak köszönhető, hogy az oktatási alrendszer, az alapvetően formális neveléssel foglalkozó rendszer nagyon nagy múltra tekint vissza, a nemformális, inkább képességfejlesztő megközelítés pedig jóval kisebb hangsúlyt kapott a múltban, jobbára az elitképzés részeként. Emiatt az ifjúsági szakmának a nyelvezete sem annyira fejlett, mint a formális nevelésnek a nyelve, irodalma sem olyan széles, és kutatása is fejlődőfélben van.

Formális, nem formális? – Győztes-győztes

Magyarországon azt az időszakot éljük, amikor az ifjúsági alrendszer a „nemformálisok”, konfliktusban állnak az oktatási alrendszer szereplőivel a „formálisokkal”. Ezek a rendszerek szerencsés esetben kiegészítik egymást, hiszen a végén egy adott fiatal áll, akire mindkét rendszer hat. Ő nyilván értetlenül tekint a „hithű” ifjúságsegítő, és a „hithű” tanár küzdelmére, amikor az alany mindkét esetben ő; mind a két szereplő az ő fejlődését kívánja szolgálni. Számos olyan biztató jel van Magyarországon, illetve számtalan európai országban, amely a két alrendszer (vagy nevelési-oktatási iskola) közötti közlekedést hivatott támogatni. Ilyenek például azok a szakemberek, akik az iskolában dolgoznak, de nem a formális oktatási munkához kötődnek. Klasszikusan ilyen az osztályfőnöki szerep, ilyenek az iskolai pszichológusok, de leginkább ilyenek a szabadidő-szervezők és a drogkoordinátorok, akik abban az időben állnak rendelkezésére a fiataloknak, vagy a fiatalok csoportjainak, amikor az iskolai alrendszernek már vége, iskolai nyelven fogalmazva „kicsöngettek”. Akkor az említett szereplők belső szolgáltatásként ifjúsági munkát végeznek, annak ellenére, hogy a tantestület részei. Ma sokszor periférikus részei.

Ez a nagyon biztató kezdet hazánkban nem megfelelően támogatott, elméletileg és gyakorlatilag nem megnyugtatóan rendezett. Az iskolákban nem kötelező ez a státusz, de ami ennél sokkal fontosabb, hogy vagy nem mindenhol felismert ez a lehetséges szerep, vagy ha felismert is, akkor nagyon nehezen finanszírozható.

A nemformális nevelés egy dologhoz még feltétlenül szükséges a globalizálódó világban, ez pedig a kulturális jártasság megszerzése. A kulturális szakma azt a képességet, azt a tőkét írja le a kulturális jártasság fogalmával, amely minden egyénben ott rejtőzik, és amely megadja az azonosulási pontokat a társadalom és az egyén között. A globalizálódó világban, az ifjúsági munkában, ismerünk egy olyan módszert, amit interkulturális tanulásnak hívunk. Az interkulturális tanulás a kultúrák találkozásakor bekövetkező néha tervezett és nyilvánvaló, néha látens (informális) tanulást jelenti. Nélkülözhetetlenül szükséges előfeltétele az interkulturális tanulásnak, hogy legyen egy biztos kulturális tőke, többségi kulturális identitás (gyökérzet). Ennek a jártasságnak a komplex szemléletű fejlesztése hiányzik a fiatalok neveléséből, képességfejlesztéséből. A felnőtt társadalom úgy hiszi, hogy kifejlődik ez a jártasság azok alatt az évek alatt, melyeket az iskolában töltenek, de külön erre figyelmet nem fordítunk. Alapfeltétele az eligazodásnak, hogy a saját többségi kultúrájukban jártasságot szerezzenek, el tudják helyezni az egyes kulturális jeleket, szignálokat, és ilyen módon képesek legyenek másokkal megértetni önmagukat, illetve a „saját” kultúrában könnyedén mozogjanak. Ekkor képzelhető el, hogy nagyon magas szinten képesek interkulturális tapasztalatok megélésére, interkulturális tanulásra.

A nemformális nevelés módszerei közül önkényes kiemeléssel néhány:

- a csinálva tanulás (learning by doing), amikor maga a végzett tevékenység ébreszti rá az embert arra a tartalomra, amit meg kell, vagy meg lehet tanulnia;
- az outdoor, az „ajtón kívüli”, a szabadban zajló tevékenység, amit általában szintén közösségfejlesztéshez használva, jellemzően olyan helyzetekbe állítja a közösséget, amelyben az egyének egymásra utaltsága fontos. Különböző olyan, extrémbe hajló bizalomgyakorlatot hajtunk ilyenkor végre, amelyek a közösséget, a csoportot fejlesztik, vagy összekovácsolják;
- a tréning, vagy képzés, amikor egy kisebb csoport bizonyos ideig összezártan, nagyon koncentráltan és nagyon nagy hatékonysággal igyekszik valamilyen ismeretet megosztani egymással, illetve önmagukból kiemelni azokat a tudásokat, tulajdonságokat, képességeket, amelyeket fejleszteni lehet, vagy fejleszteni kívánatos;
- önkéntesség, amikor egy feladat végrehajtása nem fizetésért, ellenszolgáltatásért történik, hanem önkéntesen, saját elhatározásból zajlik, és különböző tapasztalatokat hoz az egyén számára. Az önkéntességnek földrajzi értelemben is léteznek különböző fajtái: a helyi, kisközösségi önkéntesség; illetve a nemzetközi önkéntesség, amely sokkal több tudást és képességet feltételez, viszont jellegéből adódóan sokkal árnyaltabb tudás- és képességfejlesztést eredményez, mint a helyi önkéntesség.

1. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: A FORMÁLIS ÉS NEMFORMÁLIS NEVELÉS ÖSSZEHASONLÍTÓ TÁBLÁZATA

	formális	nemformális
cél	tudásátadás	képességfejlesztés
résztevők száma	„korlátlan”	korlátozott
egyéni igények	nem erre koncentrálnak	erre koncentrálnak
kisközösségi igények	legnagyobb közös osztó	legkisebb közös többszörös
ismeret	főlérendelt	alárendelt
képesség	alárendelt	főlérendelt
szakember	szaktudásban erős	animációban erős
terepe	bejönnek a társadalomból	kint a társadalomban
részvétel	kötelező	önkéntes
megfelelés	szükséges róla „papír”	nem szükséges róla „papír”
mérhetőség	osztályzással, azonnal	társadalmi tőkében (kompetenciában, presztízsből), hosszú távon

forrás: saját szerkesztés, 2005.

Projekt – ifjúsági projekt:

Az ifjúsági munkában vezető helyet foglal el a projektekben való gondolkodás, a projektmenedzsment, ezért szükséges tisztázni, hogy mi a különbség a projekt és az ifjúsági projekt között. Mitől lesz valami ifjúsági projekt? Ahhoz, hogy egy projektet ifjúsági projektnak minősítsünk három feltétel együttes fennállására van szükség:

- a fiatalok,
- a fiatalokkal,
- a fiataloknak valósítanak meg valamilyen projektet.

Egy múzeumi képzőművészeti kiállítás nem ifjúsági projekt, még ha fiatalok is vesznek részt rajta. Egy nagyon fontos, társadalmilag nagyon hasznos tevékenység, a fiatalok a művészettel ismerkednek, de nem ifjúsági projekt, mert nem vesznek benne részt a teljes időtartam alatt, az előkészítéstől az értékelésig. Nem a fiatalok a fiatalokkal a fiataloknak valósítják meg – nyilván felnőtt segítő bevonásával a legtöbb esetben, de számtalanszor felnőtt segítő bevonása nélkül. Ez az említett képzőművészeti kiállítás akkor válik ifjúsági projektté, ha a fiatalok határozzák el, hogy egyfajta tematika mentén ők fiataloknak szeretnének bemutatni különböző képeket, és ennek valamilyen innovatív tartalma is van, valami érdekes a fiatalok számára. Nem valószínű, hogy ifjúsági projekt-ként mindössze ennyivel megelégedne egy ifjúsági csoport. Biztos, hogy olyan típusú elemek kerülnének ebbe a projektbe, amelyből azonnal meg lehet érezni azt, hogy ezt fiatalok találták ki. Ha egy múzeumban a középkori kinczesek európai gyűjteményével találkozunk, melyet csak éjjel, kötött időtartamban lehet megtekinteni, mályva hatású fény és hűvös szörnyecske hangjai között, fiatal kísérők gyűrűjében; gyanakodhatunk. Ennek minden eleméből érződik, hogy ezt valószínűleg nem kizárólag a felnőttek találták ki, hanem feltehetőleg fiatalok ötlete volt, a fiatalok akarták fiataloknak megvalósítani fiatalokkal, és ehhez igénybe vették múzeum-pedagógusok, múzeumigazgató, felnőtt segítő, pályázatkezelők, államtitkárok, polgármesterek, iskolaigazgatók segítségét, hogy meg tudják valósítani azt, amit ők szerettek volna.

Azért rendkívül fontos ez a különbség, és hangsúlyozom ennyire, mert az ifjúsági munka lényegét veszti el, hogyha nem ebben az együttműködésben, nem ebben a megközelítésben zajlik.

Ha az ifjúsági munka célja az, hogy a fiataloknak a társadalmi közlekedését, a fiatalok kulturális jártasságát, a fiataloknak a képességeit fejlesszük, akkor nyilván ebben a tapasztalat segíthet legjobban. És ha jó szándékkal is, de elveszük azokat az elemeket, amikor egy polgármesterrel, múzeumigazgatóval, egy másik fiattal, egy államtitkárral, egy szülővel, egy aggódó nagymamával, egy ételbeszállítóval, vagy egy busztulajdonossal kell kapcsolatot teremteniük, kommunikálniuk, közösen együtt dolgozniuk, akkor pontosan azt vettük el, ami miatt a modern ifjúsági munkát működtetik az európai társadalmak.

Sok helyen, főleg Kelet-Közép Európában jellemző, hogy már rég nem a korosztályhoz tartozó, magukat lélekben fiatalnak gondoló felnőttek képzelik úgy, hogy ők ifjúsági vezetők. Ez általában jó szándékkal szokott párosulni, előállítva azokat a helyzeteket, melyben a fiatalok az adott pillanatban bizonyára nagyon jól érzik magukat, sokat tanulnak, nagyon jó az együttműködésük azzal a felnőttel, aki a tevékenységet előállítja számukra, de hosszú távon (és az adott pillanatban is) sokkal több lehetőség lenne a tevékenységükben, hogyha ezek az idősebb, magukat ifjúsági vezetőnek gondoló emberek, magukat ifjúságsegítőként határoznák meg. Ifjúsági szakemberként, aki a fiatalok társadalmát, megértését, képességfejlesztését tudja segíteni, anélkül, hogy a problémákat helyettük megoldaná.

Összefoglalásként Antoine de Saint-Exupéry szavaival: „Ha hajót akarsz építtetni az emberekkel, akkor ne a favágást és a munkát szervezd meg, hanem ébreszd fel bennük a tenger iránti olthatatlan vágyat.”

1.5 IFJÚSÁGSEGÍTŐ, IFJÚSÁGPOLITIKAI MEGKÖZELÍTÉSEK

1.5.1 IFJÚSÁGSEGÍTŐ

Az ifjúságsegítő feladata az, hogy a korosztályba tartozók egyéni kiteljesedését, az ifjúsági közösségek, csoportok önszerveződését és elképzeléseit a rendelkezésre álló erőforrások leghatékonyabb felhasználásával támogatni tudja. Feladata az, hogy felismerje azokat a fejlesztési lehetőségeket, amelyeknél szakemberként beavatkozva olyan egyéni- és közösségfejlesztéseket is el tud érni, melyet a közösség, vagy az egyén önmagában, szakember közreműködése nélkül nem tudna. Feladata, hogy felismerje azokat a már nem vállalható rizikókat, melyek az adott csoportban sokkot okozhatnak, a fiatalok fejlődésére negatívan hatnak. Ez nem a konfliktusok kerülését, hanem az aránytalanul nagy kockázat felismerését és mérséklését jelenti.

Mivel a fiatalok, illetve az ifjúsági közösségek rendkívül gyorsan változnak, ezért az ifjúságsegítőknél, ifjúsági munkásoknál a változása, képzése, és folyamatos továbbképzése nagyon fontos feladat. Ha az ifjúsági munka azért jött létre, mert a fiatalok megnövekedett szabadidejével olyan tevékenységeket is végeznek, melyeket a XX. század első felében még nem volt lehetőségük végezni, akkor nyilván a szabadidő eltöltési szokások változásával, fejlődésével árnyalódik, fejlődik az ifjúságsegítő, az ifjúsági munkás szerepe, feladatköre, lehetősége. Az ifjúságsegítővel szemben támasztott követelményrendszer rendkívül sokféle. Nem mindegy, hogy az ifjúsági munka melyik minősített pontján dolgozik az adott szakember; nem mindegy, hogy ifjúsági információval, tanácsadással, ifjúságpolitikával, közösségfejlesztéssel, képzéssel, közösségek tartós megtartásával és fejlesztésével, új közösségek létrehozásával, projektgenerálással, vagy egyéb tevékenységgel foglalkozik. Önkormányzatban, civil szervezetben, valamely cég alapítványában, kortárssegítőként, alkalmazottként, vezetőként, köztisztviselőként dolgozik. Azonban mindannyiunkban, akik ifjúsági munka szereplőiként, ifjúságsegítőként fiatalokkal érintkezünk egy közös dolognak kell lennie: a fiatalok által elfogadhatónak, szerethetőnek kell lennünk. Olyan személyiségnek kell lennünk, amellyel a fiatalok részben azonosulni tudnak, megtalálják azokat a pontokat, ahol az azonosítás megtörténhet. Mindenből egy kicsi és semmit se túlzóan; az arany közép gondolata az ifjúságsegítőkre talán a leginkább vonatkozik. Akkor lehet nagy csoporttal hangot találni, ha szinte mindennel, amivel a fiatalok találkoznak találkozik, és ezekben semmiben sem elnyomóan jobb vagy aktívabb, mint maga a célcsoport. Az ifjúságsegítők, és általában a humán fejlesztéssel foglalkozók egyik legfontosabb eszköze a saját személyiségük. A személyiség használatának megtanulása szintén olyan feladat, melyet a jelenlegi képzési rendszer alig támogat, de fontossága elsőrangú.

Milyen az ideális ifjúságsegítő? Amikor álláshirdetéseket olvasunk, azt láthatjuk, hogy mindenhová szupermeneket keresnek, akik mindenhez kell, hogy értsenek, és mindenhez nagyon jó minőségben kell, hogy értsenek. Tán lehangoló, de körülbelül ilyenek az elvárások az ifjúságsegítőkkal szemben is. Biztos, hogy jó pedagógiai érzékűnek kell lennie. Biztos, hogy nyitottnak kell lennie, akit érdekelnek az emberek, és fontosnak tartja azt, hogy azok az egyének, vagy azok a közösségek, amelyekkel foglalkozik többek legyenek a következő napon, mint az előzőn voltak. Biztos, hogy az információs és kommunikációs rendszerekben jártasnak kell lennie, mind a hétköznapi személyközi találkozásaiiban és munkájában, mind a média, az információtechnológia világában. Vannak országok, ahol a leginkább megfizetett pedagógiai szakemberek az ifjúságsegítők, azért, mert az ifjúságsegítő „gyorsan ég”. Ha komolyan veszi a munkáját, hozzá szeretne valamit adni egyénekhez és közösségekhez – rend-

kívül sok energia-befektetéssel, sok személyes tanulással, sok kudarccal és sok szépséggel jár, így sokkal hamarabb jelentkezhetnek a kiégés tünetei, mint más szakmákban. (Ezért különös felelőssége van az ifjúsági munkások, ifjúságsegítők vezetőjének abban, hogy ezeket az erősebb-gyengébb, két végről égő-parázsló, periódusokat jól tudja szabályozni. Azért szükséges, hogy az ifjúságsegítők egymás között, vagy pszichológusok bevonásával rendszeresen értékeljék tevékenységüket, eseteiket, hogy azokat az esetleges problémákat, amelyek megmaradnak a segítőben, fel lehessen tárni, kezelni lehessen.) A jó ifjúságsegítőnek papírja van arról, hogy ifjúságsegítő. Ezt Magyarországon viszonylag nehéz volt megszerezni, tekintve, hogy az ifjúságsegítő képzés felsőfokú szakképzésként csak 2003 óta működik, de messze nem elterjedt, illetve a jogszabályok nem motiválják az egyes ifjúsági munkásokkal dolgozó szervezeteket, hogy végzettséget szerezzenek a magyar felsőoktatási piacon. Azonban biztos az, hogy megfelelő képzettség, amit feltehetőleg felsőoktatási intézményben lehet alapként megszerezni, aztán a mindennapokban ezt fejleszteni, szükséges ehhez a munkához. Fontos az, hogy a szubkultúrákban való közlekedés módszereit, nyelveit ismerje az ifjúságsegítő, képes legyen egy adott faluban vagy városban a különböző ifjúsági csoportok között működni, akár néha közvetíteni is. Az ifjúságsegítő részben mediátor, hiszen az egyes egyéni vagy közösségi folyamatokban külső szemlélőként kell és lehet fellépnie, hogy bizonyos helyzeteket, konfliktusokat megoldjon, vagy kezeljen. Az ifjúságsegítő idegen nyelvet beszél, ami a mindennapi ifjúsági munka végzésekor is fontos, de a szakirodalom feldolgozásához, a szakma vérkeringésébe való bekerüléshez és bennmaradáshoz elengedhetetlenül szükséges. A fiatalok földrajzi és társadalmi értelemben a legmobilisabb csoport, nagyon sok nemzetközi együttműködést valósítanak meg, emiatt az ifjúsági munka terminológiája, módszertana legtöbb esetben a különböző országok együttműködő szakemberei által létrehozott dokumentumokban, szinte mindig angolul, németül, franciául, spanyolul – leginkább angolul – érthetők el, s a nemzeti nyelvekre sokkal később fordítatnak le, ha egyáltalán lefordítatnak. Magyarországon különösen fontos az, hogy az ifjúsági munkát végzők a helyi közösségek realitásaival, a magyar fiatalok realitásaival – legyenek azok az országhatárokon belül vagy kívül – és a környező országok realitásaival tisztában legyenek, hiszen egészen komoly különbségek vannak az ország egyik, illetve másik határánál elterülő területek, államok között. Gondoljunk egy Európa centrálisabb helyzetében lévő országra, amelynek valószínűleg minden irányból demokratikus kultúrájú régi európai államok a szomszédai, és egy keleti, déli szomszédra, melynek nem ezek a körülményei. „Kompországként” ugyanúgy kell ismernünk a nyugat (Ausztria) helyzetét, mint a kelet (Ukrajna) realitásait, és a dél, vagy Balkán (Románia, Szerbia) jellemzőit, ahol mindössze hat éve ért véget a háború.

Az ifjúságsegítő eligazodik a közigazgatásban, hiszen munkája során számtalanszor találkozhat, találkozik olyan helyzetekkel, amikor támogatva egy ifjúsági csoportot önkormányzati képviselőkkal, önkormányzati szakemberekkel, minisztériumi szakemberekkel, képviselőkkel, országgyűlési képviselőkkel találkozik. Legfontosabbként: A hivatásos ifjúságsegítő nagyon sok tekintetben olyan, mint a fiatalok: hajlandó minden pillanatban újat tanulni, és ez a hajlandóság nem külső kényszerként áll elő, hanem természetes igényként jelentkezik.

1.5.2 AZ IFJÚSÁGI KÖZÖSSÉG

Azt is mondhatnánk, hogy az ifjúsági közösség nem különbözik semmi másban a felnőttek közösségeitől, mindössze abban, hogy fiatalok vesznek részt benne. Azonban ez az állítás számos ponton nem felelne meg a valóságnak. A fiatalok közösségei is sokfélék: baráti közösségek, valamilyen akcióra alakult közösségek, stb. Az ifjúsági közösségekben – amikor ifjúsági munkában beszélünk ifjúsági közösségekről – azonban egy nagyon fontos ismerv, hogy rendkívül nagymértékben hatnak vissza az egyénre, és semmiképpen nem külső kényszer hatására jöttek létre. Egy osztályközösség nem ifjúsági közösség a szakma definíciója szerint annak ellenére, hogy kizárólag fiatalok alkotják. Azért nem ifjúsági közösség, mert nem a fiatalok saját szándékából a fiatalok fiataloknak fiatalokkal alakították ki, hanem készen kapták. Egy osztályközösség fiatalokból álló közösség, de semmiképpen nem ifjúsági közösség. Jellemző módon – és ezt már említettem – a fiatalok nem nagyon szeretnek formális, hagyományos közösségekbe lépni. A fiatalokról szóló európai Fehér Könyv úgy fogalmaz, hogy megingott a bizalom a hagyományos részvételi struktúrákban. Sokkal inkább egyes akciókhoz, projektekhez szeretnek kapcsolódni, mint szervezetekhez, annak minden adminisztrációjával, szervezeti jellegével együtt. Sokkal inkább egyes tevékenységekben, csoportokban képzelik el önmagukat, azért mert ezek az egyes tevékenységek dinamikusak, egy fiatal több közösségnek is tagja lehet – különböző intenzitással. Ez adhat választ arra, amikor mindennapi munkánk során énekarokkal, tánckarokkal, mindenfajta más, rendkívül fontos közösségi tevékenységet végző csoporttal találkozunk, és nagyon nehezen tudjuk elmondani, hogy egy adott fejlesztő folyamatban miért nem őket tekintjük célcsoportként, hiszen fiatalokból álló közösségekről van szó. Az énekar is olyan, mint az osztályközösség, ahol az ember nem választhatja meg, hogy melyik szótartalmat éneklje, nem választhatja meg, hogy az adott szótartalamban ki áll mellette; nem szavazással, nem a fiatalok demokratikus döntéshozatalával dől el, hogy ki fogja énekelni a szót, mert ezek olyan szakmai kérdések, amelyben a karmester az, aki dönthet, akinek döntenie kell. Mégis az ilyen közösségekben az ifjúsági munka céljaként megjelölt képességfejlesztés nagyon erősen jelen van, hiszen ezekben a közösségekben az együttlét, a munka, az utazások, a fellépések alkalmával a fiatalok számtalan olyan dolgot tanulnak meg, melyek egyébként az iskola más kereteiben – egy énekórán – nem megtanulhatók. Egy zeneórán is megtanulják a kudarcot, megtanulják az eredményeket, megtanulják az együttműködést és az együttműködést. Joggal merülhet fel a kérdés, hogy hogyan lehet akkor ifjúsági munkát, ifjúsági projektet elképzelni egy énekarban, vagy egy iskolai osztályban, ha az nem egy ifjúsági közösség, mert nem felel meg az ismérveinek.

A 2004. év az Európai Bizottság határozata alapján a sport, a fiatalok sport általi nevelésének az éve volt. A fiatalok sport általi nevelésének éve azt támogatta, hogy a fiatalok közösségének, projektjeinek, akcióinak témája a sport legyen. Azaz a fiatal, mint egyén, a fiatalok közössége, mint ifjúsági közösség működik, mint a célcsoportja egy adott tevékenységnek, és az ő egyéni és közösségi kompetencia-, képességfejlesztésüknek témája a sport. Ez egész más megközelítés, mintha a falusi vagy a városi fiatalokból álló focicsapatnak a létrejöttére gondolnánk azt, hogy az ifjúsági közösség. Más az, ha egy ifjúsági csoportot a sporton keresztül segítjük, akár a létrejöttét, akár a megerősödését, akár az együttműködését más ifjúsági szervezetekkel, ifjúsági csoportokkal, és megint más az, amikor a sport van a középpontban, és csupán azért, mert fiatalok végzik, vagy mert felnőttek végzik, vagy mert idősek

végzik gondoljuk azt, hogy az egy ifjúsági, egy felnőtt, vagy egy időskori tevékenység. Nem. Az maga a sport. Csak egyszerűen különböző életkorú emberek folytatják azt a tevékenységet. Remélem, ezzel a példával sikerült megvilágítani azt a problémát, hogy ifjúsági szakmai szempontból mikor hívunk egy közösséget ifjúsági közösségnek, és mikor történik az, hogy bár fiatalokból áll egy közösség, mégis szakmai szempontból ifjúsági közösségként az nem írható le.

1.5.3 AZ IFJÚSÁGPOLITIKA ÉRTELMEZÉSI LEHETŐSÉGEI

Sokféle szövegösszefüggésben elhangzik az ifjúsági munka, ifjúságpolitika fogalma a közbeszédben. Három fő megközelítés, amellyel a legtöbbet találkoztam:

Ágazati: kizárólag az ifjúsági közösségek, és benne az egyének fejlesztése.

Az ágazati megközelítés hátránya, hogy számtalan olyan kezdeményezést nem sorol be a lehetséges fejlesztendő területek, ifjúsági projektek közé, amelynek a kimaradása súlyos veszteségeket okoz az egyénekben, a közösségekben és így az ifjúsági munka egészében.

Előnye a koncentrálttság, a témák és akciók lehatárolásának viszonylagos egyszerűsége.

Egyéni - horizontális: a fiatal egyének minden rendelkezésre álló eszközzel való támogatása, fejlesztése. Ennek része az oktatás, az otthonteremtés, az információs társadalom, a felsőoktatás, a fiatal felnőttekkel való együttműködés; tehát a korosztályban található egyének minden eszközzel való támogatása.

Az egyéni-horizontális értelmezésnek az a hátránya, hogy a segítő akarat között a lényeg, az egyedi közösségre szabott komplexitás veszik el. Számtalan eleme lehet, és kell, hogy legyen egy társadalom ifjúsággal való, fiatalokkal való törődésének, de az nem lehetséges, hogy minden egyes elemet, ami valamilyen módon a fiatalokra irányul az ifjúságpolitika részeként képzeljünk el úgy, hogy ezen lehetőségek feldolgozásához szakmai eszközöket nem bocsátunk rendelkezésre. További nehézsége, hogy az ifjúsági szempontok hangsúlyozása – koordináció híján – komoly nehézségekbe ütközik.

Előnye, hogy a meglévő rendszerekbe, politikákba az ifjúsági szempont viszonylag könnyen beemelhető.

Integrált: a fiatalokat nem a szakellátás (legyen ez oktatási, szociális, egészségügyi), nem a család keretei között, hanem egyéb szabadidős közösségi keretek között támogatjuk törekvéseikben, alapvetően közösségeiken keresztül, növelve a szakpolitikák hatékonyságát, kiegészítve az egyéneknek szóló támogatási lehetőségekkel.

Az integrált megközelítés az igazságot összefüggéseiben, az egyéni-közösségi szükségletekből és lehetőségekből kiindulva keresi. Minden olyan tevékenységet, amelynek során még nem jelenik meg a szakellátás az ifjúságpolitika, az ifjúsági munka területére sorolunk azzal a kikötéssel, hogy ezen a területen, ebben a mozgástérben végzett tevékenységek akkor lehetnek eredményesek, ha más egyéb alrendszerekben (gazdaság, otthonteremtés, külpolitika, felsőoktatás, felnőttoktatás, egyéb szakellátások) az elemek koherensek, nem hordoznak súlyos ellentmondásokat, és egymást is erősítik.

Azaz azon túl, hogy az ifjúsággal való foglalkozás egy önálló szakmai kérdés, nagyon erős koordinatív jellege van. A koordináció mélységének és a koordináció területének megválasztása helyi szinten települési önkormányzatban, megyei, regionális, országos, euroregionális, nemzetközi együttműködések szintjén egyrészt más és más, másrészt rendkívül érzékeny. Egy rossz választás, egy pár százalékos aránytévesztés évek munkáját teheti tönkre; egy pontos arányválasztás, egy pontos koordinálandó terület és koordinált mélység-választás nagyon kevés konkrét tevékenységgel is komoly eredményeket tud létrehozni.

Az ifjúságpolitika egy másik megközelítése, hogy hogyan tekint a fiatalra.

Alapvetően két modell ragadható meg:

- a fiatal, mint védelmezendő egyed,
- a fiatal, mint erőforrás.

A 60-as évek Nyugat-Európájában az oktatási rendszerben egyre hosszabb ideig tartózkodó, megnövekedett szabadidővel rendelkező, a szabadsággal, a globalizációval, a strukturális munkanélküliséggel, a szexuális szabadossággal és a drogokkal találkozó fiatalokat a felnőttek meg akarták védeni ezen jelenségekkel szemben. Ez az ösztönös védelmi reflex árnyalódott, de mint megközelítés a mai napig meghatározó a védelmező típusú ifjúságpolitikájú országokban. A fiatalokat inkább gyerekként, vagy leendő felnőttként kezeli, utat mutat fejlődésükhöz, gondoskodik róluk. Ahogy a fiatalok mintakövetőből mintaadóvá válnak a nyolcvanas-kilencvenes évekre (Gábor, 2004), úgy tör előre a másik ifjúságpolitikai megközelítés. A fiatalokra, mint önálló, döntésképes egyénekre tekintő iskola erőforrás-centrikus, a fiatalra, mint a jövő alakítójára tekint, és lehetőséget ajánl képességei kibontakoztatásához. Nem kizárva számos olyan fiatalot, akinek konkrét segítségre, védelemre van szüksége.

Az erőforrás versus probléma megközelítésben, egyéni szinten, segítői helyzetben (is) akkor járhatunk el helyesen, ha az egyéni szükségletekből indulunk ki. Az egyéni szükségletek megértéséhez és osztályozásához legegyszerűbb egy létező szükség-lethierarchiát használni. A legelterjedtebb megközelítés egy Maslow nevű pszichológus modellje, aki a biológiai szükségletektől a magasabb rendű, a pszichológiai szükségletekig tekintette át az emberekre jellemző igényeket. Ezt a szükséglet-felépítést egészítettem ki lehetséges ifjúságpolitikai-szolgáltatási válaszokkal, illetve azzal, hogy az említett szolgáltatásokat jellemzően egyéni, vagy közösségi keretek között lehet, érdemes ajánlani:

2. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: A MASLOW-I SZÜKSÉGLETPIRAMIS SZINTJEI ÉS A LEHETŐSÉGES VÁLASZOK

MASLOW-féle szükséglet-piramis szintjei	Lehetséges ifjúságpolitikai/szolgáltatási válasz	Jellemzően egyéni/közösségi
1. Önmegvalósítási szükségletek: az önkitaljesztés elérése és a lehetőségek megvalósítása	Egyéni és közösségi szolgáltatások, ösztöndíjak, fiatal vállalkozók támogatása, stb.	Egyéni
2. Esztétikai szükségletek: szimmetria, rend, szépség	Aktív állampolgárság, társadalmi részvétel, kortárssegítés	Egyéni-közösségi
3. Kognitív szükségletek: tudni, érteni, megismerni	Aktív állampolgárság, társadalmi részvétel, ifjúsági projektek, kortárssegítés, prevenció	Közösségi

4. A megbecsülés szükséglete: teljesíteni, kompetensnek lenni és elnyerni mások tiszteletét és elismerését	Közösségfejlesztés, aktív állampolgárság, társadalmi részvétel, ifjúsági projektek, kompetenciafejlesztés, prevenció	Közösségi
5. A szeretet szükséglete: másokhoz tartozni, befogadottnak lenni	Elérési típusú szolgáltatások, társas interakció, közösségfejlesztés, ifjúsági projektek, aktív prevenció	Közösségi-egyéni
6. Biztonsági szükségletek: biztonságban, veszélyektől mentesnek lenni	Törvények, intézetek, elérési típusú szolgáltatások, aktív prevenció	Egyéni-közösségi
7. Fiziológiai szükségletek: éhség, szomjúság, stb.	Ellátórendszerek, intézetek, aktív prevenció	Egyéni

Forrás: saját szerkesztés, 2006.

A szükségletpiramison felfelé csak akkor lehet haladni, ha a lenti kategóriákba tartozó szükségletek kielégítettek. Ezért rendkívül fontos a szükségletek felismerése, és az arra adott adekvát válasz. Csak a stabil, teljes személyiségek jutnak el az 1. szintre, így az egyes szolgáltatások fundamentális eleme a személyiségfejlesztés is. Az egyes szükségletek kielégítése történhet egyéni és közösségi formában egyaránt.

A fiatalok korcsoporti behatárolása legalább ilyen komoly kérdéseket vet fel. Erre vonatkozóan az európai példák és a hazai megközelítések is különbözőek. Egy példát azonban fontos kiemelni az ifjúsági munka, ifjúságpolitika, gyermekvédelem és lehetséges kimeneteik áttekintéséhez. Williamson 2002-es hét európai ország ifjúságpolitikáját összehasonlító tanulmányában négy korcsoporti megközelítést használ: gyerekkor (0-11 év), korai kamaszkor (12-17 év), kamaszkor (18-24 év), késői kamaszkor (25-től). Ezen életkori megközelítésben Siurala egy lehetséges szakmai összefüggésrendszert ad:

3. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: IFJÚSÁGFEJLESZTÉSI KIMENETEK ÉS SZAKPOLITIKAI VÁLASZOK

élet-szakasz	gyerekkor	korai kamaszkor	kamaszkor	késői kamaszkor
életkor	0-11	12-17	18-24	25-től
fejlesztési kimenetek	<ul style="list-style-type: none"> ■ biztonság ■ fejlődési támaszok 	<ul style="list-style-type: none"> ■ állampolgári nevelés és képzés ■ társadalmi kockázatok korai megelőzése 	<ul style="list-style-type: none"> ■ intézményes részvétel, állampolgári akciók ■ életvezetés ■ munkaerő-piaci beilleszkedés ■ társadalmi kockázatok megelőzése ■ ártalomcsökkentés 	<ul style="list-style-type: none"> ■ függetlenség ■ családtervezés ■ munkaerő-piaci helyzet megszilárdulása
szakpolitikai válasz	gyermekjólét	ifjúsági munka		
		integrált ifjúságpolitika		

Forrás: SIURALA, Lasse 2006. (A European framework for youth policy)

Ez az összefüggésrendszer egy lehetséges kimeneteket tartalmazó összefoglalás, mely részben eltér a hivatalos (15-25 év közötti) EU megközelítéstől. Jól mutatja azonban, hogy milyen átmenetekkel érdemes foglalkozni az ifjúságpolitika, az ifjúsági munka tervezésénél. A fejlesztési kimenetek pontosan kirajzolnak három különösen fontos szakpolitikai érintkezést is: oktatás-képzés, foglalkoztatás, egészségügy.

Az ifjúsági szektor mérete:

Az ifjúságpolitika célkitűzéseinek végrehajtásához három modell alakult ki:

- a) Kis szektor – a felelősség több minisztérium, hatóság között oszlik meg, alapvetően koordinatív jellegű, önálló intézményrendszere minimális.
- b) Kiterjedt szektor – egy felelős minisztérium, komoly intézményrendszer, koordinatív jellegű és ágazati felelős egyben (Magyarország 1999 óta ilyen).
- c) Szektor nélküli – a fiatalok és szervezeteik támogatásáért a hagyományos szakapparátusok (munkaügy, oktatás, művelődés, szociális, stb.) felelnek, önálló intézményrendszer nincs.

Az európai összehasonlító táblázat és elemzés a 4.2 fejezetben kapott helyet.

Az ifjúságpolitika pillérei

1992-ben az Európa Tanács Ifjúságpolitikai Konferenciáján az ifjúságpolitika elemeiként hat pillért ragadtak meg a résztvevők:

4. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: AZ IFJÚSÁGPOLITIKA PILLÉREI

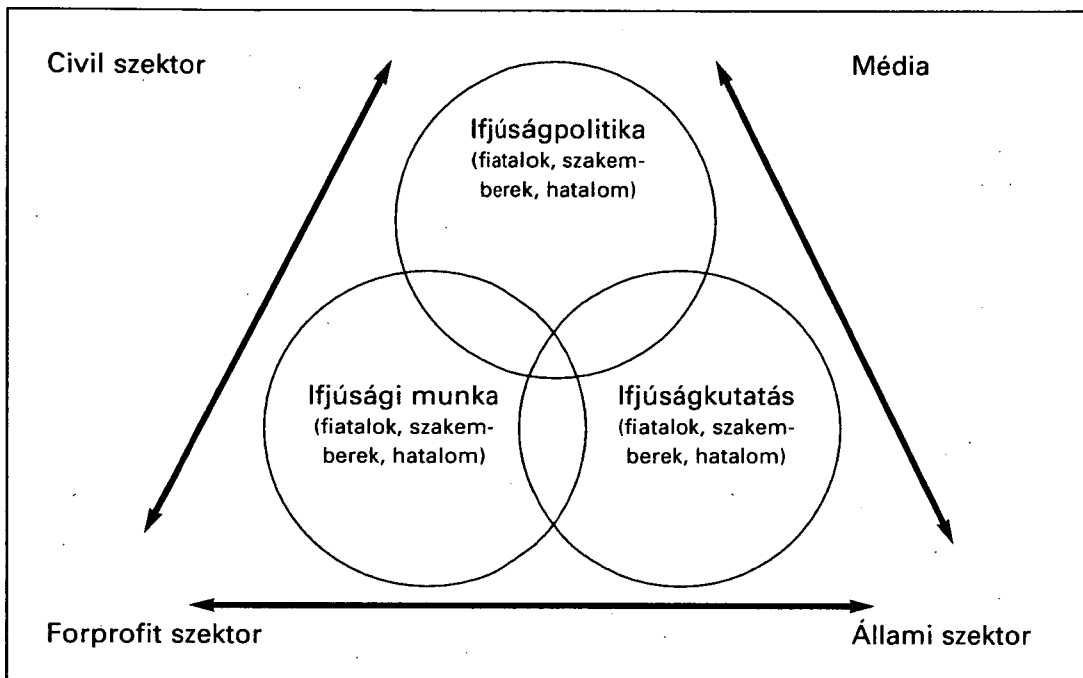
politika szintje	szakma szintje/ fejlesztési terület
jogi szabályozás	szakmai szolgáltatási rendszer
program, rendelet alkotása	szakmai képzési rendszer
elkülönített pénzeszközök (ifjúságpolitikai alap)	korosztályi képviselet (választott, vagy képviseleti)
infrastruktúra	
felelős kormányzati vagy önkormányzati szerv	ifjúságkutatás

Forrás: Európa Tanács, Ifjúságpolitikai Konferencia dokumentáció Utrecht, 1992.

Ezeknek az elemeknek a megléte mind európai, mind nemzeti kormányzati, és helyi szinten szükséges ahhoz, hogy koherens ifjúságpolitikát lehessen folytatni. Világossá teszi a szerepeket a politika és a szakma számára, felételezi, hogy egyik sem lehet hatékony összefüggéseiből kiragadva.

A hatékony ifjúságpolitika kialakításához szükség van ismeretre (kutatásra), illetve problémafeltáró-végrehajtókra (ifjúsági munkára). Az ifjúsággal való hatékony foglalkozáshoz ezeknek a területeknek az együttműködése szükséges:

3. SZÁMÚ ÁBRA: AZ IFJÚSÁGPOLITIKA, IFJÚSÁGKUTATÁS ÉS AZ IFJÚSÁGI MUNKA ÖSSZEFÜGGÉSEI A TÁRSADALOM EGÉSZÉBEN

Forrás: SIURALA, Lasse nyomán, saját szerkesztés, 2006.

Az ábra a következőkre igyekszik rávilágítani:

1. Társadalmi környezet: az ifjúsággal való foglalkozás része a teljes társadalmi együttműködésnek, hatással van rá mindhárom szektor (állam, forprofit, nonprofit), illetve nagyon erőteljesen a média.
2. Együttműködés: az ifjúságpolitika „beszállítói” a kutatók - kutatási eredményeikkel, tanulmányaikkal - illetve az ifjúsági munkát, ifjúságsegítést a mindennapokban végzők. Az ifjúságpolitika nem megvalósítható az ifjúsági munka szereplői nélkül. Az ifjúságkutatás önmagában jelentéktelen, ha eredményei nem hasznosulnak az ifjúságpolitikában és az ifjúsági munkában.
3. Belső együttműködés: az ifjúsággal való foglalkozásban főszabály, hogy a fiatalokkal együtt kell kialakítani a fiatalokért történő cselekvéseket, politikát. Mindhárom elemben elengedhetetlenül szükséges a fiatalok, a szakemberek és a hatalom gyakorlói közötti együttműködés.

Az ifjúságpolitika Lasse Siurala, finn kutató és ifjúságpolitikai szakember megfogalmazásában:

„A közpolitikáknak rögzítenie kell a célcsoport körülményeit, törekvéseit és a közhatalom által kitűzött politikai célokat. Az ifjúsági közpolitikának válaszolnia kell azokra a kihívásokra és akadályokra, melyekkel a fiatalok szembesülnek a felnőtté válás során; politikai célokon kell alapulnia és az irányelveket helyi önkormányzatnak, nemzeti kormánynak, vagy nemzetközi szervezetnek kell elfogadnia. Az elfogadott dokumentum meg kell hogy határozza az ifjúságpolitika kereteit, összefüggésben a felnőtté válás jellegzetességeivel, és rögzítenie kell, hogy a politikai válaszoknak különbözőnek kell lenniük az egyre növekvő bonyolultságú, kiszámíthatatlan és

sebezhető életpályáját bejáró mai fiatalokkal kapcsolatban. Másodsorban, melyet biztosan többen fognak vitatni, a fiatalokra váró veszélyek és lehetőségek növekedése szükségessé teszi az ifjúsággal kapcsolatos ügyek szektorokon átívelő koordinációját, az integrált ifjúságpolitikák megalkotását. Végezetül, az Európa Tanács országaiban ifjúsági részvétellel kapcsolatos helyzet és trendek alapján megállapítható, hogy az állampolgárság gyakorlásának elsajátítása az európai ifjúságpolitikák veleje kell, hogy legyen...

...Az ifjúságpolitika kulcselemei az állampolgári tanulás és ifjúsági részvétel, illetve a nemformális tanulás módszereinek használata, továbbá az integrált ifjúságpolitikai megközelítés."

(A European framework for youth policy)

E bevezető rész zárásaként a walesi Howard Williamson professzort idézem, aki szerint ifjúságpolitika mindig létezett és lesz is, hiszen a fiatalok valahogy belenőnek a társadalomba, de az nem mindegy, hogy ezt milyen akadályok leküzdésével, a felnőtt társadalom milyen tudatos segítségével kell megtenniük!

2. IFJÚSÁGPOLITIKA MAGYARORSZÁGON

2. IFJÚSÁGPOLITIKA MAGYARORSZÁGON

Ebben a fejezetben az ifjúsági munkára, a fiatalokkal való foglalkozásra koncentrálok, és a jelen helyzetet, illetve a folyamatok közvetlen előképeit vizsgálom. Ez a fejezet egy harmincöt éves intervallumról szól, ezért az általam legfontosabbnak vélt mozzanatokat rögzítettem:

5. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: ÁLLAMI SZEREPLŐK ÉS ESZKÖZÖK, CIVIL IFJÚSÁGI SZERVEZŐDÉSEK 1971-2006

	év	esemény	-ig
1	1971	Az első ifjúsági törvény (ÁISH); 1971. évi IV. tv	1995
2	1984	Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodák (az első iroda megnyit Óbudán)	máig
3	1985	Települési Gyermek és Ifjúsági Önkormányzatok	máig
4	1986	Állami Ifjúsági és Sporthivatal megalapítása	1989
5	1987	Állami Ifjúsági és Sporthivatal pályázata ifjúsági információs és tanácsadó irodák létrehozására	1989
6	1988	Központi Ifjúsági Alap (KIA)	1995
7	1988	Országos Felsőoktatási Érdekképviselői Szövetség (OFÉSZ)	1994
8	1988	Magyar Ifjúsági Szervezetek Országos Tanácsa (MISZOT)	1993
9	1989,	Civil Ifjúsági szervezetek megalakulása (kb. 2000 helyi, országos szervezet)*	máig
10	1990	Ifjúságpolitikai titkárság (Miniszterelnöki Hivatalban)	1994
11	1990	Ifjúságpolitikai kabinet (Miniszterelnöki Hivatalban)	1994
12	1990	Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Alapítvány (NGYIK)	1995
13	1990	Gyermek és Ifjúsági Kodifikációs és Deregulációs Bizottság	1992
14	1990	Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodák Szövetsége (HAYICO)	máig
15	1991	Országgyűlési határozat a gyermekek és az ifjúság helyzetéről szóló jelentéssel kapcsolatos politikai vitanapról.	1995
16	1991	A „Gyermekek jogairól szóló New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény” kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. Törvény (0-18 évesek)	máig
17	1992	Nemzeti Ifjúsági Tanács (NIT)	1994
18	1992	Gyermek és Ifjúsági Koordinációs Titkárság (Miniszterelnöki Hivatalban)	1994
19	1993	Magyar Gyermek és Ifjúsági Tanács (MAGYIT)	máig
20	1994	Országos Gyermek és Ifjúsági Parlament (OGYIP)	máig
21	1994	Ifjúsági Főosztály (majd Osztály, Diákiroda) - Művelődési és Köznevelési Minisztérium, címzetes államtitkár	1998
22	1994	Gyermek és Ifjúsági Koordinációs Tanács (címzetes államtitkár)	1998
23	1994	Az önkormányzati törvénybe bekerülnek ifjúsági feladatok a megyék számára	máig

24	1995	Gyermek és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács (GYIÉT)	1998
25	1995	Mobilitás Ifjúsági Szolgálat megalapítása (Fiatalok Európáért Program nemzeti irodája)	máig
26	1995	Országgyűlési határozat az ifjúság helyzetéről szóló évenkénti jelentési kötelezettségről	máig
27	1995	Gyermek és Ifjúsági Alap 1995. évi LVIV. Tv.	máig
28	1995	Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Közalapítvány (NGYIK) 1995. évi LVIV. Tv.	máig
29	1996	Zánka Gyermek és Ifjúsági Centrum Kht. (Zánka GYIC)	máig
30	1996	Ifjúsági referensek pályázati finanszírozása - Belügyminisztérium	máig
31	1996	Gyermek és Ifjúsági Alapprogram (GYIA)	máig
32	1997	Metszéspont Iroda*	máig
33	1998	Országgyűlés Ifjúsági és Sportbizottság	2002
34	1999	Ifjúsági és Sportminisztérium (ISM)	2002
35	1999	Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodák (RISZI), Regionális Ifjúsági Tanácsok (RIT)	máig
36	1999	Magyar Ifjúsági Konferencia (MIK)*	máig
37	2000	Nemzetközi Programok Tanácsa (NPT); előtte Mobilitás Tanácsadó Testület	máig
38	2001	Nemzeti Ifjúságkutató Intézet (NIKI), később Ifjúságkutató Iroda	máig
39	2001	Ifjúság 2000 kutatás	2001
40	2001	Mozaik 2001 határon túli magyar ifjúságkutatás	2002
41	2001	AGORA Kárpát-medencei szolgáltató és információs hálózat*	máig
42	2002	Az ifjúságsegítő szakképesítés szakmai és vizsgakövetelményei ISM-OM együttes rendelet 7/2002. (V.25.)	máig
43	2002	Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium (GYISM)	2004
44	2002	Helyi Ifjúsági Szolgáltató Irodák (HISZI)*	máig
45	2003	Az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés elindulása	máig
46	2004	Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium (ICSSZEM)	máig
47	2005	Ifjúság 2004 kutatás	2005
48	2005	Ifjúsági Főosztály; a helyettes államtitkár helyett; ifjúsági miniszteri biztos	2006
49	2005	Regionális Ifjúsági Helyzetelemzések	máig
50	2005	Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Központ	máig

forrás: saját szerkesztés, 2006., *civil

2.1 1971-1990

A rendszerváltás előtt is volt olyan elem, ami említésre méltó, előremutató, vizsgálatra érdemes? A jelen folyamatai nem a semmiből érkeznek, szinte minden irányzatnak és megközelítésnek van csírája a múltban. Ez egyfelől az államszocializmus gyökérzete, másfelől a két világháború közötti, és az I. Világháború előtti civil társadalom szerteágazó működése. (Félreértések elkerülése végett, példaként: az alapítványokat a magyar jogrendszer az 1925. évi 91.098.sz. BM körrendelet óta ismeri; a magyarországi cserkészmozgalom nem 1990-ben, hanem 1913-ban indul...)

Elsőként a létező szocializmus ifjúságról szóló törvényét vizsgálom meg, hiszen a rendszerváltás körüli szerveződések megértéséhez szükség van arra a kiindulási alapra, melyet a szereplők meg akartak változtatni. A változtatók megtalálhatók ma is a civil szervezetek, illetve az államapparátus, tudományos, politikai, üzleti világ vezetőiként, vagy munkatársaiként. Gondolkodásuknak a mai napig része az a hajtani közérzés, amelynek tanulmányozása szükséges ahhoz, hogy a jelenről pontosabb képünk legyen.

2.1.1 1971. ÉVI IV. TÖRVÉNY AZ IFJÚSÁGRÓL

A törvény megalkotásának közvetlen kiváltó kényszereként leginkább a '68-as európai eseményeket lehet megjelölni (európai diáklázadások, Prágai Tavasz – forradalom Csehszlovákiában), melyre a nyugati és keleti tömbnek egyaránt reagálnia kellett. A korszellem komoly ideológiai korlátai között igyekszik a fiatalokkal való foglalkozásról, és szervezeteik támogatásáról (kizárólag Kommunista Ifjúsági Szövetség és Úttörőszövetség) nyilatkozni. Deklaráló törvény, mely az ideákról beszél. Ez egyben legnagyobb problémája is, hiszen a deklaráció folyamatokat nem indít el, és a konkrét eszközökről a törvény hallgat. A törvény létrejöttét, az időszak lehetőségeit figyelembe véve, széles konzultáció és vita előzte meg. A törvények létrejöttének miéértjére általában a preambulum (rövid bevezető) válaszol. E törvény esetében ez így szól:

„A Magyar Népköztársaságban az állam, a társadalom és - a társadalom részét alkotó - ifjúság alapvető érdekei és céljai azonosak. Az ifjúság a felnőtt nemzedékkel együtt építi a szocializmust, küzd a társadalmi haladásért, kész a szocialista hazája és a béke védelmére. A Magyar Népköztársaság társadalmi céljai megvalósításában bizalommal számít és támaszkodik az ifjúságra, különös gondot fordít fejlődésére, oktatására és nevelésére, szocialista világnézetének állandó fejlesztésére, következetesen védelmezi érdekeit. A társadalom elvárja, hogy az ifjúság a magyar nép forradalmi hagyományainak méltó örököse, a szocialista társadalom felépítésének áldozatkész munkása, a szocializmus és a kommunizmus megvalósításának résztvevője legyen.”

E törvény elmondja, hogy a fiatalok mikor cselekszenek helyesen, és melyek a felnőtt társadalom elvárásai irányukba. Gondoskodó jelleggel szól, hiszen az egész társadalom legfontosabb feladataként jeleníti meg, hogy védelmezze a fiatalok érdekeit.

I. Általános rendelkezések:

Célként, a fiatalok felkészítését jelöli meg a rájuk váró feladatra. A második szakaszban rendkívül progresszíven (az elvek szintjén) mondja meg a specifikus célokat: *„A Magyar Népköztársaság biztosítja az ifjúság jogát a tanuláshoz, a munkához, a művelődéshez, a pihenéshez, a testneveléshez és a sportoláshoz, fejleszti ezek*

feltételeit, elismeri jogát a szervezeti élethez. Különös figyelmet fordít a fiatalok munkába való beilleszkedésének, a közügyekben való részvételének, szabad idejük kulturált felhasználásának biztosítására, családalapításuk elősegítésére.” A horizontális ifjúságpolitikai megközelítést ideológiamentesen adja vissza ez a szakasz - a szövegkörnyezetből kiragadva(!). Deklarálja továbbá, hogy az ifjúságpolitika céljainak megvalósítása állami érdek és felelősség, de felelősként nevezi meg a fiatalokat is saját sorsuk alakításában.

Szükségletként állapítja meg, hogy széles körű, tudományosan megalapozott ifjúságkutatásra van szükség, melynek eredményeit fel kell használni az ifjúságpolitika alakításakor.

II. Az ifjúság nevelése és oktatása

A fiatalokat küldetésük beteljesítéséhez oktatni és nevelni kell – állapítja meg a törvény. Ennek elsődleges színtere a család, a családnak nyújt segítséget az állam. Másik kiemelt színtér az iskola, de megnevezi a munkahelyet, a kulturális, egészségügyi és a sportintézményeket, a fegyveres erőket és testületeket (v.ö.: munkásőrség), valamint a társadalmi és tömegszervezeteket. Az igazodási pontot is kijelöli, hiszen a nevelés célja a tanulók szocialista értelmi és érzelmi nevelése. Megemlíti ez a szakasz a gyermek és ifjúságvédelmi intézményrendszer fontosságát, a fiatalkori bűnözés elleni küzdelem szükségességét, és az oktató-nevelő munkát végzőket, akiknek „feddhetetlen személyek”-nek kell lenniük.

III. Az ifjúság részvétele a munkában

A törvény megállapítja, hogy a szocialista emberré formálásban kiemelt szerepe van a munkának. Emiatt szükséges a hasznos élethivatás kiválasztása, az ebben való felnőtt segítségnyújtás, illetve a munkahelyeken a rájuk irányított fokozott figyelem, a részvétel serkentése a munkaversenyben és brigádmozgalomban. Pontosan írja le a felnőtt és fiatal munkavállaló viszonyát, hiszen: „Minden felnőtt dolgozó erkölcsi és munkaköri kötelessége, hogy a rábízott fiatal fejlődésével törődjék, neki szakmai tapasztalatait átadja, és példamutatásával is nevelje.”

IV. Az ifjúság részvétele az állami és társadalmi életben

A fiatalok közügyekben való részvételi igényét alapértelmezettként tekintve célként jelöli meg a jogszabály, hogy felkészüljenek a részvételre, és ehhez minden segítséget megkapjanak. Az állami szervek és szervezetek (gyakorlatilag ebben az időben csak ilyen van) kötelesek minden ügyben a fiatalokat tájékoztatni, javaslataikat megvizsgálni. Jogszabályok megalkotása előtt véleményüket kikérni, végrehajtásba bevonnak, majd az ellenőrzés feltételeit megteremteni. Az ifjúsági célú források felhasználási menetére a fiatalok egyetértését is meg kell szereznie a döntéshozóknak.

V. Az ifjúság szociális helyzete és egészségének védelme

Az államnak szociális támogatást kell nyújtania a rászorulóknak, a családalapításhoz segítséget kell adni, a fiatalok egészségét meg kell védeni, a káros szenvedélyektől őket meg kell óvni. Részletekről a törvény nem beszél. Kiemelt célcsoportként nevezi meg a testi és értelmi fogyatékkal élőket, a csökkent munkaképességűeket, akiknek társadalmi integrációját a megfelelő munkán keresztül tartja megoldhatónak.

VI. Az ifjúság művelődése és sportolása

A fiatalokat meg kell ismertetni a kultúra eredményeivel, a saját kulturális tevékenységhez a feltételeket biztosítani kell. Ezeket a feltételeket a különböző társadalmi szereplőknek együttesen kell biztosítani, a fiatalok öntevékenységre és erejükhöz mért anyagi hozzájárulására alapozva. Mindezekről a települések fejlesztésekor is gondoskodni kell. *„Az állami szervek és a társadalmi szervezetek a fiatalok szabad idejének hasznos felhasználását ifjúsági körök, klubok és csoportok létrehozásával, valamint ifjúsági egyesületek megalakításának kezdeményezésével is segítsék elő.”* A testnevelés és sport célja, hogy segítse elő az ifjúság helytállását az élet különböző területein, nevesítve a tanulásban, a munkában, a honvédelmi készségek fejlesztésében.

VII. Az ifjúság társadalmi szervezetei

„Az ifjúság egységes politikai-társadalmi szervezete a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség (a továbbiakban: KISZ), valamint az úttörőcsapatokba tömörült gyermekek és vezetők tömegszervezete: a Magyar Úttörők Szövetsége (a továbbiakban: Úttörőszövetség).” E két szervezeten keresztül ad lehetőséget a törvény az érdekérvényesítésre és részvételre, melyhez az állami szerveknek és szervezeteknek segítséget kell nyújtaniuk.

Idegenül, idealistán, néha rémisztően, mégis van, ahol ismerősen hangzanak a fenti megállapítások. A törvény a fiatalok minden lehetséges előfordulási helyén világosan megszabja a szerepeket, a feladatokat, a módszertant. Megkerülhetetlené teszi az államot, és minden ponton arra törekszik, hogy „ütéstávon belül” tartsa, így konfrontációképtelenné tegye a fiatalokat, mint egyéneket, és a szervezeteiket is. Nagyon komoly hierarchiát hoz létre már ifjúkorban, hiszen olyan jogosítványokat ad a két kiemelt szervezetnek, mellyel sorsok uraivá válnak (pl.: 1989. az első év, amikor a KISZ ajánlása nélkül is be lehetett adni a felsőoktatási felvételi jelentkezési lapot). A törvény mai fogalomhasználattal érinti a társadalmi bevonást-bevonódást, a mentort, az önkéntességet, a személyes hozzájárulást, az aktív állampolgárságot, az életpálya kialakítását, a társadalmi integrációt, az esélyegyenlőséget, a szolidaritást, az önálló ifjúsági döntéshozatalt, a részvételt, a felelősséget, a nyitottságot, az egészséges életmódot és prevenciót, a generációk közötti párbeszéd fejlesztését, az öntevékenységet...

Legkevésbé azonban azt lehet megtudni, hogy ezekért ki a felelős, milyenek a belső mechanizmusok, hogy függenek össze a részek. Pontosabban 35 év távlatából azt lehet tudni, hogy mindezt a pártállami apparátus és erőszakszervezet felelős, a tilt – tűr – támogat hármass rendszerén keresztül.

Csak bízni tudok mindenkit, hogy olvassa el egyszer egészben! Nem több 10 perc-nél az, ami egy teljes generáció ifjúságáról szólt - a pártállam olvasatában.

2.1.2 1980-AS ÉVEK

Az 1980-as évek végén egyes állami feladatok ellátásának civil kézbe kerülése (újra) elkezdődött. 38 évnyi szünet után (az egyes polgári jogi szabályok módosításáról szóló 1987. évi 11. sz. törvényerejű rendelettel) újra megjelent az alapítványi forma a magyar polgári jogban. A 80-as évek legvégén létrejövő több ezer civil szervezet előképei az évtized második felében megjelennek klubok, körök, társaságok formájában. Az állam is erőteljesen be kíván avatkozni a folyamatba, ez az időszak a

klubmozgalom időszak. Lényege, hogy az úgynevezett puha diktatúra elfogadja a fiatalok kezdeményezéseinek, új zenei irányzatainak egy részét, cserében részt vállal (kér) a közösségi helyek működtetéséből, és a programok meghatározásából. Egyes zenekaroknak saját klubjai alakultak, melyek figyelemmel kísérésével az állam vezetői pontos képet kaphattak a fiatalok hangulatáról, érzelmeiről. Az 1985-ben megszületett Oktatási Törvény először foglalkozott a felsőoktatási hallgatók érdekképviselésével, melyet addig kizárólagosan a KISZ látott el. 1988-ra létrejön az Országos Felsőoktatási Érdekvédelmi Szövetség, oktatók, hallgatók, dolgozók részvételével. A hallgatókat érintő képviseleti feladatokat később a Hallgatói Önkormányzatok Országos Szövetsége, majd Konferenciája látja el. (Mivel a felsőoktatás ekkor még teljes mértékben elitképzés, ezért a felsőoktatásban történő minőségi változásokon kívül, országosan meghatározó változás csírája is nehezen volt elképzelhető.) Ugyanebben az évben létrejön a nemcsak felsőoktatáshoz kötődő szervezetek országos együttműködése a Magyar Ifjúsági Szervezetek Országos Tanácsa. Ennek tagjaként, illetve ettől függetlenül kb. 2000 civil szervezet jön létre két év alatt, melyek közül számosan ifjúsági, vagy ifjúságot támogató szerveződések. 1989. április 21-én megszűnik a KISZ, jogutódja a Demokratikus Ifjúsági Szövetség (DEMISZ) nem játszik kiemelkedő szerepet az ifjúságpolitika alakításában, az ifjúsági vagyon azonban azóta is vitatott módon ehhez a szervezethez kerül a KISZ-től, innen szintén vitatott módon a Minisztertanácshoz. A Minisztertanács 1990-ben, az új demokrácia első választása előtt három nappal létrehozza a Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Alapítványt, és ennek adja át az ifjúsági vagyon (maradékának) kezelését. A központi kormányzatban 1990-ig az ifjúsági ügyek felelőse az Állami Ifjúsági és Sporthivatal (ÁISH). A Németh kormány az ÁISH felügyeletével hozza létre 1988-ban a Központi Ifjúsági Alapot, az állami ifjúságpolitikai feladatok finanszírozására.

Ebben az évtizedben megjelent két olyan helyi szintű elem az ifjúsági munkában, melyek a mai napig élnek, sőt, azóta egyre nagyobb megbecsülésnek örvendenek. A fentiekből látható, hogy a centrális és a mikroszintű kezdeményezéseken kívül másnak nemigen maradt tér. Mikroszinten viszont már nem volt olyan erős a kontroll, mint korábban, így itt megjelenhettek nyugat-európai minták alapján innovatív szolgáltatási elképzelések. Ezek közül két kiemelést érdemlő elem az Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodák, illetve a Települési Gyermekek és Ifjúsági Önkormányzatok.

Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodák

Különböző időpontokban jöttek létre ezek az irodák, közös szervezetet 1990-ben alapítottak Magyarországi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodák Szövetsége - Hungarian Association of Youth Information and Counselling Offices (HAYICO) néven. Finanszírozási problémák miatt állandóan változik a szám, de hazánkban körülbelül 22, Európában kb. hatezer van belőlük. Ifjúsági információval foglalkozó szervezetekből jóval több található, de Magyarországon ezzel az önmeghatározással szinte kizárólag megyeszékhelyen fordulnak elő, a fenti számban. Különböző realitásaik, szolgáltatásaik, jövőképük és missziójuk van, két dologban azonban feltétlenül megegyeznek, ez elválaszthatatlan jellemzőjük:

- a) Alapvetően egyénekkel foglalkoznak – egyes esetekben elláthatnak térségi feladatokat is, különböző szervezetek titkárságaként működhetnek, de fő profilja mindegyiknek az egyéni segítség.
- b) Alacsony küszöbű szolgáltatást nyújtanak – bárki betérhet az utcáról, a segítségnek nincs semmilyen feltétele, a találkozás az együttműködésre összpontosít, a segítség azonnali.

Jellemző, hogy jól megközelíthető helyen vannak, intenzív részesei a helyi, regionális, országos, és nemzetközi együttműködéseknek.

Az információ-nyújtás az élet legkülönbözőbb hétköznapi területeiről történik, tanácsadást pedig szakemberek bevonásával is végeznek. Ezek általában a következők: életvezetési-pszichológiai, szenvedélybetegségek, egészséges életmód, párkapcsolat-szexualitás, pályaválasztás, munkavállalási, jogi tanácsadás. Ezekon felül a legtöbb esetben egyéb szolgáltatások és programok is elérhetők ezekben az irodákban.

Települési Gyermekek és Ifjúsági Önkormányzatok

A módszer a felnőttek és fiatalok együttműködését fejleszti települési keretek között. Magyarországon az első kezdeményezések a '80-as évek közepén történtek, áttörést 1996 hozott, amikor megalakult a Gyermekek és Ifjúsági Önkormányzati Társaság (GYIÖT) húsz alapító önkormányzattal. Alkalmas az aktív állampolgárság, az érdekérvényesítés fejlesztésére, főként kisebb településeken a településmegtartó képesség fejlesztésére és az „utánpótlás” nevelésére. 1997-ben Franciaország, Olaszország, Románia, Svájc és Magyarország gyermek és ifjúsági önkormányzati szervezetei megalapítják Youth PLANET (Youth Participation in Local Authorities Network in Europe Today) néven nemzetközi szervezetüket. A szervezet célja a gyermekek és fiatalok települési részvételének segítése, az aktív demokrácia-tanulás fejlesztése, európai intézményekkel való kapcsolattartás, és a fiatalok közötti személyes kapcsolatok létrejöttének elősegítése. Jelenleg nyolc ország országos szövetsége tagja (az alapítókön kívül Moldova és Dánia szervezetei csatlakoztak), Magyarországról a Gyermekek és Ifjúsági Önkormányzati Társaság vesz részt az együttműködésben. Az alapítók kioregedésével, az együttműködés ereje gyengült, 2002 óta honlapján nincs mozgás.

A fenti példa Franciaországból érkezett, de tisztelegjünk egy magyar mintaadó, Sztéhlo Gábor emléke, a világ talán első és egyetlen ifjúsági államának létrehozója előtt. Sztéhlo Gábor evangélikus lelkész a második világháború után hozza létre Budapesten Gaudiopolist (Örmvárost). A háború után sok hadiárva hontalanul, hozzátartozók nélkül élt. Minden állami otthon megtelt, és akit már sehol sem tudtak befogadni, Sztéhlo gondjaira bízta. A lelkész több száz főnek keresett lakhelyet 1945. tavaszán. Amíg Magyarországon az önkormányzatiság csak a rendszerváltás után született újjá, a Gaudiopolisban ez már '45-ben megvalósult. A köztársaság fővárosa a Farkastanya volt, a többi épület is városként működött, polgármesterek irányításával. A kerületeket, azaz a hálótermeket néptribunok képviselték a minisztertanácsban. Az állam polgárai demokratikusan választottak maguk közül vezetőket. Népszavazással döntöttek a miniszterelnökről és a minisztertanács tagjairól is. A Gaudiopolisban nem volt kötelező a munka, ám az "örömpolgárok" szívesen vállaltak feladatokat. Pénzüik a "Gapo dollár" volt, amelynek mindenkorí árfolyama egy villamosjegyet ért. A játék bankot élelmiszerre válthatták át. A lakók köztársaságuk alkotmányát is rögzítették, törvénykönyvet fogalmaztak. Rendetlenségért, késésért nyilvános dorgálás járt, akit azonban hazugságon vagy lopáson értek, azt ki is közhöszíthették. Erre azonban nemigen akadt példa. A Gaudiopolisnak még "állami vicclapja" is volt: a "Gapo Matyi". Az evangélikus lelkész teljes vallásszabadságot hirdetett a mikro-államban, istentiszteletét bárki látogathatta. Kiváló pedagógusok dolgoztak, pezsgő szellemi élet folyt az Örmvárosban. A Gaudiopolist sem a magyar állam, sem az egyház nem támogatta. Bár a Nemzetközi Vöröskereszt sokat segített, ma is rejtély, hogyan tudta a lelkész több száz fiatal ellátását és a villák fenntartását megszervezni. A Gaudiopolist 1950-ben államosították, az Örmvárost felszámolták, Sztéhlonak semmije sem maradt. Családjá Svájcba emigrált, a lelkész 1960-ban követte hozzátartozóit. Sztéhlo Gábor mindvégig remélte, hogy munkájának lesz folytatása, és újabb ifjúsági államok, gyerekköztársaságok alakulnak majd Magyarországon. A Gaudiopolishoz hasonló azonban azóta sem jött létre hazánkban. Halálának évfordulójára a világ minden tájáról haza látogatnak megmentett egykori diákjai, és emléktáblája előtt találkozhatnak. Az egykori ifjúsági állam polgárai úgy vélik: az ottani demokratikus szellemet a rendszerváltás óta sem sikerült Magyarországon meghonosítani. Sztéhlo Gábor halálának 31.

és a Gaudiopolis alapításának 60. évfordulójára szervezett találkozón részt vettek Orosháza, Ózd és Bordány ifjúsági önkormányzatának vezetői is, akik arról beszéltek, hogy mit jelent ma nekik a demokrácia, milyen gondokkal kell megküzdeniük ma, amikor nem ropognak ugyan a fegyverek, de a szegénység, a munkanélküliség ellen csak úgy tehetnek valamit, ha megtanulnak kiállni önmagukért. A Valahol Európában című film forgatókönyvét a "Sztehlo-gyerekek" igaz története ihlette.

(forrás: www.icsszem.hu; 2005. június 1.; Miklya Luzsányi Mónika: Frontvonal - Stehlo Gábor élete 2003.)

2.2 1990-2002

2.2.1 AZ IFJÚSÁGI ÉS SPORTMINISZTERIUM (ISM) LÉTREJÖTTÉIG (1990 – 1998)

Mire volt elegendő a rendszerváltás utáni nyolc év? A kormányok választhattak, hogy a régi apparátussal akarnak modern ifjúságpolitikát felépíteni, vagy az állam működését tanuló klubok, körök, civil szervezetek, volt ellenzékiek, reformerek vezetőit kéri fel bizonyos feladatok ellátására. Az állam, fennállása óta nem először, ezt is egy kicsit, és azt is egy kicsit választotta. Ennek következtében a nyolc év eredményei nem álltak össze egésszé, néhol egymásnak ellentmondó, néhol rímelő megoldások születtek. Az európai haladó tendenciákat ismerő szakemberek, és az államapparátus inkább méregette egymást, mint egymást kiegészítették volna. A helyzetet tovább árnyalta, hogy ebben az időszakban szilárdult meg az Európai Közösségben (Európai Unióban) is az ifjúságpolitika, illetve 1995-től az internet boom alapvetően változtat- ta meg a fiatalok és a társadalom viszonyát, de a társadalmi környezetet is.

Ezekben az években alakulnak meg az országos ifjúsági ernyőszervezetek, intézményesül a pályázati rendszer, megerősödnek a települési szinten dolgozó szervezetek és személyek, erodálódik az ifjúsági vagyon jelentős része, és Magyarország bekapcsolódik az európai ifjúsági vérkeringésbe is.

Ifjúsági ernyőszervezetek (MISZOT, NIT, MAGYIT, OGYIP)

A rendszerváltás előtt közvetlenül alakult meg a Magyar Ifjúsági Szervezetek Országos Tanácsa (első és utolsó elnöke Stumpf István, alelnöke Gyurcsány Ferenc (KISZ), illetve Langmár Ferenc (Fidesz), titkára Karácsony Mihály. A Tanács létrehozását az állam támogatta és pénzelte. Három nagyobb erőcsoport működött benne, a Fidesz, a KISZ és az egyházi csoportok. A belső ellentétek folyamatosan örölték a szervezetet, a Fidesz a MISZOT helyett az Ellenzéki Kerekasztal tárgyalásokat választotta, és kilépett. 1992-ben az Antall (MDF) kormányhoz inkább közel álló szervezetek megalakították a Nemzeti Ifjúsági Tanácsot. A MISZOT-on belül jellemzően baloldali irányultságú szervezetek maradtak, akik a szervezetet 1993-ban feloszlatták, jogutód- ként létrehozva a Magyar Gyermekek és Ifjúsági Tanácsot (MAGYIT). A NIT erőteljes jobbos irányultsága, a MAGYIT baloldali arculata lehetőséget adott (volna) egy köz- zéputasnak tűnő megoldás kialakulására. 1994-ben az Országos Gyermekek és Ifjúsági Parlamentet (OGYIP) jellemzően a jobboldalhoz kötődő, egyébként NIT tagszer- vezetek alakították meg. Az OGYIP és a MAGYIT közötti konfliktushelyzet konfliktus, és konfrontációsorozattá vált, leginkább az ifjúsági vagyon, és az európai ifjúsági szer- vezetekben való képviselőlet ürügyén, de alapvetően ideológiai okok miatt. A NIT el- jelentéktelenedett és kimúlt. A szellemi erők koncentrációját mutatja, hogy az akko- ri MISZOT-ot fémjelző és meghatározó egyéniségek közül feltűnően sokan dolgoztak, dolgoznak később a nagypolitika különböző szerepeiben és oldalain.

Minisztériumi koordináció és ifjúsági érdekegyeztetés

A tárgyalat nyolc évben a Miniszterelnöki Hivatal (MEH), illetve a Művelődési és Köznevelési Minisztérium (MKM) különböző szervezeti egységei voltak felelősek az állami ifjúságpolitika koordinációjáért. Jellemzően a Miniszterelnöki Hivatal dominált ebben az időszakban, 1995-ben címzetes államtitkárt kinevezve a terület koordinációjára. Az 1994-ben az MKM-hez került ügyek lassan visszaszivárogtak a MEH-be, Zánka és a diákjogok maradtak az MKM-ben. Említés szintjén a felelős szervezeti egységek: Ifjúságpolitikai Titkárság, Ifjúsági Főosztály, majd Ifjúsági Osztály, végül Diákiroda.

1995-ben megalakul a Gyermek és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács, mely a munkaerőpiacon klasszikusnak számító, háromoldalú, munkavállalók – munkaadók – kormány szereposztást képezte le, korosztályi – támogatói – kormányzati ifjúsági szereplők részvételével. A később említésre kerülő testületekbe ezek az oldalak küldték képviselőiket, együttműködésüket három titkárság szervezte, ennek ellenére az együttműködés nem volt gördülékeny, az alkalmi koalíciók és az eminensen különböző érdekek miatt.

Infrastruktúra és forrás: (NGYIA, NGYIK, Zánka GYIC, Csillebérc, GYIA)

Az 1989-ben megszűnő KISZ, a DEMISZ-nek, az a Minisztertanácsnak, az pedig az 1990-ben létrehozott Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Alapítványnak adja át az ifjúsági ingatlan infrastruktúrát (mintegy 60 ingatlant). 1995-ben a törvény a Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Közalapítványt lépteti az Alapítvány helyébe. A Közalapítvány alig valamit tudott átvenni a felsorolt szervezetek vagyonából. Ennek oka volt a kormányzati koncepciótlanság, a megyei önkormányzatok közalapítványaihoz kerülő vagyonrészek, és a kuratóriumok gazdasági és társadalmi haszonnal jellemzően ellentétes működése. 1995-től legfontosabb szolgáltatása a kedvezményes, ingyenes szálláshelyek pályáztatása. Az NGYIK ma hét ingatlannal, 467 ágygal, kedvezményes szálláslehetőséget pályáztatva látja el ifjúsági célú feladatait.

Az 1996-ban alapított Zánkai Gyermek és Ifjúsági Centrum Oktatási és Üdültetési Közhasznú Társaság tulajdonosa a magyar állam. Európa egyik legnagyobb gyermek és ifjúsági üdülési célú komplexuma, formális és nemformális oktatási helyként is funkcionál. A '60-as évek közepén az úttörőmozgalom egyre komolyabb táborhiánnyal küzdött. A '40-es években cserkész, az '50-es években ifjúsági táboroknak helyet adó Ság-pusztán Zánka és Balatonakali között elterülő területen 1971. május 25-én Kádár János átadta a Balatoni Úttörővárost. A '90-es évek első felében többször majdnem kikerült az állami tulajdonból.

A Csillebércei Nemzetközi Gyermek- és Ifjúsági Tábor is Európa legnagyobb táboraihoz tartozik. Eredetileg az Úttörőköztársaság, majd a Csillebércei Úttörőtábor nevet viselte. A tábor területén található stadion, színpad, egészségház, uszoda, iskola. A rendszerváltáskor kezelési joga a KISZ-től a DEMISZ-hez került, amely a Magyar Úttörők Szövetségének ajándékozta. Az Ifjúsági és Sportminisztérium 1999-ben pert indított a Magyar Úttörők Szövetsége ellen a tulajdonjog kérdésében. A Legfelsőbb Bíróság 2005-ben az államnak adott ígazat. A komplexum sorsa a kézirat lezárásig nem rendeződött.

A magyarországi ifjúsági célú pénzügyi források egy részét 1995-től a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram osztja el. A Minisztertanács 1988-ban hozta létre elődjét, a Központi Ifjúsági Alapot, melynek működését 1993-ban az Országgyűlés újrászabályozta. A '93-as szabályozás nyolc minisztérium és az Országos Testnevelési és

Sport hivatal képviselőiből álló közös tárcaközi bizottságra bízta az Alap működtetését úgy, hogy szükség szerint szakértőket vonhattak be a döntésekbe, valamint előírta a korosztályi és a korosztály érdekében működő szervezetek véleményének megismerését. A szervezeteket azonban nem nevezte meg, így a társadalmi kontroll mértékét a bizottság maga választhatta meg. Az 1995-ben született, változtatásokkal ma is hatályos új törvény (1995. évi LXIV. Tv.), az országos gyermek-, diák- és ifjúsági, illetve e korosztályokat segítő társadalmi szervezetek által delegált hat fő és a helyi önkormányzatok szövetségei által delegált két képviselő teljes jogú részvételét deklarálta a törvényben. Ez a rendelkezés is arra kényszerítette a fiatalok és a felnőtt szervezetek vezetőit, hogy közösen egyezzenek meg a betölthető helyekről. (Ennek fóruma a már említett, sok problémával működő Gyermek és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács volt - GYIÉT.) A törvény pénzügyi forrásként megjelölte a szerencsejátékokból befolyó összeget, melynek 3%-át kellett befizetni ebbe az Alapba(!).

Szolgáltatás és helyzetelemzés:

1995-ben a Művelődési és Közoktatási Miniszter létrehozta újkori demokráciánk első ifjúsági célú fejlesztő típusú intézményét a Mobilitás Ifjúsági Szolgálatot. A szervezet feladatákként az Európai Közösségek „Youth for Europe - Fiatalok Európáért” Programjának hazai gondozását jelölte meg, a pályázati folyamat bonyolításától az információs és fejlesztő munkáig. A Mobilitás mellett megalakult, öt kormányzati és négy civil taggal egy Tanácsadó Testület is, mely közreműködött az éves prioritások megfogalmazásában, és a nyertesek kiválasztásában. Ugyanebben az évben létrejött az Európai Közösségek nagy oktatási programjainak, a Socrates és Leonardo programoknak a magyarországi kezelőszervezete is.

1995-től jelenik meg markánsan az önkormányzatok helyi ifjúsági munkájának kormányzati támogatása egy máig nagyon fontos szerep részbeni finanszírozásának elindításával. Ebben az évben hirdeti meg először a Belügyminisztérium az ifjúsági referensek foglalkoztatásának támogatását, hozzájárulva ezzel az ifjúsági szakma szakmává válásához, települési szintű megbecsüléséhez és elismeréséhez. Az ifjúsági referensek máig az ifjúsági terület kulcsszereplői, helyi szinten katalizátorai a központi kormányzat – önkormányzat, önkormányzat – ifjúság, civil szervezetek - intézmények kommunikációjának.

A fiatalok demokráciatanulását, mint az ifjúsági munka egyik célkitűzését, nagyban támogatta a diákönkormányzatok (DÖK) és hallgatói önkormányzatok (HÖK) helyzetének törvényi stabilizálása a közoktatási és a felsőoktatási törvényekben. Szintén áttételesen, de komolyan hat az ifjúsági munkára a non-profit törvény 1997-es elfogadása, hiszen az az egész civil szektort erősíti meg.

A felelős miniszter 1996-ban terjeszti elő első ízben az Országgyűlés elé a „Jelentés a gyermekek és az ifjúság helyzetéről, életkörülményeik alakulásáról és az ezzel összefüggésben megtett kormányzati intézkedésről” című dokumentumot. Egy 1995-ben elfogadott országgyűlési határozat teszi ezt kötelezővé, és évenként megismétlendővé. Ez az eszköz kötelezi a kormányzatot az évenkénti számadásra, és tekintettel politikailag érzékeny természetére, irányítja a pártok és a média figyelmét az ifjúságügyre. Ez az első olyan elem, melyet ifjúságkutatásnak nem nevezhetünk, de egyfajta ifjúsággal kapcsolatos helyzetképnek talán igen.

1995. decemberében a magyar költségvetés 400 millió forintos hozzájárulásával megnyitja kapuit az Európa Tanács Budapesti Európai Ifjúsági Központja (BEIK), mely

ugyan nem része a hazai ifjúságpolitikai eszköztárnak, mégis a beruházás nagyságrendje, illetve újszerűsége (ez a központ a második, az első Strasbourgban található), továbbá a szakmai fejlesztési tevékenysége miatt feltétlenül említésre méltó.

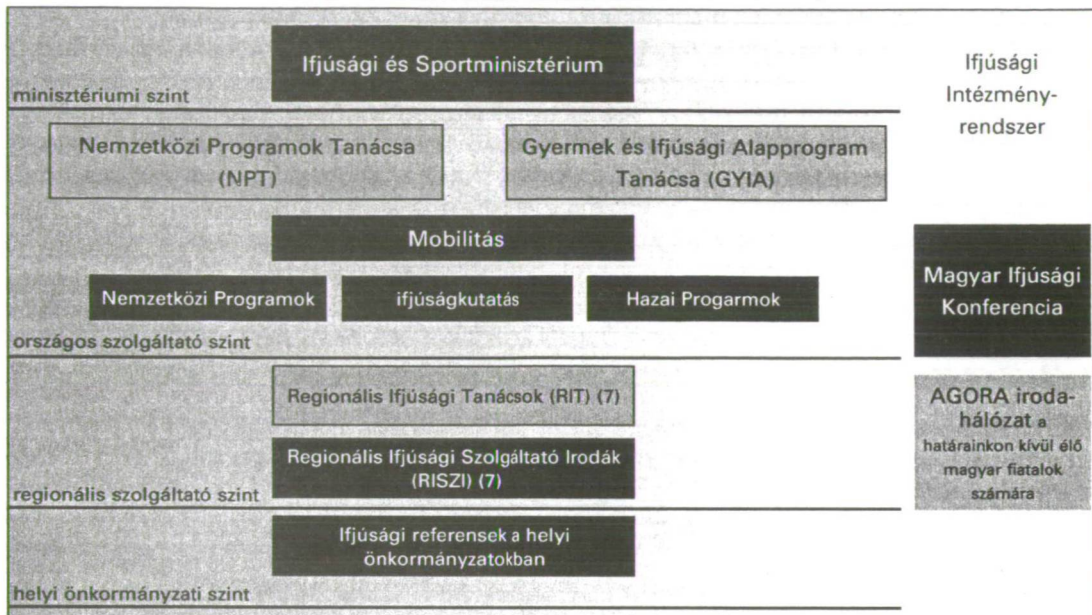
Az 1990 és 1994 közötti időszokról összességében elmondható, hogy az Antall- és Boross-kormányoknak nem volt modern értelemben vett ifjúságpolitikája, és a megvalósításhoz szükséges intézményrendszere. Az 1994 és 1998 közötti időszak pedig arra szolgál tanulságul, hogy a több minisztérium által kezelt, alapvetően a legfontosabb igényeket kielégítő ifjúságpolitikai elemeket írott ifjúságpolitika híján, csak összefogottan lehet hatékonyan alkalmazni. Szétszórtságuk zűrzavart, összevisszaságot, klikkek harcát, a források csökkenését okozza.

2.2.2 AZ IFJÚSÁGI INTÉZMÉNYRENDSZER MEGSZILÁRDULÁSA (1999-2002)

A minisztérium megalakulását a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára készítette elő az 1998-as kormányváltás után, és 1999-ben dr. Deutsch Tamás ministerségével elindult az ifjúságügy ágazati jellegének kialakulása, intézményrendszeri és társadalmi megerősödése. A tárca az ifjúsági, a sport, a kábítószer-koordinációs, és a fogyatékos sport ügyekért lett felelős. A Minisztériumot az első évben a kormányzati együttműködésben a helykeresés jellemzi (fél éven belül ifjúsági ügyekért felelős helyettes államtitkárt is cserélnek). A kormányzati nagykorúságot a 2000-ben elkészített, az Országgyűlés által 2001-ben 243 igen, 6 nem és 2 tartózkodással (!) elfogadott „Jelentés a gyermekek és az ifjúság helyzetéről, életkörülményeinek alakulásáról és az ezzel összefüggésben megtett kormányzati intézkedésekről” jelenti, melynek előkészítése során minden tárca találkozott a Minisztériummal, így koordinatív szerepét nagyban tudta erősíteni. Ez az első a jelentések sorában, mely mélységében, és horizontjában is a teljességre törekszik, az addigi legpontosabb képet adva a kormányzat intézkedéseiről és terveiről.

A szakmai fejlesztést, szolgáltatásokat, támogatási rendszert egységben képzelte el a minisztérium, ezt a 2/1999-es miniszteri rendeletben írta le. A rendelettel létrehozta a magyar közigazgatásban elsőként a tervezési-statisztikai régiókra alapozott intézményrendszert, a Regionális Ifjúsági Tanácsokat és a Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodákat, a regionális ifjúsági munka alapintézményeit. A Regionális Ifjúsági Tanácsok a Gyermekek és Ifjúsági Alapprogram decentralizált forrásait pályáztatják meg regionálisan, azaz a forráselosztás egy része országos szintről regionális szintre kerül. A Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodákat a Minisztérium a Mobilitás Ifjúsági Szolgálaton belül hozza létre, majd 2001-ben kibővíti a Mobilitás feladatkörét két kutatóintézet megalakításával. A Nemzeti Ifjúságkutató Intézet és a Nemzeti Drogmódszertani Intézet elemzési, kutatási, és módszertani bázisává válik. Ezekkel az intézkedésekkel a Minisztérium elérte azt, hogy az információs, pályázatkezelési, szervezeti szolgáltatási, elemző és kutató funkciókat egy intézménybe telepítette úgy, hogy az regionális, országos, és nemzetközi szinten egyaránt ellátta feladatait.

4. SZÁMÚ ÁBRA: A 2001-BEN MŰKÖDŐ INTÉZMÉNYRENDSZER:

forrás: Kara Ákos – Mobilitás (sötéttel a forráselosztó, világossal az intézményi elemek – a szerző)

Ezt az intézményrendszert egészíti ki a már tárgyalt Zánka Kht., és a Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Közalapítvány.

A határon túli magyar fiatalokkal való együttműködés fejlesztése érdekében az Ifjúsági és Sportminisztérium, az Oktatási Minisztérium és a Határon Túli Magyarok Hivatala aktív közreműködésével létrejön 1999-ben a Magyar Ifjúsági Konferencia, majd 2001-ben az Agora Kárpát-medencei Információs és Szolgáltató Irodahálózat. A Minisztérium megszüntette a Gyermek és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanácsot, helyébe a „párbeszédrendszert” léptette, melybe 16 országos szervezetet hívott meg, önkéntes csatlakozásra nem volt lehetőség. Az előkészített, de el nem fogadott Ifjúsági Törvény tervezetében a tárca kísérletet tett a Nemzeti Ifjúsági Tanács, mint egységes ifjúsági ernyőszervezet létrehozására, de ez az elképzelés nem vált valóra. A kialakult intézményrendszer, és a Minisztérium által várt szakmai fejlődés miatt szükségessé vált a szakemberképzés megtervezése. A Mobilitás, és más (civil) szervezetek kínáltak ugyan hosszú távú képzéseket is, de ezek nyilvánvalóan nem válhattak, nem válthatják ki a felsőfokú képzést. Magyarországon 2001-ig szociális munkás, művelődésszervező és más szakokra iratkozhattak be azok (és jó esetben választhattak ifjúsági specializációt) a hallgatók, akik az ifjúsági területtel kívántak foglalkozni. A 7/2002. (V.25.) ISM-OM együttes rendelet megjelenése lehetővé tette a felsőoktatásban az önálló ifjúságsegítő felsőfokú szakképzésre való beiratkozást. 2006-ban több mint 600 hallgató vesz részt ebben a képzési formában, tizenegy intézményben, az ország hat régiójában.

1999-2002 között (és azóta is) minden évben elkészült a Jelentés a gyermekek és fiatalok helyzetéről és az érdekükben megtett kormányzati intézkedésekről, továbbá lezajlott az első nagymintás (8000 fő) hazai ifjúságkutatás az Ifjúság 2000, illetve a nagymintás (6000 fő) határon túli magyar ifjúságkutatás a Mozaik 2001. Ez a két kutatás az, amelyeket jó szívvel lehet ifjúsági alapkutatásnak nevezni.

2001. ÉVI IFJÚSÁGI TÖRVÉNY TERVEZETE

Az Ifjúsági és Sportminisztérium újszerűen széles társadalmi vita közepette nekifogott a kialakított intézményrendszert és fiataloknak nyújtott állami kedvezményeket egy törvénybe foglalni. A törvénytervezet a Kormány előtt állt meg, így a Parlament elé sem került. Társadalmi vitája, a tervezet elkészítésének módja azonban hozzájárult ahhoz, hogy a politikai és társadalmi közbeszéd erőteljesebb részévé vált az ifjúságügy, mégha sokszor pártpolitikai csatározások főszereplőjeként is. Hozzájárult ahhoz is, hogy az ifjúsági alrendszer identitásában egy kicsit megerősödött, annak ellenére, hogy a törvénytervezet elfogadására, és így a benne foglaltak megvalósítására sem került sor. Az elemzés nyelvi bizonytalanságát, a „volna”, „ha” szócskák, és a múlt idő sűrű használatát ez indokolja.

A tervezet feldolgozását az 1971-es ifjúsági törvény feldolgozásához hasonló módszerrel teszem, bevezetőre és fejezetekre tagolva. Ez esetben is ismertetem a bevezetőt (preambulum), mely a törvénytervezet miértjére ad választ. Teljes terjedelemben idézve: *„Az Országgyűlés támaszkodva a magyar történelem mindenkor alkotó és nemzetformáló fiataljainak hagyományaira és tisztelve ezen hagyományok előtt, megállapítja, hogy a harmadik évezred kihívásai igénylik a fiatalok tudásának és képességeinek egymással összhangban történő fejlesztését és korlátozás nélküli érvényre jutását, továbbá részvételüket a gazdasági, társadalmi és kulturális gyarapodásban, az egyéni életminőség alakításában, a lelki-szellemi fejlődésben. Biztosítani kell annak lehetőségét, hogy a fiatalok cselekvően vehessenek részt közvetlen és tágabb környezetük jelenének és jövőjének alakításában, e tevékenységüket a társadalom támogassa, és segítséget kapjanak jogaik gyakorlásához és kötelességeik teljesítéséhez. Lehetőséget kell adni arra is, hogy a rendszerváltoztatás ezredfordulóra elért eredményeit a fiatal korosztályok kiteljesíthessék, és ennek érdekében saját szükségleteik szerint, szabadon, felelősségteljesen alakíthassák társadalmi és politikai részvételük célját és módját, hogy európai polgárként érvényesítsék jogaikat, mobilitásuk révén fontos szereplőivé váljanak az integrációs folyamatoknak.”*

A bevezető világossá tette, hogy a törvénytervezet a fiatalokra, mint társadalmi erőforrásra tekint, akiknek lehetőséget, részvételt kívánt biztosítani. A fiatalokat az európai integrációs folyamat fontos szereplőjeként írta le.

I. Általános rendelkezések (a törvény célja)

Az állam és a fiatalok közötti viszony újrafogalmazását jelölte meg egyik kiemelt célként a törvénytervezet. Ez, verbálisan mindenképp, egy új dimenzió megfogalmazása a törvénytervezet előtti állapothoz képest, hiszen felismerte, hogy a védelmező iskola és erőforrás iskola között imbolyog a magyar ifjúságügy, többek között az államszocializmus extrém védelmező ifjúságpolitikai gyökerei miatt. Ez a rendelkezés világos irányt szabott a többi célnak, és a tervezet egészének.

II. Az ifjúsági szervezetek képviseleti rendszere (Magyar Ifjúsági Konferencia - MIK, Nemzeti Ifjúsági Tanács - NIT, Regionális Ifjúsági Tanács - RIT)

A magyar fiatalok szervezeteivel való együttműködést három szinten deklarálta a tervezet: Kárpát-medencei – összmagyar, országos és regionális szinten. Legrészletesebben az országos ernyőszervezettel foglalkozott (NIT), hiszen ez lett volna a legtöbb jogot és lehetőséget élvező szerveződés, egyben politikailag is ez

volt (és ma is) a legérzékenyebb kérdés. A NIT tagság feltételét a törvénytervezet világosan megmondta: tagok az országos ifjúsági szervezetek. Definíciószerűen leírja a kritériumokat is (legalább két régióban működő szervezet). Mindhárom szervezet javaslatot tehet a kormánynak, véleményt nyilváníthat és kapcsolatot tarthat az említett szinteken. Ennek a megközelítésnek a legfontosabb újdonsága, hogy nem forráselosztásra, hanem klasszikus érdekérvényesítésre lett volna hivatott.

III. Az egyes állami szervek feladatai a gyermekek és fiatalok társadalmi részvételének biztosításával és a számukra nyújtott szolgáltatások fejlesztésével kapcsolatban (Az Országgyűlés, a Kormány, az ifjúsági és sportminiszter feladatai, a Mobilitás, a Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodák)

A feladatok kapcsán elmondható, hogy a 2001-ig elért eredményeket foglalta jogszabálytervezetbe. Újdonság és innovatív elem a miniszter feladataként megjelenő ifjúsági információs rendszer kialakítása, ifjúsági kedvezményekre jogosító kártyarendszer működtetése, háromévenkénti ifjúsági alap kutatás lefolytatása. A Mobilitást klasszikus háttérintézményként definiálta, végrehajtási profillal. A Mobilitás részjogkörű egységeként meghatározott Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodákat azonban fejlesztő-végrehajtó jellegűnek írta le, és lehetővé tette volna a miniszter számára a feladatkiosztást közvetlenül is. (Ez a kétarcúság alapítástól a mai napig jellemző ezekre az intézményelemekre.)

IV. A települési önkormányzatok, a regionális fejlesztési tanácsok és a megyei területfejlesztési tanácsok feladatai a gyermekek és a fiatalok életlehetőségeinek javítása érdekében (A települési önkormányzat feladatai, a regionális fejlesztési tanácsok, valamint a megyei területfejlesztési tanácsok feladatai)

A legtöbb feladatot, a helyi szint erősítése érdekében, a települési önkormányzatok számára írta elő a tervezet. Legelsőként háromévente áttekintve az ifjúság helyzetét ifjúsági stratégiát kell elfogadniuk, melynek léte, elkészítése, véleményezése, vitája folyamatosan napirenden tartja az ifjúságügyet. A feladatok koordinálását a 25.000 fő fölötti településeken és a fővárosi kerületben képzettséghez rendelte – itt ifjúsági referensek alkalmazása kötelező. Feladatul szabta az ifjúsági közösségi tér, ifjúsági információ, ifjúsági részvétel (szervezetek), létrehozását és fejlesztését, illetve támogatását. Ez a három elem, a stratégiával együtt kielégíthette volna az előző fejezetben tárgyalt „Az ifjúságpolitika pillérei” táblázatot és így az 1992. évi utrechti elvárásokban foglaltakat. A 2001-ben még kizárólag infrastruktúrával foglalkozó Regionális Fejlesztési Tanácsoknak ezen a területen adott együttműködési kötelezettséget (ifjúsági közösségi infrastruktúra).

V. Gyermekek és ifjúsági célú állami támogatási programok és kedvezmények, az állami támogatás rendje (Nemzeti Gyermekek Alapprogram, Nemzeti Ifjúsági Alapprogram, Regionális Gyermekek Alapprogramok, Regionális Ifjúsági Alapprogramok, Nemzeti játszótér- és ifjúsági intézményfejlesztési program, az információs társadalomhoz való csatlakozás elősegítésének programja, a nemzetközi ifjúsági programokban való részvétel támogatása, a támogatási programok megvalósításának közös szabályai, Ifjúsági rendezvény támogatása, Ifjúsági kedvezmények, a gyermek és ifjúsági normatív hozzájárulás)

A cím és az alcímek szinte mindent elmondanak a lehetséges állami támogatásokról és kedvezményekről, a fiatalokkal közösen eldöntött célokon kívül a kedvezményekről is beszélt, illetve az előző fejezetben leírt önkormányzati munkához normatív hozzájárulást jelölt meg. A forráselosztó testületekben a miniszter delegáltjai fele részben

kaptak helyet. Az országos programban a másik felet az ifjúsági szervezetek alkothatták volna, de regionálisan az egyéb állami szervek részvétele okán kisebbségbe szorultak. A miniszter képviselőinek legalább felét kötelezően a korosztályból kellett volna kiválasztani. Az európai forrásokról a NIT és a miniszter képviselőinek közös döntést írt elő egy alacsonyabb rendű jogszabálytervezetben foglaltak szerint. Különösen fontos az információs társadalom rész, mely a gyermek és ifjúsági önkormányzatoknak teljes körű és ingyenes internetelérést szavatolt. Az ifjúsági kedvezményeket az ifjúsági kártya használatával lehetett volna igénybe venni.

VI. Az állami tulajdonban lévő gyermek és ifjúsági célú létesítményekkel való gazdálkodás

A fejezet leghasznosabb megállapítása, hogy „a bekezdés szerinti vagyon értékesítéséből, illetve üzemeltetéséből származó bevételt kizárólag gyermek és ifjúsági célokat szolgáló kincstári vagyoni körbe tartozó létesítmények építésére, illetve fejlesztésére lehet felhasználni.” Ez nagyon fontos szempont a vagyon megtartása, de még inkább gyarapítása szempontjából.

VII. Az ifjúsági kezdeményezések, valamint az ifjúságsegítői tevékenység (Az ifjúsági kezdeményezések támogatása, az ifjúságsegítői tevékenység)

A tervezet rendelkezései szerint az ifjúsági kezdeményezésekhez a miniszternek pályázati úton kell forrást biztosítania alsóbb rendű jogszabályban meghatározottak szerint. A fejezet definiálta az ifjúságsegítés célját (ez az ifjúságsegítőknél talán a legfontosabb elem): „Az ifjúságsegítői tevékenység célja, hogy a fiatalok: a) képesek legyenek életminőségük jobbítására, b) felkészülten vegyenek részt a tudásalapú társadalom alakításában, c) értői és részesei legyenek a helyi, országos és európai változásoknak.” A célmeghatározással - és a törvényben való szerepeltetéssel - lehet vitatkozni, de fontos megemlíteni, hogy ez az első alkalom, amikor az állam az ifjúságsegítés célját meghatározni tervezte.

VIII. Értelmező és záró rendelkezések

A záró rendelkezésekben a normaszövegtervezet alkotója minden vitatott értelmű definíciót a törvény szempontjából tisztáz. Fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni, hiszen a magyarországi ifjúságsegítés, ifjúsági munka egyik legnagyobb hiányossága a közös szakmai nyelv kialakulatlansága volt, és az a mai napig.

Az 1971-es törvény tárgyalásakor a szóhasználatra és korosztályom szüleire hivatkoztam, olvasásra buzdítva. Ennek a törvénytervezetnek az elolvasása és megértése az elmúlt hét év ifjúságügyben lezajló folyamatainak megértése miatt elengedhetetlenül szükséges.

2.3 2002-2006

A választások után megalakult új kormány célul tűzte ki, hogy az eltelt tizenkét év eredményeit, intézményeit, szolgáltatásait megőrizze, és továbbfejlessze. A fejlesztési hangsúlyokat a rendszer bővítésére helyezte, helyi szinten az információs és tanácsadó irodák megerősítésére, kistérségi szinten ifjúságsegítői, animátori hálózat kialakítására tett kísérletet. A Mobilitás élére új főigazgatót nevezett ki a Miniszter. A kormányzati együttműködésben való pontos szereptalálás miatt megkezdődött a Nemzedéki Életpálya Modell, és az Ifjúsági Tárcastratégia kidolgozása. Egy éves tevékenység után azonban a kormányfő lecserélte miniszterét, Jánosi Györgyöt.

Az új miniszter az ifjúsági törvény megalkotását jelölte meg legfontosabb feladatként, de az az eredetileg tervezett ütem szerint nem készült el. 2003-ban elkészült viszont a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium Ifjúsági Tárcastratégiája. Ezzel párhuzamosan, Európában először, a Minisztérium bevezettette az internet alapú pályáztatást a 2003. évi tavaszi pályázati ciklusra. A rendkívül gyors kivitelezés miatt a pályázati rendszer korántsem volt tökéletes, így a tárca és módszertani háttérintézménye, a Mobilitás, fél éven keresztül a hibák kijavítására koncentrált. Lemondott a Mobilitás főigazgatója, és a Miniszterelnök egyéb okok miatt lecserélte a második ifjúsági minisztert, Gyurcsány Ferencet is. A kormányzati ciklus felénél azonban a kormánypártok lecserélték a kormányt, és az új kormányzati struktúra eredményeként létrejött az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium Göncz Kinga miniszterségével. A minisztérium felmentette az addigi ifjúsági helyettes államtitkárt, majd az ifjúsági területet és a kábítószerügyi területet egy helyettes államtitkárságba szervezte. Néhány hónap után az összevont területek helyettes államtitkárárt is felmentették. Az ifjúsági terület kinevezett helyettes államtitkár, főosztályvezető, és Mobilitás főigazgató nélkül maradt. 2005. júniusában a miniszter főosztályvezetőt, ifjúsági miniszteri biztost, és kábítószerügyi miniszteri biztost nevezett ki, illetve munkába állt a Mobilitás új főigazgatója is. A szakmai koordináció az Ifjúsági Főosztály felelősségévé vált. A bizonytalanságok között az elért eredmények megőrzése volt reális célkitűzés.

A hátrányos helyzetű gyerekek táboroztatása a tárca egyik kiemelt programjává vált. Kísérőkkel együtt 2002. telén 5000, 2003. nyarán 10 000, 2004. nyarán 7 500 gyerek központi táboroztatását szervezte meg a Minisztérium, mely civil partnerek, Regionális Ifjúsági Tanácsok, Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodák együttműködésében valósult meg, a Zánka Kht. koordinációjával és felelősségével. Ennek a programnak ifjúságpolitikai értelemben vett hatását vitatják az ifjúsági szakemberek (lásd ifjúsági turizmus, 3.5. fejezet), az azonban tény, hogy a kb. 20 000 résztvevő gyerek legnagyobb része életében először volt nyaralni.

Az ifjúsági szervezetek és ifjúságot segítő szervezetek megkíséreltek létrehozni egy nemzeti ifjúsági ernyőszervezetet Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Szövetség, majd néhány hónap múlva Gyermek és Ifjúsági Konferencia néven, de ezekbe az addigi minisztériumi stratégiai partnerek közül csak néhányan léptek be, így nem tudták betöljesíteni a nekik szánt egységes ernyőszervezet szerepét.

2005. júniusában a Pécsi Tudományegyetemen végzett az első ifjúságsegítő felsőfokú szakképzésben részt vevő évfolyam, az első végzős hallgató egy mozgásában korlátozott fiatal hölgy volt.

2.3.1 GYISM TÁRCASTRATÉGIA

A törvényalkotási folyamattal párhuzamosan elkészült egy egyedülálló dokumentum, mely az ifjúsági ügyekért felelős tárca szakmai iránytűjének is tekinthető. Ez a rendkívül szikár, nagyon világosan strukturált Tárcastratégia pontosan írja le a teendőket, látéleletet adva az ifjúságügy helyzetéről - kormányzati szemmel. A stratégia a különböző 2002-2004. között kelt írásos koncepciók és tervezetek foglalata.

A kormányzati munkában a „felnőtt” területeknek (szociális, kulturális, kábítószer, stb.) általában van hosszú távra szóló elgondolása önmagáról, elérendő céljairól, és ezeket az elgondolásokat a többi terület is ismeri, elfogadja. Az ifjúsági területnek a legtöbb EU országban van, hazánkban a mai napig nincs ilyen dokumentuma. A Tárcastratégia abban hozott újat, hogy a Minisztérium saját maga, és az érintettek számára rögzítette énképét, helyzetét és feladatait.

A stratégia az alábbi fejezetekből épül fel:

A STRATÉGIA SZEREPE

HELYZETKÉP

A TÁRCASTRATÉGIA DIMENZIÓI

HORIZONTÁLIS CÉLOK

HOSSZÚ TÁVÚ CÉLOK

KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS FELADATOK

CÉLRENDSZER

ÜTEMTERV

A STRATÉGIA SZEREPE

A fejezet a Minisztérium felelősségére, elfogadtatására, szerepére, az EU tagságra, a Nemzeti Fejlesztési Tervre, a szakma fejlesztésére, az önkormányzati kistérségi munkára tér ki: *Az ifjúság változó – mintakövetőből mintaadóvá váló – társadalmi helyzete, valamint az életesélyek terén meglévő sokszínűsége olyan generációs politika kialakítását igényli, mely Magyarország hosszú távú, fenntartható fejlődésének alapja és biztosítéka lehet (= Nemzeti Gyermekek- és Ifjúságstratégia). A gyermekek és a fiatalok társadalmi integrációjának, aktív állampolgári részvételének elősegítése olyan önálló, mással nem helyettesíthető ágazati rendszert igényel, amely egy korosztály specifikus szervezet-, tevékenység-, szolgáltatási rendszeren, s az ezeket támogató pedagógiai elveken alapul (=Tárcastratégia).*

A tárca 1999 óta létezik, azonban vezetői mindezidáig nem foglalták rendszerbe a gyermek és ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos céljait. A tárca gyermek- és ifjúságügyi tevékenysége eseti jellegű, szűk hatókörű projektekből állt. Sem a szélesebb értelemben vett közvélemény előtt, sem a kormányzati szervek körében nem sikerült elfogadottságra, „megbecsülésre” szert tennie. A tárca létének, funkciójának, céljainak meghatározása halaszthatatlan feladat.

A Gyermekek-, Ifjúsági és Sportminisztérium tevékenysége koordinatív és ágazati funkciók mentén szerveződik. Az ágazati tevékenységgel kapcsolatos stratégiai célok és feladatok meghatározása nélkül nem csak a GYISM, hanem a többi érintett tárca felelőssége, hatásköre is tisztázatlan marad, ami ellátatlan, illetve – jobb esetben – párhuzamosan ellátott feladatokat, szakmai-igazgatási konfliktusokat eredményez.

Az ifjúsági munka, az ifjúságsegítés, a szabadidő-szervezés napjainkban válik önálló szakmává. A magyar civil társadalom fejlettségéhez képest igen jelentős méretű, ifjúsági céllal működő szervezeti bázis igényli a szakmai főhatóság kiszámítható, tervszerű igényeken alapuló támogatását. Az ifjúság önszerveződésének, közösségi „létfeltételeinek” segítése összetett, erőforrásokat koncentráló, stratégikus gondolkodásmódot feltételez a kormányzattól.

Hosszú távon az ifjúságpolitika színterei a helyi önkormányzatok, helyi közösségek lesznek. A távlati cél, hogy a tárca csupán tudásmérnöki, azaz szakmai-intézményes támogató funkciót lásson el. Az önkormányzati finanszírozási rendszer, és a települési ifjúságpolitika „kezdetlegessége” miatt az elkövetkező 10 év távlatában a GYISM feladata a települési ifjúsági munka feltételrendszerének kialakítása. Az önkormányzatokkal történő hatékony együttműködéshez kiszámítható, stratégikus tervezés szükséges.

Ebben a néhány mondatban talán benne van az elmúlt 15 év összes eredménye és problémája is. A fiatalok szerepének megváltozása (mintakövetőből mintaadó), az ifjúsági tárca realitásainak leírása, a szabadidő szerepének megnövekedése és felértékelődése, a települési önkormányzatok felelőssége és lehetőségei.

HELYZETKÉP

A helyzetkép egy SWOT analízisben rögzíti a Minisztériumból látszó helyzetképet, a tárca eszközrendszerét, a költségvetési kereteket és az intézményrendszert, illetve a jogszabályi kereteket. A SWOT-on kívüli elemeket külön fejezetben tárgyalom, ezért itt csak a táblázat elemezésére keríték sort.

6. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: AZ IFJÚSÁGPOLITIKA HELYZETÉNEK ELEMZÉSE SWOT ANALÍZISSEL 2004-BEN.

Erősségek	Gyengeségek
A magyar társadalom gyermek és ifjúság-centrikus, a korosztállyal kapcsolatos témák jelen vannak a közbeszédben és a médiumokban.	Az ifjúsági intézményrendszer társadalmi, kormányzati, jogszabályi beágyazottsága kezdetleges állapotban.
Létezik gyermek és ifjúsági ügyekért felelős minisztérium.	Definiálatlan a szakágazati működés és gyenge a tárcaközi érdeképviseleti pozíció.
Fokozatosan nő a gyermek és ifjúsági célú költségvetési források összege.	Az igényekhez képest jelentős forráshiány jellemzi a területet.
Fejlett (a participáció elvén nyugvó) civil-kormányzati együttműködés jött létre az ifjúsági célú források elosztására országos és regionális szinten egyaránt.	A fiatalok önszerveződési hajlandósága alacsony, a korosztályi érdekképviselet gyenge, és nem reprezentatív. A részvétel tétje nem érzékelhető.
Az államigazgatásban az elsők között jelent meg formálisan a regionális - gondolkodás.	Kevés és rendszerezetlen információ.
Aktív ifjúsági szervezeti közélet.	Átpolitizált, megosztott ifjúsági szervezeti közélet.
Létrejöhettek az ifjúsági munkát, ifjúságpolitikai célokat segítő háttérintézmények.	A tárca és a háttérintézmények közötti feladat- és felelősségmegosztás eseti jellegű.
Kiépült a határon túli magyar ifjúság szolgáltatási-támogatási rendszere.	Az ifjúságsegítői szakma presztízse alacsony, hiányzik az egységes szakmai terminológia.

Települési ifjúsági munka fejlődése (ifjúsági referensek, ifjúságsegítők, ifjúsági koncepciók, képviseleti fórumok számának növekedése).

Ifjúsági civil szervezeti szakmai múlttal rendelkező köztisztviselők segítik a tárca munkáját.

Lehetőségek

A kormány fogékony a gyermek és ifjúsági ügyek iránt.

A parlamentben sok a fiatal – a gyermek és ifjúsági ügyek iránt érdeklődő – politikus.

A regionális alapokon nyugvó intézményrendszer könnyen integrálható az európai folyamatba.

A jogi szabályozás tekintetében tiszta lappal indulhat a tárca.

A szakterületen dolgozókat magas fokú kreativitás jellemzi.

Gazdaságpolitikailag is lényeges célcsoportról lévén szó, piaci erőforrások bevonására nyílnak lehetőségek.

A gyermekekkel és az ifjúsággal foglalkozó nagy számú civil szervezetnek köszönhetően jelentős szakmai támogató erőforrás bevonására van lehetőség.

Aktív – jogosítványokkal is megtámogatott – koordinációs tevékenységgel jelentős kormányzati erőforrások koncentrálhatóak a területre.

Az Európa Tanács és az Európai Unió fokozott figyelemmel és szakmai támogatással követi az ifjúságpolitikai folyamatokat.

A helyi önkormányzatok korlátozottan képesek ifjúsági célokra forrásokat áldozni. Nincs jogszabály, ami erre őket kötelezné.

Erőteljes pártpolitikával, rövid távú érdekekkel átitatott kormányzati akarat jellemzi a területet.

Jogi értelemben nem megfelelően szabályozott a terület.

Veszélyek

A GYISM nem képes összehangolni ágazati és koordinációs tevékenységét (egyiket-másikat nem látja el).

Rövid távú politikai érdekek hátterbe szoríthatják a meglévő, mérhető társadalmi szükségleteket.

A regionális ifjúsági intézményrendszer feloldódik/megszűnik az egyéb célú regionális szervezetek között.

Az ifjúságpolitika horizontális jellege miatt konfliktus alakulhat ki a szabályozandó területek, és az egyes rendelkezések kapcsán.

A fiatalok erősen individualizáltak, a közösségi lét értékei és készségei elsajátításában nem kapnak megfelelő segítséget.

A fiatal állampolgárokra jellemző a közügyektől való elfordulás és a közöny.

A vidék és a város további eltávolodása nehezíti a kistelepüléseken élő fiatalok bekapcsolását az ifjúságpolitika esélyteremtő folyamataiba.

A jelenlegi programok finanszírozásán túl nem sikerül további költségvetési forrásokat fókuszálni az ifjúságpolitika távlati céljaira.

A 2004. áprilisában kelt helyzetkép az elmúlt évben némileg módosult, illetve a jelzett veszélyek erősödtek, a lehetőségek kiaknázása részben megtörtént, az erősségek erodálódtak, a gyengeségek szaporodtak. Összességében a később megfogalmazott feladatok ellátása az évek előrehaladásával egyre sürgetőbb.

Az ifjúsági terület az új, és hatalmas Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztériumon belül egyre komolyabb érdekérvényesítési harcot kénytelen vívni. A költségvetési forrásokra már nem igaz a folyamatosan emelkedő tendencia, a települési ifjúsági munkát támogató központi állami forrás pályázati kiírása késett, ezért az ifjúsági referensek és helyi szolgáltató irodák támogatása nem történt meg időben, az önkormányzatok közül több tucat nem foglalkoztatta tovább alkalmazottját. A veszélyek között a fiatalokra vonatkozó megállapítások, az Ifjúság 2004 kutatás eredményei szerint még erősebben igazak. Nőtt a kistépülések és városok közötti kulturális és infrastrukturális, tudásbeli olló, a fiatalok passzívabbak, mint 2000-ben (vö. Ifjúság 2000 kutatás), a közösségi tevékenységek iránt még kevésbé érzékenyek. A Minisztériumra vonatkozó veszélyeket taglaló megállapítások szintén erősödtek. A tárca, kormányzaton belüli, koordinatív feladatait nehezen, gyengén képes ellátni, a források csökkentek, majd újra nőttek, a horizontális jelleg miatti konfliktusok felerősödtek a tárcán belül.

Ebből a helyzetből lehetséges kitörési pontokként az Ifjúsági Főosztály az ifjúságügy újrapozicionálását, az ifjúsági törvény megalkotását, és a Nemzeti Fejlesztési Tervben az ifjúságügy megjelenítését határozta meg, de ezekről később.

A TÁRCASTRATÉGIA DIMENZIÓI

Strukturális, időbeli, jogi, korosztályi, tudományos, nemzetközi értékdimenziókra tér ki a dokumentum. Legfontosabb megállapításai,

- hogy feltételezi az önkormányzatokkal történő hatékony együttműködést,
- a fiatalokat, mint új értékek hordozóját, teremtőjét, jelentős társadalmi erőforrást írja le,
- az ifjúságot 0-26, a gyerekeket 0-18, és a fiatalokat 12-26 éves korosztályokként határozza meg,
- az ifjúságkutatás, az ifjúságpolitika, az ifjúságsegítés és az ifjúsági szakemberek képzésének egységéből indul ki, megteremtve a közöttük lévő kapcsolódási pontokat, együttműködési felületeket.

HORIZONTÁLIS CÉLOK

- Esélyegyenlőtlenségek mérséklése. (Nem, lakóhely, szociális helyzet, egészségügyi állapot szerint.)
- Toleráns, befogadó korosztályi attitűd kialakulásának elősegítése.
- Demokratikus, aktív állampolgári attitűd kialakulásának elősegítése.
- Az önálló élethez szükséges készségek és képességek megszerzésének elősegítése.
- A versenyképesség elősegítése. (Hazai és nemzetközi relációban egyaránt.)
- A korosztályi, a generációk közötti, és az interkulturális tanulás elősegítése.
- Határainkon túli magyar fiatalok életlehetőségeinek bővítése.

HOSSZÚ TÁVÚ ÉS KÖZVETLEN CÉLOK

A stratégia három hosszú távú és tíz közvetlen célt határoz meg. Ez nagymértékben hasonlít a svéd ifjúsági törvényhez, mely szintén célokon keresztül határozza meg az ifjúságpolitikát, illetve a 2001. évi ifjúsági törvény tervezetéhez, mely az ifjúságsegítés céljait határozza hasonló módon meg:

- I. Az ifjúság társadalmi és közösségi szerepvállalásának fokozása.
 1. *A kormányzati szintű ifjúsági munka feltételrendszerének kialakítása és működtetése.*
 2. *A GYISM erőforrásainak hatékonyabb felhasználása.*
 3. *A települési, kistérségi szintű ifjúsági munka feltételrendszerének fejlesztése.*
 4. *Az ifjúsági munka és az ifjúságsegítés feltételrendszerének fejlesztése.*
- II. Az ifjúságpolitika jogi, intézményi kereteinek megteremtése és működtetése.
 5. *Az ifjúság legyen alakítója, teljes jogú résztvevője az őt érintő döntéseknek!*
 6. *Jöjjön létre az önkéntes ifjúsági munka feltételrendszere!*
- III. A korosztályi lét kiteljesítésének, az életkori sajátosságoknak megfelelő készségek és képességek kibontakoztatásának lehetővé tétele.
 7. *Minden településen legyen tér a gyermekek és a fiatalok, csoportjaik ön-szerveződéséhez, szabadidejük értékteremtő módon való eltöltéséhez!*
 8. *A fiatalok élethelyzettől függetlenül, térítésmentesen juthassanak hozzá az őket érintő, élethelyzetüket befolyásoló, kormányzati/önkormányzati tevékenységgel összefüggő információkhoz!*
 9. *Biztosítsunk erőforrást az ifjúság közösségi programjainak, kezdeményezéseinek támogatásához!*
 10. *A kormányzat szervezetrendszerében legyen külön felelőse a gyermek és ifjúsági korosztályok jogai érvényesülésének!*

A Tárcastratégia minden egyes célhoz rendel eszközt, megnevezi a feltételeket, és leírja a várható eredményt is, kétéves időtávlatban. Ennek a célrendszernek az ereje az együttes megvalósításában lehet, komoly lépések a teljes alkalmazás irányába nem történtek, időarányosan nem tart ott a megvalósítás, ahol a dokumentum szerint kellene.

2.3.2 AZ „IFJÚSÁGI TÖRVÉNY” TERVEZETE

A 2002-ben alakult kormány világossá tette, hogy részben új alapokon, de a 2001-ben megkezdett törvényalkotási folyamatot be kívánja fejezni. Ez a folyamat tovább jutott, mint az előző, a Kormány benyújtotta a Parlamentnek a törvénytervezetet, de annak illetékes bizottságai (ifjúsági, önkormányzati) 2006. januárjában általános vitára alkalmatlannak találták azt. A gondolkodás hasonlóságainak és különbségeinek megértéséhez a legutolsó változat elemzése sokat tehet hozzá. A törvényjavaslat pontos neve: „Törvényjavaslat az ifjúsággal kapcsolatos egyes állami feladatokról”. Az 1971-es törvény, és a 2001. évi törvénytervezethez hasonló módszerrel vizsgálok meg a dokumentumot.

A tervezet preambuluma, teljes terjedelemben, a következőképpen szól:
„A Magyar Köztársaság állampolgárainak közös felelőssége, hogy minden fiatal aktív alakítója lehessen a hazánk társadalmi és gazdasági haladását szolgáló folyamatoknak, illetve egyenlő eséllyel részesülhessenek azok eredményeiből. A célok elérése érdekében – az Alkotmánnyal, az Európai Unió és az Európa Tanács célkitűzéseivel összhangban – az Országgyűlés a következő törvényt alkotja.”

Ez a megfogalmazás elmozdulás a fentebb ismertetett tervezethez képest, hiszen a rövid tömör megfogalmazás egyrészt megfelel a 2001. évben leírt preambulumnak,

de sokkal erőteljesebben hangsúlyozza az esélyegyenlőségi dimenziót, illetve már nem az integrációs folyamatban való részvételt emeli ki, hiszen az formailag lezárult, hanem az integráció tartalmi kérdéseit húzza alá hangsúlyozva az összhang megteremtésének szándékát az Európai Unió és az Európa Tanács törekvéseivel.

Bár az indoklás mindig a törvények végén található, ennek általános része pontosan adja vissza a Tárcastratégia kapcsán részletezett lehetséges beavatkozási területeket, igazán ebből vezethetők le a törvénytervezet lényegi elemei:

„Az elmúlt másfél évtizedben fokozatosan alakultak ki a magyar ifjúságpolitika alapvető súlypontjai, intézményei. A Kormány és az önkormányzatok ifjúsági célú feladatai folyamatosan bővültek, ellátásukhoz a jogalkotó újabb és újabb intézményeket, mechanizmusokat, forrásokat rendelt hozzá. A számos ágazathoz kötődő, illetve eltérő szintű jogi szabályozás, a széttagolt, esetleges ifjúságpolitikai cél-, eszköz-, szolgáltatás- és intézményrendszer mára inkább a fejlődés gátjává, semmint előmozdítójává vált: nem biztosíthatja a felnövekvő generáció tagjainak bekapcsolódását, szocializációját a társadalmi intézményrendszer működtetésébe, sem nemzeti, sem európai szinten. A rendszerváltozás után tizenöt évvel halaszthatatlan feladattá vált az állam és az önkormányzatok ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos feladatainak középtávú tervezését, illetve összehangolását szolgáló keretek megteremtése...A Javaslatban foglalt intézkedések megvalósítása nem sérti, hanem kiegészíti a különböző ágazati szabályokban biztosított szolgáltatásokat. Célja, hogy olyan intézményrendszert alakítson ki, illetve erősítsen meg, mely katalizátorként működik a fiatalok mindennapjait érintő intézmény- és szolgáltatásrendszerek tekintetében.”

Elmondja az ifjúsági munka célját, illetve rögzíti, hogy az eddigi fejlődést csak az állam szabályozási környezetének megváltoztatásával, újrafogalmazásával lehet továbbgondolni, úgy, hogy az állam szerepét a keretek meghatározásában jelöli ki. Állam alatt a törvény a központi államhatalmat és a helyi hatalmat, azaz a helyi önkormányzatokat is érti. Fontosnak tartja kiemelni továbbá, hogy a törvény erős ágazatközi együttműködést feltételez, melyben az ifjúságpolitika célja egy katalizációs folyamat működtetése a különböző intézmények és szakpolitikák között, hatékonyságuk növelése érdekében.

I. Általános rendelkezések (a törvény célja)

„E törvény célja az ifjúságot érintő egyes állami feladatok kijelölése, az ifjúság programjait, szervezeteit, kezdeményezéseit segítő támogatási rendszer, valamint az országos és regionális ifjúsági szolgálat szervezetének meghatározása, továbbá az ifjúsági koordinációban és a döntéshozatalban való ifjúsági részvétel rendszerének kiépítése.”

Pontosan érzékelhető ebből a megfogalmazásból, hogy a törvény nem közvetlenül a fiatalokról, hanem az érdekükben működtetett intézményi elemekről szól országos, regionális és helyi szinten egyaránt.

II. Értelmező rendelkezések

Fiatalként a törvény a 14-30 év közöttieket jelöli meg, ami komoly elmozdulást jelent az eddigi korosztályi felfogáshoz képest. Ifjúsági szervezetek alatt az ifjúsági céllal bejegyzett szervezeteket érti, melyek közül azokat ismeri el országosnak, amelyek legalább három régióban működnek (2001-ben még kettő). Fontos momentum, hogy

megemlíti a törvény az ifjúsági közösségeket, melyeket fiatalok csoportjaként, nem bejegyzett társaságaként határoz meg, így lehetővé téve azt, hogy jogi procedúrák nélkül, projektekre szerveződött közösségek is részt vállalhassanak az ifjúsági tevékenységekben, hasonlóan az Európai Bizottság ifjúsági célú programjaihoz.

III. Országos Ifjúsági Program

Kötelezővé teszi a Kormány számára, hogy ismétlődő jelleggel kétéves programot fogadjon el, melyben rögzíteni kell a célokat, feladatokat, a megvalósításhoz szükséges eszközöket, intézményeket, szervezeteket, és pénzügyi eszközöket, forrásokat. A kétéves program megvalósításáról jelentést kell készíteni, az észrevételek alapján kell elkészíteni a következő programot. Ez egy egészen új elem, mely a tervezhetőséget nagyban javítja, illetve a konkrétumok szintjén teszi számon kérhetővé a döntéshozókat.

IV. Az Ifjúsági Alap és annak Tanácsa

A Gyermekek és Ifjúsági Alapot alakítja át profiltisztább Alappá, melynek pénzügyi eszközei az Országos Ifjúsági Program megvalósítását szolgálják. Megjelöli a célokat is az országos projektek kapcsán és az önkormányzatok ifjúsági feladatainak támogatásában is. A helyi önkormányzati célok a következők lehetnek: *„különösen ifjúsági közösségi tér, ifjúsági információs pont, ifjúsági információs és tanácsadó iroda, közterületi ifjúsági szolgáltatás, valamint ifjúsági tábor létrehozása, fejlesztése, bővítése és működtetése céljából nyújtható be pályázat.”* Az Alap forrásainak legalább 70%-át (!) az önkormányzatok feladatellátásának támogatására kell fordítani.

A felsoroltak mibenlétét később pontosan definiálja. Az Alap forrásaként az államot és az önkéntes befizetéseket jelöli meg. Az állam által biztosított forrás mértéke nem lehet kevesebb az előző évinél. Az Alapot az Ifjúsági Tanács felügyeli, mely az Országos Ifjúsági Program kialakításában és végrehajtásának ellenőrzésében is részt vesz. 14 fős, hét központi kormányzati, egy önkormányzati és hat ifjúsági képviselővel; elnöke a miniszter képviselője.

V. Regionális Ifjúsági Tanácsok

Az eddigi gyakorlatot megtartva, a decentralizáció és szubszidiaritás elvének megfelelően az Ifjúsági Alap forrásaiból egy részt regionális szinten tesz elköltethetővé a javaslat. A 12 főből álló testületek munkájában hat korosztályi (ifjúsági, diák, hallgatói) és hat „állami” (megyei közgyűlések, megyei jogú városok, RFT, miniszter) delegált vesz részt. Létrehozásuk érdekessége, hogy a hat ifjúsági delegáltat a régió szervezetei közösen delegálják, tehát közös megegyezésre kell jutni személyüket illetően, megszüntetve a kijelölt, nevesített szervezetek általi delegálási folyamatot.

VI. Országos Ifjúsági Szolgálat

A tervezet a miniszter irányítása alatt álló szakmai szolgáltatásokat nyújtó költségvetési szervként definiálja a szolgálatot. Országos és regionális szinten nyújt segítséget a szakmai tervezésben és kivitelezésben, ellátja az Ifjúsági Alap és a RIT-ek titkársági feladatait, kezeli az európai programokat. Ezzel a rendelkezéssel megszűnik a Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodák szakmai önállósága és pénzügyi részjogkörűsége, így a támogató rendszer felelősségi környezete részben átalakul.

VII. Helyi ifjúsági cselekvési terv, a helyi ifjúsági képviselő

Azok a települések, ahol ifjúsági közösségi tér, ifjúsági információs pont, ifjúsági információs és tanácsadó iroda, közterületi ifjúsági szolgáltatás, ifjúsági tábor működik, továbbá a megyei önkormányzatok, ifjúsági cselekvési tervet kötelesek készíteni. A terveknek két évre kell szólniuk, és hasonlóan az országos programhoz kell meghatározni őket. A tervek kialakításában részt vehet a helyi ifjúsági képviselő, melynek működési kereteit az önkormányzatnak kell meghatározni. Az ötezer fő fölötti lélekszámú településeken (ahol van ilyen szolgáltatás) ifjúsági bizottságot kell működtetni.

VIII. Értelmező és záró rendelkezések

A törvényjavaslat az elfogadás után egy hónappal lép életbe, egyidejűleg minden eddigi, a kérdéskörre vonatkozó jogszabály hatályát veszti. Felhatalmazást kap a Kormány, hogy rendeletben határozza meg az ifjúsági szolgáltatások működésének engedélyezésével kapcsolatos szabályokat, a nem üzleti célú közösségi, szabadidős szálláshelyek üzemeltetési engedélyezésének, hatósági ellenőrzésének, valamint hatósági nyilvántartásának részletes szabályait. Felhatalmazást kap a miniszter, hogy rendeletben határozza meg az ifjúsági szolgáltatások szakmai feladataira és működési feltételeire vonatkozó részletes szabályokat, az Ifjúsági Alap és szervei, valamint az országos ifjúsági szolgálat szervezetének és működésének részletes szabályait.

Az, hogy az Országgyűlés plenáris ülése nem tárgyalta a javaslatot, nem változtat azon a tényen, hogy az ifjúsági munka súlypontja az elmúlt években, és a jövőben is, feltétlenül a települési önkormányzatok, települések-térségek szintjére kerül.

Az ifjúsági intézményrendszer hosszas bemutatása talán arra volt elegendő, hogy láthatóvá váljon az a folyamatos (át)alakulás, ami az elmúlt éveket jellemezte, és bizonyára jellemezni fogja az elkövetkezendő éveket is. Egyetlen alrendszer intézményrendszere sem „bebetonozott”, változtathatatlan, változatlan, így van ez az ifjúsági intézményrendszer szereplőivel is. A tárgyalt években egyes elemek megerősödtek, mások gyengültek, néhány szükségesnek tűnő elem még ki sem alakult. Mindezek miatt az ismertetés az elmúlt időszak tendenciáinak áttekintését teszi lehetővé, illetve rögzíthető, hogy a jelenlegi állapot a jövőben egészen biztosan változni fog.

2.4 CIVIL SZEKTOR 1987-2005

Az ifjúsági alrendszer nem értelmezhető a civil társadalom, az úgynevezett harmadik szektor egésze nélkül. A fiatalok kezdeményezései nem feltétlenül, de az őket segítő rendszerek jelentős része biztosan a jogszabályokban leírt civil szektor elemeit képezik. A társadalmi feladatokról szóló viták hazánkban még ma is, szinte kizárólag az állam és a piac viszonyáról szólnak, figyelmen kívül hagyva, hogy a modern társadalmakban a legnagyobb közösségi eredményeket, az emberek együttműködésének szövetét a civil (nonprofit) szektor termeli. A hazai civil (nonprofit) szektor fejlettsége (fejletlensége) és a nyugat-európai civil szektor fejlettségének összehasonlítása rendkívül gyakran történik meg különböző fórumokon. Az összehasonlításkor nem szabad elfelejteni, hogy ami Nyugat-Európában évtizedek, évszázadok alatt jött létre, az Magyarországon gyorsítva, nem összehasonlítható korhangulatban és gazdasági feltételek között történt a két háború között, majd negyvenévnnyi kényszerszünet után, rohamtempóban az elmúlt majd húsz évben.

De miért jönnek létre olyan szervezetek, melyek nem akarnak pénzben kifejezhető gazdasági eredményt elérni? Erre a számtalanszor feltett kérdésre igyekeznek választ adni a különböző nonprofit elméletek. E helyen sem a tér, sem a kontextus nem adott ennek a kérdésnek a részletes elemzésére, azonban röviden ismertetem azokat a fő okokat, melyekkel a nonprofit elméletek általában magyarázzák ennek a szektornak az elemeit adó szervezetek kialakulását (Kondorosi, 1998.):

1. Olyan szolgáltatás, mely szükséges, de piaci alapon a kis megtérülés-nagy energia befektetés miatt, nem racionális megszervezni.
2. A közösségi javakat helytelenül, vagy nem megfelelően osztják el a kormányzati szervek, szervezetek, ügynökségek.
3. Állampolgári, fogyasztói érdekek megjelenítése, érdekartikuláció megszervezése.
4. Az öntevékenység, önsegítés, szolidaritás gyakorlati megjelenése szervezeteken és azok szolgáltatásain keresztül.
5. Demokrácia, politikai részvétel gyakorlása.

Jogi szempontból ide tartoznak az egyesületek, alapítványok, közalapítványok, közhasznú társaságok, önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak. De ide tartoznak azok a jogi személyiséggel nem rendelkező társaságok, szövetségek, körök is, melyek egy-egy társadalmi kérdésre, problémára igyekeznek válaszokat nyújtani.

Ezeket a szervezeteket belső szervezeti működésük, mechanizmusaik is megkülönböztetik a másik két szektor szervezeteitől, hiszen alapvetően nem hatalmi struktúrákra (állam) és nem gazdasági racionalitásra, hatékonyságra (forprofit, vagy gazdasági) épülnek, bár ezek az elemek is megjelennek különböző hangsúllyal a működés során. Aktív egyéni részvételre épülnek a közösség életében, választásra és a lehető legtöbb kérdésben a többségi közösségi akarat megjelenítésére alapoznak. Szükségszerű erre építeni, hiszen, ha valaki nem tud azonosulni a belső mechanizmusokkal, működéssel, elvekkel, megoldásokkal, akkor egyszerűen elhagyja a szervezetet.

Az elmúlt időszak legfontosabb, a civil szervezetekre közvetlenül ható, történéseit foglalom össze, röviden. Történeti távlatból ez nyilvánvalóan egy korszak, az újjáalakulás korszaka lesz.

- 1987 – az alapítvány jogi intézményének újra megjelenése a hazai jogrendszerben – szűk körben, de megindul az alapítványok létrehozatala.
- 1989. évi egyesülési törvény elfogadása – alapítási robbanás 1992-ig.
- 1990 – a Polgári Törvénykönyv módosítása.
- 1990-es adótörvények – kedvező feltételek az adományozáshoz, a civil szervezetek vállalkozási tevékenységekhez is adókedvezmények.
- 1993 – három új kategória jelenik meg, a közalapítvány, a köztestület, és a közhasznú társaság – jellemzően az állam különböző szereplői (országos, megyei, helyi szervek) előtt nyílt meg a lehetőség az alapításokhoz, mellyel igen nagy számban éltek.
- 1995 – a '90-es adótörvények szigorítása, az adományozás összege már nem írható le 50, csak 30%-ban.
- 1995 – vállalati adományok teljes összege levonható az adóalapból – létrejönnek a vállalati alapítványok, illetve a vállalatokhoz kötődő, „bátran finanszírozható”, szakmai szervezetek.
- 1996 – 1%-os törvény – az adózók önrendelkezésére bízta az állam, hogy hova kívánják eljuttatni adójuk egy százalékát (már az első évben, 1997-ben, 1,7 milliárd forint). Ez nagyon komoly kampányokat, és így a civil társadalom ismertségének, tevékenységének erőteljes növekedését vonja maga után.
- 1997 – közhasznúsági törvény – a jogi forma helyett, a tevékenység alapján lesz egy szervezet közhasznú, vagy kiemelkedően közhasznú. Ez a modern európai megközelítés, mely valódi alapja az elkülönülésnek és a kedvezmények igénybevételének, hiszen az öndefiníció helyett, a valódi tevékenységeken van a hangsúly. Ez a szabályozás az egyesületekre kifejezetten pozitívan, az alapítványokra semlegesen, vagy inkább negatívan hatott.
- 1999 – az állami tulajdonú ingatlanokat, tevékenységük alapján, tulajdonba kaphatják a non-profit szervezetek.
- 2001 – a nyilvántartásba vétel, és a személyi jövedelemadóval kapcsolatos szabályok alapján a vonatkozó két törvény „felfrissítése”.
- 2003 – létrejön a Nemzeti Civil Alapprogram, az eddigi legnagyobb, összefüggő civil forrás és elosztó rendszere, munkaszervezete.
- 2004-ben a Nemzeti Civil Alapprogram rendelkezésére állt hétmilliárd forint, melyből a szervezetek 4,2 milliárd forintot tudtak lehívni. (Jellemzően azért, mert rendkívül magas volt a formai hibás pályázatok száma, legnagyobb részét a közhasznúsági jelentés nem felelt meg a formai követelményeknek(!).)

Ma hazánkban a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján körülbelül 47 000 működő, és további 13 000 nem működő, de bejegyzett civil szervezet van.

Fontos megemlíteni, hogy az EU csatlakozással az előcsatlakozási, később más EU alapok, addig elképzelhetetlen nagyságrendű pénzt biztosíthatnak a civil társadalom fejlesztésére.

3. A HAZAI IFJÚSÁGPOLITIKA ESZKÖZEI

3.1 JOGSZABÁLYOK, INTÉZMÉNYRENDSZER

3.1.1 JOGSZABÁLYOK

A jogállamok sajátossága, hogy a viszonylag száraz, nem feltétlenül olvasásra ösztönző normaszövegek írják le viszonyainkat, lehetőségeinket, kötelességeinket. Tekintettel arra, hogy az ifjúságügy nem önmagában áll, ezért szükséges minden érintkező terület szabályozóit is alapszinten megismerni. Összegyűjtöttem a „kötelező” és az „ajánlott” jogszabályokat felsorolásszerűen:

„Kötelező”:

- 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról,
- 1995. évi LXIV. törvény a Gyermekek és Ifjúsági Alapról, valamint a Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Közalapítványról,
- 2/1999. (IX. 24.) ISM rendelet a Gyermekek és Ifjúsági Alaprogram és a Regionális Ifjúsági Irodák működéséről,
- 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New York-ban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről,
- 2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről,
- 2003. évi L. törvény a Nemzeti Civil Alapprogramról,
- 160/2003. (X.7.) Korm. rendelet a Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény végrehajtásáról,
- 1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről,
- 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról,
- 2005. évi CXXXIX. Törvény a felsőoktatásról,
- 1993. évi LXXIX. Törvény a közoktatásról,
- 289/2004. (X. 28.) Kormányrendelet az ifjúsági, családgügyi, szociális és esélyegyenlőségi miniszter feladat- és hatásköréről,
- A gyermekek és az ifjúság helyzetéről, életkörülményeik alakulásáról szóló jelentésről szóló 106/1995. (XI. 1.) OGY határozat,
- A Kábítószer-probléma visszaszorítása érdekében készített nemzeti stratégiai program elfogadásáról szóló 96/2000. (XII. 11.) OGY határozat,
- 173/2003. (X. 28.) Korm. Rendelet a nem üzleti célú közösségi, szabadidős szálláshely-szolgáltatásról,
- 8/2005. (XI. 10.) ICsSzEM-TNM együttes rendelet a Turisztikai Célelőirányzat ifjúsági turizmus céljára fordítandó keretének felhasználási szabályairól,
- 1056/2001. (VI. 20.) Korm. Határozat az ifjúsági turizmus fejlesztésével kapcsolatos feladatokat koordináló munkabizottság létrehozásáról,
- ifjúságra vonatkozó önkormányzati rendeletek, határozatok.

„Ajánlott”:

- 115/1992.(VII.23.) Korm. rendelet az alapítványok gazdálkodási rendjéről,
- 114/1992.(VII.23.) Korm. rendelet a társadalmi szervezetek gazdálkodó tevékenységéről,
- 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről,
- 217/1998. (XII.30.) az államháztartás működési rendjéről,
- Mindenkor „költségvetési törvény”,
- A román társadalmi integrációját elősegítő kormányzati programról és az azzal összefüggő intézkedésekről szóló 1021/2004. (III.18.) kormányhatározat.

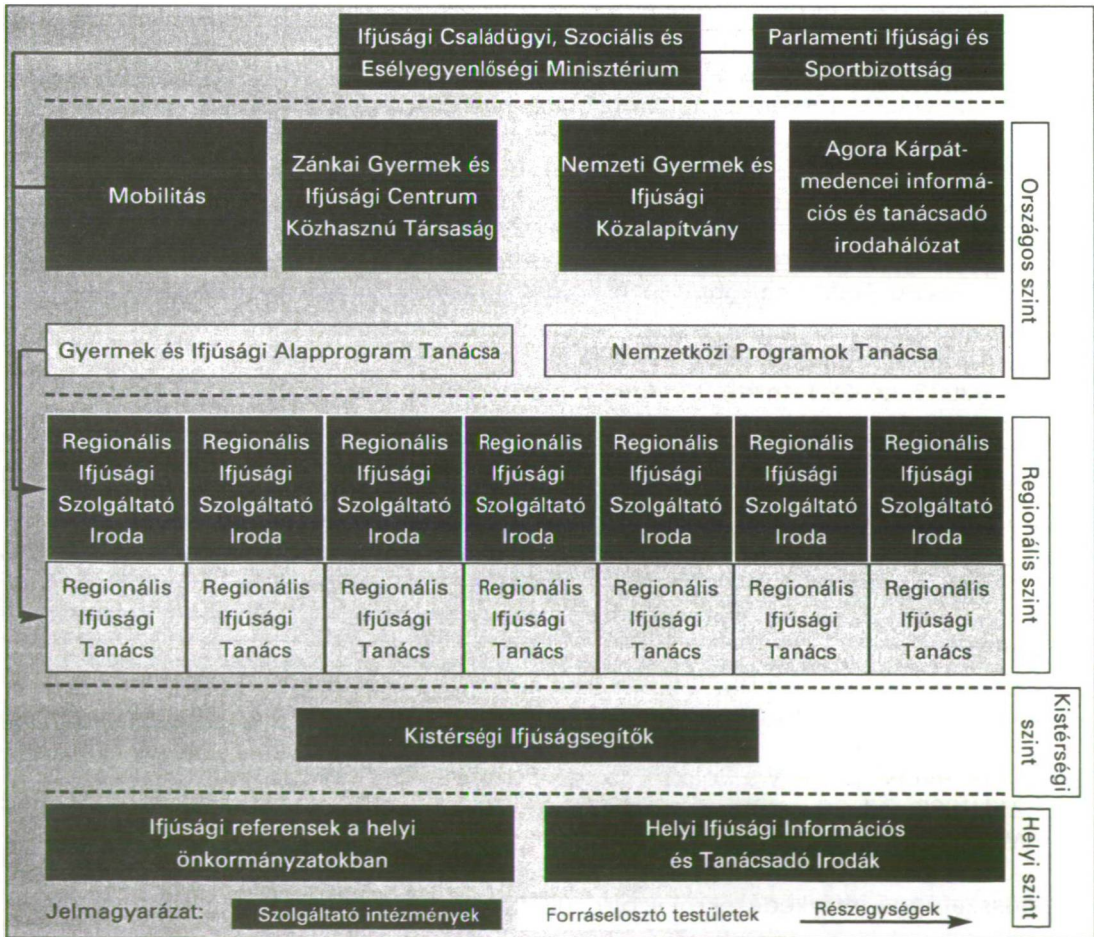
Az ifjúságsegítő nem erőforrásokat oszt, hanem erőforrásokat szeretne megszerezni a helyi hatalomtól, különböző szervezetektől, más humánfejlesztő területektől. Hogy ebben, és szakmai feladatai ellátása közben sikeres legyen, elengedhetetlen a jogszabályok tartalmi ismerete, mégpedig sokszor magasabb szinten, mint a tárgyalóasztal másik felén ülők szintje.

Különösen fontos ez helyi szinten, ahol az önkormányzatok ifjúságpolitikai koncepcióját, ifjúsági cselekvési tervét (amennyiben van ilyen) nagyrészt önkormányzati határozat, rendelet formájában hirdetik ki.

3.1.2 INTÉZMÉNYRENDSZER

Az ifjúsági intézményrendszer mérete, az ifjúságpolitika megközelítésétől függően változik. A magyar ifjúsági intézményrendszer, 2006-ban, európai összehasonlításban, a közepesen nagy kategóriába tartozik. Földrajzilag két szintből áll, országos és regionális. A térségi és helyi szintek szakmailag az ifjúsági alrendszer részét képezik, de intézményesen nem, hiszen azok irányítása, finanszírozása, szakmai fejlesztése nem központilag, hanem helyi szinten, a központi szolgáltatásokkal kiegészítve történik.

5. SZÁMÚ ÁBRA: A MAGYAR IFJÚSÁGI INTÉZMÉNYRENDSZER 2005.

forrás: Kádár Péter, 2005.

A rendszer minőségbiztosítása a jogszabályokon és belső szabályzatokon keresztül regionális szintig megoldott. Helyi szinten rendkívül sokféle árnyalat jelenik meg, erről bővebben a 3.3. pontban. Az utóbbi két évben megjelentek a helyi ifjúsági információs pontok, illetve ifjúsági közösségi terek, helyi ifjúsági tanácsok, képviseletek, melyek tovább színesítik a települési szint elemeit.

3.2 IFJÚSÁGI CÉLÚ FORRÁSOK ÉS KÉPVISELET

3.2.1 IFJÚSÁGI CÉLÚ FORRÁSOK

A társadalom ifjúságérzékenységeinek egyik, de nagyon fontos mérőszáma, hogy az ifjúsági tevékenységekre, vagy az azokat támogató szolgáltatásokra mekkora forrást szán. A hazai szakmai és politikai közbeszédben elhangzott már minden elképzelhető szám, és annak azonnali cáfolata is. Ez azért lehetséges, mert a különböző ifjúságpolitikai megközelítések miatt a szereplők különböző tételeket „könyvelnek el” erre a célra.

A legegyszerűbben a szerző és az olvasó szempontjából is akkor járnánk el, ha egy grafikonon megjelenítve leolvasható lenne a jelzett évek ráfordításainak főösszege, és így világossá válna, hogy adott években milyen pénzügyi lehetőségei voltak az ifjúsági alrendszernek. Ez több ok miatt nem lehetséges:

Forrásfelvétel oldalról:

Nincs jogszabályi definíciója az ifjúsági szervezetnek, ezért nem tudjuk megmondani az évek során mekkora forrást voltak képesek felvenni. A civil szervezetek ugyan létesítő iratukban jelzik, hogy vannak-e ifjúsági céljaik, de korántsem biztos, hogy aki jelzi, az tesz elérésük érdekében, illetve aki nem jelzi, az nem tesz érte. A települési önkormányzatok által biztosított források esetében ezt értelemszerűen még nehezebb mérni.

Ráfordítás oldalról:

Tekintve, hogy az ifjúsági szakma életútjának elején jár Magyarországon, ezért nem tudnánk megegyezni, hogy pontosan milyen kiadásokat számítsunk ide. A demokraciatanulásra fordított diák-, és hallgatói önkormányzati kiadások maradéktalanul ilyenek, vagy részben az oktatási alrendszer részét képezik? Ugyanígy a többi „klasszikus” besorolásnál is ez a probléma áll fenn.

Földrajzi szintek oldaláról:

Ez a kérdéskör hatványozottan van jelen, ha megpróbáljuk az állam központi, megyei, és helyi forrásait számba venni, illetve ezeket kiegészíteni a magán és szponzori forrásokkal. Egyszerűen nem tudjuk.

Európai források:

Az előcsatlakozási alapok (PHARE, ISPA, SAPARD), és az Uniós források esetén szinte lehetetlen mérni, hogy milyen összegrészt fordított az ország (a nyertes pályázók) ifjúsági célra.

Mindezek miatt úgy döntöttem, hogy kizárólag a központi költségvetés hazai ifjúsági soron megjelenített kiadásait említem, kiegészítve az EU Ifjúság 2000-2006 Programjával, hiszen ezek szinte bizonyosan ifjúsági célra fordítódtak. A 2006. évre ez a következőképpen alakul:

7. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: KÖZPONTI IFJÚSÁGI KÖLTSÉGVETÉS 2006.

sorszám	jogcím (XXIV.fejezet)	összeg (millió)
4	Mobilitás	494,7
9.4	Gyermek-, és ifjúsági szakmai feladatok	
9.4.1	Ifjúsági intézmény és szolgáltatásrendszer, ifjúságsszakmai feladatok	
9.4.1.1	Zánkai Gyermek és Ifjúsági Centrum Kht.	370,0
9.4.1.2	Budapesti Európai Ifjúsági Központ működtetése	90,0
9.4.1.3	Márton Áron Szakkollégiumért Alapítvány - Agora Irodahálózat működtetése	35,0
9.4.1.4	Magyar Ifjúsági Konferencia működtetése	8,0
9.4.1.5	Komplex szakma- és szolgáltatásfejlesztési program	100,0
9.4.1.6	Társadalmi egyeztető rendszer működtetése, szervezetek működési támogatása	29,0
9.4.1.7	Részvétel a hazai és európai jelentőségű referenciarendezvényeken	40,0
9.4.1.8	Ifjúságkutatói és monitoring feladatok	40,0
9.4.1.9	Nemzetközi megállapodásokból eredő tagdíj kötelezettség	12,0 20,0
9.4.1.10	Két- és többoldalú államközi szerződések- ből eredő ifjúsági feladatok	
9.4.1.11	Jelentés az ifjúsági önkéntesség és stratégiai fejlesztés témájában az EU Bizottságának, az Ifjúsági Fehér Könyv folyamat keretében	10,0
9.4.1.12	Az Európa Tanács számára készítendő országjelentés nemzetközi szakmai programja	10,0
	<i>Összesen 9.4.1.</i>	<i>764,0</i>
9.4.2	Gyermek- és ifjúsági szakmai feladatok	
9.4.2.1	Gyermek- és ifjúsági fesztiválok, nagyren- dezvények támogatása	100,0
9.4.2.2	Határon túli ifjúsági szervezetek működé- sének és programjainak támogatása	100,0
9.4.2.3	Települési és területi ifjúságpolitikai programok, ifjúsági szolgáltatások, ifjúsági munka támogatása	622,8

9.4.2.4	Gyermek és Ifjúsági Alapprogram támogatása	487,2
	Összesen 9.4.2	1310,0
	Összesen 9.4	2074,0
	Belügyminisztérium	
2.6	Gyermek és ifjúsági feladatok (helyi önkormányzatok támogatásai)	170,0
	Európai Bizottság Ifjúság 2000-2006 Program (projekttámogatások)	706,3
	Mindösszesen	3445

Forrás: www.mkogy.hu alapján saját szerkesztés, 2006.

Fontos megjegyezni, hogy a számok úgynevezett bruttó számok, azaz a pályázatkezelési költségeket is tartalmazzák, melyek 5-7 százalék között mozognak. A tartalékképzési kötelezettség tovább bonyolítja a helyzetet, ma nem tudjuk megmondani, hogy mekkora összegek lesznek kifizethetők 2006-ban és mekkora részük csak 2007-ben.

Ez mindösszesen 3445 millió (3,5 milliárd) forint, mely a következőképpen oszlik meg:

B. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: A 2006. ÉVI IFJÚSÁGI KÖLTSÉGVETÉS MEGOSZLÁSA

Cél	összeg	%
Intézmények	997,7	29
Ifjúságpolitikai eszközök, fejlesztések	883,8	26
Fiatалok, ifjúságsegítők kezdeményezései	1563,5	45
Összesen	3445	100

Forrás: saját szerkesztés, 2006.

Ez azt jelenti, hogy jelenleg egy forint eljuttatása a fiatalok csoportjaihoz, körülbelül még egy forintba kerül. A számok mögötti tételek azt is jelzik azonban, hogy növekedés esetén az arány javulna, hiszen az intézmények és ifjúságpolitikai eszközök nem kerülnének egyenesen arányosan többbe, illetve csökkenés esetén az arány rosszabb lenne, hiszen nagyon erős az intézmények és eszközök ellenállása. Ezt a forrást egészíti ki a Turisztikai Célelőirányzat bizonyos része, mely 2000-ben 120 millió, 2005-ben már 222 millió forint volt (részletesen 3.5).

3.2.2 IFJÚSÁGI KÉPVISELET (ORSZÁGOS, REGIONÁLIS)

Az Ifjúsági és Sportminisztérium 1999-ben felállított egy úgynevezett párbeszéd rendszert, melybe 16 szervezetet hívott meg. Az ifjúsági szervezetekkel történő párbeszédet ezen a rendszeren keresztül vélte megvalósíthatónak. 2002-ben ez a zárt párbeszédrendszer megszűnt, az új kormány a Gyermek Ifjúsági Alapprogram Tanácsán, illetve a Regionális Ifjúsági Tanácsokon keresztül gondolta megvalósíthatónak a fiatalok részvételét az ifjúságpolitikai folyamatok működtetésében, fejlesztésében. Ezenkívül ösztönözni igyekezett – hasonlóan az előző kormányhoz -

egy országos reprezentatív szervezet megalakítását. Az ifjúsági szervezetek és ifjúságot segítő szervezetek megkíséreltek létrehozni egy nemzeti ifjúsági ernyőszervezetet Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Szövetség, majd néhány hónap múlva Gyermek és Ifjúsági Konferencia néven. Ezekbe az addigi minisztériumi stratégiai partnerek közül csak néhányan léptek be, illetve komoly pártpolitikai ütközetek színterévé váltak, így nem tudták betölteni a nekik szánt egységes ernyőszervezeti szerepet.

Országos, reprezentatív ernyőszervezet híján, a GYIA Tanácsban és a RIT-ekben szerepet vállaló civil szervezeteket mutatom be, különösen azért, mert a vonatkozó 2/1999-es ISM rendelet szerint a RIT *„a külön jogszabályban meghatározott terület-fejlesztési régió területén élő, tanuló, dolgozó fiatalok képviselőtét biztosító döntéshozó, véleményező és javaslattevő testület”*.

Ezek a szervezetek a következők:

- Magyar Gyermek és Ifjúsági Tanács (MAGYIT)
- Országos Gyermek és Ifjúsági Parlament (OGYIP)
- Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖÖK)
- Nagycsaládosok Országos Egyesülete (NOE)
- történelmi egyházak képviselőtében közösen jelölt személyek

Az egyházak ifjúsági szervezeteit, illetve szolgáltatásait a 3.6.2. pontban tárgyalom.

MAGYIT: 1993-ban a Magyar Ifjúsági Szervezetek Országos Tanácsának (MISZOT) jogutódjaként jött létre, az akkori ifjúságpolitikai mezőben jellemzően baloldalinak aposztrofált szervezetek részvételével. Tagjai között helyi és országos, apolitikus és politikai ifjúsági szervezetek egyaránt megtalálhatók. 2002-ben körülbelül 40 tagja volt (honlapja évek óta inaktív).

OGYIP: 1994-ben alakult, az akkori ifjúságpolitikai mezőben jellemzően jobboldalinak aposztrofált szervezetek részvételével. Tagjai között helyi és országos, világi és vallási, apolitikus és politikai ifjúsági szervezetek egyaránt megtalálhatók. Megalapításakor célként tűzték ki egy olyan szervezet létrehozását, mely ernyőszervezetként a magyar ifjúsági szervezetek egyeztető és érdekképviselői fóruma. 1999-ben nyílt meg a belső szolgáltatásokat nyújtó Civil Iroda. 2004-ben a szervezet kettészakadt, jogi útra terelve a legitimáció megállapításának kérdését. A szakadás előtt több mint 100 aktív szervezetet tömörítve a legnagyobb hazai ifjúsági ernyőszervezet volt (honlapja évek óta inaktív).

(Olyan szervezet, mely a MAGYIT-nak és az OGYIP-nak is tagja volt 7-8 létezett 2002-ben.)

HÖÖK: A szervezet tagja minden felsőoktatási intézményben működő Hallgatói Önkormányzat. A hallgatói önkormányzatoknak minden hallgató tagja, így a HÖÖK mintegy 600.000 hallgatót képvisel az intézményi önkormányzatokon keresztül. Életkori határ nincs, a tagság feltétele a hallgatói jogviszony. Az aktív tagok (egyének) megjelenítése szinte lehetetlen, hiszen a tagság automatikus, tagdíjfizetési kötelezettség nélküli, kilépni csak írásos nyilatkozattal lehet. A szervezet és elődjei (Országos Felsőoktatási Érdekképviselői Szövetség, Hallgatói Önkormányzatok Országos Szövetsége) rendkívül aktívak az intézményi és az országos érdekképviselői és ifjúságpolitikai kérdésekben. Szervezetük az állam és az intézmények által egyaránt finanszírozott, így pénzügyi kondíciójuk messze jobb az „átlagos” korosztályi szervezetekénél. A felsőoktatási intézményekben működő szolgáltató irodákon keresztül az ifjúsági intézményrendszer jelentős részét adják.

NOE: A nagycsaládok szervezetei megtalálhatók szinte minden fejlett országban. Az európai szövetséget formálisan 2004-ben hozták létre, 50 millió taggal, mely kb. 9 millió családot jelent. Fő célkitűzés mindenhol a nagycsaládos életforma népszerűsítése, illetve érdekvédelme. Az 1987-ben alapított magyarországi szervezet alapszabályban rögzített első célkitűzése a következő: „az élet és az anyaság tiszteletére nevelés, a házasságért és a jövő generációjáért érzett felelősség erősítése”. Az egyesület több mint 80.000 embert képvisel, 20.000 család tagjait. Az egyesületnek külön ifjúsági tagozata nincs, ezért inkább a korosztály érdekében tevékenykedő szervezetként jelenik meg az ifjúsági alrendszerben.

3.3 IFJÚSÁGI MUNKA HELYI SZINTEN

A magyar ifjúságpolitika egyik fő célkitűzése, hogy a szükségletekhez minél közelebb, regionálisan, illetve az adott településeken valósuljon meg az ifjúsági munka gyakorlata, fejlesztése. Ez teljes mértékben összhangban áll az Európai Unió ifjúságról és kormányzásról való gondolkodásával is, melyekről Fehér Könyv (a közös európai álláspontot leíró dokumentum) jelent meg.

Az európai jó kormányzásról szóló Fehér Könyv: *"Az e Fehér Könyvben foglalt javaslatok többsége a tagállamoknak és az európai régióknak szól, hiszen rájuk hárul a különféle, fiatalokkal kapcsolatos szabályozások gyakorlatba ültetésének oroszlánrésze. A közéletben való aktív részvétel viszont helyi szinten válik valósággá, ott, ahol a fiatalok láthatják személyes elkötelezettségük eredményét. Az iskolák, lakónegyedek, kerületek vagy helyi szervezetek mindennapjaiban való részvétel során tehetnek szert a fiatalok olyan tapasztalatokra és önbizalomra, amelyek segítségével akár most, akár később megtehetik a következő lépést a közéleti szereplésben – akár európai szinten is. A fiatalok azzal, hogy részt vesznek olyan közösségi tevékenységekben, amelyek mindenki számára nyitottak és mentesek a diszkrimináció minden formájától, hozzájárulnak a társadalom szolidárisabbá válásához és kiteljesedik közéleti részvételük."*

Meggyőződésem szerint ahhoz, hogy egy magyarországi településen jó minőségű ifjúsági munkát lehessen végezni a következő szükséges, de nem elégséges feltételeknek kell teljesülnie:

1. Ifjúsági felelős az önkormányzatban (ifjúsági referens)
2. Felelős az önkormányzat választott testületében (személy, vagy bizottság)
3. Fiatalokkal foglalkozó ifjúságsegítő
4. A fiatalok részvétele (gyermek és ifjúsági önkormányzat, ifjúsági kerekasztal, diákönkormányzat, hallgatói önkormányzat)
5. Ifjúsági közösségi tér
6. Ifjúsági információs szolgáltatás
7. Ifjúsági költségvetési sor (legalább 1 forint – pénzügyi „áldozat”)
8. Ifjúsági koncepció és cselekvési terv (vízió) – helyi ifjúságpolitika

Legfontosabbként a felsorolt nyolc elemnek együtt kell működnie a célok elérése érdekében!

Szintén a fent említett Fehér Könyvből: *"Mindenképp a helyi szinten hozott döntéseknek van a legnagyobb hatása a fiatalok mindennapi életére. Az ifjúságpolitika terén tehát nemcsak elvi szinten, de a hatékonyság növelésének érdekében is fontos alkalmazni a szubszidiaritás elvét, a döntéshozás jogának helyi szintre való átruházását."*

A helyi önkormányzati kezdeményezéseket hivatott támogatni az 1996 óta működő Belügyminisztériumi, később BM - ifjúsági tárca pályázat. Ez a pályázati kategória 2004-2006 között egyaránt 170 millió forint összeggel támogatja a következő célokat:

- Ifjúsági referens foglalkoztatása,
- Ifjúságsegítő feladatokat ellátó szakember alkalmazása,
- Ifjúsági információs és tanácsadó iroda létrehozása, működtetése,
- Ifjúsági információs pont létrehozása, működtetése,
- Helyi ifjúsági cselekvési terv megalkotása,
- Gyermek és/vagy ifjúsági párbeszédrendszerek működtetése.

3.3.1 IFJÚSÁGI REFERENSEK, IFJÚSÁGSEGÍTŐK

Az önkormányzati ifjúsági referensi hálózat szakmailag s nem intézményesen kapcsolódik az ifjúsági ügyek közigazgatási rendszeréhez, hiszen felügyeleti, illetve igazgatási jogkörökkel nem rendelkezik felette a rendszer egyetlen másik eleme sem. Ezeket a jogköröket az önkormányzatok, illetve azok intézményei látják el.

Az ifjúsági referensek feladatköre alapvetően két nagy csoportra bontható. Az egyik az önkormányzat működése során az ifjúsági szempontok érvényesítése az adminisztrációban, a másik a fejlesztő jellegű ifjúsági munka. Számos referens osztott munkakörben (oktatási, szociális, kulturális, sport stb. feladatokkal együtt) látja el feladatait, mely komoly problémát jelent a munka mennyisége és a szakmai szempontok nehéz egyeztetetősége miatt is.

Amennyiben az önkormányzat szervezetrendszerében már van referens, vagy ennek szükségét valamilyen oknál fogva nem érzik, lehetőség van ifjúságsegítő foglalkoztatására pályázni. Az ifjúságsegítő közvetlenül tartja a kapcsolatot a fiatalokkal, nyújt, vagy szervez szolgáltatásokat, tanácsadást számukra, vagy szervezeteik számára.

A BM előirányzati sora terhére megvalósuló pénzügyi támogatáson túli közvetlen szakmai kapcsolat alakult ki a Mobilitás Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodák és az ifjúsági referensek között. Az alábbi táblázat a pályázaton támogatott referensek számát mutatja be:

9. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: IFJÚSÁGI REFERENSEK FOGLALKOZTATÁSÁT SEGÍTŐ PÁLYÁZAT 2001-2003

Beadás éve	érkezett/db	nyert/db
2001	198	127
2002	141	90
2003	109	57

Forrás: saját szerkesztés, 2005.

2004-től már nemcsak ifjúsági referensre, hanem ifjúságsegítői feladatokat ellátó szakemberek foglalkoztatására is lehetett pályázatot benyújtani.

10. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: IFJÚSÁGI REFERENSEK, IFJÚSÁGSEGÍTŐK FOGLALKOZTATÁSÁT SEGÍTŐ PÁLYÁZAT 2004-2005

Beadás éve	ifjúsági referensek	ifjúsági feladatokat ellátó szakemberek	összesen
2004	75	32	107
2005	36	50	86

Forrás: saját szerkesztés, 2005.

A 87 támogatott kolléga 75 településen dolgozik. A támogatott referensek és ifjúságsegítők száma összességében, regionális bontásban, a 2005. évi pályázati támogatásokból a következőképpen alakul:

11. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: IFJÚSÁGI REFERENSEK, IFJÚSÁGSEGÍTŐK FOGLALKOZTATÁSÁT SEGÍTŐ PÁLYÁZAT REGIONÁLIS MEGOSZLÁS, 2005.

Dél-Alföld	15
Észak-Alföld	20
Észak-Magyarország	7
Dél-Dunántúl	15
Közép-Dunántúl	9
Nyugat-Dunántúl	17
Közép-Magyarország	4
Összesen:	87

Forrás: saját szerkesztés, 2005.

3.3.2 IFJÚSÁGI INFORMÁCIÓ

A fiatalok részvételéről a helyi közösségek és régiók életében című Európai Charta 24. pontja a következőképpen szól: „A fiatalok igényeire válaszolva a helyi közösségek és régiók vállalják, hogy segítik és támogatják az olyan információs és tanácsadó központokat, amelyek szolgáltatást biztosítanak minden fiatal részére, közvetlenül látva el őket széles körű tájékoztatással mindenfajta kérdésben, mint pl. szabadidős tevékenységek, sport, kultúra, lakáskérdések, ifjúsági egyesületek, ideiglenes munkavállalás, szakmai tanácsadás és képzés. Több európai szintű kezdeményezésre van szükség az ifjúsági információ területén, különösen azokban a témakörökben, amelyek segítik a fiatalokat önálló polgárrá válásuk útján.”

Az ICSSZEM-BM pályázat ifjúsági információ kategóriájában, 2005-ben, a következő eredmények születtek:

12. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: IFJÚSÁGI INFORMÁCIÓS PÁLYÁZATOK MEGOSZLÁSA 2005-BEN

év	tanácsadó iroda	ifjúsági információs pont	összesen
2005	36	60	96
regionális bontásban			
KM	5	2	7
ÉM	8	10	18
ÉA	7	11	18
DA	4	12	16
DD	4	13	17
ND	4	7	11
KD	4	5	9

forrás: saját szerkesztés, 2005.

Ez a 96 támogatott kezdeményezés összesen 86 településen (29 község, 57 város) valósul meg.

Az ifjúsági információ jellegéből, „szavatossági idejéből” következően fontos, hogy a hazai ifjúsági információt nyújtó szervezetek minél inkább bekapcsolódjanak az európai vérkeringésbe.

Fontosabb ifjúsági információs hálózatok Magyarországon és Európában:

1. Eurodesk – európai ifjúsági információ szolgáltató hálózat
2. ERYICA - Európai Ifjúsági Információs és Tanácsadó Ügynökség
3. HAYICO - Magyarországi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodák Szövetsége
4. Ifjúsági információs pontok, melyek kisebb településeken, vagy kisebb közösségeknek szolgálnak
5. Teleházak - számos teleház ifjúsági kezdeményezésként indult el, egyesíteni törekszik a közösségi tér, és a közösségi információ szolgáltatásokat.

Az ifjúsági információs szolgáltatásnál magasabb szakmai és feladat ellátási szint az információs és tanácsadó iroda/szolgáltatás működtetése. A tanácsadó irodák az élethelyzetre adott válaszokkal, alacsonyküszöbű segítői helyzetben támogatják jellemzően az egyéneket.

3.3.3 IFJÚSÁGI KONCEPCIÓK, HELYI IFJÚSÁGPOLITIKÁK

A települési és megyei önkormányzatok ifjúsági területen végzett munkájának foglalata a települési ifjúsági koncepció, vagy helyi ifjúságpolitika. Az ifjúsági alrendszer szerteágazósága, számtalan találkozási pontja egyéb területekkel teszi szükségessé a strukturált, átlátható, stratégikus tervezést. Jelenleg nincs törvényi kötelezettség az ifjúsági feladatokra vonatkozó helyi szabályozás megalkotására, ennek ellenére minden önkormányzat számára javasolt ilyen dokumentum elkészítése és elfogadása.

Ezek a dokumentumok általában négy fő részből állnak:

- helyzetelemzés, kutatási eredmények
- célkitűzések
- cselekvési terv, együttműködések
- pénzügyi eszközök, erőforrások

A 2005. évben meghirdetett ICSSZEM-BM pályázaton új helyi ifjúsági cselekvési tervre nyertes pályázatok az alábbi megoszlásban születtek:

13. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: IFJÚSÁGI INFORMÁCIÓS PÁLYÁZATOK MEGOSZLÁSA 2005.

év	helyi ifjúsági cselekvési terv
2005	35
regionális bontásban	
KM	2
ÉM	3
ÉA	6
DA	7
DD	9
ND	4
KD	4

forrás: saját szerkesztés, 2005.

Az ifjúsági feladatok ellátásában az önkormányzatok szinte teljes feladat- és intézményrendszere érintett. Integrálja a fiatalok részvételével, a fiatalok információhoz jutásával, a szakemberek, köztisztviselők és közalkalmazottak feladataival, a közösségi terekkel, és a forrásokkal kapcsolatos kérdésköröket. Egyre több önkormányzat, ismerve a nagyon magas elvándorlási számokat a legtöbb régióban, gondolkodik el azon a kérdésen, hogy mit is akar a településen élő fiatalokkal, vajon ezek a fiatalok mit akarnak, hogyan lehetséges a helyben maradás támogatása. Ezt a gondolkodást számtalan esetben akadályozza pénz-, vagy szakemberhiány. Sok esetben, ha el is készül a települési akarat foglalata, az ifjúsági koncepció vagy helyi ifjúságpolitika, a végrehajtásra nem marad forrás, vagy humánkapacitás. Emiatt különösen nagy jelentősége van a jó példák gyűjtésének és bemutatásának egymás - a szakma - számára.

3.3.4 GYERMEK ÉS/VAGY IFJÚSÁGI PÁRBESZÉDREND- SZEREK MŰKÖDTETÉSE

A társadalmi részvétel gyakorlásának egyik módja a formális csoportokon, szervezeteken keresztül beleszólás bizonyos döntésekbe, előkészítő folyamatokba, végrehajtásba, számonkérésbe. Ennek az első fejezetekben részletezett lehetséges formája a gyermek és ifjúsági önkormányzat, az ifjúsági kerekasztal, a diákönkormányzat, a hallgatói önkormányzat, de akár a nem szervezeti és működési szabályzat szerint zajló konzultáció is. A helyi részvétel áttekintésénél tudnunk kell, hogy ma Magyarországon a korosztály mindössze 15%-a tagja valamilyen szervezetnek. Ez megegyezik azokkal a tendenciákkal, melyek Európa más országaiban is megfigyelhetők, mely szerint a fiatalok nem szívesen vesznek részt hagyományos részvételi formákon keresztül (párt, szakszervezet, szervezetek egyáltalán) a társadalom alakításában, inkább a projektekhez csatlakozást részesítik előnyben (Az „európai átlag” itt is részben hamis képet nyújt, mint minden átlag. Ennek része az északi országok 90% fölötti és a déli országok 10% alatti tagsági aránya is!). Ennek áthidalása talán helyi szinten a legkönnyebben megoldható, hiszen ha a fiatalok valamilyen akcióba „belecsábulnak”, könnyebb lesz a következő akciókat is közel vinni hozzájuk, sorozatot alkotva ezzel. Ifjúságsegítői axióma, hogy a részvételt mindig ösztönözni kell, különösen azok körében, akik erre maguktól nem biztos, hogy képesek lennének.

A településeken zajló ifjúsági munka első komplex felmérése 2005-ben a Regionális Ifjúsági Helyzetelemzések elkészülésével történt meg (részletesebben 3.4.5. fejezet). Ma nem ismert olyan felmérés, mely ennél teljesebb körben világítaná meg a helyzetet. Ezekből az elemzésekből nagyjából tudható, hogy hány település készített saját erőforrásokra támaszkodva ilyen tervet, koncepciót, de nem tudható pontosan, hogy az önkormányzat elfogadta-e az elkészült dokumentumot, s ami még ennél is fontosabb, alkalmazza-e az abban foglaltakat.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény meghatározza az önkormányzatok különböző területekkel - így az ifjúsággal kapcsolatos - főbb feladatait, melyek az alábbiak:

- 8. § (1) bekezdés: "a települési önkormányzatok feladata a helyi közszolgáltatások körében különösen: ...a gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodás, ...az egészséges életmód közösségi feltételeinek elősegítése",

- 8. § (2) bekezdés: "a települési önkormányzat maga határozza meg - a lakosság igényei alapján, anyagi lehetőségeitől függően -, mely feladatokat, milyen mértékben és módon lát el,
- 8. § (5) bekezdés: "a települési önkormányzat a feladatai körében támogatja a lakosság önszerveződő közösségeinek a tevékenységét, együttműködik e közösségekkel.

3.3.5 KÖZÖSSÉGI TEREK

A fiatalok a legkülönbözőbb közösségi tereket ismerik sajátjuknak. Közösségi térként használják az utcát, a kávézókat, mozikat, klubokat, művelődési házakat, plázákat, játszótereket, teleházakat, stb. Ezekben a közösségi terekben zajlanak a legfontosabb kortárs interakciók, itt szerzik a tapasztalatok jelentős részét, egy szóval a társadalmi tanulás kitüntetett terei. Számos közösségi teret azonban nem ismernek el sajátjuknak a fiatalok. Jellemzően azokat, amelyek nagyon kötött szabályok szerint használhatók, illetve a szabályalakítás mechanizmusába nem szólhattak, szólhatnak bele, vagy különböző más csoportokkal, rétegekkel kénytelenek megosztani azt. A fejlett ifjúságpolitikájú országokban az ifjúsági klubok, ifjúsági centrumok létrehozása régóta prioritás. Ezek olyan közösségi terek, melyek használati szabályait a fiatalok és a felnőttek közösen alakítják ki, és ezek betartásáért is közösen felelnek. Magyarországon talán ezekből van a legnagyobb hiány. Egyrészt a források szűkössége, másrészt egyéb társadalmi csoportok nagyobb érdekérvényesítő képessége miatt. 1999 óta a központi kormányzat folyamatosan ír ki pályázatokat ilyen közösségi terek létrehozására, működtetésére, fejlesztésére. Ez a folyamat eredményezett jó gyakorlatokat, jó mintákat, de átütő sikert nem. A 80-as évek államszocialista klubmozgalma ezeknek a tereknek a fejlesztését tűzte ki célul, helyet biztosítva az új zenei irányzatok egy részének, illetve szem előtt tartva a fiatalokat. Ez a nagyszámú ifjúsági klub a rendszerváltás során sajnos nem ideológiát, hanem üzemeltetőt, vagy tulajdonost cserélt, így rendkívül kevés maradt belőle. A művelődési házak és azok finanszírozása hasonló veszteségen ment keresztül az elmúlt 20 évben. Mivel ezek az erőforrások már nem állnak rendelkezésre, ezért szükséges az újak alapítása, a régiek esetleges reaktiválása. A ma realitásait ismerve azonban a legszebb, legjobban felszerelt ifjúsági közösségi térben sem szívesen töltik el idejüket a fiatalok, ha készen kapják. Célszerű és szükséges a kialakításba, tervezésbe, működtetésbe egyaránt bevonni képviselőiteket, vagy magukat a fiatalokat.

Ennek a célnak a támogatására jött létre a játszóterek létesítését, az ifjúsági szállások fejlesztését és a fiatalok közösségi tereinek támogatását célzó program 2000-ben. Az ICSSZEM 2005-ben 59 közösségi tér fejlesztéssel kapcsolatos pályázatot támogatott 94 millió forinttal.

3.3.6 TENDENCIÁK

Megemlítek néhány általános tendenciát, melyeket a Regionális Ifjúsági

Helyzetelemzések állapítottak meg, a helyi szintű ifjúságpolitikáról:

- Jellemzően a nagyobb települések (városok) tartanak fenn ifjúsági párbeszédrendszert.
- Ha a településen nincs civil élet, nagyon nehezen alakul ki ifjúság közélet.
- Az önkormányzatok sokszor félreértelmezik az ifjúsági párbeszédrendszer

- fogalmát (fiatal képviselőkön, szülőkön keresztül tartják a kapcsolatot).
- Nagyon ritkán tárgyalnak a közgyűlések ifjúsági témát, kevés ifjúságkutatás, ifjúsági koncepció, cselekvési terv, helyi ifjúságpolitika készül el.
 - A nemzetközi együttműködések, testvérvárosi kapcsolatokból sokszor kiszorulnak a fiatalok (csak, mint oktatási közösség, esetleg úgy sem kapnak szerepet), nem találhatnak ki maguk együttműködési témákat.
 - Az önálló ifjúságpolitika hasznát nagyon kevés település vezetősége érzékeli, látja.
 - Nagyon magas az elvándorlás a kisebb településekről, főként a szakképzettek körében.
 - A többi alrendszerhez képest nagyon kevés pénzzel, kimagasló eredményeket lehetett elérni.

Összegzésként:

A fontos dolgok helyi szinten történnek! Ott él a társadalom, a fiatalok. A szomszéd házban, a szomszéd utcában, a szomszéd kerületben, sokkal kevésbé a kistérségben, régióban, eurorégióban. Akiknek a legtöbb segítségre és lehetőségre (nem gyámkodásra!) van szükségük, azok képesek ezt a legkevésbé kérni.

3.4 IFJÚSÁGKUTATÁS

„Először mérünk, aztán vágunk!” – a mesteremberek között gyakran lehet hallani ezt a megjegyzést. Természetesnek tűnik, hogy a szakpolitikák kialakításában is hasonló elvet követnek a döntéshozók. Újkori demokráciánkban azonban jó néhány évet kellett arra várni, hogy az első „igazi” ifjúságkutatás elkészüljön. Az Európai Ifjúsági Fórum indikátortáblázatában (4.3.1. pont) az ifjúságkutatás mellett három megjegyzést találhatunk. Az ifjúságkutatás területeként a fiatalok, a kormányzati intézkedések, és az intézkedések hatékonyságának kutatását jelöli meg. A Fehér Könyv negyedik prioritása a fiatalok jobb megértéséről szól, melynek kézenfekvő eszköze a kutatás. Az európai országokban számtalan ifjúságkutatást, felmérést végeznek és végeztek. Európai szinten az Eurobarometer látja el ezt a feladatot, illetve számos, több kutatóintézet együttműködésével lezajló projekt valósult meg az elmúlt években. Más országból egy kutatást emelnék ki mindössze a svédországi „They call us youth – Fiataloknak hívnak bennünket” címet viselőt, mely azért különösen érdekes, mert már nem a fiatalokat, nem is az intézkedéseket kutatja, hanem a felnőtt társadalom érzületeit, képét a fiatalokról. Ez a szemlélet meghaladja az Európai Ifjúsági Fórum és az Európai Bizottság „elvárásait”, ellenben olyan szempontokat jelenít meg, melyek sokat segítenek a társadalmi problémák, együttélési zavarok megértésében.

3.4.1 IFJÚSÁGKUTATÁS MAGYARORSZÁGON

Hazánkban megszámlálhatatlanul sok kutatás, felmérés tárgyai voltak a fiatal korosztályok. A forprofit szektor természetesen ilyen kutatásokra alapozza üzleti stratégiáit, de az egyes szakpolitikák is külön tárták, tárják fel a fiatalok valóságát. Az 1971-es ifjúsági törvény is fontosnak tartja megjegyezni, hogy az államnak megbízható adatok birtokában kell intézkedéseit meghoznia. A 2000-ig tartó időszak számbavételétől, elemzésétől e helyen eltekintek, de megjegyzem, hogy számos bibliográfia és gyűjtemény jelent meg az ezredforduló előtti kutatások adataiból is. Hazánkban 2000-ben zajlik le az első, úgynevezett nagymintás ifjúságkutatás (Ifjúság 2000), melyet az Ifjúság 2004 követ. Fontos megjegyezni, hogy a Nemzeti Civil Alapprogram elindulásával, külön kutatási felhívások jelentek meg, nagyot lendítve a civil szervezetek és ezen belül az ifjúsági szervezetek kutatásán. Ennek a könyvnek nem célja az eredmények ismertetése, így azokat a megjelent jelentésekből javaslom megismerni.

3.4.2 IFJÚSÁG 2000; IFJÚSÁG 2004

1999 áprilisában kezdődött el a rendszerváltozás utáni legjelentősebb ifjúságszociológiai kutatás előkészítő folyamata az Ifjúsági- és Sportminisztériumban (ISM). 2000-ben felállt az a kutatói csoport, amely a kutatás befejezéséig irányította a vizsgálat lebonyolítását. A vizsgálat alapját egy 8000 fős kérdőív képezte a 15–29 évesek körében, mely nemre, korra, településtípusra és állandó lakhely megyéjére reprezentatív minta. Az ifjúság életének szinte minden területét részletesen elemzi, kiemelten kezelve az iskolai életutat, a munkaerő-piaci helyzetet, a kulturális fogyasztást, valamint az értékvilágot. A kutatást az ISM és a Miniszterelnöki Hivatal rendelte meg. Az adatokból 2001 tavaszán úgynevezett Gyorsjelentés jelent meg, mely a legfontosabb tendenciákat rögzítette. Később különböző kutatók az egyes területeket részletesen elemezték, ezekből az elemzésekben jelent meg az Ifjúság 2000

Tanulmánykötet. A kutatás Európában is egyedülálló mintanagyságon zajlott. (Ahhoz, hogy egy kutatás a korra, nemre, lakóhelyre országosan reprezentatív legyen, elég egy 1300 fős minta is, ahhoz azonban, hogy pontos adatokkal tudjanak szolgálni a kutatók a megyékről is, szükséges volt ez a rendkívül nagy minta.) Az adatok és elemzések gondozását az időközben a Mobilitáson belül megalakuló Nemzeti Ifjúságkutató Intézet végezte. Partnerként az ifjúságszociológia hazai reprezentánsai vettek részt: Központi Statisztikai Hivatal, MTA Szociológiai Intézet, MTA Politikai Tudományok Intézete, Oktatóskutató Intézet, Századvég Politikai Iskola Alapítvány.

A kutatás 2004-ben újra megismétlődött, az előző kutatás tapasztalatainak felhasználásával úgy, hogy az adatok összehasonlíthatóak legyenek. Így nemcsak egy újabb nagyon pontos alapkutatási adatokhoz jutott hozzá az ifjúsági alrendszer, de a négy év tendenciáit is ki lehetett mutatni. Az Ifjúság 2004 Gyorsjelentése 2005-ben jelent meg. Az adatok összehasonlíthatósága az Unió csatlakozás idejében különösen fontos volt a kutatói csoport számára. A két kutatás főbb témakörei: társadalmi mobilitás (a család kulturális tőkéje, a szülők iskolai végzettsége, foglalkozása); iskolai életút (iskolai végzettség, jelenlegi iskolai helyzet, továbbtanulási tervek); egzisztenciális helyzet (tartós fogyasztási eszközök, jövedelem, gazdálkodás); családi helyzet (az együttélés típusai, párkapcsolatok, elköltözés); munkaerő-piaci jellemzők (első munkába állás, jelenlegi és korábbi munkahelyek, munkavállalási tervek); társadalmi közérzet, közéleti attitűdök (társadalmi problémák, intézmények megítélése, politikához való viszony és attitűdök, szervezeti aktivitás); értékrend (általános értékrend, a szülői értékrendhez való viszony); vallásosság (vallásosság, felekezeti hovatartozás); kulturális fogyasztás (szabadidő, médiafogyasztás, kulturálódási, művelődési szokások); egészség, életmód, szexualitás (egészségi állapot, életmód jellemzői, szexuális szokások, fogamzásgátlás, dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás); fogyatékoság (a fogyatékosok megítélése, társadalmi elfogadottsága); sporthoz való viszony (sportolási szokások, sportágak elismertsége, nézettsége); informatikai ismeretek (informatikai ismeretek, számítógép-használati szokások). A kutatások sok szempontból mintát is adtak a megyei, helyi ifjúságkutatóknak, illetve összehasonlíthatóvá tették a helyi eredményeket az országos/regionális adatokkal, tendenciákkal. Mindkét kutatás kutatásvezetője Bauer Béla volt.

3.4.3 MOZAIK 2001

Általában a határon túli magyarokról, ezen belül a fiatalokról nagyon kevés pontos információval rendelkezett a magyar ifjúsági alrendszer. Az alapinformációktól az egyes témakörökig hiánypótló kutatás volt a Mozaik 2001. Komplex összehasonlítási lehetőséget kínál egyrészt az adott ország és az ott élő magyar kisebbség fiataljainak helyzetét illetően, másrészt a hazai és a szomszédos országok, illetve azok egymáshoz viszonyított kisebbségi helyzetét, körülményeit tekintve, valamint a Magyarországon és a környező országokban élő magyar fiatalok helyzetével kapcsolatban. A környező országokban élő 15-29 éves magyar fiatalok számát öt-hatszázezerre becsüljük, ennek a populációnak a korra, nemre, lakóhelyre való reprezentatív megjelenítését tette lehetővé a 6000-es minta. A kutatás szempontjából Felvidék (Szlovákia), Kárpátalja (Ukrajna) és Délvidék (Szerbia és Montenegró) egy-egy önálló régióként számított. Erdélyt (Románia) két régióra bontották, Székelyföldre (ahol a határainkon túl a legnagyobb az egy tömbben élő magyarok száma) és a Belső-Erdély, Partium és Bánát területeket magában foglaló régióra. Ez a bontás lehetővé

tette, hogy ne csak a magyarországi adatokkal lehessen összehasonlításokat végezni; hanem az egyes régiók összehasonlító elemzését is el lehessen készíteni. A projektet hat minisztérium támogatta, határon túli magyar kutatócsoportok végezték a lekérdezések megszervezését. A kutatás vezetője Fábri István volt.

3.4.4 JELENTÉS AZ IFJÚSÁG HELYZETÉRŐL

1995-ben Országgyűlési határozat született az ifjúság helyzetéről szóló évenkénti jelentési kötelezettségről. A Kormány minden évben köteles jelentést készíteni a gyermekek és az ifjúság helyzetéről, életkörülményeik alakulásáról és az ezzel összefüggésben megtett kormányzati intézkedésekről, valamint gondoskodni a Jelentésnek az Országgyűlés elé történő terjesztéséről.

A Jelentés célja, hogy áttekintést adjon a korosztály helyzetéről, egyben számba vegye az ifjúságot érintő, szerteágazó területeken hozott, legfontosabb kormányzati intézkedéseket. Az első igazán jó minőségű és átfogó Jelentés 2001-ben készült. A jelentések az Országgyűlés honlapján elérhetőek, az elmúlt 10 év jelentéseinek összehasonlítása eddig nem történt meg, ez komoly adóssága a magyar alkalmazott ifjúsági kutatásoknak.

3.4.5 REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉSEK 2005

A fenti kutatások a fiatalokról magukról, illetve a központi kormányzati intézkedésekről szólnak. 2005-ig viszonylag keveset tudtunk a fiatalok – helyi önkormányzatok – civil szervezetek – ifjúsági források összefüggéséről. Mindezek miatt az ICSSZEM Ifjúsági Főosztályának támogatásával a Mobilitás Hálózati Igazgatóság kidolgozott egy teljes szempontrendszert a jelzett négy kategóriában. A Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodák koordinálásával a régiók jellegzetességeit jól ismerő kutatók készítették el a Regionális Ifjúsági Helyzetelemzéseket. A kutatások a következő témaköröket érintették:

Régió, fiatalok a régióban

1. Demográfiai adatok a 15-29 éves korosztályra vonatkozóan,
2. Értérend, jövőkép (különösen demokrácia, önkéntesség, intézményi bizalom),
3. Életmód (egészség, sport, művelődés, szabadidő, veszélyeztetettség, devianciák),
4. Oktatás, képzés, pályaválasztás,
5. Infokommunikációs készségek és képességek,
6. Foglalkoztatottság, munkanélküliség,
7. Lakáshelyzet.

Ifjúságpolitikai helyzetkép

1. intézményrendszer, szolgáltatások (régió-megye-település)

RISZI tevékenységei, szolgáltatásai, fejlesztési lehetőségei

HISZI-k tevékenységei, szolgáltatásai, fejlesztési lehetőségei

Közösségi terek (ifjúsági házak, teleházak, klubok, ifjúsági fesztiválok)

Drogprevenációs szolgáltatások, intézmények

A régió településszerkezete, kis települések ellátottsága

2. Önkormányzati ifjúsági feladatok, feladatellátás

ifjúságkutatás, ifjúságpolitikai koncepció, feladatterv / cselekvési terv, ifjúsági bizottság, képviselő önkormányzaton belül (pl. ifjúsági tanácsnok), ifjúsági érdekképviselői fórum (közéleti tér), ifjúsági referens, ifjúsági alap (elkülönített keret)

3. A régió civil szervezeti adottságai (régió-megye-település)

ifjúsági civil szervezetek: számosságuk, tevékenységük, kapcsolataik, lehetőségeik
ifjúságot segítő civil szervezetek: tevékenységük, kapcsolataik, lehetőségeik

4. A régió forrásfelvétele az ifjúsági munka területén 2000-2004.

Ifjúság 2000-2006; GYIA (RIT), minisztérium

5. Regionális jellegzetességek, sajátosságok

Összegzés, fejlesztési irányok, kitörési pontok

2005-re mind a hét regionális elemzés elkészült, 2006 nyarára nyomtatásban is hozzáférhetőkké válnak. Az elemzések az Ifjúság 2004-ből, és az Országgyűlési jelentésekből is merítettek, de legfontosabb eredményük, hogy a települések ifjúságpolitikai helyzetéről adtak olyan információt, mely a rendszerváltás óta nem állt rendelkezésre.

Nem hallgatható el az a tény sem, hogy az elemzések megszületésének közvetlen kiváltó oka az EU-nak benyújtandó Nemzeti Fejlesztési Terv volt. Természetesen az ifjúsági alrendszer szereplői részesei kívánnak lenni az európai fejlesztési források felhasználásának, ezért szükségessé vált olyan dokumentumrendszer létrehozása, mellyel világosan alá lehet támasztani az ifjúsági alrendszer fejlesztésének szükségességét, leginkább helyi szinten.

Az itt említett dokumentumok talán legnagyobb gyakorlati haszna, hogy komoly segítséget adnak helyi felmérések, kutatások elvégzéséhez, melyek elengedhetetlenül szükségesek a jó minőségű helyi ifjúságpolitika kialakításához.

Ahhoz, hogy ez a komplex megközelítés ne csak egyszeri alkalom legyen, a Mobilitás a Regionális Ifjúsági Helyzetelemzéseket folyamatként gondolja, akárcsak az Európai Bizottság munkaszervezete a Fehér Könyv folyamatot. A két dokumentum összefüggései az alábbi táblázatban láthatók.

14. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS ÉS FEHÉR KÖNYV FOLYAMAT ÖSSZEFÜGGÉSEI

RIHE/Fehér Könyv	Részvétel	Információ	Önkéntesség	Jobb megértés
Fiatalok	Ifjúság 2004., helyi kutatások	Ifjúság 2004, WIP 2004.	Ifjúság 2004., önkéntes törvény	Ifjúság 2004., helyi kutatások
Önkormányzatok	OSAP	OSAP, Társi törvény	ÖKA; önkéntes	OSAP, helyi kutatások
Civil szervezetek	NCA	NCA,	ÖKA; WIP 2004. törvény	NCA, CISZOK önkéntes
Források	Belső adatok, pályázatkezelők	Nyilvánosság: honlapok	EVS; ÖKA; önkéntes törvény	–

forrás: saját szerkesztés, 2005.

3.5 IFJÚSÁGI TURIZMUS

A fiatalok természetes kíváncsisága, a közösségi együttlét, társadalmi tanulás igénye alapozza meg az ifjúsági turizmus (rész)iparágát. Az ifjúsági turisztikai projektek, programok jelentős része nem ifjúsági projekt, nem elégíti ki az első fejezetben tárgyalt kritériumrendszert. Ennek ellenére fontos ifjúsági fejlesztő eszköz, amennyiben különbséget képesek tenni a szervezők üdülés és szakmai projekt, projekt és ifjúsági projekt között. Ennek a területnek a legkevesbé megoldott a minőségbiztosítása, a legújabb pedagógiai és közösségfejlesztő megoldásoktól, a hagyományos tevékenységekig minden megfér a palettán. A tevékenységek sokfélesége (kirándulás; nyelvi, vándor, álló, tematikus, nemzetközi, vízi, lovas, nyári, téli tábor), a részvétel formája (egyéni, kiscsoport, nagycsoport, tömeg), a szolgáltatók fajtái (kultúrcsoház, kemping, erdészet, motel, hotel, rendezvényszervező, stb.), illetve a különböző szektorok (állam, forprofit, nonprofit) részvétele különösen bonyolult elágazásrendszert, fogalmiságot rajzol ki. Ifjúságsegítőként akkor járhatunk el helyesen, ha az egyén, vagy a fiatalok kisközösségeinek szempontjai szerint vizsgálódunk, és az állam, a szolgáltató lehetséges szerepét kutatjuk.

Az állammal szemben támasztott követelmények: jogszabályi környezet megteremtése, minőségbiztosítás, nonprofit (ritka kivételként forprofit) tevékenységek részbeni támogatása, szakmai fejlesztő környezet megteremtése.

Az ifjúsági turizmus kifejezésen sokan sokszor iskolai kirándulásokat, táborokat értenek. A fentiekből kiderül, hogy ez messze több, de a táborok, táborozások adják a gerincét ennek a területnek (a GKM adatok szerint a fiatalok fele iskolai kirándulás, vagy valamilyen tábor keretében lép be az ifjúsági turizmus területére). A táborozások különösen az egyházi szervezetek, cserkészek, úttörő mozgalom pedagógiai vonulatában kapnak jelentős szerepet, ahol az éves tevékenységnek mintegy megkoronázása, összefoglalása, esetenként jutalma a tábor.

Az ifjúsági táborozási szükségleteket kielégítő ifjúsági szállásokat üzemeltetők együttműködésének fejlődését jól mutatja, hogy az 1990-ben hat alapítóval létrehozott Magyar Ifjúsági Szállások Szövetsége (MISZSZ) 2006-ban 109 taggal és 18.000 ágykapacitással rendelkezik.

3.5.1 AZ IFJÚSÁGI TURIZMUS FEJLESZTÉSE

1999-ben a Gazdasági Minisztérium (az akkori kormányzati munkamegosztásban a turisztikáért felelős tárca) és az Ifjúsági Minisztérium között megállapodás született az ifjúsági turizmus közös finanszírozásáról, és már 2000-től 120 millió forint állt rendelkezésre a két tárca közös költségvetéséből. Ez a forrás a konkrét tevékenységek (ifjúsági turizmus, természetjárás) támogatásán kívül a következő célok támogatására szolgált:

a) infrastruktúra-fejlesztés – Az ifjúsági célú szálláshelyek, illetve a turistajelzés-hálózat fejlesztése elengedhetetlenül szükséges volt, hiszen erre a területre rendkívül kevés pénz jutott. Ezt támasztja alá az a tény, hogy az igény nagyságrenddel volt nagyobb az elosztható keretnél, az elmúlt öt év központi forrásai is csak csillapítani tudták a szükségleteket.

b) információs tevékenység – Amennyiben nem szervezeten belüli eseményekről van szó, úgy rendkívül szerteágazó információ-, és ajánlathalmazra bukkan a kereső. A strukturált, ellenőrzött információ közreadása miatt indult meg a Zöldpont ifjúsági informatikai turisztikai rendszerének támogatása.

c) adatgyűjtés – Az ifjúsági turizmus néhány szegmensének változását az Országos

Statisztikai Adatgyűjtő Program (OSAP) adatainak elemzésével oldja meg a szaktárca. d) szakmai konferenciák, nagyrendezvények – A Táboroztatók Országos Konferenciája (TOK) vált az egyik emblemikus rendezvényévé az ifjúsági turizmus fejlesztésének, azonban különböző okoknál fogva a résztvevők száma egyre fogyott. A konferencián kívül különböző kiállítások, turisztikai rendezvények adtak otthont az ifjúsági turizmust bemutató paneleknek.

e) Ifjúsági Turisztikai Munkabizottság – 11 minisztérium és a Határon Túli Magyarok Hivatala részvételével létrejött, a kormányzati intézkedések összehangolását célul kitűző munkabizottság, mely rövid működés után megszűnt. A koordináció nem ebben a formában folytatódott tovább.

15. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: AZ ELSŐ KÖZÖS GM-ISM KERET FELOSZTÁSA 2000.

Támogatási cél	keretösszeg
Ifjúsági táborozás támogatása	60 000 000
Olcsó szálláshelyek felújítása, újak létesítése	20 000 000
Erdei turista útjelzeshálózat felújítása és új útvonalak létesítése	10 000 000
Ifjúsági turisztikai információs rendszer (Zöldpont)	8 500 000
Turista Magazin folyóirat támogatása	7 000 000
Kéktúra atlasz térképészeti munkáihoz szükséges támogatás	5 000 000
Zánka konferenciák és utókiadvány	4 000 000
MISZSZ-prezentáció - Strasbourg	2 000 000
Beutazó ifjúsági turizmus primer kutatás	2 000 000
PR és ellenőrzési költségek	1 500 000
Összesen	120 000 000

Forrás: GM-ISM

Ezen kívül a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram, illetve a Regionális Ifjúsági Tanácsok szinte minden évben írtak ki pályázatot tábor megrendezésére, illetve tábori felszerelés beszerzésére.

Az ifjúsági turizmus további fontos szereplői: Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Közalapítvány - szállások, Zánka Kht. – Európa egyik legnagyobb kapacitású gyermek és ifjúsági centruma, Csillebérc – Európa egyik legnagyobb infrastruktúrája, továbbá a megyei, városi közalapítványok kezelésében lévő gyermek és ifjúsági üdülők, táborok.

Az ifjúsági turizmus fejlesztésének pénzügyi forrását részben a Turisztikai Célelőirányzat 5%-a adja, melynek szabályairól külön rendelet szól, 2005-ben az összeg 222 millió forint volt.

3.5.2 KÖZPONTI TÁBOROZTATÁS

2002-ben a fenti eszközök egy újabbal bővültek, mégpedig a központi táboroztatás eszközével. 2002 telén 5000, 2003 nyarán 10 000, 2004 nyarán 7 500 gyerek központi táboroztatását szervezte meg a Minisztérium, mely projekt civil partnerek, Regionális Ifjúsági Tanácsok, Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodák együttműködésében valósult meg, a Zánka Kht. koordinációjával és felelősségével. A több mint 20 000 szociálisan hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyerek és fiatal életében először jutott el több napra üdülni.

3.6 SZOLGÁLTATÓ IRODÁK A FELSŐOKTATÁSBAN

A felsőoktatásban részt vevő fiatalok különböző közösségeiken, és a jelentős mértékű szabadidejük eltöltésén keresztül részei az ifjúsági alrendszernek. Az első hazai ifjúsági kezdeményezések (érdekképviselések) a felsőoktatásban születtek meg a nyolcvanas-kilencvenes években. A felsőoktatásban ma a 18 éves korosztály fele vesz részt, ez körülbelül évente 70 000 belépő hallgatót jelent a több mint 420 000 fős, ebből 230 000 nappali tagozatost számláló felsőoktatási alrendszernek. Ez a hallgatói tömeg hatalmas belső és külső piac egyben, de gazdasági értelemben vett piacon túl humánfejlesztői piac, ifjúságsegítői piac is.

Azért érdemes külön tárgyalni ezt az alrendszert, mert a fiatalok jellemzően hallgatókra („fehér galléros” ifjúságpolitikai alanyokra), és nem hallgatókra („kék galléros” ifjúságpolitikai alanyokra) oszthatók - ahogy ezt Woosch Péter több ízben megállapította. Az ifjúságpolitikai törekvések egyik komoly kihívása ezeknek a hallgatóknak az elérése, illetve a városi ifjúsági közéletbe, a helyi ifjúsági kezdeményezésekbe való bevonása.

A hallgatók egyéni, közösségi igényeinek kielégítésére jöttek létre az egyetemi szolgáltatásokat komplex módon nyújtó hallgatói szolgáltató irodák, centrumok. Ezek a szolgáltató központok a hallgatói léthez és a munkaerőpiacra belépéshez szükséges szolgáltatásokon túl számos szabadidős, rendezvényszervezési (egyetemi klub, bálók, sportrendezvények, stb.), információs, illetve életvezetési, mentálhigiénés, egyéb ifjúsági szolgáltatásokat is nyújtanak. Számosan közülük tagjai regionális ifjúsági hálózatoknak, nemzetközi multiplikátorok és Eurodesk partnerek is egyben. Szolgáltatásaik - a helyi ifjúsági szolgáltató irodákhoz hasonlóan - legtöbbször ingyenesek, önköltségi árasak, illetve alacsony küszöbűek, szabadon igénybe vehetők. Található közöttük néhány fős apparátussal működő iroda, és több mint 100 kollégával dolgozó szolgáltató centrum is. Irányításukra három típus alakult ki: a) hallgatói önkormányzat által irányított, b) a felsőoktatási intézmény által irányított, c) közös irányítású.

Az első iroda 1992-ben Szegeden nyitott meg, ezután minden nagyobb felsőoktatási intézményben kialakultak az említett funkciók. Az 1999-es felsőoktatási integráció (sok egykarú intézményből, néhány karú intézményből, nagy „mamut” intézmények lettek) után mind az intézmények vezetése, mind a szolgáltatások kialakulása elindult, de ennek a folyamatnak még egyetlen felsőoktatási szereplő sem ért igazán a végére. Több felsőoktatási intézményben ez a szolgáltatás nem integráltan, hanem elemeiben több egységhez, vezetőhöz, karhoz, szervezethez tartozik.

Néhány kiemelkedő ifjúsági szervezet, szolgáltató iroda:

- BME Diákközpont - Budapest
- Budapesti Corvinus Karrier Iroda - Budapest
- Gábor Dénes Főiskola Diáktanácsadó és Karrierközpont - Budapest
- Pont Szolgáltató Központ - Debrecen
- Hallgatói Centrum - Nyíregyháza
- Központi Hallgatói Szolgáltató Iroda - Pécs
- Universitas-Szeged Kht. – Szeged
- Hallgatói Információs és Szolgáltató Központ - Győr
- Diák Iroda - Miskolc

A szolgáltatásokat nyújtó irodák két legnagyobb szervezete: a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület (FETA 1995) és a Hallgatói Szolgáltatók Országos Szövetsége (HASZOSZ 2002).

A felsőoktatási intézményeken belül számos öntevékeny kör, szakmai csoport működik, ezek közül kettőt emelek ki, melyek szinte mindenütt saját irodával és szolgáltatásokkal rendelkeznek:

a) Az AISEC (Közgazdászhallgatók Egyesülete) 1948 óta működő nemzetközi, kizárólag diákok által irányított szervezet, amelynek célja, hogy hangsúlyozza az egyre inkább globalizált világban a kulturális megértés fontosságát, lehetőséget biztosítson már az egyetem ideje alatt a jövőépítésre. 89 országban 800 egyetemi csoporttal működik, 1972 óta Magyarországon is létezik jelenleg 13 intézményben 300 taggal.

b) IAESTE: 1948-ban Londonban alapították, ma 80 országból vannak tagjai. Az IAESTE-Hungary, Magyar Mérnökhallgatók Egyesületét 1982-ben alakították a Budapesti Műszaki Egyetemen. Ma 12 intézményben dolgoznak.

A felsőoktatásban zajló ifjúságsegítői szempontból is fontos tevékenységek pénzügyi forrásait a központi költségvetésből az Oktatási Minisztérium, illetve nagyjából a felsőoktatási intézmények maguk biztosítják. Ehhez járulnak hozzá a kifejezetten ifjúsági célú források.

3.7 TÖRTÉNELMI VALLÁSI KÖZÖSSÉGEK IFJÚSÁGI SZOLGÁLTATÁSAI

Az ifjúsági munkának egy meghatározó, külön tárgyalásra érdemes része az egyházi/felekezeti ifjúsági munka. Egyrészt a jelenlegi ifjúsági munkában betöltött szerepe, másrészt történetiségében felhalmozott értékei miatt. Az egyházakban zajló ifjúsági munka talán a leginkább komplex, folyamatos, az egyén közösségben való fejlesztésének teljes eszköztárával dolgozó fejlesztő munka. Az egyes egyházi találkozók, ifjúsági rendezvényeken fesztivályní fiatal fordul meg. A társadalomban és gazdasági életben ma leginkább használható szervezeti tulajdonságok (hálózatok, mobilitás, információ) ugyanúgy jellemzőek az egyházi ifjúsági szervezetekre, mint a nemzetközi kapcsolatok természetessége, sokszínűsége. Az ifjúsági munka egyéb területeihez képest jelentkező különbözőségét alapvetően két jelenség adja. Egyrészt folyamatossága, hiszen a heti többszöri, heti, havi találkozók, és az ezekhez a kisebb volumenű eseményekhez kapcsolódó nagyrendezvények összessége egész éven át tartó, kiszámítható környezetet teremt, biztonságérzetet és a tartalmas szabadidőeltöltés lehetőségét adja. Másrészt az időbeni folytonosság, mely lehetőséget ad kisgyermekkortól a felnőtté válásig tartó, tervezett folyamatban való részvételre. Ennek a munkának az elismeréseként lettek az egyházi ifjúsági szervezetek tagjai a Regionális Ifjúsági Tanácsoknak, ahová a keresztény történelmi egyházak és a zsidó felekezet rotációs alapon, belső mechanizmust kialakítva küldi delegáltjait.

Néhány kiemelkedő ifjúsági szervezet, szolgáltató iroda:

- a) Református Fiatalok Szövetsége: 1989. márciusában alakult. Részt vesz a Csillagpont hálózat működtetésében, mely a református egyház ifjúsági munkájának kerete.
- b) Katolikus Ifjúsági Mozgalom – 1989-ben alakult, a helyi kezdeményezéseket fogja össze, a szolgáltatásokat a katolikus ifjúsági irodák nyújtják.
- c) Katolikus Ifjúsági Egyesület - 1844-ben alakult Londonban, 1855-ben megtartották az első világszövetségi gyűlést, 1883. október 31-én megalakult a magyar szervezet. A Dániából induló népfőiskolai mozgalom magyarországi meggyökereztetése is a KIE nevéhez fűződik, az első hazai cserkészcsapatot a Budapesti KIE alapította.
- d) Magyarországi Evangélikus Ifjúsági Szövetség - 1988. december 17-én alakult. A Magyarországi Evangélikus Egyház Ifjúsági Bizottsággal közösen szervezi az egyház ifjúsági életét.
- e) HÁLÓ – katolikus közösségek kárpát-medencei hálózata, a szolgáltatások jelentős részét a HÁLÓ Községi Központ nyújtja.
- f) Zsidó Fiatalok Magyarországi Egyesülete: 1924-ben Ausztriában jött létre az „anyaszervezet” a World Union of Jewish Students, hazánkban 1989-ben alakult, mára a legnagyobb magyar zsidó ifjúsági szervezet.

A tevékenység pénzügyi forrása jellemzően az egyházak keretéből biztosított, ezt egészít ki a központi költségvetés hitéleti és ifjúsági tevékenységekre használható forrásai.

3.8 NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

A fiatalokra jellemző földrajzi mobilitásból, folyamatos mozgásból következik, hogy az ifjúsági szakembereknek is ismerni kell azokat a területeket, melyeken a fiatalok megfordulnak, segítséget várnak. Ez jelenti a szektorok és alrendszerek közötti együttműködést, de jelenti az országok közötti együttműködést, a kölcsönös és folyamatos információ-, és tapasztalatszerzés szükségességét is. Az európai és nemzetközi szervezetek és együttműködések részletes elemzése a 4. fejezetben kapott helyet, de néhány olyan együttműködés részletezése, mely nem nemzetközi szervezetekhez kötődik itt szükséges.

3.8.1 ÁLLAMKÖZI SZERZŐDÉSEK, A PROTOKOLLOK

A kétoldalú együttműködések (protokollok) célja, hogy olyan projekteket támogasson, amelyeket a nemzeti kormányok (Minisztériumok, ifjúsági háttérintézmények) valósítanak meg. Ebben a tevékenységben akkor érintettek civil ifjúsági, vagy ifjúságsegítő szervezetek, ha a felek az ő kapcsolataik ösztönzését tartják a legfontosabbnak. A protokoll programok nagymértékben segítik a magyar ifjúságpolitika számára fontos területeken való együttműködést, kölcsönös tapasztalatszerzést. Ennek hatása két területen érvényesül: a résztvevők a szerzett tudást beépítik a magyar ifjúságpolitika rendszerébe, valamint a külföldi partnerrel törekszenek további nemzetközi ifjúsági programok megszervezésére, valamint a partnerszervezeteket ösztönözhetik erre. A rendszerváltás előtt szinte kizárólag a szocialista tömb országaival létezett ifjúsági területen együttműködés, melyeknek haszonélvezői és főszereplői az államilag létrehozott és támogatott ifjúsági szervezetek voltak. A Német Szövetségi Köztársasággal, a változások előszeleként, már 1987-től működik kétoldalú együttműködés ifjúsági területen is. Két ország közötti együttműködési megállapodást leggyakrabban általános külügyi területen találhatunk, amely aztán kiterjed a kormányzati együttműködés különböző szakterületeire (gazdasági, közlekedés, környezetvédelem, oktatás, stb.). Kifejezetten ifjúsági együttműködési megállapodást hazánk csak néhány kiemelt partnerrel kötött. Az elmúlt években az következő országokkal volt működő, kétoldalú egyezmény: Németország, Franciaország, Olaszország, Románia, Nagy-Britannia, Szlovénia, Csehország, Szlovákia, Dél-Korea, Flandria, Vallónia, Tübingia Tartomány (továbbá egy Francia-Német ifjúsági szervezet az OFAJ).

Főbb programtípusok:

- szakmai szemináriumok, workshopok
- szakmai nyelvtanfolyamok
- partnerkereső szemináriumok
- ifjúsági találkozók, fesztiválok (elsősorban a francia-magyar tárcaközi megállapodás keretében)

	VISZONYLAT (PROGRAMOK SZÁMA)	KÜLDŐ ÉS FOGADÓ PROGRAMOK	MAGYAR RÉSZTVEVŐK SZÁMA	KÜLFÖLDI RÉSZTVEVŐK SZÁMA
2002	francia (7), olasz (3), német (3) és OFAJ (2)	12 külföldi fogadó 3 magyar fogadó	88 fő	62 fő
2003	francia (1), olasz (3), német (5) és OFAJ (1)	7 külföldi fogadó 3 magyar fogadó	62 fő	104 fő
2004	francia (15), olasz (4), német (8)	20 külföldi fogadó 7 magyar fogadó	119 fő	42 fő
Össz.:	francia (23), olasz (10), német (16) OFAJ (3)	39 külföldi fogadó 13 magyar fogadó	269 fő	208 fő
2005	francia (aláírás előtt áll), olasz (4), német (9)	6 külföldi fogadó 7 magyar fogadó (A francia tárcaközi megállapodás aláírás előtt áll.)	kb. 130 fő (A francia tárca- közi megál- lapodás alá- írás előtt áll.)	65 fő (A fran- cia tárcaközi megállapodás aláírás előtt áll.)

Forrás: Németh Zita – Mobilitás, 2005

A protokoll-megállapodások rendszere egy lehetőség a hazai ifjúsági szakemberek számára az új ismeretek, módszerek tanulmányozására, vagy átadására külföldi partnerek részére.

3.8.2 VISEGRÁDI ORSZÁGOK EGYÜTTMŰKÖDÉSE (V4)

A visegrádi országok együttműködése 1335-ben kezdődött. Ezt a történeti, kulturális, gazdasági dimenziókkal egyaránt rendelkező Visegrádi Együttműködést a miniszterelnökök 1991. február 15-én újították meg azzal a fő céllal, hogy segítsék a kelet-közép európai térség három rendszerváltó országának - Magyarország, Csehszlovákia és Lengyelország - euro-atlanti integrációját. Az elmúlt évtized során a V4 egy nemzetközileg ismert és elismert regionális együttműködéssé, márkanévvé fejlődött, amelyet a rotációs alapon évente változó soros elnökség koordinál.

A V4 együttműködés egyik legsikeresebb eredménye a pozsonyi székhelyű Nemzetközi Visegrádi Alap, amelyet a négy ország 2000 júniusában állított fel. Az Alap hivatott erősíteni a tagországok közös munkáját a kultúra, a tudomány és kutatás, az oktatás, illetve az ifjúsági cserekapcsolatok és határmenti együttműködés területén. A 2003-tól már évi 2 400 000 euróra emelt költségvetésének köszönhetően a négy tagországból minden esztendőben hat alkalommal lehet pályázatokat benyújtani a pozsonyi titkárságra. Az Alap által kínált lehetőségek egyre bővülnek: a kulturális támogatás egyéb formái mellett kiterjednek a visegrádi tagországok közötti humanitárius segélyezésre is.

2003-tól elindult a visegrádi ösztöndíjas program is. Az ösztöndíj egyrészt a „visegrádi diákoknak” egymás országaiban való tanulásához (belső), másrészt a kiemelkedő hallgatóknak a harmadik országok egyetemein való továbbképzéséhez (külső) kerül felajánlásra.

3.9 MAGYAR-MAGYAR IFJÚSÁGI KAPCSOLATOK

Az európai integráció eszközrendszere, az európai ifjúságpolitikák vizsgálata, nem homályosítja el azt a tényt, hogy a Magyar Köztársaság Alkotmánya állami feladatként rögzíti a határainkon kívül élő magyarokkal való együttműködést; a nemzet fogalmán a magukat magyarnak vallók közösségét értjük. Ez a megközelítés számos félreértést okoz a mindennapokban és a szakpolitikákban is, hiszen esetünkben (sem) egyezik meg az ország és a nemzet fogalma. Amikor „nemzeti ügyekről” beszélünk, akkor a beszélők egyik része a teljes egészet értelmezi, mások az országot (annak minden nemzetiségével együtt) értik rajta. Az államszocializmusok lebontása után eltelt 15 év csak ahhoz volt elegendő, hogy a probléma nagyságával elkezdjenek szembesülni az emberek, a fiatalok. A Közép-európai kisebbségek helyzetére vonatkozóan általános megoldás, recept a mai napig nem született. Ezt a megoldást sokan az európai integrációtól várják, mely lényegesen javít az együttműködés feltételein, de helyettünk, és szomszédaink helyett semmilyen problémát önmagában nem old meg.

A magyar-magyar ifjúsági kapcsolatokat csak a rendszerváltás utáni időszakban tárgyalom hat szervezet kiemelésével. Az államszocializmus tiltása után azonnal, és robbanásszerűen megindultak az addig tiltott kapcsolatfelvételek, melyeket erősített az 1990 utáni első miniszterelnök, Antall József, önmagát lélekben 15 millió magyar miniszterelnökként meghatározó, szimbólummá vált mondata. Megalakult a Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT), elindult a határon túli magyar diákoknak szóló felsőoktatási ösztöndíjrendszer, de a kilencvenes évek végéig a magyar-magyar ifjúsági kapcsolatok tervezetlenül, sporadistikusan fejlődnek.

3.9.1 METSZÉSPONT IRODA

Az erdélyi Magyar Ifjúsági Tanács kezdeményezésére 1997-ben létrejött a Metszéspont Iroda, melynek feladata a határon túli magyar ifjúsági és a magyarországi magyar ifjúsági szervezetek, illetve az állami szereplők közötti közvetítés. 1997-ben az Erdélyi Iskola Polgár Alapítvány a Miniszterelnöki Hivatal közreműködésével az Amerikai úton, majd 1999 szeptemberétől a Márton Áron Szakkollégium a Kunigunda úton, később 2001. március közepétől a Mobilitás az Amerikai úton, azután 2003 márciusától a Mobilitás egységként a Márton Áron Szakkollégiumban nyújtotta szolgáltatásait. 2004. januártól a Márton Áron Szakkollégiumért Alapítvány kereteiben működött az Iroda.

A Metszéspont Irodának is komoly előkészítő szerepe van:

- Magyar Ifjúsági Konferencia 1999-es létrejöttében (kezdettől fogva ellátja titkársági feladatait is), és az
- Agora Kárpát-medencei Információs és Szolgáltató Irodahálózat 2001-es megalapításában.

Az Iroda működését a központi költségvetés finanszírozza, helye, szerepe az elmúlt évek szinte mindegyikében változott.

3.9.2 MAGYAR IFJÚSÁGI KONFERENCIA (MIK)

A határon túli magyar fiatalokkal való együttműködés fejlesztése érdekében (a kormány képviseletében) az Ifjúsági és Sportminisztérium, az Oktatási Minisztérium és a

Határon Túli Magyarok Hivatala aktív közreműködésével, 1999-ben, létrejött a Magyar Ifjúsági Konferencia. A MÁÉRT utáni második állami részvétellel működő nem jogi személyiségű együttműködésbe az összes magyarok lakta területekről érkeztek képviselők, oktatási, ifjúsági, egyházi, politikai jellegűek, jellemzően ernyő-szervezetek, vagy különösen nagy taglétszámú szerveződések. A szervezet Alapító Nyilatkozatában önmagát fórumként határozza meg, melynek rendezvényein a szervezetek közösen gondolkodnak, együttműködve valósítják meg közös elképzeléseiket, évente kétszer találkoznak. A szervezet elfogadott célja, hogy minél több magyar fiatal vonjon be határokon átnyúló kezdeményezésekbe, rendezvényekre. Az Alapító Nyilatkozat szervezeti önazonosság és fejlesztő munka szempontjából legfontosabb része, a közös értékek meghatározása: „Ezen értékek: a magyar nemzethez való tartozásunk tudata, a szülőföldön való megmaradás, hagyományaink megtartása és ápolása, a közösségek értékteremtő munkája, a tudás, a képzettség tisztelete valamint a szabadidő értékes és hasznos eltöltése.”

A MIK ALAPÍTÓ TAGJAI:

Nyugati régió:

Magyar Ifjak Világfóruma, Nyugati Régió

Szlovénia – Muravidék:

Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség

Horvátország:

Horvátországi Magyarok Demokratikus Közössége

Szerbia és Montenegró – Délvidék:

Vajdasági Ifjúsági Fórum; Vajdasági Magyar Diákszövetség; Szabadkai Református

Keresztyén Egyházközség ifjúsági csoportja; Vajdasági Magyar Cserkészszövetség;

Vajdasági Magyar Demokrata Párt ifjúsági tagozata

Románia – Erdély, Moldva:

Romániai Magyar Ifjúsági Tanács; Magyar Ifjúsági Szervezetek Szövetsége; Országos

Magyar Diákszövetség; Erdélyi Ifjúsági Keresztyén Egyesület; Gyulafehérvári Római

Katolikus Főegyházmegye Ifjúsági Lelkészsége; Országos Dávid Ferenc Ifjúsági

Egylet; Romániai Magyar Demokrata Szövetség

Via Spei Csángó-magyar Ifjúsági Szervezet

Ukrajna – Kárpátalja:

Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola Hallgatói Önkormányzata; Görög Katolikus

Fiatalok Szövetsége; Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség; Kárpátaljai Magyar

Cserkészszövetség

Szlovákia – Felvidék:

Magyar Ifjúsági Közösség; Diákhálózat; Fiatal Reformátusok Szövetsége; HÁLÓ -

Keresztény Ifjúsági Közösség; Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség

Magyarország:

Országos Gyermek és Ifjúsági Parlament; Magyar Gyermek és Ifjúsági Tanács;

Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája; Fidelitas; Ifjúsági Demokrata

Fórum; Magyar Igazság és Élet Pártja Ifjúsági Tagozat; Független Ifjúság; Fiatal

Baloldal; Szabad Demokraták Szövetsége; Magyarországi Református Egyház -

Ifjúsági tagozat; HÁLÓ - Katolikus Közösségek Hálózata; Zsidó Fiatalok Magyarországi

Egyesülete; Magyarországi Evangélikus Egyház - Gyermek és Ifjúsági Bizottság;

Ifjúsági- és Sportminisztérium

Később csatlakozott, illetve tagságot örökölt szervezetek, valamint meghívottak:

Nyugati régió:

Külföldi Magyar Cserkészszövetség; Magyar Fiatalok Határok Nélkül Alapítvány;
Kastli Európai Magyar Gimnázium

Ausztria – Burgerland:

Burgenlandi Magyarok Népfőiskolája

Szlovénia – Muravidék:

Lendvai Ifjak Egyesülete

Románia – Erdély, Moldva:

Magyar Ifjúsági Értekezlet; Romániai Magyar Középiskolások Országos Szövetsége;
Romániai Magyar Cserkészszövetség

IFINET - Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodák Szövetsége; Romániai Magyar Doktorandusok és Fiatal Kutatók Szervezete – RODOSZ; Moldvai Csángó Magyarok Szövetsége

Ukrajna – Kárpátalja:

Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség - Ifjúsági Szervezete; Magyar Diákszervezetek Kárpátalján; Munkácsi Római Katolikus Főegyházmegye

Magyarország:

SZDSZ - Újgeneráció

Szervezeti és Működési Szabályzatát 2000. decemberi, budapesti ülésén fogadta el a szervezet. Az SZMSZ deklarálja a régiók autonómiáját, illetve az ISM (később GYISM, ICSSZEM), illetve az ifjúsági miniszter központi szerepét - összehívás, levezetés, jegyzőkönyv elkészíttetése. Az ülések során Zárónyilatkozat elfogadására törekszik a MIK, ez kizárólag teljes egyetértés (konszenzus) esetén lehetséges. Az évi két rendes ülés között, az operatív feladatokat az Állandó Bizottság látja el, melynek minden régióból egy, a régióba tartozó tagszervezetek által választott tagja van.

A szervezeti sokszínűség és nagyság megértéséhez érdemes tanulmányozni a lenti táblázatot, mely a magyar népességet, és a gyermek és fiatal korosztályokat (0-29), illetve a magyarok által lakott települések számát mutatja, a határon túli régiókban.

17. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: MAGYAR NÉPESSÉG A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

Ország	közigazgatási egység (kistérség/megye)	magyar népesség száma (fő)	magyar fiatalok száma (fő)	érintett települések száma (db)
Ukrajna	Kárpátalja	156 566	63 173	27
Románia	Székelyföld	668 471	200 541	1232
	Közép és Dél-Erdély	209 465	65 630	2005
	Partium	537 962	152 900	3831
	Moldva, Havasalföld	5 262	600	83
	Vajdaság	290 000	86 000	82
Szerbia és Montenegró				
Horvátország	Drávaszög, Zágráb	16 595	4 979	32
Szlovénia	Muravidék	6 200	700	7
Szlovákia	Felvidék	521 000	156 300	130
Ausztria	Burgenland	6 600	1 350	12
Nyugati régió		n.a.	n.a.	n.a.
összesen:		2.418.121	732.173	7441

Forrás: Határon Túli Magyarok Hivatala 2004.; alapján (<http://www.agorairoda.net>, saját szerkesztés)

A MIK 2006. januárig tíz ülést tartott, kilenc konszenzusos, és egy, kizárólag a határon túli szervezetek által jegyzett (a 2004. december 5-i érvényes és eredménytelen népszavazás utáni) Zárónyilatkozatot fogadott el.

3.9.3. AGORA KÁRPÁT-MEDENCEI INFORMÁCIÓS ÉS SZOLGÁLTATÓ IRODAHÁLÓZAT

A Metszéspont Iroda betöltötte a határon túli szervezetek, illetve az állam együttműködésének csatorna szerepét. A Magyar Ifjúsági Konferencia megteremtette a lehetőséget a lényegében folyamatos párbeszédnek. Az építkezés következő pillére a határon túli szervezeteknek közvetlenül, helyben való segítségnyújtás megoldása lett. Ennek a szolgáltatási elemnek a fontosságát a Magyarország területén létrejövő Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodák is alátámasztották. A feladat ellátását az Oktatási Minisztérium, az Ifjúsági és Sportminisztérium, a Kulturális Minisztérium, illetve a Határon Túli Magyarok Hivatala Márton Áron Szakkollégiumért Alapítványra bízta.

Az irodahálózat alapító okiratban rögzített, kiemelt célja, „hogy a helyi ifjúsági, hallgatói és szakmai szervezetekkel együttműködve, velük hatékony munkamegosztást kialakítva, kiszolgálja a határon túli magyar fiatalok információ- és képzési igényeit, ezzel elősegítse a fiatalok szülőföldön maradását, valamint a helyi magyar társadalmak megújulását, megerősödését.”

Az irodahálózat munkáját a budapesti Márton Áron Szakkollégiumban működő Központi Iroda koordinálja. A Kárpát-medencében 9 regionális iroda működik, ezek közül a Felvidéken Pozsonyban és Révkomáromban, Kárpátalján Beregszászon, Erdélyben Csíkszeredán, Marosvásárhelyen és Kolozsvárott, a déli határvidékek közelében pedig Eszéken, Szabadkán illetve Lendván. Az irodákban irodánként átlagosan két-két munkatárs dolgozik. A működés során egyéni és szervezeti ügyfelekkel egyaránt foglalkoznak az irodák, az oktatás területén, a teljes határon túli magyar ösztöndíjaztatás, az ifjúsági munka területén a pályázati forrásokról való információnyújtás és tanácsadás, illetve szervezetfejlesztés adja a fő profilt.

Az Agora Irodahálózat létrehozását a Doktoranduszok Országos Szövetségének és a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciájának 50-50%-os tulajdonában lévő Agora Kht. kezdte meg. Három év munkája után, 2000-ben, a DOSZ úgy döntött, hogy inkább alapítványi formában kívánja a további fejlesztéseket végrehajtani, így létrehozta a Márton Áron Szakkollégiumért Alapítványt, melynek feladatául az Agora Program működtetését adta. Így a civil kezdeményezésként indult, és a mai napig alapítványi formában működő rendszer támogatását vállalta a kormányzat, a fenti cél elérésének érdekében.

Az irodahálózat évente kb. 25 000 megkeresést bonyolít.

3.9.4 ÖSSZHANG, TRÍVIUM, DKMT ERISZ

A határon túli és a magyarországi magyar fiataloknak eddig három kiemelkedő, önszerveződő ifjúsági együttműködése jött létre.

Összhang:

Az együttműködés 2000 folyamán jött létre, a Kárpát-medencei felsőoktatási hallgatók legnagyobb ernyőszervezeteinek együttműködéseként. Jellemzően a tagszervezeteknek és rajtuk keresztül kisebb mértékben a tagok tagszervezeteinek nyújt teret az együttműködésre. A Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája által kezdeményezett együttműködésben a felvidéki Diákhálózat, a kárpátaljai Magyar Diákszervezetek Kárpátalján (MADISZK), az erdélyi Országos Magyar Diákszövetség (OMDSZ), és a délvidéki Vajdasági Magyar Diákok Szövetsége (VaMaDiSZ) vesz részt. Koordinációs testület, és biztos finanszírozás híján, a szervezeti együttműködés nagyrészt az éppen aktuális elnökök, felelős elnökségi tagok motivációján múlik.

Trívium partnerség:

A TRIVIUM Program Észak-Magyarországon, Dél-Szlovákiában és Kárpátalján tevékenykedő civil szervezeteket és ifjúsági intézményeket köt össze. Az együttműködést 2002 végén kárpátaljai ifjúsági szervezetek kezdeményezték, de abban, hogy a kezdeményezés megerősödhesen, meghatározó szerepe volt a Beregszászi Agora Iroda és az Észak-magyarországi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda partnerkövetítő és programfejlesztő támogatásának. A partnerségnek országonként egy koordinátora és összesen 27 együttműködő szervezete van. Az együttműködés civil börzét, partnerkereső találkozót, képzéseket, táborokat, információs napokat szervez. 2005 óta Szervezeti és Működési Szabályzat szerint, részben intézményesülve, szervezetszerűen működik, az ehhez szükséges forrásait pályázati úton szerzi.

Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégió Ifjúsági Szövetség:

Az Összhangtól és a Tríviumtól részben eltérő szervezet, hiszen nemcsak magyar fiatalok szervezetei, hanem a magyarországi Dél-alföldi régió (Jász-Nagykun-Szolnok, Csongrád, Békés), a szerbia és montenegrói Vajdaság Autonóm Tartomány és romániai Arad, Temes, Hunyad, Krassó-Szörény megyéinek ifjúsági együttműködése, nemzetiséghez tartozástól függetlenül, hivatalosan angol munkanyelven. A története is különbözik, hiszen egy létező eurorégió ifjúsági vonatkozásait jeleníti meg. 1997-ben kezdődött hivatalos szinten az említett területek közötti együttműködés, 1999-ben döntöttek az említett tartományi és megyei elnökök a DKMT pénzalap és iroda létrehozásáról, majd 2004-ben megalakult a DKMT Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Társaság szegedi székhellyel. Az Eurorégió lakossága 6 millió fő, mely egészen más kihívásokat jelent, mint a fent említett két együttműködés esetében.

Az Ifjúsági Szövetség 2002-ben jött létre, célként az euroregionális együttműködésbe való bekapcsolódást tűzte ki. Három, országonkénti alszervezettel (Szeged, Újvidék, Temesvár) működik választott képviselőkkel. A folyamatos együttműködésnek, illetve Románia Európai Unió csatlakozásának elérhető közelségbe kerülésének köszönhetően az állami ifjúsági intézmények együttműködése is egyre szorosabbá vált. 2005 decemberében Vajdaság Autonóm Tartomány ifjúsági és sport titkárhelyettese (miniszterhelyettes), a Dél-alföldi RISZI irodavezetője, és Arad, Temes, Hunyad, Krassó-Szörény megyei ifjúsági hatóságainak igazgatói együttműködési megállapodást írtak alá az intézményi és az ifjúsági szervezeti kapcsolatok fejlesztéséről.

A határon túli magyar ifjúsági együttműködésnek új lendületet adhat az a tény, hogy a Kárpát-medence lakossága az Unió (Szlovákia, Magyarország, Szlovénia), a csatlakozás előtti (Románia, Horvátország) és a csatlakozástól távolabb álló országokra oszlik meg (Szerbia és Montenegró, Ukrajna), mely helyzetnek egyik lehetősége, hogy a különböző státusú országok az Unió forrásainak terhére számos együttműködést valósíthatnak meg. Az elmúlt 80 év fiatal generációi közül a jelenleginek van egyedül esélye arra, hogy biztosan finanszírozott formában létesítsen egymással intenzív, mély kapcsolatot.

4. IFJÚSÁGPOLITIKA EURÓPÁBAN – EURÓPAI KITEKINTÉS, ÉS NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

Az európai kitekintésnél talán szerencsésebb fogalom az európai betekintés. Betekintés a 2004. május 1. óta általunk is formált Európai Unióba, illetve az 1990-től Magyarország tagságával működő, 1949-ben létrehozott Európa Tanácsba. Az ifjúságpolitika nem közösségi politika, ezért európai irányvonalokról, tendenciákról beszélhetünk, de közös európai ifjúságpolitikáról nem. Vizsgálata országonként lehetséges mélységében – számos civil szervezet, kutató, az Európai Bizottság folytat is ilyen kutatásokat. A több koherens elemből álló, a fiatalokra és szervezeteikre ható együttes cselekvések (ifjúságpolitika) a már tárgyalt 1968-as események után jelenik meg. A fiatalokkal való foglalkozás természetesen egyidős a társadalommal, de a mai fogalomhasználat szerinti modern ifjúságpolitika, a fiatalok Európa-szerthe hangosan megnyilvánuló diszkomfort érzetétől eredeztethető. Ennek körülményeire az első fejezetben már utaltam.

4.1 IFJÚSÁGI MUNKA EURÓPÁBAN

Európa sokszínű kontinens, az embereket, a berendezkedéseket, a szemléletmódokat tekintve egyaránt. A modern ifjúságpolitika a társadalomban való jobb eligazodást, a jobb szocializációt, a demokrácia minőségének fejlesztését tűzi ki célul, melynek eszközei szükségképpen igazodnak egy ország, vagy nemzet realitásaihoz. Ezért általánosságban az mondható el, hogy az ifjúsági munka rendkívül sokszínű Európában, és az Európai Unióban is. Ezt a különbséget legszemléletesebben a már többször idézett Fehér Könyv vitája mutatja, melynek tartalmát az északi államok meghaladták, a déliek a valóságtól kicsit idegennek, távolinak tartották. Az európai intézmények ezért ennek a sokszínűségnek, sokféleségnek az összegyűjtését, felmutatását, összehasonlítását, és fejlesztését tűzték ki elsődleges célként. A cél soha nem az azonosság, hanem a sokszínűség egységének megteremtése.

4.2 IFJÚSÁGPOLITIKÁK EURÓPÁBAN

Az európai országokban alapvető eltérések mutatkoznak az ifjúságpolitikai megközelítések terén. Egyrészt különbség van a fiatalok korosztályi meghatározásában. Van, ahol ez a korosztály lefedi a 0-30 éveseket, míg máshol legfeljebb a 15-25 évesek tartoznak a korcsoportba, egyes országok a pontos életkori meghatározástól is ódzkodnak, feleslegesnek, rossz megközelítésnek tartják. Másrészt differenciák láthatók a megközelítések terén, abban, hogy az országok miként tekintenek a fiatalokra: mint erőforrásra, vagy mint problémára, illetve milyen hangsúlyokat választanak a két szélső megközelítés között.

Azokban az országokban, ahol a fiatalokat inkább az ifjúkoron átsegítendő egyednek, mint önálló fiatalnak tekintik, a fiatalok potenciális problémaként jelennek meg, akik veszélyben vannak, és védeni kell őket. Ahol a fiatalokra szinte felnőttként tekintenek, inkább erőforrásként jelennek meg, akiket fejleszteni, támogatni szükséges. A két felfogás egymásnak nem mond ellent. Az országok többségében mind a két nézőpont megtalálható egymás mellett a nemzeti ifjúságpolitikai dokumentumokban. Jellemző, hogy az „ifjúság, mint erőforrás” kép a stabilitás, a gazdasági növekedés és pozitív társadalmi fordulatok időszakában jelenik meg, míg az „ifjúság, mint probléma” kép olyan periódusokban kerül előtérbe, amikor gazdasági krízis, politikai instabilitás inkább jellemző.

Amikor az ifjúságot társadalmi erőforrásnak tekintik, akkor ezen erőforrás fejlesztése, növekedése és ösztönzése képezi a nemzeti ifjúságpolitika legfőbb célját. Az ifjúság, mint probléma megközelítése a nemzeti ifjúságpolitikai dokumentumokban háromféle módon jelenhet meg: a társadalmi beilleszkedéssel, valamint kulturális és szociális devianciákkal kapcsolatos problémák formájában.

A fiatal felnőttek társadalmi intézményekbe való integrálása számos európai ország ifjúságpolitikájának egyik fontos célja. A kormányzatok ezekben az országokban a társadalomban való felnövekedésben kívánják segíteni a korosztály tagjait (pl. Németország, Görögország, Portugália, Franciaország, Olaszország). Az ifjúságpolitika a fiatalok felnőtté válásának átmenetét célozza: az alapvető felnőtt szerepek elsajátítását a munkaerőpiacon, a lakásszerzés és fenntartás terén, valamint saját családja tagjaként. Mivel ezek a szerepek nem készen elérhetők a fiatalok számára, a fiatalok társadalmi integrációját olyan problémának tekintik, amellyel politikai szinten kell foglalkozni. A megelőzésre fókuszáló ifjúságpolitikai célokban olyan társadalmi problémák jelennek meg, mint szegénység, lemorzsolódás, társadalmi kirekesztés, egészségügyi problémák (pl. AIDS, szenvedélybetegség, erőszak). Mindezen összefüggések alapján, az ifjúságpolitikai megközelítések terén három fő típust különböztethetünk meg:

- Skandináv országok: a fiatalokat, mint erőforrást hangsúlyozzák, az ő fejlődési folyamataikat a társadalomnak támogatnia kell. Ezekben az országokban a legfőbb ifjúsági probléma a fiatalok politikai és egyéb részvételének hiánya;
- Mediterrán országok (ideértve Franciaországot, és a Brit-szigeteket): a legfőbb probléma az ifjúsági életszakasz meghosszabbodása, a fiatalok társadalmi kirekesztettsége, valamint azok a veszélyek, amelyekkel a fiataloknak szembe kell nézniük a felnőtté válás átmeneti periódusában. A kormányzat a fiatalokra, inkább mint potenciális problémahordozóra tekint, s az ifjúságpolitika célkitűzése az, hogy a fiatalokat „zökkenőmentesen” integrálja a társadalomba;
- Az előző két kategóriába nem tartozó országokban a két domináns ifjúságpolitikai szemlélet elemei megtalálhatók. A célok a részvétel és védelem keverékeként határozhatók meg.

Politikaalkotás

Azt, hogy az egyes európai országok miként koordinálják, alakítják ifjúságpolitikájukat, jelentősen befolyásolja az ország alkotmánya, közigazgatási rendszere és az egyes kormányzati, közigazgatási szintek közötti munka- és hatalommegosztás. E tekintetben csak néhány nagy együttműködési modellt érdemes beazonosítani, mindenesetre az egyik legfontosabb jellemző, hogy a fejlődés tendenciája az integrált ifjúságpolitikai megközelítések irányába halad azokban az országokban, amelyek jól fejlett ifjúsági szektorral rendelkeznek, szemben azokkal az országokkal, ahol az ifjúsági ügyek szektorok között oszlanak szét.

Különálló ifjúsági szektor nélküli országok

Ezekben az országokban vagy egyáltalán nem létezik vagy csak korlátozottan az ifjúságpolitika nemzeti koordinációja. Ennek hiánya és a fiataloknak szóló szolgáltatások sokszínűsége azt eredményezte, hogy a helyi hálózatok erősödtek meg (Brit-szigetek, Dánia, Írország).

Jelentős ifjúsági szektorral rendelkező országok

Az országok e körében, ha létezik speciális ifjúsági minisztérium, ez a tárca felelős az ifjúságpolitikák koordinációjáért. Tevékenysége vonatkozik egyrészt a nemzeti szintű horizontális koordinációra, másrészt az átfogó vertikális, a nemzeti, regionális és helyi szintek, szervek közötti koordinációra.

Az ifjúsági ügyek nemzeti szabályozása

Minden nyugat-európai ország jogszabályi rendszere tartalmaz rendelkezéseket az ifjúságpolitika lényeges területeire vonatkozóan: oktatás, szociális jólét és védelem, szakképzés, foglalkoztatás, bűnözés, egészség, ifjúsági társadalmi részvétel. Bizonyos országokban ezek a rendelkezések kimondottan a fiatalokra vonatkoznak, míg máshol a fiatalokra vonatkozó rendelkezéseket általánosabb, a kiskorúakról ill. a felnőttekről is szóló keretekbe foglalták. Egyes államokban a fiatalokra vonatkozó rendelkezéseket speciális ifjúsági törvények tartalmazzák – pl. törvény az ifjúsági jólétről, fiatalok védelméről, az ifjúsági munkáról stb. -, míg máshol ezek a rendelkezések egyéb alrendszerek jogszabályaiban jelennek meg (pl. egészségügyi, oktatási, kulturális stb.).

Fontos azonban megjegyezni, hogy önmagában abból a tényből, hogy egy országban ifjúsági jogszabályok léteznek, még nem következik, hogy az ifjúságpolitika a legfontosabb társadalomfejlesztési elem lenne.

Azokban az országokban, ahol nem létezik ifjúsági minisztérium, vagy egy olyan minisztérium, amelynek kiemelt feladata az ifjúsági ügyek kezelése, illetve azokban az országokban, ahol az ifjúságpolitika nem központilag koordinált, ott nagyon ritkán van kifejezetten a fiatalokra vonatkozó törvény, jogszabály. Példa erre az Egyesült Királyság, Dánia és Olaszország, ahol az ifjúságra vonatkozó rendelkezéseket általános, a gyermekekre és a felnőttekre is vonatkozó törvények tartalmazzák. Kisebb különbségek mellett a fiatalokról szóló európai törvények három kategóriába sorolhatók:

- A fiatalok támogatásáról szóló szabályozás: magában foglalja az ifjúsági szolgáltatások és programok támogatását. Általában az ifjúsági szervezetek, szövetségek állami támogatása is az ilyen típusú törvényekben kerül megfogalmazásra, mint ahogy a köz és a magán jellegű szolgáltatásokra vonatkozó szabályok is (pl. Finnország, Ausztria, Belgium-Francia Közösség, Írország, Görögország).
- A fiatalok jólétére vonatkozó szabályozás: ezek a jogszabályok fektetik le a család és a társadalom felelőssége közötti határokat a fiatalok vonatkozásában, pl. ifjúságvédelem, családtámogatás stb.
- A fiatalok védelmére vonatkozó szabályozás: kiterjed a fiatalok védelmére nem családi keretek között – a munkaerőpiacon és a közéletben.

EURÓPAI IFJÚSÁGPOLITIKAI MODELLEK

Az ifjúságpolitikák tipológiája is ugyanazokat a földrajzi területeket fogja egybe, mint a Duncan és Paugam által 2000-ben, a jóléti rendszerekre javasolt tipológia. Az ifjúságpolitikai modellek a következők:

- a) A skandináv országok univerzalista modellje;
- b) A Brit-szigetek közösségi alapú modellje;
- c) A közép-európai országok védelmező modellje;
- d) A mediterrán országok centralizált modellje.

a) Az ifjúságpolitika univerzalista modellje viszonylag újkeletű: az elmúlt 10-15 évben folytatott szakpolitikai fejlesztés eredménye, hogy az addig több szektor között szétszabdalt ifjúságpolitikát egy, a nemzeti ifjúságpolitikáért felelős koordináló minisztérium hatáskörébe utalták. Mindezek ellenére ebben a modellben nem létezik speciális ifjúsági minisztérium, s az ifjúsági szektor is kicsi, vagy nem is létezik. A fejlett jóléti államok ellenére, a civil társadalom fontos szerepet játszik az ifjúságpolitikában, valamint a civil társadalom intézményei és az állam együttműködnek az ifjúságpolitika kialakításában és megvalósításában. A célcsoport a fiatalok teljes generációja, bár nem tág értelemben 25 éves korig. A fiatalokat ebben a modellben erőforrásnak, s nem problémának tekintik. Az ifjúságpolitika legfőbb céljai – a szociális és pszichológiai fejlődés mellett – az önállóság és a függetlenség.

b) A Brit-szigetek ifjúságpolitikáját a közösségi alapú ifjúsági munka régi tradíciója jellemzi. Az ifjúságpolitika megvalósítását az állam a civil szektorhoz delegálta. A domináns ifjúság szemlélet ebben a térségben az „ifjúság, mint probléma” megközelítés, a legjelentősebb gondok pedig a következők: a fiatalok társadalmi kirekesztése, a fiataloként eltöltött életszakasz meghosszabbodása és a fiatalok társadalmi részvétele. A modellt nagymértékben befolyásolja a Brit-szigetek minimális jóléti állam modellje.

c) A közép-európai modellben az 'ifjúság' politikai kontextusban 'fiatal emberként' határozódik meg, és nem csak a gyerekeket, hanem a fiatal felnőtteket is magában foglalja. Ezekben az országokban általában a fiatalokat sérülékenynek tekintik, akiket meg kell védeni, és támogatni kell. Speciális ifjúsági minisztériumok, erős ifjúsági igazgatóságok, részlegek működnek. Az ifjúságpolitikát az állam a civil szektorral együttműködésben alakítja és valósítja meg (mint az univerzalista modellben). Jelentős ifjúsági problémaként tekintik a fiatalok társadalmi részvételét, és szociális kirekesztődését. Ezt a modellt magas fokú intézményesülés, valamint jogi keretek közötti működés jellemzi.

d) Az ifjúságpolitika mediterrán modellje is ugyancsak újkeletűnek tekinthető. Az ifjúsági munka és támogatás tradicionálisan a családok és az egyház felelőssége is, azonban a közintézmények az elmúlt 20-25 évben létrehozták azokat a struktúrákat, amelyekkel lehetővé vált bizonyos területeken a felelőségek átvétele. A modell a lehető legszűkebben értelmezi a célcsoportot: a 15-25 (30) éves fiatalokra. Ezekben az országokban a harmadik szektor és a helyi hatóságok bevonása meglehetősen csekély, így az ifjúságpolitikák nemzeti, állami szinten centralizáltak, s a megvalósítás is az állam hatásköre. Az ifjúsági részvétel foka is alacsony. A magas fiatal munkanélküliség, s ebből fakadóan a fiataloként átélte periódus meghosszabbodása mind problémaként jelentkezik, s ezekre az önállóság, a függetlenség és a fiatalok társadalmi beilleszkedésének fokozásával kívánnak válaszolni.

Felmerül az a kérdés is, hogy melyik a jó modell? A fenti gondolatok megvilágítják, hogy nem jó és rossz modellek állnak egymással szemben, hanem lehetséges megközelítési módok, melynek akár az eszközei is különbözhetnek. Érdemes megvizsgálni a közösségi alapú modellben az igazgatási megoldás különbözőségét. Az ír és az egyesült királyságbeli leírás majdnem teljesen azonos, azonban az egyik minisztériummal, a másik a nélkül igyekszik megoldani feladatait. Magyar fülnek talán idegen, de nem a minisztérium lététől, vagy nem lététől függ a kimenet, hanem a benne lévő tartalomtól, a célkitűzésektől, akcióktól, és természetesen a végzett munka minőségétől. Hasonlással élve nem csak a vállalkozás formája határozza meg a termelés, szolgáltatás minőségét, nem csak az iskola vezetési módszerei határozzák meg az érettségizők tudás- és kompetenciaszintjét. Az univerzalista modellel jellemzett Svédországban bevett gyakorlat, hogy az ifjúsági ügyek a kormány legfiatalabb miniszteréhez kerülnek. Így fordulhat elő, hogy az ifjúságpolitika a legkülönbébb tárgyakat „megjárta már”, az igazságügyön keresztül, a kultúrán át, a vidékfejlesztésig. Tekintettel arra, hogy az állami szektor mérete kicsi, ez a gyakorlati működéshez inkább hozzáad, mint működési zavarokat okoz. Ugyanez más országban akár súlyos belső problémákat is okozhat.

Ha egyes országokról képet kívánunk alkotni, a szerkezetben, a fő problémákon, célkitűzéseken és a célcsoporton kívül, mélységében kell ismerni az egyes ifjúsági akciókat, támogatási elveket, programokat, és a helyi megoldásokat is. Ezek ismertetésére ebben a munkában nem vállalkozom, de ajánlom az olvasó figyelmébe az Európa Tanács országokról készült bemutatóit, illetve az egyes országok saját ismertetőit, prezentációit. Ezek a nemzeti nyelveken kívül, szinte minden esetben elérhetők angolul az egyes országok felelős ifjúsági háttérintézményeinek, illetve minisztériumainak honlapjain. A modellek tartalma, minősége ezek megismerése, illetve összehasonlítása után válik igazán értelmezhetővé.

4.3 EURÓPA TANÁCS (COUNCIL OF EUROPE), EURÓPAI UNIÓ (EUROPEAN UNION)

4.3.1 EURÓPA TANÁCS (COUNCIL OF EUROPE)

A jelenleg 46 tagot számláló Európa Tanácsot (amely az Európai Uniótól független, különálló nemzetközi szervezet!) 1949. május 5-én 10 ország hozta létre (Belgium, Dánia, Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Írország, Luxemburg, Norvégia, Olaszország és Svédország). Magyarország - a közép-kelet európai régióból elsőként - 1990-ben csatlakozott. Bármely európai ország az Európa Tanács tagjává válhat azzal a feltétellel, hogy elfogadja a jogállamiság elvét, és a joghatósága alatt élő minden személy számára biztosítja az emberi jogokat és az alapvető szabadságokat.

Az Európa Tanács célja olyan összehangolt európai ifjúságpolitika kialakítása, mely ösztönzi a fiatalok tevékeny részvételét, a felelősségteljes állampolgári viselkedést, valamint a meglévőnél jobb oktatási és foglalkoztatási lehetőségeket. Az Európa Tanács Ifjúsági Együttműködés Irányító Bizottsága (CDEJ - European Steering Committee for Youth) munkájában az Európai Kulturális Egyezményt aláíró tagállamok ifjúsági ügyekért felelős minisztériumainak képviselői vesznek részt. Az Irányító Bizottság főként olyan ügyekkel foglalkozik, melyek az ifjúság aktív részvételét és az állampolgárság kérdését, az intézményen kívüli oktatást és az ifjúsági önkéntes szolgálatok munkáját célozza meg.

Az ifjúsági szektor 2003-2005. évekre meghatározott prioritásai:

- A kultúrák között párbeszéd és megbékélés ösztönzése
- Emberi jogi képzés, emberi méltóság és társadalmi kohézió elősegítése
- Aktív társadalmi szerepvállalás és demokratikus állampolgárság
- A megfelelő ifjúságpolitikák meghatározásának és fejlesztésének támogatása

Az európai ifjúsági munka keretein belül az Európa Tanács:

- Európai Ifjúsági Központokat tart fenn (Strasbourg, Budapest), melyek a nemzetközi ifjúsági munka képzési, információs és módszertani központjaiként működnek.
- Az Európai Ifjúsági Alapítványon keresztül is támogatja az ifjúsági szervezetek nemzetközi tevékenységének finanszírozását.
- Együttműködik az Európai Ifjúsági Kártya Egyesüléssel (EYCA), mely működteti a 26 év alatti fiatalok mobilitását elősegítő kedvezményrendszert.
- Európai ifjúságkutatói hálózatot működtet, multinacionális kutatási projekteket kezdeményez.
- Európai ifjúsági szakemberek számára képzési módszertant dolgoz ki, és képzéseket bonyolít le.

Az Európa Tanács (ET) 1997 óta végzi a tagországok nemzeti ifjúságpolitikájának áttekintését. Az ifjúságpolitika kialakításának meghatározó indikátorait az ET a következőkben fogalmazza meg:

- tanulás – élethosszig tartó, formális, nem formális, oktatás, képzés, a nem formálisan megkövetelt készségek és kompetenciák felismerése
- hozzáférés az új technológiákhoz
- speciális szakmai tanácsadás és támogatás, karrier tanácsadás
- információ
- egészségügyi szolgáltatások és szociális védelem

- lakáshelyzet
- foglalkoztatás
- mobilitás
- igazságszolgáltatás és fiatalok jogai
- a döntéshozatalban történő részvétel és az aktív állampolgárság lehetőségének megteremtése
- kulturális, társadalmi tevékenységek
- sport, szabadidős tevékenységek
- ifjúsági cserék, nemzetközi tapasztalatok
- környezetvédelem

Az ifjúságpolitika központi értékei, alapelvei az ET szerint az alábbiak:

- multikulturalizmus
- emberi jogok
- esélyegyenlőség
- a népesség heterogenitása
- lehetőségek teremtése és befogadás

Az értékeléseket szakértői csoportok végzik, az értékelés eredményei nyilvánosak. Az 1997-2001. közötti vizsgálatok összehasonlító áttekintése is megszületett 2002-ben. Magyarország eddig még nem szerepelt a nyilvánosan értékelt országok között.

Az Európa Tanács hosszú időn keresztül vitt vezető szerepet az ifjúságpolitikák, ifjúsági módszerek alakításában és fejlesztésében, jelenleg az önálló kezdeményezések mellett, az Európai Bizottsággal mind több területen zajlik együttműködés.

Chartáin és ajánlásain (illetve egyes belső szervezeteinek chartáin és ajánlásain) keresztül tudott hatni a tagállamok fejlesztéseire. Jelenleg is a legtöbb kiadványt, elemzést, riportot, innovatív megközelítést a szervezet szellemi műhelyei gyűjtik össze, adják az európai ifjúságügynek.

A dokumentumok közül kiemelkedik az „Európai charta a fiatalok részvételéről a helyi közösségek és régiók életében - Európa Tanács 237. határozat (1992)”, hiszen ez az első európai dokumentum, mely nagyon pontosan és részletesen ír a részvételről, melynek fejlesztése minden tagországban prioritás a mai napig.

Az Európa Tanács főszabályként 14-25 (30) év közötti állampolgárokat ért fiatalok alatt, ugyanakkor tiszteletben tartja a tagállamok eltérő életkori meghatározásait is.

A korosztályi vélemények folyamatos megjelenítésének igénye miatt 1996-ban létrejött az Európai Ifjúsági Fórum, mint érdekképviselői és lobbyszervezet, melynek jelenleg 77 tagszervezete van. Tagjai a nemzeti ifjúsági tanácsok (31) és nemzetközi ifjúsági szervezetek (46). Az Európa Tanács, az Európai Unió és az ENSZ tárgyalópartnere.

Tekintettel arra, hogy lobbyszervezet, egyrészt az európai szinten dolgozik, másrészt tagszervezetein keresztül nemzeti (országos) szinten is aktív. Ahhoz, hogy tagjai országonként gyors összehasonlításokat tegyenek, egymástól nemzeti szinten képviselhető jó megoldásokat tanuljanak, hatékonyan javítsák hazai pozícióikat nemzetközi példákra hivatkozva, saját indikátorrendszert hoztak létre. Ennek több eleme megegyezik az Európa Tanács indikátorrendszerével, a különbségek alapvetően a pozíciókból adódóak, a Fórum olyan kérdéseket is feszeget közvetlenül, melyet az Európa Tanács áttételesen érint. Az Európa Tanács indikátorrendszere inkább a miértekre kérdez rá, a helyzet mögöttes tartalmát kutatja, a Fórum megközelítése inkább a helyzetet magát.

Indikátor	Mit mér?
Nemformális oktatás	Vannak-e olyan képzések, oktatási folyamatok, melyek eredményeként a fiatalok képesek aktív társadalmi részvételre, „hasznos” állampolgárságra?
Ifjúsági képzések	Léteznek-e az ifjúsági fejlesztő folyamatokhoz szükséges képzések, szakképzett képzők?
Ifjúsági törvény	Aktív ifjúságpolitikához szükséges jogszabályi környezet, mely bevonja a fiatalok szervezeteit.
Ifjúsági költségvetés	Léteznek-e, és ha igen, kiszámíthatóak-e az ifjúsági források. (alacsony érdekérvényesítő erő)
Ifjúsági információ	A fiatalokkal kapcsolatos kormányzati információkat és az egyéb információkat biztosítani kell a fiatalok számára. Speciális információk szükségletek.
Többszintű politika	Nemcsak a központi kormányzat szintjén - alsóbb igazgatási szinteken (helyben).
Ifjúságkutatás	Az ifjúságpolitikának ifjúságkutatáson kell alapulnia. (életkörülmények, minőségi mérési lehetőségek)
Ifjúsági részvétel	Sarokkő, hogy a fiatalok aktívan részt vegyenek a társadalom alakításában.
Minisztériumok együttműködése	Átfogó és dinamikus ifjúságpolitika csak az ágazatok együttműködésével lehetséges.
Innováció	Támogatnia kell az új ötleteket, kreatív megoldásokat, a kreatív fiatalokat.
Tanácsadó testületek	A partnerség jegyében a hatalomnak és a fiatalok szervezeteinek együtt kell működniük.

Forrás: saját szerkesztés, 2005.

Mindkét indikátorrendszer használatával gyors, de általános képet kaphatunk a nemzeti ifjúságpolitikákról. Részletes feldolgozással az egyes elemek közötti összefüggésekre, fejlesztendő területekre is rá lehet világítani. Kisebb változtatásokkal alkalmazható regionális/megyei, egy-két elem elhagyásával pedig helyi szinten is.

4.3.2 EURÓPAI UNIÓ

Az Európai Unióban az ifjúságpolitika nem számít közösségi politikának, erre vonatkozóan közösségi jogszabályi előírások nem is léteznek. Ugyanakkor az Európai Unió Tanácsa (European Council) és az ifjúsági ügyekért felelős miniszterei 1999-ben elfogadták az „Ajánlás az ifjúsági részvételről” című dokumentumot, melynek kiemelt irányelvei a következők:

- Részvétel a demokratikus egyeztető folyamatokban: a fiatalok helyi, regionális és országos szintű demokratikus egyeztető folyamatokban való részvételének támogatása;

- Részvétel a településfejlesztési folyamatokban: a fiatalok településfejlesztési programok megfogalmazásában való részvételének támogatása, különös tekintettel azokra a fiatalokra, akiknek ez idáig nem volt lehetőségük hasonló folyamatokban való részvételre;
- Az ifjúsági szervezetek részvételének elismerése: az ifjúsági egyesületeknek és szervezeteknek az ifjúsági részvétel új típusú csatornáinak fejlesztéséhez való jelentős hozzájárulásának elismerése;
- Személyes ifjúsági részvétel: a fiatalok számára megfelelő részvételi lehetőségek kialakulásának segítése, azaz új típusú ifjúsági kezdeményezések és azok hálózatainak, illetve az intézményes ifjúsági struktúrákon kívüli fiatalok társadalmi részvételének erősítése.

Az ifjúságpolitikai területen az egyes tagállamok rendelkeznek főfelelősséggel, ám az EU már megalakulása óta támogatja a nemzeti kezdeményezéseket. A Közösség ifjúságpolitikai törekvéseit az Ifjúság 2000-2006 Programon és a Programhoz kapcsolódó szolgáltatásokon, akciókon, továbbá az ifjúságról szóló Fehér Könyv megalkotásának, és az azt követő konzultációnak a keretében valósítja meg.

Tekintettel arra, hogy az ifjúságpolitika megközelítése különböző, de az EU szervezetei, szakértői is az integrált ifjúságpolitikák fejlesztését javasolják, érdemes áttekinteni, hogy mely EU politikák, és milyen egyéb hatások érik az ifjúsági törekvéseket.

Az ifjúságpolitikára erősen ható EU politikák:

Versenypolitika, Foglalkoztatás- és Szociálpolitika, Környezetvédelmi politika, Népegészségügyi politika, Oktatási szakképzési és ifjúságpolitika, Kulturális és audiovizuális politika.

Amikor az Európai Bizottság javaslattal áll egy adott szakterületen, akkor ezt úgynevezett Fehér Könyv (White Paper) közreadásával teszi. A magukat érintettnek érző szereplők erre a tervezetre egy folyamat keretében reagálhatnak. A Bizottság javaslataiként megjelenő közösségi programokat is általában Fehér Könyv előzi meg. Mindezek miatt, az EU politikákon kívül szükséges áttekinteni a legfontosabb, ifjúsági területet különösen érintő Fehér Könyveket. Ezek a következők:

Az európai kommunikációs politikáról: White Paper on a European Communication Policy COM(2006) 35, February 2006

Az általános (köz) szolgáltatásokról: White Paper on services of general interest COM(2004) 374, May 2004

A fiatalokról: White Paper: A New Impetus for European Youth COM(2001) 681, November 2001

Az európai kormányzásról: White Paper: European Governance COM(2001) 428, July 2001

Az oktatásról és képzésről: White Paper on Education and Training - Teaching and Learning - Towards the Learning Society COM(95) 590, November 1995

(forrás: http://europa.eu.int/comm/off/white/index_en.htm alapján, saját gyűjtés)

Ezek tartalmainak ismertetésétől, jelen helyen eltekintek, de fontos megjegyezni, hogy általában a hozzáférés, a képzés, a szolgáltatások, az információ, a kormányzás technikai mind olyan kérdések, melyek erősen hatnak mind az európai, mind az országos, és természetesen a helyi ifjúságpolitikákra is.

Az integrált ifjúságpolitikai szemléletet tovább erősítette, hogy 2005. tavaszán francia, német, spanyol, svéd közös kezdeményezésre az Unió állam és kormányfőinek testülete (Európai Tanács) elfogadta az Európai Ifjúsági Paktumot. A Paktum megállapítja, hogy a jelenlegi demográfiai, gazdasági, társadalmi és politikai folyamatokat figyelembe véve sokkal nagyobb mértékben szükséges érvényesíteni az ifjúsági szempontokat a foglalkoztatás, a társadalmi összetartozás, az oktatás, a képzés, a mobilitás, valamint a munka és a családi élet összeegyeztethetősége terén. Az ifjúsági szempontoknak az említett területeken való gyakorlati megjelenítése mind a tagállamok, mind az európai munkaszervezet feladata. Ez a dokumentum alátámasztja azokat a kutatói és gyakorlati észrevételeket, melyek szerint az egyes szakpolitikák összehangolása is szükséges ahhoz, hogy komoly eredményeket lehessen elérni az ifjúságpolitikában.

Az EU politikákon, Fehér Könyveken, és az Európai Ifjúsági Paktumon kívül még egy említésre érdemes dokumentum vált nyilvánossá az elmúlt időszakban. Ez a D terv, pontosan a Plan-D for Democracy, Dialogue and Debate COM(2005) 494, October 2005. Ez a tervezet magyarul a Demokrácia, Párbeszéd és Vita címet viseli, és azokat a halaszthatatlan kérdéseket feszegeti, melyek az EU állampolgárait, a részvétel és aktív állampolgárság kapcsán közvetlenül érintik. Ezek a demokrácia működéséről és eszközeiről szóló megjegyzések fontos szempontokat tartalmaznak a fiatalok részvételét illetően is, hiszen az ifjúságpolitikáknak szükséges reagálniuk ezekre a kihívásokra nemcsak európai, hanem nemzeti (országos) és helyi szinten is.

Az Európai Unió és az Európa Tanács ifjúsági ügyekkel kapcsolatos tevékenységének gyors összehasonlításához, áttekintéséhez nyújthat segítséget az alábbi táblázat:

20. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS AZ EURÓPA TANÁCS ÁLTALÁNOS ÉS IFJÚSÁGPOLITIKAI SZEMPONTÚ ÖSSZEHOSONLÍTÁSA

	Európai Unió	Európa Tanács
tagok száma	25	46
létrejöttének ideje	1951 (Európai Közösségek), 1992 (Európai Unió) - folyamatos bővítések	1949 - majd folyamatos csatlakozások
tagok	<p>Alapítók: Németország, Franciaország, Olaszország, Belgium, Hollandia, Luxemburg; Csatlakoztak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nagy-Britannia, Írország, Dánia (1973), • Görögország (1981), • Spanyolország, Portugália (1986), • (Német egyesítés (1990)), • Ausztria, Finnország, Svédország (1995), • Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország, Szlovénia, Málta, Ciprus (2004) 	<p>Alapítók: Belgium, Dánia, Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Írország, Luxemburg, Norvégia, Olaszország, Svédország;</p> <p>Csatlakoztak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Görögország, Törökország (1949) • Németország, Izland 1950) • Ausztria (1956) • Ciprus (1961) • Svájc (1963) • Málta (1965) • Portugália (1976) • Spanyolország (1977) • Liechtenstein (1978) • San Marino (1988) • Finnország (1989) • Magyarország (1990) • Lengyelország (1991) • Bulgária (1992) • Csehország, Észtország, Litvánia, Románia, Szlovákia, Szlovénia (1993) • Andorra (1994) • Albánia, Lettország, Moldova, Macedónia, Ukrajna (1995) • Horvátország, Oroszország 1996) • Grúzia (1999) • Örményország, Azerbajdzsán (2001) • Bosznia-Hercegovina (2002) • Szerbia és Montenegró (2003) • Monaco (2004)
létrejöttének oka	Gazdasági együttműködés, kölcsönös ellenőrzés, a béke és a gazdasági fejlődés érdekében.	Társadalmi együttműködés, az emberi jogok és a béke érdekében.
csatlakozás feltétele	Jogharmonizáció, piac felkészültsége, intézményrendszer felkészültsége.	Közös értékek elfogadása, az érték való tenni akarás, aktív tevékenység.
szorosan együttműködők	Norvégia, Liechtenstein, Svájc, Románia, Bulgária, Izland, Horvátország, Törökország	Bármely ország
együttműködők	Bármely ország	Bármely ország
működésének jellege	Kormányok feletti és kormányközi szervezet egyben, van kötelező és ajánlott megvalósítás.	Kormányközi szervezet, mindenki anynyit valósít meg, amennyire képes, csak a nemzetközi szerződések kötelezőek.
kötelező ifjúságpolitika	Nincs kötelező közösségi politika (ilyen még az oktatás, kultúra, stb.), de közös politika van.	Semmilyen területen nincs kötelező politika.
javasolt ifjúságpolitikai irányok	Társadalmi részvétel, információ, mobilitás, önkéntesség, fiatalok jobb megértése.	Társadalmi részvétel, mobilitás integrált ifjúságpolitikák, emberi jogi nevelés.
eszközök	Fehér Könyv, Ifjúság 2000-2006 Program, Eurodesk, képzések, kiadványok	Charták, képzések, kiadványok, kampányok, Kompas, ifjúsági országjelentések
pénzügyi források (éves)	kb. 100 000 millió euro (100 milliárd €)	kb. 180 millió €
ifjúsági pénzügyi források (éves)	kb. 100 millió €	kb. 5 millió €

4.4 NEMZETKÖZI SZERVEZETEK

Az Európa Tanácson és az Európai Unión, illetve annak különböző tag-, rész-szervezetein, partnerein kívül számos egyéb szervezet foglalkozik Európában, más kontinenseken és a Föld egészét tekintve ifjúsági munka fejlesztésével. Ezek közül különösen figyelemre méltóak és jól használhatóak az észak-amerikai, az ausztrál, és a japán kezdeményezések. Ebben a fejezetben azonban az ENSZ-szel és két non-profit szervezettel foglalkozom nagyon röviden:

4.4.1 ENSZ

Az Egyesült Nemzetek Szövetségét 1945-ben alapította 50 állam. Célja a békés világrend fenntartása, a tagállamok közötti társadalmi és gazdasági együttműködés fejlesztése. Szervezetrendszerében működik egy ifjúsági osztály, mely meghatározott akciók koordinálását végzi, illetve a Közgyűlés és a tagállamok számára készít elő ifjúságpolitikai dokumentumokat. Az ENSZ Közgyűlése 1995-ben adta ki határozatát a 2000 utáni ifjúsági cselekvési világprogramról, amelyben a 14-25 év közötti célcsoporttal kapcsolatos nemzeti stratégiák megalkotásához az alábbi területek figyelembevételére hívja fel a tagállamok figyelmét: oktatás, foglalkoztatás, éhség és szegénység, egészség, környezet, kábítószer-függőség, fiatalkorú bűnözés, szabadidős tevékenységek, tényleges és teljes részvétel a társadalomban és a döntéshozatalban.

A szervezet célkitűzéseinél és jellegénél fogva általános megjegyzésekkel, kutatásokkal, komplex szemléletmóddal igyekszik orientálni a tagállamok ifjúságpolitikáját, de olyan jellegű eszközei, mint az EU-nak vagy az Európa Tanácsnak, nincsenek.

4.4.2 NEMZETKÖZI IFJÚSÁGI ALAPÍTVÁNY – INTERNATIONAL YOUTH FOUNDATION

1998-ban az ifjúsági miniszterek világtalálkozóján Portugáliában jött létre a szervezet. A Portugál kormány és az ENSZ felelős az alapítvány működtetéséért. A szervezet egyik tevékenysége az egyes ENSZ tagállamok ifjúságpolitikájának figyelemmel kísérése, időről-időre riportokat készítve azok fejlődéséről. Összegyűjti az egyes világ-részek ifjúságpolitikával kapcsolatos törekvéseit, és eredményeit. Jó eszköz arra, hogy hasonló szempontok alapján megismerhessük más földrészek, országok tevékenységét, fejlesztéseit.

4.4.3 A NEMZETI IFJÚSÁGPOLITIKÁK NEMZETKÖZI TANÁCSA - INTERNATIONAL COUNCIL ON NATIONAL YOUTH POLICY

Az alapítványt 1990-ben hozták létre, jelenleg 70 országban aktív. Fő célja az együttműködések fejlesztése a forprofit és az ifjúsági terület között. Kizárólag nagy programokat támogat, általában országoként egy-két partnerszervezeten keresztül. Fő célkitűzése, hogy azonnali, gyakorlati hatású, mérhető projektek jöjjenek létre az 5-25 éves fiatalok kezdeményezéseinek támogatására. Működése során 5 nagy régióban van jelen (Európa, Észak-Amerika, Közép- és Dél-Amerika, Ázsia és Óceánia, Afrika és Közel Kelet), Európában 15 partnerszervezettel dolgozik, magyarországi partnere a Demokratikus Ifjúságért Alapítvány. A legnagyobb forrással rendelkező független alapítvány.

5. AZ EURÓPAI IFJÚSÁGPOLITIKA ESZKÖZEI

Az európai eszközök jelentős része az Európai Unióhoz kapcsolódik, illetve az Unió és az Európa Tanács együttműködésében jön létre. Hazánk Unió csatlakozására 2004. május 1-jén került sor, ekkortól teljes jogú tagként veszünk részt az Európai Unió alakításában. Ettől az időponttól kezdve az Unió minden ifjúságpolitikai eszközét teljes mértékben, korlátozás nélkül használhatják a magyar állampolgárok. Melyek ezek az eszközök? Mióta léteznek? A csatlakozás előtt milyen együttműködésekben vettünk részt? Ezekre a kérdésekre igyekszem válaszolni ebben a fejezetben.

1994-ben a Boross kormány nyújtotta be Magyarország csatlakozási kérelmét az Európai Közösségekhez. 1996-ban indult a tagországokban a Fiatalok Európáért (Youth for Europe) program, melyben a tagjelölt országok, így hazánk is, részt vettek. A program az ifjúsági cserékre (egyéni és csoportos) koncentrált. Négy év működés után kibővítve, a tapasztalatokat felhasználva indult el az Ifjúság 2000-2006 program.

5.1 FEHÉR KÖNYV FOLYAMAT

2000-ben a testület elérkezettnek látta az időt arra, hogy az új évtized ifjúsági programjait széles körű politikai együttműködés keretében készítse elő. A fiatalok, ifjúsági szervezetek, szakemberek képviselőinek részvételével 1999. novemberében indult el az egyeztetési folyamat, hogy 2001. tavaszára megszülessen a Fehér Könyv az Európai Ifjúságpolitikáról Új lendület Európa fiataljai számára címmel. A Fehér Könyv nemcsak egy dokumentum, a Bizottság a kérdéskör napirenden tartása miatt folyamatként képzelte el a róla szóló vitát, illetve a négy témakörben történő tagállami beszámolókat, részben ezt a folyamatot nevezik nyitott rendszerű koordinációnak. „A döntés, hogy kiadásra kerüljön ez a Fehér Könyv az ifjúságpolitikáról, továbbá, hogy megjelenését széles körű konzultációk előzzék meg, elsősorban az európai szintű kormányzás új formáinak fejlődését előmozdítani óhajtó elképzelésekben gyökerezik. A Fehér Könyv következetesen illeszkedik az Európai Kormányzásról szóló Fehér Könyvhöz; lényege, hogy az Európai Unió (EU) döntéshozó mechanizmusát nyitottá kell tenni azok számára, akikre ezek a döntések hatással lesznek, és ebbe a fiatalok is beletartoznak.”

A nyitott rendszerű koordináció négy témakört érint:

1. Részvétel („A közéletben való részvételt elsősorban a helyi közösségek szintjén kell fejleszteni, beleértve az iskolákat is, amelyek remek lehetőséget nyújtanak a közéleti részvétel gyakorlására. Ebbe a folyamatba be kell vonni azokat a fiatalokat, akik semmilyen szervezethez vagy csoportosuláshoz nem tartoznak.”)
2. Információ („A fiatalok közéletben való részvétele szorosan összefügg a számukra biztosított információ kérdésével. Elsősorban a tagállamok dolga a fiatalokat ellátni információval, például európai ügyekben. A Bizottság úgy találja, hogy a nyitott rendszerű koordináció támogatására bizonyos szabályozásokat késedelem nélkül be lehet vezetni. Szándékában áll: 2002 elején létrehozni egy elektronikus portált, hogy minél több fiatal hozzáférhessen az Európáról szóló információkhoz. Mindezt oly módon, hogy a már létező oldalak és a tervezett portál közötti lehetséges szinergiákat kiaknázzák. Létrehozni egy elektronikus fórumot.”)
3. A fiatalok és az önkéntes szolgálat („Az önkéntes szolgálat a társadalomban való aktív részvétel egyik formája, tanulási folyamat, foglalkoztathatóságot növelő tényező és beilleszkedést segítő tényező is egyben. Mint ilyen, megfelel mind a fiatalok, mind a társadalom igényeinek.”)

4. A fiatalok jobb megértése („Európai szinten szükség van a fiatalok valós helyzetének jobb megértésére...Az Európai Unión belül már meglévő ifjúsági struktúrák és folyamatban lévő ifjúságkutatások és tanulmányok összegyűjtése és köztük hálózatok kiépítése... A szükséges statisztikai források biztosítása, az Európai Statisztikai Rendszerben rendelkezésre álló források optimális kihasználása.”)

A dokumentum kialakítás egy páratlanul széles konzultációs eljárás eredménye, több ezer fiatal mondta el különböző fórumokon véleményét a felvetett témakörökkel kapcsolatban. A dokumentum mindössze 30 oldal, mégis jelentősen meghatározza a tagállami ifjúságpolitikák irányait is. A 60 oldal terjedelmű melléklet az országos, regionális és helyi szintű ajánlásokat fogalmazza meg.

Meg kell említeni azt aényt, hogy a rendkívül eltérő kultúrájú és szemléletmódú Unióban az északi államok általuk részben meghaladottnak tekintik a Fehér Könyvben foglaltakat, több déli ország azonban rendkívül merésznek és több helyen idealisztikusnak minősíti a dokumentumot.

5.2 IFJÚSÁG 2000-2006 PROGRAM

„Az Ifjúság 2000-2006 Program célja, hogy arra ösztönözze a fiatalokat, aktívan járuljanak hozzá az európai integrációs folyamathoz, az interkulturális megértés fejlesztéséhez, az alapvető értékek, mint az emberi jogok vagy a rasszizmus és xenofóbia elleni harc erősítéséhez, a szolidaritás tudatos műveléséhez, a vállalkozókedv, kezdeményezőkésség és a kreativitás ösztönzéséhez, a nemformális oktatás elismerésének terjedéséhez, és az ifjúsági téren ténykedő minden szereplő közti együttműködés javításához. Az Ifjúság 2000-2006 Programot tehát a Fehér Könyvben javasolt új együttműködési forma egyik forrásának kell tekinteni. Az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak e programot létrehozó döntését a legmesszebbmenőkig tiszteletben tartva, az Európai Bizottság minden évben, a program munkatervének elkészítésekor, olyan prioritási témaköröket fog javasolni, amelyek a nyitott rendszerű koordináció eredményeként lefektetett irányelveknek megfelelnek. A félidős értékelés és a 2007-ben kezdődő új program előkészítése is segít abban, hogy a program maximális támogatást nyújtson a nyitott rendszerű koordináció keretében az ifjúsági területen végzett munkához.”

Az Ifjúság 2000-2006 Programnak pótolhatatlan eredményei vannak különösen a 2004-ben csatlakozó 10 új tagállam ifjúságpolitikájára. A módszertani megközelítések sokasága, az átláthatóság, a közös döntés a fiatalok és az állam reprezentánsai részvételével, a szigorú elszámolás, a biztos forrás, a tervezhetőség, a prioritizálás mind-mind olyan fogalmak, melynek meghonosítása nagyban köszönhető a Programnak.

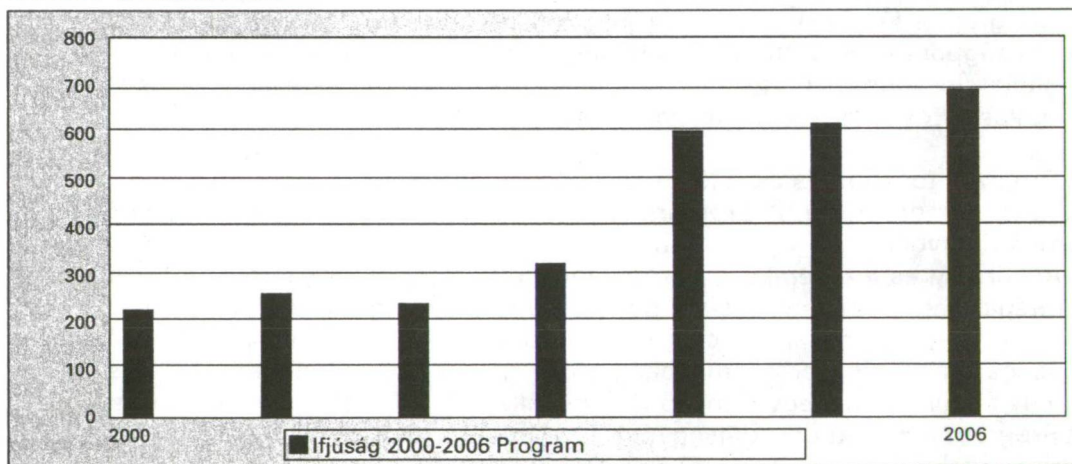
A Program öt alprogrammal dolgozik:

1. Nemzetközi ifjúsági cserék és ifjúsági találkozók (ifjúsági csereprogramok, ifjúsági találkozók)
2. Európai Önkéntes Szolgálat (EVS, küldő és fogadó projektek)
3. Ifjúsági kezdeményezések (csoportos kezdeményezések, befektetés a jövőbe)
4. Metszéspont projektek (formális és nemformális pedagógia metszéspontjait kutató projektek)
5. Fejlesztő Projektek (Szakmai gyakorlat, Előkészítő találkozó, Partnerkereső szeminárium, Tanulmányút, Szeminárium, Képzés, Ifjúsági Információ, Nemzetközi együttműködés és hálózatok, Támogató projektek)

Az egyes tagországokban Nemzeti Ügynökségek koordinálják a szakmai, pályázati folyamatokat. Ezek a szervezetek az Unió minden országában hasonló felépítéssel, szabályrendszerrel, mechanizmusokkal dolgoznak. Ennek köszönhetően az európai dimenzió gyakorlati megjelenítéséhez elengedhetetlenül szükséges kapcsolattartás könnyű, szabályozott, a felhasználó fiatalok minden Nemzeti Ügynökségnél hasonló szabályokkal találkoznak.

A magyarországi (és a többi 10 csatlakozó országban is) ifjúsági források nem lennének elegendőek a viszonylag drága nemzetközi együttműködések fenn-tartásához. Az Ifjúság 2000-2006 pénzügyi forrása a 2000-es 227 millió forintról indul-va 2006-ra eléri a Magyarországon az állam által kezelt keret egyharmadát, 706 millió forintot.

6. ÁBRA: AZ IFJÚSÁG 2000-2006 PROGRAM PÁLYÁZATI FORRÁSAI 2000-2006 KÖZÖTT (FORINTBAN)

Forrás: Mobilitás, saját szerkesztés, 2006.

5.3 'IFJÚSÁG 2007- 2013' PROGRAM

A 2000-2006 között futó Program továbbfejlesztett változataként alakult ki az új generációs Program (Youth in Action – Lendületben a fiatalok - Hozd Mozgásba Európát!) A hangsúly (hasonlóan a hazai tendenciákhoz, de ettől részben függetlenül) a helyi szintű cselekvésre, bevonásra, együttműködésre helyeződik. Fontos változás, hogy fiatal alatt a program az eddigi 15-26 éves korosztályokkal szemben a 13-30 éveseket érti. Ez összefüggésben van az ifjúsági életszakasz meghosszabbodásával, de azzal a tendenciával is, hogy a fiatalok egyre korábban viselkednek „fiatalként”, már 13 évesen hasonló problémákkal küzdenek, mint 15-18 éves társaik (továbbtanulás, párkapcsolat, fogyasztói társadalom, társadalmi részvétel, stb.).

Továbbra is öt alprogram szerepel a Programban:

1. Fiatalok Európáért (Ifjúsági cserék; Ifjúsági kezdeményezések támogatása; Részvételi demokrácia projektek)
2. Európai Önkéntes Szolgálat (Egyéni Európai Önkéntes Szolgálat; Csoportos Európai Önkéntes Szolgálat; Együttműködés a civil és önkéntes szolgálatok között)
3. A Világ Ifjúsága (Együttműködés a kibővült EU szomszédos országaival; Együttműködés más országokkal)
4. Ifjúsági munkások és támogatási rendszerek (Támogatás az európai szinten aktív ifjúsági szervezeteknek; Támogatás az Európai Ifjúsági Fórum (EIF) számára; Ifjúsági munkások képzése és hálózatba szerveződése; A minőséget és innovációt ösztönző projektek támogatása; Információs tevékenységek fiatalok és ifjúsági munkások számára; Partnerség; A program struktúráinak támogatása; Adalék a program értékéhez)
5. Ifjúságpolitikai együttműködés támogatása (A döntéshozók és a fiatalok találkozói; A fiatalok jobb megértését és az ifjúságkutatást elősegítő tevékenységek támogatása; Együttműködés nemzetközi szervezetekkel)

A Program továbbra is csak kiegészíti és nem helyettesíti a nemzeti, regionális projekteket, programokat. A program résztvevői lehetnek: EU-tagállamok, EFTA-tagállamok (Norvégia, Izland, Liechtenstein), amelyek részesei az EGT-megállapodásnak, Törökország és a közép-kelet európai tagjelölt országok, amelyek az előcsatlakozási stratégia kedvezményezettjei, a nyugat balkáni országok, kétoldalú megállapodás alapján Svájc. Az egyéni és csoportos Európai Önkéntes Szolgálat, továbbá a Világ Ifjúsága elnevezésű programokban való részvétel nyitott minden ország számára, amely társulási vagy együttműködési megállapodást ír alá az Európai Közösséggel. A Program tervezett összköltségvetése, a hat évre kb. 910 millió euró (237,5 milliárd forint), melyből 880 millió euró pályázaton osztható el, 34,4 millió euró a Program működtetésére fordítható.

5.4 EURODESK, INFORMÁCIÓ

Az európai ifjúsági együttműködést egy információs és tanácsadó hálózat segíti. A fentiekben elmondottak nagyságrendjéből látszik, hogy intézményes segítség nélkül nem könnyű eligazodni a mégoly egyszerűnek álmódott, pályázati- és lehetőségrendszerben.

Azért, hogy az ifjúsági programról, illetve más fiatalokat érintő lehetőségekről azonos tartalmú és minőségű információhoz lehessen jutni Európa-szerte, a Bizottság támogatja az Eurodesk hálózatot. A kezdeményezés Skóciából egy civil szervezet (Scottish Community Education Council (SCEC)) szolgáltatásaként indult azzal a céllal, hogy a skót fiatalok számára biztosítson információt a kontinens és az EU ifjúsági szervezetek és fiatalok számára biztosított programjairól, kezdeményezéseiről. Ez a hálózat néhány év alatt európai szintűvé fejlődött, jelenleg 700 regionális és helyi partnere van. Magyarországon a koordinációs feladatokat a Mobilitás Eurodesk Irodája látja el országos szinten, a Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodák regionális szinten, és több mint hatvan partner helyi szinten. Ez a hazánkban kialakított háromlépcsős (továbbá az európai koordináció) modell mintává vált a Programban résztvevő országok számára is.

A szolgáltatás honlapja a következőképpen tájékoztat: *„Az Eurodesk mind egyéni érdeklődőknek - pl. diákoknak, tanároknak - mind ifjúsági szervezeteknek, mind diákcsoportoknak tud segíteni. Elsősorban olyan oktatásról és képzésekről ad tájékoztatást, melyek a fiatalok európai programokban való részvételét segítik elő. Az Eurodesk információi ezen kívül dokumentumokról (könyvek, az Európai Bizottság dokumentumai, szórólapok) és európai uniós, illetve hazai támogatási lehetőségekről, pályázatokról, szervezetekről szólnak. Konkrét projektek megvalósításához partnercsoportot kereső ifjúsági szervezeteknek és diákcsoportoknak is segít.”*

A hálózat egyik legfontosabb szolgáltatása a partnerközvetítés, az egyes tagállamok ifjúsági csoportjai, szervezetei számára közös projektek megvalósításához.

A Bizottság és a fiatalok közvetlen kapcsolattartására jött létre az Európai Ifjúsági Portál, melyet 2004. május 26-án Brüsszelben hivatalosan is átadtak. Az Európai Unió 20 hivatalos nyelvén, így magyarul is elérhető internetes portál egy olyan linkgyűjtemény, amely segítséget kíván nyújtani a fiatalokat érdeklő kérdésben, úgy mint a külföldi utazás, olcsó szállások, tanulás és önkéntesség, nemzetközi ifjúsági projektek.

5.5 KÉPZÉSEK, KIADVÁNYOK

Az együttműködéshez szükséges képességek, kompetenciák elsajátításához a Bizottság képzési programokat indított. Ezeket részben a SALTO központok koordinálják, részben a Nemzeti Ügynökségek a rendelkezésükre bocsátott együttműködési és képzési keret terhére. Elindult egy európai szintű képzők képzése program, illetve az Ifjúság 2000-2006 Program terjesztésében résztvevő multiplikátoroknak (többszörözők), egy külön képzéssorozat is. A többnapos képzéseken kívül számos információs nap, szeminárium segíti a projektekre való sikeres felkészülést. A szervezetek felkészüléséhez járulnak hozzá a különböző kiadványok. Ezek egyrészt az egyes alprogramokhoz kapcsolódnak, másrészt a szervezetek jobb működéséhez igyekeznek hozzájárulni.

Az Európa Tanács és az Európai Bizottság együttműködésében jelent meg a T-kit sorozat:

21. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: A T-KIT SZOROZAT ELEMEI

sorszám	Cím	angol	magyar
T-Kit No.1	Szervezetmenedzsment	x	x
T-Kit No.2	A nyelvtanulás módszertana	x	
T-Kit No.3	Projektmenedzsment	x	x
T-Kit No.4	Interkulturális tanulás	x	x
T-Kit No.5	Nemzetközi Önkéntes Szolgálat	x	x
T-Kit No.6	Amit a képzésről tudni kell	x	x
T-Kit No.7	Fejlesztés alatt... Állampolgárság, fiatalok, Európa	x	
T-Kit No.8	Egyenlő Esély Fiataloknak	x	x
T-Kit No.9	Támogatás és pénzügy menedzsment	x	

Forrás: saját szerkesztés, 2006.

Ez a szakmai-módszertani sorozat igyekezett felölelni az ifjúságsegítéshez kapcsolódó fontos kompetenciák széles körét. Elméleti összefoglalókat és gyakorlati elemeket, továbbá gyakorlati feladatokat egyaránt tartalmaznak. Az ifjúságsegítés, a fiatalok közösségei a kiindulópont mindegyik munkánál, ez a szempont végig érvényesül, még akkor is, amikor neves szervezetfejlesztők, közgazdászok - mint szerzők - közelítenek az ifjúsági szempontokhoz. A sorszámozás nem sorrendiséget, fontosságot jelent, de megjegyzem, hogy az első és harmadik kötet (szervezet-, és projektmenedzsment) fontos alapot tud adni a többi munka értelmezéséhez. Számos esetben olyan gyakorlatok, megközelítések találhatók benne, melyek az egyéni fejlesztést, az önképzést is segítik. A sorozat áttekintése fiataloknak, ifjúsági szakembereknek, ifjúságsegítőknek egyaránt javasolt.

Részben a módszertani fejlesztést is támogatva az Európai Bizottság és az Európa Tanács együttműködésében elindult egy közös „Tudástár az ifjúságpolitikához – Knowledge Center for Youth Policy” projekt, melyen az Európában megjelenő elemzések, tanulmányok, szakértők, jó példák kapnak helyet.

Ezek mellett a negyven-ötven éve ifjúsági munkát végző tagállamokban számos kiadvány, összegző tanulmány megjelent meg, illetve a legtöbb tagállamban az ifjúságsegítés főiskolai, egyetemi szinten tanulható a felsőoktatásban. Ezeknek a képzéseknek a szakirodalom igénye egy-két évtized alatt kitermelt egy rendkívül színes irodalmi kínálatot. A magyar ifjúsági munka egyik komoly adóssága, hogy rendkívül kevés új és régi irodalomhoz lehet hozzájutni akár eredeti, akár magyar nyelven.

6. AZ IFJÚSÁGI MUNKA ÚJ JELENSÉGEI, KIHÍVÁSAI

A korábbiakban az egyes ifjúságpolitikai irányokat, elemeket ismertettem, melyekből egy vázlatos kép kirajzolódhatott az ifjúságpolitika fejlesztésével és az ifjúságsegítés mindennapjaival kapcsolatban. Ebben a fejezetben igyekszem áttekinteni a jelen azonnali kihívásait, melyre ifjúságpolitikai és gyakorlati ifjúságsegítői szinten is reagálni kell.

6.1 VIRTUÁLIS IFJÚSÁGI MUNKA

1995-ben az internet publikus hozzáféréseinek elindulásakor sokan gondoltuk, hogy az információs társadalom forradalmian új tartalmakat is hordoz magában, pusztán az eszközök mellett, szabad teret ad a fiatalok kezdeményezéseinek. Teremtett ilyen tartalmakat, lehetőségeket, de ezekkel maroknyian foglalkoznak, iránta kevesen érdeklődnek.

Különösen izgalmas a terek hatása a fiatalokra. Miért szeretnek egyes helyeken naphosszat látszólag semmit sem csinálni, más, hasonló adottságú helyek pedig üresek. Miért vannak kitüntetett terei egy iskolának, múzeumnak, szórakozóhelynek, vagy egy városnak? Miért pont azok a kitüntetett terek? Ezekre a kérdésekre sokan adtak egyszerű és tudományosan megalapozott válaszokat. Nagyon kevesen válaszoltak azonban azokra a kérdésekre, hogy miért szeretnek a fiatalok egyik web oldalon, virtuális területen „lenni” a többi hasonló adottságúval szemben? Hogyan képződnek a virtuális világ kitüntetett terei, egy-egy portálon vagy web oldalon belül? Még kevesebb kutatót érdekelt, hogy az állam és fiatalok viszonyában, mint ifjúságpolitikai eszköz, hogyan működnek, dolgoznak a digitális terek. Hall (1966) és Pierce (1981) és követőik úgy gondolják, hogy a valóságos térben a térszabályozás nagyon nehezen befolyásolható alaphelyzeteket állít elő a „tényleges” történések előtt. Vajon így van-e ez a virtuális térben is, mikor az állam a fiataloknak ajánl valamit?

A kibertér (cyberspace) a görög kyber (hajózni, navigálni) szóból ered, és hajózásra alkalmas teret jelent. A kibertér W. Gibson definíciója, aki a Neuromancer (1984) című regényében írja le így a hálózatra kapcsolt számítógép-terminálokról közvetlenül elérhető virtuális, navigálható teret. Sokféle szemszögből lehet osztályozni a virtuális valóságokat. Vannak zárt vagy nyílt világok aszerint, hogy összeköthetők-e más világokkal. Az összeköthetőeken belül vannak azok, melyek csatlakoznak valamiféleképpen az internethez, és vannak olyanok, melyek nem. Ez utóbbira példa mondjuk az egyetemi hálózatokon vagy tudományos intézetekben levő kísérleti telepek. Egy más kategória szerint, vannak kizárólag a komputer képernyőjén élvezhető világok, és vannak, melyekben el lehet merülni, be lehet lépni, illetve egy köztes kategória, mikor segédeszközök segítségével (kesztyű, sisak, mozgó dobogó) virtuálisan belép az ember a térbe. Általános tendencia a konvergencia, azaz mind ezen különbségek lassan elmosódnak, és szinte minden mindennel össze lesz kötve, és minden elérhető lesz többféle módon. Sokkal inkább ökörendszer, mintsem gépi rendszer. A kibertér egy bioelektronikus környezet, ami szó szerint univerzális: mindenütt jelen van, ahol telefondrótok, koaxiális kábelek, üvegszálak, vagy elektromágneses hullámok vannak. (Dyson, Gilder 1994.) Amikor társadalomról, társadalmi környezetről beszélünk, önkéntelenül a nemzetállamok alkotta közösségre, és a bennük formálódó kisközösségekre, az általuk alkotott nemzetközi közösségekre gondolunk. Miért akarnak az emberek kábeleken keresztül új közösségeket, új társadalmakat létrehozni? Ennek a jegyzetnek nem tárgya a feltett kérdések megválaszolása, de a virtuális közösségépítés megértéséhez legalább a kérdéseknek szükségeszerű megfogalmazódnia.

A magyar fiatalok (15-29 éves korosztály) egyre növekvő mértékben használnak számítógépet, 2000-ben 46%, 2004-ben 70 %. A fiatalok 59%-a használja az internetet (a közép-magyarországi régióban 70%!), 2000-ben 9%-uk, 2004-ben 24%-uk otthonról is eléri azt. Több mint 40% chatel valamilyen rendszerességgel. Míg az országos, teljes lakosságot tekintve 2004-ben gyakorlatilag megállt az információs társadalom fejlődése, addig bizonyos korosztályokban kiemelkedő változásokat találhatunk. Míg a belépő felhasználók számában alig történik változás, addig a digitális környezetben szocializálódott fiatalok tudása minőségi fejlődésen ment keresztül, megfigyelhető az emelt szintű szolgáltatások erőteljes növekedése (pl. tranzakciós szolgáltatások). (Ifjúság 2004 Gyorsjelentés, 2005.)

6.1.1 VIRTUÁLIS VALÓSÁG ÉS A FIATALOK

Egyre komplexebb teremtett világ és egyre fiatalabb fiatalok a használók között. A mai közgondolkodás már négy-öt éves kortól támogatja a virtuális világ belső felépítését a gyermekekben (Magyarországon például a számos vitát kiváltó óvodai számítógépek program), ami azért különösen érdekes, mert az iskolaérettségre (kb. 6-7 éves kor) alakul ki az a képesség a gyermekben, hogy különbséget tud tenni a valóságos valóság és mesei valóság között. Hat éves kor előtt a televízió képvilága is valóságos valóság a gyermek számára, tehát az ennél jóval komplexebb és vezérelhető teremtett virtuális világ is az. Könnyen, gyorsan rendezhető valóság, sokkal könnyebben, mint a valóságos tér, vagy a televízió kötött történetei és terei. A ma legintenzívebb virtuálisvilág-használók az Internet-boom (1995 körül) idejében kb. tíz évesek voltak. Ez sincs messze a hattól, de mivel a számítógép penetráció abban az időben rendkívül alacsony volt, ezért a mostani fiatal felnőttek virtuális térben való viselkedésének tanulmányozásakor a jövőre nézve semmiképp sem mondhatunk általános érvényűt, legfeljebb sejtéseink lehetnek.

A kibertér használói új közösségeket és új társadalmi struktúrákat alakítanak ki, amelyek nem arra épülnek, hogy milyen a résztvevők külső megjelenése, vagy hogy hol élnek, hanem arra, hogy mit gondolnak, mondanak, hisznek, és mi érdekli őket. A kibertér megjelenésének egyik legfontosabb eredménye, hogy olyan közösségek alakulnak, amelyek mentesek a tér korlátaitól, és a kölcsönhatások új fajtáira és a társadalmi kapcsolatok új formáira épülnek. (Mészáros, 2001) Ennek a térnek természetes használói és animátorai a digitális korszakba született fiatalok, akiknek egyik jól tapintható típusát nevezi a szakirodalom screenagereknek (Kömlödi, 1997). A screenager szó három angol szóból tevődik össze: screen (képernyő) teenager (tizenéves), screen-age (képernyő kor). A screenagerek a televízión, számítógépen felnőtt generáció tagjai, akiknek természetes közeget jelentenek a technikai eszközök, világképükbe beépülve azok hatására formálódik gondolkodásmódjuk, s ezzel párhuzamosan újfajta képességek alakulnak ki. (Horkai, 2004) Az ezzel a jelzővel illetett gyerekek, és fiatalok - mára gyakorlatilag a teljes korosztály a fejlett világban - valóságérzékelése, nyelve, benyomásai nem hasonlítanak semmilyen korábbi kohorsz élményeihez.

A földrajzi (hagyományos) tér és a virtuális tér jellemzői a kommunikációelmélet szempontjából jelentős hasonlóságokat mutatnak.

A terek általam fontosnak vélt hasonlóságait és különbözőségeit az alábbi táblázatban összegeztem:

22. SZÁMÚ TÁBLÁZAT: A FÖLDRAJZI ÉS A VIRTUÁLIS TÉR ÖSSZEHASONLÍTÁSA:

tényező	földrajzi tér	virtuális tér
kapcsolatok kialakulása	A kapcsolatok kialakulásához földrajzi közelség szükséges. A felek együttes jelenléte és akarata határozza meg.	A kapcsolatok kialakulásához elégséges a digitális nyom, és az arra történő reakció.
kapcsolattartás módja	Egyszeri, megismételhetetlen helyzetek; személyes.	Reprodukálható, kereshető; meghatalmazotton keresztül lehet közvetett.
kapcsolattartás eszköze	Közvetlen: verbális és/vagy nonverbális kommunikáció.	Közvetett: technikai eszközökön keresztül. Lehetőséges jel, szöveg, verbális és képi (nonverbális) kommunikáció.
kapcsolattartás időbenisége	Azonnali.	Jellemzően késleltetett, de lehet azonnali.
kapcsolattartó személyek száma	Behatárolt, a tér jellemzői szerint.	A technikai eszközök kapacitásait figyelembe véve „korlátlan”.
kapcsolatok száma	Egyszerűen kiszámítható a kapcsolattartó személyek számából.	Nehezen kiszámítható, időben nehezen lehatárolható. Egy személyiség, több virtuális személyiség-probléma.
a kapcsolattartó személyisége	Könnyen meghatározható, azonosítható. Későbbi találkozáskor azonos.	Nehezen meghatározható, több információ szükséges hozzá. Különbözhet a valóságos és a digitális.
kapcsolati determinációk	A társadalmi hierarchia alapvetően befolyásolja. Konkrét kommunikációs helyzetbe nehéz bekapcsolódás.	Fontosabb, hogy mit mondott, minthogy ki mondta. Könnyebb bekapcsolódás, visszakereshetőség.
kapcsolat radikális megszakadása	A kapcsolat a nem várt esemény után folytatható.	Lokális áramkimaradás, meghibásodás esetén komoly kiesés; hátrányok.

forrás: saját szerkesztés, 2005.

A fiatalok nyelve, a szavak jelentéstartalma, valóságos és virtuális közösségeik azonos rendező elvek mentén formálódnak, mint a hajdaniak, de a felnőtt társadalommal való kommunikáció, közös értelmezési tartomány kialakítása rendkívüli nehézségekbe ütközik.

Alapvető problémaként jelenik meg, hogy az eltérő generációs, kulturális és társadalmi jellemzők miatt a diákság és a tanárok jelentős része nem rendelkezik közös kulturális nyelvvel, melynek következtében az iskolai és a személyes kommunikáció nem működik, a tanár és a diák nem egy nyelvet beszélnek. (Böchnisch, 2000.) Ez a megállapítás nemcsak a tanár-diák viszonyban, hanem a felnőttek-fiatalok viszonyban is áll. Ennek hatása nemcsak az egyéni megértést és fejlesztést befolyásolja mélyen, hanem a fiatalok közösségeinek megértését is.

A technika adta lehetőségeket kihasználva, eddig ismeretlen kommunikációs formák alakultak, alakulnak ki. Ilyen kommunikációs formára példa az évente megrendezésre kerülő, a Contact Consortium által, a hotavatars.com virtuális közösség tagjai számára rendezett Avatars kibertér-találkozó. Az Avatar1 konferenciasorozat a virtuális valóságokkal foglalkozó emberek krémjének a találkozója.

Az informatika aktív mindennapi használata minden eddigi technikai eszköznél sokkal inkább megváltoztatja a fiatalok életét, egymáshoz, és a felnőtt társadalomhoz való viszonyát. Az informatikai, telekommunikációs és médiatechnológia fejlődésének sebessége az elmúlt években lényegesen gyorsabb volt a fejlett társadalmakban, mint az eddig tapasztalható műszaki-tudományos eredmények fejlődési sebessége. A fejlődés gyorsaságát jól példázza, hogy amíg a rádiózás 38 év alatt érte el az 50 milliós hallgatói küszöböt, a TV-zés már 13 év alatt érte el ugyanezt. Az internet - ami 1995 óta terjed publikusan a világon - az 50 milliós „álomhatárt” 4 év alatt lépte át (Gloor, 2000.). Az eszközhasználat, az interneten való eligazodás, keresés képessége, és a hitelességről való meggyőződés együttes jelenléte tesz valakit magas szintű felhasználóvá. Ezek a készségek két különböző típusú, de egy töről fakadó konfliktust fognak előállítani a jövőben. Egyfelől generációs egyéni konfliktust: a 35 évesnél idősebbek nem tekintik (a fenti képességek birtokában sem) olyan egyszerű használati eszköznek a számítógépet, mint a most középiskolások. Másfelől generációs társadalmi konfliktust: ekkora generációs tudás-, készségkülönbség még a történelem folyamán nem állt elő soha a fiatalok javára. Ez nagyobb konfliktusforrás lehet, mint a hagyományos írástudatlanság felszámolása, mely majdnem száz évet vett igénybe, és nem volt hálózati tudásbeli többleteredménye, mégis az akkori értékmérők szerint jelentősen átrendezte a társadalom addigi, életkoron alapuló hierarchiáját. A fiatalok nehezen fogják elfogadni, hogy olyanok kezében van a hatalom, akik náluk sokkal kevesebbet tudnak. (Nemeskéri, 2002.) Az eddigi történelemben a radikálisan új dolgok feldolgozása, megtanulása két-három generáció alatt ment végbe. Az informatikai forradalom nem adja meg ugyanezt a lehetőséget. Azok, akik más rendszerben tanulták meg a világ kommunikációs és ügyintézési technikáit, nehezen tanulják meg ezt az alapvetően szemléletbeli különbséget. A technikai készségek elsajátítása is nehézségekbe ütközhet, de a szemléletváltás, az azonnali szemléletváltás(ok) nagyobb kihívást jelentenek. Az információs társadalmat készség szinten használó - jellemzően fiatalok -, és a hagyományos társadalom működését elsajátított - jellemzően idősebbek - együttműködésének megszervezése, a korosztályok közötti béke és elfogadás hangsúlyozása, a családi, munkahelyi, korosztályi konfliktusok csillapítása fontos társadalompolitikai kérdéssé vált. Mindezek ellenére én nem tartozom a vészharang-kongatók közé. A word wide társadalom eddig nem hullott darabjaira, és mindig lehetővé vált a generációk közötti párbeszéd, de legalább az egymás mellett élés, akár egészen különböző valóságérzékeléssel.

6.1.2 VIRTUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ AZ ÁLLAM ÉS A FIATALOK KÖZÖTT

A hálózati polgár (e-citizen) - lehet idős, vagy fiatal - egyben valamely ország állampolgára is, bár a virtuális tér határai túlnyúlnak az állami szereplők történelmi határain. A hatalomgyakorlás során az állam a virtuális térben is érvényesíteni akarja kormányzási funkcióit, meg akarja tartani hatalmát állampolgárai felett. Különösen erősen tört fel az ellenőrzés igénye a 2001. szeptember 11-i terrortámadás után.

A hatalom gyakorlásának és ellenőrzésének egyik legfontosabb közege a tér. A tér megszervezése, a területi határok kijelölése, a rend fenntartása a térben a hatalom bonyolult térgeometriájának a kialakulásához vezetnek. A tapasztalat arra utal, hogy a kibertér szétrombolja a hagyományos hatalmi geometriák működés-módszertani alapjait, és a befolyásolás gyakorlásának új technológiáját kínálja. (Mészáros, 2001). Az állam és állampolgárok együttműködésének jövőbeni alakulásával kapcsolatban két szélsőséges nézet között egyensúlyoz a valóság. Az egyik nézet szerint a földrajzi tértől részben elidegenedett énképek és közösségi énképek nem vesznek részt a földrajzi államok működésében, csökkentett módon érzik magukénak a valóságos környezetük történéseit. A másik nézet a közvetlen demokrácia radikális erősödését vetíti előre, mely szerint az állampolgárok minden őket érintő kérdésben megkérdőztetnek, és jó állampolgárként véleményt is nyilvánítanak, így a legkisebb döntések is a közösségek többségi akaratán nyugszanak.

A valóság természetesen a két szélsőségre, és a kettő közt elhelyezhető minden árnyalatra szolgál példával. A virtuális hatalomgyakorlás, és egyben a hatalomtól elfordulás legaktívabbjai a fiatalok. Természetes, hogy a nem hatalmi terekben történő kommunikációjuk során is folyamatosan állást foglalnak, döntéseket hoznak, megállapodnak, vagy eltérő felfogásúak maradnak. A demokrácia (népakarat) működésének a (fiatal) állampolgárok megszólítására, a döntésekbe való bevonására, majd az esetleges közös döntésekre kellene (definíció szerint) fókuszálnia.

Áttekintve az elmúlt évek hazai állami próbálkozásait rögzítem, hogy az állam a fiatalokat, illetve állampolgárait nem a bevonó technikával kérdezi (pl.: felsőoktatási törvény – szóljon hozzá; Legyen Ön is pénzügyminiszter!, stb.), vagy egyáltalán nem kérdezi meg. Ez alól talán az egyetlen kivétel az ifjúsági törvény 2001-es előkészítése és vitája. A témák felvetésekor nagyon szűken méri a mozgásteret, konkrét kérdésekkel dolgozik, illetve előre beállított opciókat kínál fel választásra. Nem teremti meg a lehetőséget az érvek egymással való ütköztetésére, így a fiatalok nem is abban a virtuális térben folytatják a beszélgetéseket, melyet az állam létrehozott, hanem egyéb web oldalakon dolgozzák fel a témát, erről viszont az állam nem vesz tudomást, mert nem a háza táján, nem az ő kiberterében történt. Az állam itt is tematizál, kérdőívet készít, és nem tud olyan környezetet teremteni, mely növelné az állampolgárok szabadsági fokát: az állam továbbra is hivatalként viselkedik, tranzakciókban gondolkodik, és nem teremt lehetőséget a valódi interakciókra.

Az internet gyakran nem száll szembe a konvenciókkal, hanem inkább a meglévő struktúrák erősítését és újratermelését segíti. Sok országban a helyi önkormányzatok egyre inkább a nyitott hálózatok segítségével vonják be a lakosságot a helyi döntésekbe, építik fel a helyi demokráciát. A résztvevők vagy saját számítógépük segítségével tudnak belépni a hálózatba, vagy a település különböző pontjain, nyilvános helyeken elhelyezett számítógépeken. Ebben az összefüggésben az internet erősíti a polgárai közéleti dimenzióját, mert szabad hozzáférést biztosít a hálózathoz, és nyilvános helyet ad a közéleti vita és közös cselekvés számára. (Mészáros, 2001).

A valóságos térben hatékonyan működő befolyásolási mechanizmusok „átmentése” a kibertérbe azoknak elemi érdeke, akik a valóságos térben hatékonyan befolyásolnak jól megszokott módszerekkel, és ezeket a technikákat általában a fiatalok, a screenagerek befolyásolására is használni kívánják.

„Az európai fiatalok általában lelkesen támogatják a demokráciát, és szívesen vesznek részt működésében. De az intézményi struktúrák iránt nagymértékben megrendült a bizalom. A fiatalok manapság sokkal kevésbé kötelezik el magukat a politikai és társadalmi cselekvés hagyományos struktúrái mellett (pl. pártok, szakszervezetek), és a demokratikus párbeszédben is csak kismértékben vesznek részt. Az ifjúsági szervezetek is érzik ennek hatását, és felismerik, hogy át kell alakulniuk. Ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy a fiatalokat nem érdekli a közéletben való részvétel. Legtöbbjük világosan kimondja, hogy szeretne részt venni, szeretné befolyásolni a társadalom döntéseit, de mindezt a régi részvételi struktúrákon és mechanizmusokon kívül, egy egyénibb, egyszeri alkalomra szóló részvételi formában képzelik el. A közigazgatás feladata, hogy áthidalja a szakadékot, ami a fiatalok lelkesedése, kifejezési vágya és a társadalom által kínált módszerek, és struktúrák között tátong.” (Fehér Könyv, 2001. 14. p., Eurobarometer 55.1) Ezt a megállapítást a Bizottság egy páratlanul széles körű konzultációs folyamat zárásaként kiadott, az ifjúságról szóló Fehér Könyvben teszi.

A fenti megállapításból kiindulva kizárólag hazai adatok figyelembevételével feldolgoztam néhány adatsort, melyek a helyi közigazgatást és a 2003-ban az ifjúsági ügyekért felelős minisztériumot a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztériumot (GYISM) érintik.

A magyar közigazgatás felkészültsége az Európai Unió ifjúsággal kapcsolatos közigazgatási ajánlására:

Az internethez a központi közigazgatásban dolgozók kétharmada, a területi intézmények alkalmazottainak majdnem a fele, ugyanakkor a helyi szervek esetében csupán egynegyede fér hozzá. (TÁRKI, Az Információs Társadalom helyzete Magyarországon 2003. végén). Az Európai Bizottság Fehér Könyvének megállapítása arra irányul, hogy a közigazgatás feladata a fiatalok bevonása a döntésekbe, az ő szükségleteik alapján. Települési szinten látható, hogy az ezért felelős alkalmazottak negyede lenne képes használni ezt az eszközt. A tanulmány megállapítja, hogy a helyi közigazgatási szervek mindössze 12 százaléka rendelkezik szélessávú összeköttetéssel, azaz itt állnak rendelkezésre olyan technikai feltételek, melyek lehetővé teszik magasabb szolgáltatási szintű webes felületek adminisztrálását, a fiatalokkal való virtuális találkozási pontok kialakítását és karbantartását. Az online jelenlétre vonatkozó kérdésekben pedig részlegességről számolnak be az önkormányzatok, ami azt jelentheti, hogy valamely oldalon passzívan szerepelnek, vagy nem kielégítő az ismeretek e tárgyban. Mindez azt jelenti, hogy nincsenek meg a legalapvetőbb feltételek sem ahhoz, hogy a fiatalok a saját ismeret és igény szintjükön kapcsolódjanak be bizonyos folyamatokban. Arra lehetetlen gondolni általánosságban, hogy a helyi közigazgatással együttműködve saját igényeiknek megfelelő virtuális tereket alakítsanak ki, lakjanak be.

Ezeknél a lesújtó adatoknál messze biztatóbbak a központi igazgatási eredmények, ezek tanúsága szerint az ifjúsági ügyekért felelős tárcánál (2003-ban GYISM) egyáltalán nem okoz problémát az apparátus ismerethiánya az eszközhasználatban és a szoftverhasználatban sem. Ennek oka nyilván az életkorra vezethető vissza, szemben más tárcák apparátusának félelmeivel, ismerethiányával. A felmérésben megkérdezett minisztériumok közül a GYISM volt az, amely a leghatározottabban állította, hogy

e-kormányzati eszközökkel dolgozik, akár saját működésében, akár a tárcaközi együttműködésekben. Ez a tény rendkívül biztató, hiszen a fiatalokért felelős tárcánál semmilyen komolyabb akadállyal nem kell megküzdeni, hogy a célcsoporttal együttműködésben gondozzon virtuális tereket. 2003. óta sokat fordult a világ, és feltételezem, hogy a fiatalok igényei és használati szokásai egyre nagyobb mértékben haladják meg a helyi, központi hatalom által kínált lehetőségeket.

6.1.3 ÖSSZEGZŐ MEGÁLLAPÍTÁSOK

A fejezet összegzéseként megállapítom, hogy alapvető különbségek vannak a felnőttek társadalma, az állam által kínált lehetőségek virtuális megjelenése, és a fiatalok szükségletei között. Olyannyira nagy a különbség, hogy a valóságos világ társadalmi folyamataira is visszahat a felnőtt és a fiatal társadalom „közös nyelv megtalálásában” való bizonytalansága, illetve a felnőttek nem képesek követni a rendkívül nagy iramú változást, melyeken a fiatalok könnyen kiigazodnak.

A fiatalok szükségleteit a virtuális térben legkevésbé az állam elégíti ki, mely egyfelől sajnálatos tény, másfelől komoly lehetőség a civil szektor, a fiatalok önszerveződő csoportjai számára.

Ezeket a hiányosságokat haladéktalanul fel kell számolnia az Uniónak és a nemzeti szervezeteknek is, ellenkező esetben a virtuális tér perifériájára fognak szorulni, és a közösségteremtő tereket létrehozó egyéb szervezetek (főként nagy tőkeerővel rendelkező gazdasági csoportok) részben át fogják venni helyüket, szerepüket. Különösen fontossá vált a hagyományos közösségi segítő funkciók megjelenítése a virtuális térben is, azaz a virtuális térben „dolgozó” ifjúságsegítők ezirányú képzése, munkavégzése. Ez a terület a helyi ifjúsági munka fejlesztése mellett, a legfontosabb ifjúsági szakmai kihívás, feldolgozása sürgető, a jövőben feltétlenül vizsgálataim tárgyát képezi, egyben javaslom mindenki számára ezeknek a kérdéseknek a megfontolását, hiszen ezek a jelen ifjúságsegítői kérdései, ha néha futurisztikusnak is hatnak.

6.2 GLOBÁLIS NEVELÉS (GLOBAL EDUCATION)

A globális nevelés egyfajta válasz a globalizálódó világ megismerésére, feltérképezésére. A Föld megismerhetővé és megismerendővé vált, hiszen az elmúlt évtizedekben világossá vált, hogy az egyes országokban zajló társadalmi, gazdasági, természeti változások szoros összefüggésben vannak egymással. Csak együtt elemezve a folyamatokat kaphatunk egész képet arról, hogy amit megteszünk, vagy nem teszünk meg, az milyen hatást vált ki a szűkebb környezetünkön kívül más régiókban is. A mozgalom kezdetén jellemzően természeti, természetvédelmi (zöld) kérdésekkel foglalkozott, az utóbbi néhány évben az egyéb társadalmi vonatkozások erősödtek fel. (A kézirat lezárása után jelentek meg 2006 januárjában Mohamed prófétát ábrázoló karikatúrák egy dán újságban. Ennek hatására számos tüntetés, erőszakos cselekmény, nagykövetségek elleni gyújtogatás történt muszlim országokban. A napnál világosabban jelenítette meg a helyzet a globális nevelés szükségességét: egy karikatúra-sorozat egy dán újságban, összefüggésben több tízezer tüntetővel a Közel-keleten és Európában, Izraeli és USA zászlóégetés Szíriában és Libanonban. Miért, hogyan, milyen összefüggésrendszerben történt ez?) A globális nevelés célja nemcsak az összefüggések megvilágítása, hanem a cselekvésre ösztönzés is. Ernyőként határozzák meg, mely felöleli az eddigi ifjúsági irányzatokat úgy, hogy részben új összefüggésbe helyezi őket. A globális nevelés mellett kardoskodók fontosnak tartják, hogy ez a szemlélet megjelenjen a formális oktatásban is, egyes kézikönyvek a kisgyermekkorra, a 4-7 éves óvodás korosztályra koncentrálnak.

Hazánkban az első nagyobb esemény egy 2005 tavaszán megrendezett találkozó volt, melyen a Magyarországon aktív civil szervezetek és a kormányzat képviselői találkoztak. A konferenciát az Európa Tanács Észak-Dél Központja, a Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma, az Oktatási Minisztérium, a HUN-IDA Kht., a HAND Szövetség és a Mobilitás szervezte. 2005. őszén a Globális Nevelés Hete programsorozaton folytatódott az együttműködés.

Ezeket az eseményeket és fejlesztéseket általában a leggazdagabb országok fejlesztési ügynökségei finanszírozzák, különösen koncentrálna az északi (gazdag) és a déli (szegény) területek együttműködésére. A globális nevelés elméleti és gyakorlati feldolgozottsága angol nyelven rendkívül széles, magyarul néhány publikáció már hozzáférhető.

Összefoglalásként Gazdag Rita, globális nevelés szakértő szavai: „A fenntarthatóságért nevelés évtizedében a globális képzést vagy nevelést olyan ernyőfogalomként értelmezhetjük, amelybe beletartozik mind a környezeti nevelés, a demokráciára, békére és kölcsönös megértésre nevelés, az interkulturális nevelés, az egészséges életmódra nevelés és az állampolgári nevelés. A globális nevelés a szolidaritás, egyenlőség és együttműködés elvén keresztül aktív tanulási folyamatban segíti a tanulókat, hogy megértsék a nemzetközi történések okait és hatásait, valamint felismerjék saját cselekvési lehetőségeik formáit és azok súlyát.”

6.3 EMBERI JOGI NEVELÉS

Az emberi jogi nevelés, mint eszköz, az ifjúsági munka európai áramlataiba 2000-ben került igazán hangsúlyosan, annak ellenére, hogy a II. Világháború óta fontos helyet kapott az oktatásban és a képzésben egyaránt. Ekkor indította el az Európa Tanács az úgynevezett Compass (Iránytű) folyamatot, melynek eredményeképpen elkészült egy gyakorlati és elméleti megközelítéseket egyaránt tartalmazó kézikönyv. A könyvet eddig 20 nyelvre fordították le, és a folyamatba bekapcsolódó országokban a használathoz szükséges képzéseket is elindítottak. Hazánkban az első 22 képző 2005-ben kapott oklevelet a képzők képzése tréning sorozat elvégzéséről. Emberi Jogi Képzésnek nevezzük azokat a folyamatokat (oktatási, nevelési fejlesztési projekteket, programokat, tevékenységeket), melyek középpontjában, központi értéként, az emberi méltóságra épülő egyenlőség áll.

Az ENSZ közgyűlése által 1948-ban kimunkált és elfogadott, "Az emberi jogok egyetemes nyilatkozata" volt az első lépés a II. Világháború után az emberi jogok fejlesztése területén. Az Európa Tanács egyik fő célkitűzése az emberi jogok védelme. Ennek érdekében született meg az Emberi Jogok Európai Egyezménye (nemzetközi szerződés), melyet a szervezet tagjai jogosultak aláírni. Az egyezménnyel született meg az Emberi Jogok Európai Bírósága (Strasbourg), mely őrködik az egyezmény betartása felett. Az egyezményt Magyarország 1992-ben írta alá.

Az ifjúsági munkában a Domino c. könyv, a Te is Más vagy Te sem vagy Más kampány és könyv, illetve a Kompaszt jelenti a rendelkezésre álló jól használható elméleti és gyakorlati anyagot.

Az Európa Tanács Emberi Jogi Képzés Ifjúsági Programjának a célja az, hogy:

- az emberi jogi képzést az ifjúsági munka fő áramlatába helyezze;
- felértékelje és fejlessze a fiataloknak szervezett úgynevezett nemformális tanulási és képzési alkalmakat, mint az emberi jogi képzés egyik formáját;
- úgy tekintsen a fiatalokra és az ifjúsági szervezetekre, mint az európai civil társadalmak és az emberi jogi képzés egyik legfőbb erőforrására;
- előmozdítsa az emberi jogi képzés széles körű megértését, tiszteletben tartva az ifjúság, valamint a szociális-kulturális körülmények és szokások sokféleségét napjaink Európájában;
- új, összekapcsolódó hálózatokat és együttműködések építsen ki az iskola-rendszerű és másféle tanulás, képzés területein;
- azáltal törekedjen az elérhető maximális „megsokszorozó hatásra”, hogy mind nemzeti, mind helyi szinten bevonja a gyakorlati szakembereket és az e feladatra vállalkozókat;
- munkájukhoz, az emberi jogi képzést szolgáló ifjúsági programokhoz új pedagógiai eszközöket és szakmai hálózatokat biztosítson egész Európában;
- az összeadódó és egymásra épülő tapasztalatokat beépítse az interkulturális és nemformális képzésbe, az ifjúság társadalmi részvételébe és a kutatásokba;
- felhasználja az oktatás-képzés és a média világában jelenlévő innovációt.

A Kompaszt kézikönyv on-line formában magyarul is megtalálható az interneten, a Mobilitás honlapján.

6.4 ROMA/CIGÁNY IFJÚSÁGI MUNKA

Az egyik legérzékenyebb társadalmi kérdés ma Magyarországon a roma, cigány társadalmi népesség helyzete. A többségi társadalom legtöbbször a megfelelő fogalmakat sem találja a kérdéskör leírásához, eszközeink és programjaink rendkívül fogyatékosak ennek a társadalmi csoportnak a fejlesztéséhez. A kérdésről szóló vitákban semmiképp nem kívánok állást foglalni, még csak felmutatni sem tudom a kérdéskör sokszínűségét, megközelítéseit. Mindössze annyit állítok, hogy Magyarország gazdasági és társadalmi fejlődését, a társadalmi összetartozás fejlesztését rendkívül nagymértékben határozza meg és fogja meghatározni az, hogy milyen mélyen, milyen komolyan foglalkozunk ezzel a kérdéskörrel, mint lehetőséggel, és mint problémával. A 2001-es népszámláláskor 190.000 magyar állampolgár vallotta magát roma vagy cigány nemzetiségűnek, a 2003. évi Kemény István által vezetett reprezentatív kutatás 570.000-es roma/cigány népességet rögzített (A Kemény-féle kutatás, a lakóközösség minősítésének módszerével, 1971-ben, 1993-ban és 2003-ban egyaránt elkészült.). A két szám közötti különbség számos okból adódik, mindenesetre a társadalomtudósok körében általánosan elfogadott az 550-600 ezres nagyságrend. A roma lakosság körében ma (bár csökkenő gyermekvállalási hajlandóság mellett) is növekszik a fiatalok aránya, és ez várhatóan még egy-két évtizeden keresztül így lesz, majd ebben a társadalmi csoportban is, hasonlóan az össztársadalomhoz, fogyás és elöregedés lesz jellemző.

A hazai statisztikákban igen szigorúan ragaszkodunk ahhoz a megkötéshez, hogy senkit sem szabad minősíteni, így pontos adataink külön a roma lakosság (vagy bármely más csoport) iskolarendszerben való részvételére, munkaerőpiaci helyzetére vonatkozólag nincsenek. Egyöntetű vélekedés azonban, hogy az össztársadalmon belül a roma lakosság képzettségi mutatói rosszabbak, mint az átlag; de az is általános feltételezés, hogy ez a helyzet rohamosan javulni fog a következő két évtizedben. A roma népesség helyzete Közép- és Kelet-Európa országaiban hasonló. Emiatt Csehország, Szlovákia, Románia, Bulgária, Horvátország, Szerbia és Montenegró, Macedónia, Magyarország közös cselekvési programot fogadott el, a Roma Integráció Évtizede 2005-2015 néven. Ez nevezhető az első közös erőfeszítésnek az európai romák életének megváltoztatására. A program prioritásai: oktatás, foglalkoztatás, lakhatás, egészségügy. Ez a program felépítésében nagyban hasonlít a 2004-2006 között futó magyarországi programhoz, melyet a romák társadalmi integrációját elősegítő kormányzati programról és az azzal összefüggő intézkedésekről szóló 1021/2004. (III.18.) kormányhatározat ír le. Ez a határozat hatvankét pontban jelöli ki a romákkal kapcsolatos kormányzati teendőket. Ezen pontok közül hét kifejezetten a fiatalokról, illetve az ifjúságról szól. Az ismertetés előtt fontosnak tartom megjegyezni, hogy elengedhetetlenül szükséges, és halaszthatatlan feladat roma ifjúsági program kidolgozása és megvalósítása országos, regionális és térségi szinten egyaránt.

A kormányhatározat fiatalokat, ifjúságot érintő pontjai:

3. A regionális és kistérségi fejlesztési tervek felülvizsgálata és megvalósítása során kiemelten kell támogatni a komplex roma integrációs programok készítését és megvalósítását, illetve a romák részvételének biztosítását a komplex programokban. Ennek során kiemelt figyelmet kell fordítani a központi, regionális, kistérségi területfejlesztési, foglalkoztatási, oktatási, gyermek- és ifjúságpolitikai, egészségfejlesztési, környezetvédelmi, agrár-környezetvédelmi szempontokra, a környezet- és településrehabilitációra, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítására, valamint az európai uniós tagságból eredő követelményekre.

12. Ki kell dolgozni egy új pénzügyi ösztönző és támogatási rendszert, amely a roma fiatalok képzésével és támogatásával elősegíti a közigazgatás, a közszolgáltatás szakmberszükségleteinek megoldását, egyben támogatja elhelyezkedésüket.

22. A roma gyermek- és ifjúsági korosztályok társadalmi integrációjának elősegítésére képzést kell biztosítani a településeken dolgozó ifjúsági referensek és ifjúságsegítő szakemberek, a gyermek- és ifjúsági korosztályokkal foglalkozó szervezetek képviselői, az ifjúsági információs és tanácsadó irodák, valamint a regionális ifjúsági szolgáltató irodák munkatársai számára (a szerkesztő kiemelése).

23. A cigány kisebbségi önkormányzatok, a roma civil szervezetek által szervezett programok támogatásával folyamatosan bővíteni kell a hátrányos helyzetű roma fiatalok sportolási és táboroztatási lehetőségeit.

30. Az alapfokú oktatási rendszerből kimaradt, de még tanköteles korú fiatalok reintegrációja érdekében hátránycsökkentő, esélyteremtő oktatási-képzési programokat kell kidolgozni és elindítani. A nem tanköteles korú felnőttek számára felnőttoktatási programokat kell elindítani, amelyek alapfokú, illetve szakképzettséget biztosítanak.

31. A munkaerőpiacon értékesíthető szakképzettség megszerzése érdekében - az oktatási integrációs programok részeként - készüljenek alapfokú végzettséggel rendelkező fiatalok középfokú továbbtanulását segítő oktatási programok.

43. Foglalkoztatást elősegítő képzési programokat kell kidolgozni és elindítani a tankötelezettséget teljesített, inaktív fiatalok részére. A programokat lehetőség szerint foglalkoztatással kell összekapcsolni.

A fentiekén kívül említek egy másik szemléletet, mely szerint nem szükséges megkülönböztetni roma és nem roma ifjúsági, vagy társadalmi fejlesztési programokat, hiszen a programok az élethelyzetek befolyásolására (legyen bármilyen kulturális háttere egy csoportnak), és nem származás szerinti befolyásolásra valók.

Összességében úgy hiszem, hogy a roma fiatalok érdekében tett erőfeszítéseket és anyagi erőforrásokat drasztikusan meg kell növelni a következő években. A folyamatra irányuló nemzetközi figyelmet erősítheti, hogy az első roma származású Európa Parlamenti képviselő magyar, Járóka Livia személyében, illetve az Európa Tanács 2005. évi Fiatal Aktív Állampolgár Díj díjazottjai között egy pécsi kezdeményezést találunk, melyet a Cigány Közművelődési és Kulturális Egyesület működtet.

6.5 INTEGRÁLT IFJÚSÁGPOLITIKA

Az integrált ifjúságpolitika szükségességét és kérdéseit a jegyzet fejezeteiben már több helyen tárgyaltam. Ezen a helyen újra hangsúlyozom magyarországi szükségességét, tekintve, hogy számos országban, már második generációs integrált ifjúságpolitikák működnek, 1992 óta az Európa Tanács hivatalos álláspontja ilyenek fejlesztése, illetve az Európai Tanács és Bizottság megnyilatkozásai is ilyen értelműek.

Magyarországon nemcsak országos és nemzeti szinten van sürgős szükség erre a megközelítésre, talán ennél fájóbb e szemlélet hiánya helyi, megyei, regionális szinten. A magyar ifjúságpolitika sürgős kihívása az ifjúságpolitika és egyéb politikák viszonyrendszerének, majd cél-, és eszközrendszerének összehangolása és rendezése. Kitüntetett szerepe van ebben az oktatás-képzésnek, a munkaerőpiacnak, és az egészségügynek, hangsúlyozva, hogy egyik terület, tárca sem fontosabb a másiknál, de a legfontosabb kompetenciák, társadalmi közlekedési elemek hiánya ezeken a területeken a legszembetűnőbb. Rosszabb megközelítést nem tudnék elképzelni a mai hazai viszonyok között, minthogy minden szakpolitika saját berkein belül, az ifjúságpolitika alapvető célkitűzéseit mellőzve vélje megvalósíthatónak saját célkitűzéseit.

7. RÖVIDÍTÉSEK, FOGALOMTÁR

7.1 RÖVIDÍTÉSEK

ÁISH	Állami Ifjúsági és Sporthivatal
BEIK	Budapesti Európai Ifjúsági Központ
BM	Belügyminisztérium
CBC	Cross Boarder Co-operation - Határmenti együttműködés
CDEJ	European Steering Committee for Youth (Európa Tanács) – Ifjúsági Irányító Bizottság
CISZOK	Civil Szolgáltató Központ
DA	Dél-Alföld
DD	Dél-Dunántúl
DEMISZ	Demokratikus Ifjúsági Szövetség
DKMT	Duna – Kőrös – Maros – Tisza (Eurorégió)
DOSZ	Doktoranduszok Országos Szövetsége
DÖK	Diákönkormányzat
ÉA	Észak-Alföld
EB	Európai Bizottság (European Commission)
EFTA	European Free Trade Association – Európai Szabadkereskedelmi Szövetség
EIF	Európai Ifjúsági Fórum (European Youth Forum – EYF)
EK	Európai Közösségek
ÉM	Észak-Magyarország
EP	Európai Parlament
ERYICA	European Youth Information and Counselling Agency - Európai Ifjúsági Információs és Tanácsadó Ügynökség
ET	Európa Tanács (Council of Europe)
ET	Európai Tanács (European Council)
EU	Európai Unió
EuroMed	Európai-mediterrán (Euro-Mediterranean)
EVS	European Voluntary Service – Európai Önkéntes Szolgálat
EYCA	European Youth Card Association - Európai Ifjúsági Kártya Egyesület
EYF	European Youth Forum – Európai Ifjúsági Fórum (EIF)
Fidesz	Fiatal Demokraták Szövetsége
GYIA	Gyermekek és Ifjúsági Alapprogram
GYIÉT	Gyermekek és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács
GYIÖT	Gyermekek és Ifjúsági Önkormányzati Társaság
GYISM	Gyermekek-, Ifjúsági és Sportminisztérium
HAYICO	Hungarian Association of Youth Information and Counseling Offices
	Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodák Szövetsége
HEFOP	Humán Erőforrás-fejlesztési Operatív Program

HISZI	Helyi Ifjúsági Szolgáltató Iroda
HÖK	hallgatói önkormányzat
HÖÖK	Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája
HTMH	Határon Túli Magyarok Hivatala
ICL	Intercultural Learning – Interkulturális Tanulás
ICSSZEM	Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium
ISM	Ifjúsági és Sportminisztérium
IYF	International Youth Foundation - Nemzetközi Ifjúsági Alapítvány
KD	Közép-Dunántúl
KHT	Közhasznú Társaság
KISZ	Kommunista Ifjúsági Szövetség
KM	Közép-Magyarország
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
MÁÉRT	Magyar Állandó Értekezlet
MAGYIT	Magyar Gyermekek és Ifjúsági Tanács
MÁK	Magyar Államkincstár
MDF	Magyar Demokrata Fórum
MEH	Miniszterelnöki Hivatal
MIK	Magyar Ifjúsági Konferencia
MISZOT	Magyar Ifjúsági Szervezetek Országos Tanácsa
MISZSZ	Magyar Ifjúsági Szállások Szövetsége
MKM	Művelődési és Köznevelési Minisztérium
MSZP	Magyar Szocialista Párt
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
NA	National Agency – Nemzeti Ügynökség (Ifjúság 2000-2006 Program)
NC	National Co-ordinator – Nemzeti Koordinátor (Ifjúság 2000-2006 Program)
NCA	Nemzeti Civil Alapprogram
NCSSZI	Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet
ND	Nyugat-Dunántúl
NFH	Nemzeti Fejlesztési Hivatal
NFT	Nemzeti Fejlesztési Terv
NGO	Nongovernmental Organization – Nemkormányzati szervezet
NGYIK	Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Közalapítvány
NIKI	Nemzeti Ifjúságkutató Intézet
NIT	Nemzeti Ifjúsági Tanács
NKÖM	Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
NOE	Nagycsaládosok Országos Egyesülete
NPT	Nemzetközi Programok Tanácsa

NUTS	Nomenclatur Unit Territorial du Statistic - tervezési – statisztikai területi egység
O.GY.	Országgyűlés
OFÉSZ	Országos Felsőoktatási Érdekképviselői Szövetség
OGYIP	Országos Gyermekek és Ifjúsági Parlament
OM	Oktatási Minisztérium
OP	Operatív Program
OSAP	Országos Statisztikai Adatgyűjtő Program
OTSH	Országos Testnevelési és Sporthivatal
PHARE	Poland and Hungary Assistance for the Reconstruction of the Economy Lengyelország és Magyarország Hozzásegítése a Gazdasági Újjáépítéshez
PTK	Polgári Törvénykönyv
RISZI	Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda
RIT	Regionális Ifjúsági Tanács
ROP	Regionális Operatív Program
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development Különleges Csatlakozási Program a Mezőgazdaság-, és Vidékfejlesztésért
SWOT	Strangeness, Weakness, Opportunities, Threats – Erősségek, Gyengeségek, Lehetőségek, Veszélyek
SZDSZ	Szabad Demokraták Szövetsége
SZMSZ	Szervezeti és Működési Szabályzat
TÁRKI	Társadalomkutató Intézet
TCP	Training and Co-operation Plan – Képzési és Együttműködési Keret
Tv.	törvény
Youth PLANET	Youth Participation in Local Authorities Network in Europe Today – Helyi Önkormányzatok Ifjúsági Részvételének Hálózata a Ma Európájában
V4	Visegrádi Négyek
WIP 2004	Word Internet Project 2004

7.2 FOGALOMTÁR

Adaptáció (adaptation)

Szó szerint hozzáalkalmazás, átdolgozás. Valamilyen ismeretnek, projektnek, jelenségnek az adott helyzethez, lehetőséghez való igazítása. Szociálpszichológiai értelemben viselkedéses alkalmazkodás a társadalmi környezethez.

Adottság (makings, aptitude)

A képesség természetes vagy az emberrel vele született alapja (genetikai meghatározottsága), olyan lehetőség, mely a természetes fejlődés, a nevelő befolyások, és a gyakorlás hatására válik képességgé. (Pedagógiai Lexikon) Elméleti lehetőség.

Akceleráció (acceleration)

Szó szerint gyorsulás. A fiatalok felnövekedésének felgyorsulása, testmagasság megnövekedése, korábbi (nemi) érés, hosszabb életkor. Folyamatos feszültséget okoz, hiszen biológiailag hamarabb van „kész”, a társadalomba való beilleszkedéshez azonban egyre több tanulásra, tudásra, képességre van szükség.

Aktív, aktivitás (active, activity)

Cselekvő. Az aktivitás a legjellemzőbb tulajdonsága az embereknek. Vagy mozgással járó cselekvés, vagy belső, gondolkodásbeli cselekvés. Az aktivitás ad lehetőséget a képesség-, és kompetenciafejlesztésre, az egészséges személyiség kifejlődésére.

Aktív állampolgár (active citizen)

A közösség ügyeinek alakításában cselekvően részt vevő egyén ideája. Az az állampolgár, aki igyekszik figyelmet fordítani szűkebb-tágabb közösségének történéseire, és abba felelősséggel és folyamatosan beleszól, azzal kapcsolatban véleményt nyilvánít.

Aktív részvétel (active participation)

A fiatalok társadalmi integrációjának központi eszköze, a részvétel, a beleszólás fejlesztése. A közösség mindennapi életében és döntéseiben való részvételt jelenti. Helytelenül szervezeti tagságot is értenek alatta, de a részvétel sokkal több. Egyszeri aktus helyett gondolkodásmód és tevékenység. A közösség mindennapi életében és nagy döntéseiben való folyamatos jelenlét, véleménynyilvánítás. Az aktív állampolgár cselekszi.

Alacsony küszöbű szolgáltatás (simple access service)

A szolgáltatás igénybeviteléhez semmilyen különösebb feltételt nem támaszt a szolgáltató. Valódi és azonnali szolgáltatást kíván nyújtani bárkinek, aki az utcáról betér.

Animáció (animation)

Közösségi folyamatok, akciók befolyásolása, megindítása. (Animálás: Szó szerint életre keltés.)

Attitűd, beállítódás (attitude)

Beállítódás tárgyak, dolgok, jelenségek, emberek, helyzetek megítélésével kapcsolatban. Az attitűd az érzelmek és az értelem keveredésével a személyiség mélyrétegeiben képződik. Nehezen változtatható. Szokás felbontani tudati, érzelmi, akaratú tényezőkre, ezek kölcsönösen áthatják egymást.

Civil szektor (civic sector)

Lásd nonprofit szektor.

Csoport (group, team)

Közösségi formáció. Jellemzői: Ismeretség, szemtől szembe kapcsolatok a tagok közt. Létszáma korlátozott, csak annyi lehet, amennyiben személyesen is jól ismerik egymást. Kialakulását tekintve a csoport lesz, mintegy önmagától formálódik ki, nem „szervezik”. Kibontakozásának hajtóereje az együttes tevékenység. A tagok a csoportban teljes személyiségükkel részt vesznek, mely egész személyiségüket alakítja, változtatja. (Pedagógia Lexikon) Formái főként formális, informális, kiscsoport, kortárs csoport. Vannak közös célok és közös normák, szabályok. Csoportfejlődés fázisai: 1. csoport alakulás, 2. csoport viharzás, 3. norma alakulás, 4. csoport működés.

Decentralizáció (decentralisation)

Ellenközpontosítás. A központokból a döntési lehetőségek és a források legalább egy szinttel "lejjebb" kerülése. Ez a szint országos szintből kiindulva lehet regionális, megyei, területi, helyi, kisközösségi.

Demokrácia (democracy)

A közösség akaratán nyugvó politikai berendezkedés, melyben a többségi akarat választások, szavazások útján, többféle lehetőség közül választva nyilvánul meg. Jellemzője a három hatalmi ág szétválasztása (döntéshozó, végrehajtó, ellenőrző-bírói).

Deviancia (deviance)

Szó szerint az útról letérés. Olyan cselekvésformákat, értékeket jelöl, melyek a társadalmi közmegegyezéssel (normákkal) ellentétesek. Csak a társadalmi normához viszonyítva értelmezhető - erőteljesen kultúrafüggő. Serdülőkorban a devianciára való hajlam megerősödik, a család, a normák követése mellett, helyett a kortárs csoportok hatása felerősödik, a valahova tartozás érzését itt (is) keresik. Amennyiben nincs kielégítő, fejlesztő, kihívásokat támogató érzelmi és értelmi környezet, úgy a hajlamosság növekszik a devianciára.

Digitális analfabéta (digital illiterate)

Analfabéta az, aki nem képes írni és olvasni (nem ismeri az alfa-bétát, az ábécét). Funkcionális analfabéta, aki az olvasottakat nem tudja értelmezni. A digitális analfabéta nem képes használni a digitális eszközöket, ezáltal kizorul az információs társadalom szélére.

Dimenzió (dimension)

Értelmezési tartomány.

Diszkrimináció, antidiszkrimináció (discrimination, antidiscrimination)

Hátrányos megkülönböztetés bármely helyzetre, állapotra vonatkozóan. Klasszikusan korra, nemre, fajra, meggyőződésre, politikai hovatartozásra, fogyatékosságra, szexuális beállítottságra. (Helytelenül használatos még a pozitív diszkrimináció, mely fából vaskarika, helyette az esélytöbblet ajánlott.) A hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem az antidiszkrimináció.

Drog (drug)

Olyan szerek, melyek a szervezetbe jutva a központi idegrendszerre hatnak, megváltoztatják a használó hangulatát, gondolkodását, világészlelését. Kultúrától függően osztható legális és illegális drogokra. Magyarországon illegális drog pl.: marihuána, amfetamin-származékok, opiát-származékok; legális az alkohol, kávé, dohány.

Élethosszig tartó tanulás (life long learning)

Európai célkitűzés (is), mely a változó világhoz való alkalmazkodás lehetőségét a hagyományos iskolarendszer befejezése utáni folyamatos, egész életen át tartó tanulással gondolja megoldani.

Életmód (lifestyle)

Az egyénre jellemző cselekvések és szokások összessége, mely alapvetően befolyásolja a mentális és a fizikai állapotot, egészséget.

Életvezetési kompetenciák (life skill competences)

A társadalomban való eligazodáshoz, és az abban való teljes élet leéléséhez szükséges készség szintű tudások összessége.

Ellenőrzés (control, monitor)

Folyamat vagy végeredmény összevetése a célkitűzésekkel. Egy folyamat tervezésből, megvalósításból és ellenőrzésből áll. Az ellenőrzés egy projekt egészét végigkísérheti, jobb esetben végigkíséri (folyamatba épített ellenőrzés). Amennyiben a folyamat végén van, úgy utólagos ellenőrzés.

Emberi jogok (human rights)

Születéssel megszerzett elidegeníthetetlen jogok, melyekről lemondani sem lehet. Ismertek első, második és harmadik generációs emberi jogok. (lásd: ENSZ – Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata.)

Érdekérvényesítés (lobby)

Az egyes társadalmi csoportok különböző formájú megnyilvánulásai, saját szempontjaik, értékeik, érdekeik erősebb megjelenítéséhez a társadalom egészében.

Értékelés (evaluation)

Egy folyamat egyes elemeinek, vagy egészének áttekintése a jövőbeni jobb eredmény elérésének érdekében. A projektek három fő, egyenrangúan fontos fázisa (előkészítés, megvalósítás, ellenőrzés) közül az egyik.

Esélyegyenlőség (equal opportunities)

A különböző társadalmi csoportok számára (közel) azonos feltételek biztosítása a különböző szolgáltatásokhoz, juttatásokhoz való hozzáférés érdekében. Európai alapérték.

Európai dimenzió (European dimension)

Európai értelmezési tartomány. Egyes projekteknel az a megfogható elem, mely az európaiságot, az európai szintet jeleníti meg.

Eurorégió (euro region)

Két vagy több európai országon átnyúló, gazdaságilag és társadalmilag valamilyen szempontból egésként értelmezhető földrajzi egység.

Euro-Med

Európai-Mediterrán. Az EU és az Észak-afrikai, illetve egyes Közel-keleti országokat magában foglaló földrajzi térség, melynek gazdasági és társadalmi fejlesztése kiemelt európai cél.

Facilitátor (facilitator)

Szó szerint megkönnyítő. Egy csoport munkájának segítése külső szereplő által. Különösen akkor szükséges ilyen szakember, ha a csoport minden tagja érintett valamilyen kérdésben, ezért nem lehetséges az objektivitás (kívülállás).

Felhatalmazottság (empowerment)

Az idegen nyelvű fordításból szó szerint hatalommal való felruházás. A fiatalok képessé tétele arra, hogy valamit maguktól végezzenek el, külső segítség nélkül.

Fenntartható (sustainable)

Egyes tevékenységek, projektek hosszú távú működtethetősége kapcsán használt fogalom. A szolgáltatás, projekt a támogatások folyósítása után, a támogatások nélkül továbbra is működőképes marad bizonyos ideig.

Fiatal (young);

Fiatalkor – serdülőkor (adolescence)

Egyes országokban eltérő jelentéstartalmú kormeghatározás. Azokat az egyedeket soroljuk ebbe a korcsoportba, akik már nem gyermekek, de a felnőtt létre jellemző családalapítás, munkahely, iskolai alaptanulmányok megteremtésén, megszerzésén még nem jutottak túl. Életkori szempontból 0-35 között a legkülönbözőbb felosztások léteznek. A magyar 1995. évi LXIV-es törvény a 15-26 éves korosztályokat érti alatta;

A másodlagos nemi jellegek kialakulásától a felnőttkorig tartó életszakasz. A személyiség fejlődésében meghatározó életszakasz, az identitás és az énkép megszilárdulásának ideje. Mind az egyén, mind a környezet számára az egyik legnehezebb életszakasz.

Fogyatékkal élő (disabled)

Valamely, hosszú időn át tartó, érzékszervi, testi, illetve mentális veleszületett, vagy szerzett sérüléssel küzdő, együtt élő ember.

Függőség (dependence)

Természetes, vagy mesterséges szerek használata folytán kialakuló testi vagy lelki, nagyon nehezen felszámolható kötődés.

Globális nevelés (global education)

A világ folyamatainak összefüggéseire koncentráló módszertani, nevelési irányzat.

Globalizáció (globalisation)

A Globus: Föld szóból származik. A Föld egészen zajló folyamatok összekapcsolódása, összefüggése, melynek hatására a hálózatok, az információ és az eligazodás képessége értékelődik fel. Jellemzője az államok lehetőségeinek, erőforrásainak csökkenése, a nagyvállalatok lehetőségeinek és erőforrásainak növekedése.

Gyakornok (volunteer)

Közép, vagy felsőfokú tanulmányok alatt, vagy után, a munkaerőpiacra való jobb beilleszkedés érdekében, juttatások, de nem fizetés ellenében dolgozó személy.

Gyerek (child)

A jog szerint, életkorából adódóan, korlátozott cselekvőképességű ember.

Hatalom (power)

Emberek, vagy folyamatok irányításának korlátozott, vagy korlátlan lehetősége.

Határon túli magyar

Magyar nemzetiségű, de nem magyar állampolgár. Jellemzően a Kárpát-medencében használatos fogalom. A II. Világháborút lezáró békerendszerek után, a teljes Közép-Kelet Európai térségre jellemző, természetes etnikai kevertségből adódó helyzet. Lélekszámot tekintve, a magyar nemzetiségűeket nagyon súlyosan érinti.

Határmenti együttműködés (Cross-Boarder Co-operation CBC)

Egyes országhatárok mentén megvalósuló együttműködések, melyeket az EU különösen támogat. Az európai mobilitás fejlesztésének egyik alapcélkitűzése a határmenti gazdasági és társadalmi együttműködés.

Hátrányos helyzet (disadvantage)

Bármilyen (földrajzi, társadalmi, gazdasági, stb.) szempontból, nem a többség átlagos helyzetével azonos, hanem annál kedvezőtlenebb helyzet.

Helyi kezdeményezés (local initiative)

A közösség valós szükségletein alapuló, onnan vezérelt saját ötletek, tevékenységek összessége.

Ifjúsági csoport (youth group)

A fiatalok által, különböző célok érdekében létrehozott létesítő irattal nem rendelkező, nem bejegyzett, általában egy akcióra, projektre megalakuló korlátos létszámú együttműködés.

Ifjúsági ház (youth house, youth center)

A fiatalok általános vagy speciális szükségleteire létrehozott, az állam, vagy a civil társadalom által működtetett közösségi intézmény, infrastruktúra.

Ifjúsági kezdeményezés (youth initiative)

A fiatalok szükségletein alapuló, általuk megfogalmazott, és megvalósított tevékenység.

Ifjúsági klub (youth club)

Fiatalok kisebb közösségeinek igénye alapján működtetett közösségi tér.

Ifjúsági koncepció (youth action plan)

Különböző szervezetek fiatalokra vonatkozó elgondolásainak strukturált, írásos kifejezése. Települési önkormányzati szinten a leggyakoribb, közép, illetve hosszú távon írja le a település teljes közössége, és benne élő fiatalok közösségének viszonyrendszerét, az együttműködés mechanizmusait.

Ifjúsági közösségi tér (youth area)

A fiatalok szociális szükségleteinek kielégítésére szolgáló, nekik és vagy általuk létrehozott fizikai, vagy virtuális hely.

Ifjúsági kultúra (youth culture)

Az ifjúsági kultúra legjellemzőbb jegyei az életmódban, kapcsolatokban, kulturális fogyasztásban nyilvánulnak meg: a zenében és öltözködésben különböző divatok és ízlési áramlatok formájában, a kapcsolatok terén a baráti és kortárs csoportok kapcsolatok fontosabbá válásában a családi kapcsolatokkal szemben, a szabadidő jelentőségének megnövekedésében a munkával szemben, a felnőtt értékkel szembeni különállásban és az életstílus individuális megtapasztalásában, szabadidő-tevékenységekben és ízlésben. Bár a felnőttek és fiatalok közötti különbség markánsan kirajzolódik, az ifjúsági kultúra távol áll az uniformizálódástól. Különbségek figyelhetők meg nemi és etnikai, valamint osztály hovatartozás és iskolázottság szerint, ill. különbözőség jön létre kulturális stílusok sokfélesége által. (forrás: On-line Pedagógiai Lexikon)

Ifjúsági munka (youth work)

A fiatalokra irányuló komplex pedagógia és szolgáltató folyamatok összességének gyakorlata.

Ifjúsági szervezet (youth organisation)

A fiatalok többségi tagságával, közös célok elérése érdekében létrehozott létesítő irattal rendelkező bejegyzett, vagy nem bejegyzett (polgárok szabad társulása) együttműködés.

Ifjúsági tanácsok (helyi, regionális, országos) (youth council)

A társadalom egésze, és a fiatalok választott testületeinek együttműködésére kitalált forma, mely működésében a társadalomban kialakított mechanizmusokhoz viszonyul úgy, hogy célja annak a meglévő kereteken belüli befolyásolása.

Ifjúságkutatás (youth research)

Az egyes országokban a fiatal kategóriájába sorolt egyének és közösségeik (vagy a rájuk ható, nekik szolgáltató rendszerek) tudományos igényű vizsgálata. Jó esetben ennek eredményeire alapozza a társadalom egésze az ifjúságpolitikát. Az ifjúságszociológia, tágabban a szociológia eszköze.

Ifjúságpolitika (youth policy)

A fiatalokra irányuló szolgáltatások és lehetőségek tervezett, tudatos összefoglalása, és végrehajtása.

Ifjúságsegítő (youth worker)

A fiataloknak különböző személyes szolgáltatásokat nyújtó speciálisan képzett szakember.

Információ (information)

Információ az, amit a rendelkezésre álló adatokból nyerünk.

Információs társadalom (information society)

A jelen társadalmat írjuk le ezzel a fogalommal. Olyan társadalom, melynek alapjellemzője az információk előállítása, megosztása, az avval való kereskedés. A társadalom tagjai minél inkább képesek az információk előállítására, megosztására és az azzal való kereskedésre, annál inkább részei, elemei a társadalomnak. Akik erre nem képesek, kiszorulnak a társadalom alakításából. (lásd még: digitális analabéta)

Innováció (innovation)

Szó szerint új szokás, újítás. Addig nem létező megoldások, megközelítések kifejlesztése, megvalósítása. Gazdasági és társadalmi értelemben egyaránt használatos fogalom.

Interkulturális tanulás (intercultural learning - ICL)

A kultúrák spontán, vagy tervezett találkozásakor bekövetkező tanulás. Az európai ifjúsági program alapkövetelménye, hogy egy-egy nemzetközi együttműködésben legyen tere és ideje ezeknek a találkozásoknak, és egy részük feldolgozásának is. Formális keretek között szinte lehetetlen (lásd interkulturális tanulás T-kit).

Intézményes segítőhelyek (institutional supporting services)

Az ifjúságsegítésen túlmutató, a szakellátás határán, vagy a szakellátás részeként működő, garantált minőségű segítséget nyújtó helyek.

Ismeret (cognition)

Tények és a belőlük levont általánosítások egysége.

Megismerési folyamat eredményeként kialakuló pszichikai képződmények, amelyekben a valóság objektumai, jelenségei, az objektum egyes részei tükröződnek. (Pedagógiai Lexikon alapján)

Jártasság (routine)

A képességek fejlesztése során elérhető szint, amikor a gyakorlottság már megvan, de még állandó felidézésre van szükség; nem automatizált. Új feladatok, problémák megoldása az ismeretek alkotó alkalmazásával.

Job-shadowing (látóút)

Tapasztalatszerzési módszer, melynek során az egyik fél látogatást tesz a másik fél természetes munkakörnyezetében, és tapasztalatait annak mindennapi munkájából meríti (szó szerint 'munkaárnyékolás', egyesek látó-útnak fordítják).

Képesség (ability)

Valamilyen cselekvésre, teljesítményre való alkalmasság. (Pedagógiai Lexikon) Az egyén veleszületett (genetikus) tulajdonságai, melyek genetikailag meghatározottak, de gyakorlással fejleszthetők, illetve csak gyakorlással fejleszthetők (beszéd,

gondolkodás, kezűgyesség, intelligencia, kreativitás, stb.). Nagyon magas szintű jelenléte a kompetencia.

Képzés, képző (training, trainer)

Képzésen azt a tevékenységet értjük, melynek során az elsajátított ismeretek gyakorlati alkalmazása segítségével kimunkáljuk a szükséges jártasságokat és készségeket, és kifejlesztjük a képességeket. (Nagy Sándor alapján) Az ifjúsági munkában képzés alatt azt a többnapos intenzív együttlétet is értjük, melyet külső, vagy belső szakember (képző), irányít, vezet.

Készség (skill)

A képességek fejlesztése során elérhető szint, a tudatos tevékenység automatizált szintje. (Maximálisan begyakorolt műveletvégzés, dinamikus sztereotípiák.)

Kisebbség (minority)

Egy adott nagy közösségben létező, számosságukban kisebb belső közösség. Főként az ismeretlenség és a félelem okán tudatosan, vagy tudattalanul nem támogatott, vagy elutasított csoport lehet.

Kommunikáció (communication)

A közlő és a befogadó fél közötti egyoldalú, vagy kölcsönös információcsere. Lehet verbális és non-verbális; egyidejű, vagy késleltetett. Kommunikációs iskolák: tranzakciós, interakciós, kultivációs, participációs, rituális.

Kompetencia (competency)

A nagyon magas szintű képességeket, melyek gyakorlati szintű tevékenységeket tesznek lehetővé, nevezzük így. Hozzáértés.

Konferencia (conference)

Egy, de inkább több napon át tartó, előadásokból és beszélgetésekből álló munkaforma, melynek során a résztvevők egy előre erősen meghatározott kereten belül cserélnek, illetve hallgatnak meg véleményeket.

Konfliktus (conflict)

Olyan helyzet, vagy lelkiállapot, amikor különböző érdekek, vagy belső érdekek egymásnak ellentmondanak, ezáltal feszültséget teremtenek. Feloldásuk a konfliktuskezelés, konfliktusmenedzsment. A fiatalok a felnőtté válás során számtalan ilyen helyzettel találják magukat szemben.

Kortárssegítés (peer to peer work, P2P)

Közel azonos korosztályokba tartozó személyek által történő segítő munka. Megvalósulhat ösztönös, tudattalan, és tudatos; egyéni, illetve csoportos formában. Az ifjúsági munka egyik fontos eszköze, hiszen a kortárs csoportok, kortársak befolyásoló ereje, hatása, a fiatalok esetében jóval nagyobb, mint a felnőtteké.

Közalapítvány; alapítvány (public foundation, foundation)

Állami szerv (központi, vagy helyi) által létrehozott alapítvány; az alapítványt egy természetes, vagy jogi személy hozza létre, pontosan lefektetett célok elérése, megvalósulásuk támogatása érdekében. Civil szervezet, bár tagsága nincs, mint az egyesületnek.

Közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezet (public benefit organisation)

A tágabb közösség által jogszabályban rögzített tevékenységek, vagy tevékenységi jellegek kapcsán elérhető kedvezményezett szervezeti státusz. Bizonyos állami források csak ilyen státusz esetén érhetők el.

Közösségfejlesztés (community development)

Olyan társadalomfejlesztési gyakorlat, mely a legkülönbözőbb társadalmi problémákra, lehetőségekre az emberek szűkebb-tágabb csoportjainak közös felépítésében, közösségi problémamegoldások kiérlelésében hisz, ezeket a folyamatokat támogatja.

Közösségi (EU) jogrendszer (acquis communautaire)

A nemzeti joganyag részét képező, de az Európai Unió által meghozott szabályok összessége. Három típusát különböztetjük meg: rendelet – azonnali, mindenkire kötelező norma, a végrehajtás módját is megmondja; irányelv – a célt mondja meg, de minden tagállam úgy éri el, ahogy a legcélszerűbbnek látja, saját törvénnyel; határozat – a címzettekre vonatkozik kötelező erővel, másokra nem.

Kultúra (culture)

A kultúra minden olyan sajátos, szellemi és anyagi, intellektuális és érzelmi tulajdonságokból áll, amelyek egy társadalmat vagy egy csoportot jellemeznek. (Forrás: First Report on the Consideration in European Community Action 1996.)

Kulturális jártasság (cultural routine)

Az egyénnek a többségi kultúrában való eligazodási képessége, továbbá annak a gyakorlata, hogy az egyes jelzéseket úgy értelmezze, mint a többiek. A közmeggyezésem jelentéstartalmak ismerete, használata.

Látens (informális) tanulás (informal learning)

Olyan tanulás, mely a tanulás pillanatában nem tudatos, nem jár válasszal. Nagyon nehezen mérhető; szociális készségek elsajátítása nagyjából így történik (társadalmi minták).

Magas küszöbű szolgáltatás (high access service)

Olyan szolgáltatás, ahol a szolgáltatás igénybevétele feltételekhez kötött, alá-fölé rendeltségi viszony áll fenn. Orvos-beteg, tanár-diák, pszichológus-páciens.

Média, tömegkommunikáció (media, mass media)

Negyedik hatalmi ág (Rousseau: döntéshozó, végrehajtó, bírói). Legfontosabb jellegzetességei: a tömegesség, a heterogenitás és a közvetítettség. A tömegesség három szempontból jellemzi a ~s folyamatokat. Egyrészt tömeges méretekben továbbítanak tájékoztató, kulturális és szórakoztató tartalmakat, másrészt ezeket a közönség széles tömegeihez juttatják el. Végül pedig a továbbított kommunikációs tartalmak előállítás, produkciós folyamatának technikai-technológiai menete nagymértékben hasonlít az ipari tömegtermelés technológiai folyamatához. (Online Pedagógiai Lexikon)

Mediáció, mediátor (mediation, mediator)

Konfliktuskezelési technika. A felek közötti külső közvetítés. A közvetítést végző

személy a mediátor, 'közvetítő'. Üzleti, iskolai, civil környezetben egyaránt használható eljárás. Jól körülhatárolt fázisai és módszertana van.

Mobilitás (mobility)

Ifjúsági munkában alapvetően földrajzi értelemben vett elmozdulási képességet jelent. Ismert még a társadalmi mobilitás, mely a társadalmi osztályok, csoportok közötti közlekedés lehetőségét jelenti.

Monitor, monitorozás (monitor, monitoring)

Szó szerint ellenőrző, figyelő, jelző. Támogatott folyamatokhoz, projektekhez kapcsolódó fogalom. A megvalósulás során folyamatos ellenőrzést, figyelést jelent. A tevékenységet végző összeveti a terveket és a megvalósulást, amennyiben nem egyeznek javaslatokat, tanácsokat ad az egyezés eléréséhez.

Motiváció (motivation)

Egy egész élőlény viszonyulása, hogy egy adott probléma kapcsán folyamatosan legyen aktív. A motiváció fenntartása, az egyik legnagyobb kihívás a csoporttámogatási folyamatokban.

Multikulturális társadalom (multicultural society); interkulturális társadalom (intercultural society)

Multikulturális: Olyan társadalom, melynek működésében sok különböző kultúrájú közösség található meg egyszerre.

Interkulturális: multikulturális, de további jellemzője, hogy a különböző kultúrák hatnak egymásra, esetleg keverednek, és új addig nem létezőt hoznak létre.

Multidiszciplináris (multidisciplinary)

Több tudományterület (diszciplína) megközelítéseit, tudományos jellemzőit együttesen használó tudományos megközelítés.

Nemzeti Fejlesztési Terv (National Development Plan)

Az egyes EU tagországoknak a hét éves költségvetéssel megegyező időszakra vonatkozó, a különböző EU forrásból megvalósítani kívánt fejlesztési elképzeléseinek foglalata.

Nevelés (education); formális, nemformális, informális (formal, non formal, informal)

Olyan tudatos cselekvés, mely az emberekre hat, emberek végzik, célja az ember ismereteinek és legkülönbözőbb képességeinek fejlesztése. A nevelésnek objektív (tudás) és szubjektív (szocializációs) eszközei vannak. Formális: tervezett, keretek között, alá-fölé rendeltséget feltételező, inkább ismeretszerzésre összpontosító folyamat; Nemformális: tervezett, lazább keretek között zajló, mellérendeltségre, ismeretszerzésre és képességefejlesztésre azonosan összpontosító folyamat; Informális: spontán (magától) zajló, tanulási folyamat. (Pedagógiai Lexikon alapján)

Nonprofit (non-profit); nonprofit szervezet (non-profit organisation - NGO)

Szó szerint profit (gazdasági eredmény) előállítására nem törekvő. Nem az állam és nem a gazdasági szektor. Jelenthet szemléletet és szervezeteket egyaránt. Nonprofit szervezet olyan szervezet, mely nem gazdasági értelemben vett profit előállítására törekszik.

NUTS szintek (NUTS levels)

Területfejlesztési szintek. Az EU tagországok, a területek (település, térség, megye, régió, ország) leírására használt fogalmak összehasonlítása miatt egységes rendszert hoztak létre, ez a NUTS. (Nomenclatur Unit Territorial du Statistic - Tervezési – statisztikai területi egység)

Nyilvánosság (publicity), átláthatóság (transparency)

Európai elvek, mely szerint a közösség ügyeinek intézése a lehető legszélesebb nyilvánosság előtt történjen, az intézkedések és források az állampolgárok és szervezetek (át)láthatóak, számon kérhetőek legyenek.

Oktatás (education)

Az oktatás a személyiség irányított tanulás útján történő céltudatos formálása, képességeinek optimális fejlesztése. (Nagy Sándor)

Önkéntes (volunteer)

Valamely tevékenységet nem fizetésért, hanem meggyőződésből ellátó személy. Juttatásokban (ellátás, zsebpénz, TB, stb.) vagy részesül, vagy még abban sem.

Önkormányzatiság (autonomy)

Az az elv, mely szerint a közösségeknek maguknak van joguk a rájuk vonatkozó döntések meghozatalára.

Párt (party)

A demokratikus intézményrendszer keretein belül, az egymással versengő érték-, érdekcsoportok szervezeteket hoznak létre. Ezek a szervezetek jelenítik meg a tagok véleményét, illetve igyekeznek a társadalom tagjai közül minél többet meggyőzni saját felfogásuk helyességéről. Választások után az a párt, vagy pártok szövetsége, mely az Országgyűlésben többséget szerez kormányzó párttá válhat, amely(ek) kisebbségben maradtak, azok alkotják az ellenzékét.

Partnerkereső találkozó (partner finding meeting, seminar)

A nemzetközi, vagy országhatáron belüli együttműködés-fejlesztés egy módszere. Az adott érdeklődési területű szervezetek, személyek, szakemberek egy időben egy helyen mutatják be önmagukat a többiek számára.

Pedagógia (pedagogy)

Kettős értelemben használt komplex fogalom. Egyrészt a nevelés elmélete, neveléstudomány, másrészt a nevelés gyakorlati megvalósulása jelölésére szolgál. A pedagógia, mint neveléstudomány vizsgálja azokat a folyamatokat, körülményeket és feltételeket, amelyek közreműködnek a nevelésben. Feltárja összefüggéseiket, törvényszerűségeiket, s ezek alapján meghatározza a nevelés célját, alapelveit és feladatrendszerét, azokat az eljárásokat, szabályokat és módszereket, amelyek biztosítják a nevelési alapelvek megvalósulását, a nevelési cél elérését. Feltárja a nevelés eszközrendszerét. Magában foglalja azokat a kérdéseket, amelyek a nevelés lehetőségével és szükségességével, tényezőivel, szervezeti formáival, intézményrendszerével függnek össze.

Másik jelentésében a pedagógia azonos a nevelés konkrét, gyakorlati folyamataival. Ilyen értelemben beszélhetünk pedagógiai elméletről és pedagógiai gyakorlatról, amelyek egymással szoros kölcsönhatásban vannak. A pedagógia

figyelembe veszi a mindenkori társadalmi elvárásokat, a gazdasági, szociális, politikai, kulturális tényezőket a nevelés-tudományi kutatások további feladatainak meghatározásánál. A pedagógia fogalmának mai értelmezése fokozatosan alakult ki a nevelési gyakorlat és a pedagógiai gondolkodás történeti fejlődése során. A szó a görög 'paidagogosz' szóból származik, jelentése: gyermekvezető. Így nevezték azt a rabszolgát, aki a gyermekeket iskolába kísérte, illetve akinek feladata volt a gyermek szellemi vezetése, azaz nevelése. Két nagy területe az oktatásmélett (didaktika), és a nevelésmélett. (forrás: Pedagógiai Lexikon)

Politika (policy, politics)

1. Pártpolitika: az egyes pártok által kínált általános társadalmi-gazdasági megoldási lehetőségek összessége (politics). 2. Szakpolitika: az egyes szakterületeken felmerülő kihívásokra való komplex, strukturált válaszösszesség (policy).

Portál (portal)

Olyan webes felület, mely nagy mennyiségű információt gyűjt össze, strukturált formában.

Prevenció (prevention)

Megelőzés. Valamely nemkívánt helyzet, eredmény, hatás bekövetkezése előtt végzett tevékenység, mely arra tesz kísérletet, hogy a nemkívánt helyzetek, eredmények, hatások ne következzenek be.

Prioritás (priority)

Szó szerint elsőbbség. Különböző feladatok, problémák összegyűjtése utáni osztályozás eredménye. Az osztályozás során képződnek olyan lehetőségek, problémák, melynek megoldása meg kell, hogy előzze a többi: prioritást, elsőbbséget élvez.

Probléma (problem)

Feladat, kérdés.

Program, programozás (programme, programming)

Többjelentésű szó. Társadalomfejlesztés szempontból az a tevékenység, melynek során egy problémára, problémahalmazra egy összetett megoldásrendszert, programot dolgoznak ki a szakértők, döntéshozók.

Projekt (project)

Latin eredetű szó, projicare – előredob szóból származik. Terv, megoldás. Számos jellemzője van, pl.: van eleje, vége; folyamat; leírt; van célja, célcsoportja, eszköze, eredménye, hatása, stb. Három fő szakaszból áll: előkészítés, megvalósítás, értékelés. Ifjúsági projekt jellemzői: fiatalok, fiatalokkal, fiataloknak.

Pszichológia (psychology)

Lélektan. Olyan tudomány, mely lelki jelenségekkel, a psziché működésével foglalkozik. Nevelési szempontból legfontosabb ágai a pedagógiai pszichológia, a szociálpszichológia és a fejlődéslélektan.

Rasszizmus (racism)

A rasszizmus fogalma a 'rassz' szóból ered. Ennek jelentése, alfaj, fajta – az emberek legnagyobb csoportjaira szokták használni (europid, mongoloid, negrid, veddo-ausztraloid nagy rasszok). A rasszizmus szó szerint azt jelenti, hogy az embereket fajták szerint megkülönböztető felfogás. Mindennapi használatban azt is jelöli, hogy ez a megkülönböztetés valamely csoport számára hátrányos, tartós, esetleg gyűlöletkeltő. Szokták fajgyűlöletként használni, ez pontosabban fajtagyűlölet. Használják minden egyéb embercsoport hátrányos megkülönböztetésének leírására.

Reprezentatív(itás) (representatively)

Társadalomkutatások során használt fogalom. Szó szerint megjelenítő. Ahhoz, hogy a társadalomkutatók egy bizonyos kérdésben általánosságban tudjanak megállapításokat tenni, szükséges a társadalom egészének véleményét ismerni. Ez azonban pénzügyi-szervezési okok miatt nem lehetséges. Ezért a társadalom tagjai közül olyanokat választanak (tudományos, matematikai, vagy véletlenszerű módszerek szerint), akik megjelenítik a többi 'hasonló' embert is (pl.: falusi, városi, szőke, barna, magas, alacsony, gazdag, szegény, gyermekes, gyermektelen, stb.). Önmagában nem értelmezhető, mindig szükséges tudni, hogy mire reprezentatív. Amikor ezt nem említik, akkor általában azt értjük, hogy korra, nemre, lakóhelyre reprezentatív egy minta. (A populáció nagyságától függetlenül általában egy 1300 fős minta elégséges ahhoz, hogy +/- 3,6% pontossággal meg lehessen mondani a populáció egészének véleményét, álláspontját, helyzetét.)

Részvétel (participation)

lásd: aktív részvétel

Tanulmányút (study visit)

Olyan szakmai út, melynek során a résztvevők konkrét céllal konkrét tevékenységeket, intézményeket, vagy szolgáltatásokat térképeznek fel másik városban, régióban, országban. Célja a jó példák, különböző megoldási módok cseréje, 'forgalmazása'.

Szabadidő (leisure time spare-time)

Az egyén életében az az időmennyiség, melyet szabadon, bizonyos korlátozásoktól mentesen tölthet el. Nem munka-, nem iskola-, nem alvásidő. Az európai társadalmak fiataljaira jellemző, hogy ez a szabadidő-mennyiség növekszik meg a 60-as évektől folyamatosan széles rétegek számára.

Szabadidő-szervező (leisure time organizer, animator)

Olyan szakember, aki különböző (általában közösségi) aktivitásokat szervez, vezet, különböző csoportok számára. Magyarországon a 300 főnél nagyobb iskolákban alkalmazásuk kötelező.

Szegénység (poverty)

Gazdasági-társadalmi helyzet. Erőforrás nélkülség. Különböző fajtái léteznek: abszolút, relatív, hagyományos, új, mély stb.

Szektor, civil szektor (sector, civic sector)

Szó szerint ágazat, de sokféle jelentéssel használt fogalom. Hagyományosan három nagy szektort különböztetünk meg: állami (köz), gazdasági (profit) és civil (nonprofit). A civil szektort hívják még harmadik szektornak.

Szeminárium (seminar)

Munkaforma. Felsőoktatási, egyházi munkában is használatos. Jellemzője, hogy kis létszámú, valamilyen elméleti összefoglalót, előadást és beszélgetést, vitát egyaránt tartalmaz.

Szenvedélybetegség (addiction)

A szenvedély nem egyszerű szokás, hanem ennél jóval erősebb tanult (nem fizikai) szükséglet. Ennek a szükségletnek a kóros jelensége, az egyén feletti elhatalmasodása a szenvedélybetegség (kártya, nyerőgép, drog, stb.).

Szervezet (organization)

Emberek által, közös cél elérése érdekében tudatosan létrehozott, belső szabályokkal rendelkező képződmény. Harrison szervezeti modelljei: Klub, szerep, feladat, személyiség.

Szervezeti kultúra (organization culture)

Az a viszonyrendszer, mely a szervezet tagjainak viselkedését, viszonyulásait, szokásait befolyásolja. Egy adott szervezet szokásainak, hiedelmeinek, történeteinek, szimbólumainak, előfeltevéseinek összessége. Belső szervezeti térkép, mely megmutatja a szervezet és tagjai közötti azonosulási pontokat, visszaigazolja működésüket. Vannak látható és láthatatlan elemei.

Szinergia (synergy)

Szó szerint együttműködés, összhang. A különböző folyamatok egymást megerősítő jellegére használt fogalom (szinergikus – összhangban lévő).

Szociológia (sociology)

A szociológia a jelenkori társadalmak jelenségeivel foglalkozó tudomány. De a régebbi társadalomtudományokhoz, például a közgazdaságtanhoz vagy a jogtudományhoz képest a szociológusok nem korlátozzák érdeklődésüket egyik vagy másik társadalmi alrendszer (például a gazdaság, a jogrendszer vagy a politika) összetevőire és folyamataira. A mikroszociológia jelenségeitől a társadalmi makrofolyamatokig, a kiscsoportoktól a globalizáció hálózataiig terjed a szociológusok érdeklődése. Számos úgynevezett ágazati szociológia (például város-, falu-, család-, ifjúság-, művészet-, vallásszociológia) alakult ki. (forrás: "<http://www.szociologia.hu>" www.szociologia.hu.)

Sztereotípiá (stereotype)

Előre kialakított elképzelések, hiedelmek egy dologról, csoportról, szervezetről. A sztereotipizálás során ezekkel a vélt, vagy valós jellemzőkkel ruházzuk fel az adott csoporthoz tartozó egyént, az adott szervezet által nyújtott szolgáltatást, stb. Ez a képesség biztosítja, hogy a világ dolgai között eligazodjunk, rendet tegyünk. Amennyiben túlzó, nem változtatható, elhatalmasodik az egyénen, úgy súlyos károkat okoz az egyén és a társadalom számára is. Legtöbbször nem tudatos a kialakulása és működése sem. A sztereotípiák rendkívül mélyen rögzülnek, néha a konkrét tapasztalatnak is ellenállnak, nehezen változtathatók.

Szubkultúra (subculture)

A többségi kultúra főbb meghatározottságát követő, de attól bizonyos kérdésekben eltérő kultúra. Az ifjúsági szubkultúra az életkori sajátosságokból kifolyólag szükségszerűen jön létre.

Szubszidiaritás (subsidiary)

1. Egy magasabb közösség nem avatkozhat bele egy alacsonyabb rendű közösség belső életébe, megfosztva azt feladataitól, hanem kötelessége azt szükség esetén támogatni és tevékenységét a társadalom többi részével összehangolni a közjó érdekében. 2. A funkciókat a legalacsonyabb szintre kell delegálni, a döntéseket az állampolgárokhoz legközelebbi szinten kell meghozni, ha semmilyen előny nem származik abból, hogy magasabb szinten gyakorolják őket. (forrás: www.phareg.hu)

T-kit

Képzési segédeszköz. Az Európa Tanács és az Európai Bizottság szakemberei által közösen kifejlesztett módszertani sorozat.

Tagállam (member state)

Az Európai Unió teljes jogú tagja.

Tagjelölt állam (candidate country)

Olyan állam, mellyel az EU a csatlakozási tárgyalásokat hivatalosan megkezdhetőknek minősítette.

Tanácsadás (counselling)

Az a tevékenység, melynek során nem pusztán kérdésfeltevésre választ adó információszolgáltatás történik, hanem a tanácsadást végző igyekszik belehelyezkedni (empátia) a szolgáltatást igénybevevő helyzetébe és szerepébe, így őt orientálja, lehetséges megoldásokat, irányokat, alkalmazásokat felvetve. Szabályairól különböző szakterületeken különböző kódexek rendelkeznek.

Tanulás (learning)

A tanulás elméleti és gyakorlati ismeretek, jártasságok és készségek elsajátítása, a képességek kialakítása, meghatározott viszonyulások, érzelmi és akarati tulajdonságok fejlődése, valamint a magatartás tanulása. (Báthory Zoltán)

Társadalmi integráció (social integration)

1. Egy olyan mindent magába foglaló irányzat, melynél a társadalmi integráció egyenlő jogokat és lehetőségeket jelent minden emberi lény számára. Képviselői szerint akkor beszélhetünk társadalmi integrációról, ha tovább javítjuk az életlehetőségeket. Ennél a megközelítésnél a társadalmi integráció ellentéte a kizárás. 2. A második szerint a társadalmi integráció egyfajta növekvő szolidaritást és kölcsönös identifikációt jelent. Ilyen értelemben a társadalmi integráció úgy értelmezhető, mint a harmonikus interakciót és szolidaritást elősegítő tényező a társadalom minden szintjén (pl. család, közösségek). Ennél a megközelítésnél a társadalmi integráció ellentéte a dezintegráció. 3. A társadalmi integráció negatív konnotációjú fogalom, ugyanis végeredményben mindenkire az uniformizáltságot kényszeríti rá. 4. A társadalmi integrációnak sem pozitív sem negatív értelme nincs, ugyanis nagyon leegyszerűsítve nem más, mint az emberi kapcsolatok egy

létező strukturális mintája egy adott társadalomban. (forrás: Cynthia Hewitt de Alcántara and Dharham Ghai. United Nations Research Institute for Social Development, 1994.)

Településfejlesztés (local development)

Mindazon, a településre kiterjedő társadalmi-gazdasági tervezési és megvalósítási tevékenységek összessége, amelyek a lakosság életminőségének, ellátási és környezeti viszonyainak javítását, a települések gazdaságának, műszaki-fizikai állományának gyarapodását, folyamatos megújítását, természetes és épített környezetének védelmét szolgálják. (forrás: www.pharereg.hu)

Települési önkormányzat (local authority)

Egy település választott testülete és az általa irányított hivatal. Kötelessége és lehetősége a településen élők mindennapjainak, ellátásának, részvételének, fejlesztésének megoldása, fejlesztése. A jelenlegi társadalmi folyamatok ennek a (helyi-térsgéi) szintnek a megerősítését követelik szemben a megyei és országos hatalommal.

Tolerancia (tolerance)

A más kultúrájú és más közösségekből származó egyének, vagy csoportok irányába mutatott türelmesség. Jelen kor társadalmának alapvető értéke, a nevelési irányzatok egyike. (Jelentése az elmúlt néhány száz évben alapvetően változott meg, a felvilágosodás korában 'csak' gondolkodási nyitottságot jelentett.) Ennek ellentéte az intolerancia, türelmetlenség.

Urbanizáció (urbanization)

Városiasodás. A folyamat során a városokra jellemző életmód és infrastruktúra a városokban erősödik, 'mélyül', illetve csak a városokra jellemző új szokás-, működésformák és jellemzők hódítanak teret. Ismert még a városodás, mely azt jelenti, hogy a városi lakosság aránya a nem városban élőkhez képest növekszik.

Utcai szociális munka (street work)

Az utcán, közterületeken folytatott, felkereső jellegű társadalmi szolgáltatás. A szociális munkások, ifjúságsegítők nem irodáikban, hanem az emberek „természetes” környezetében végzik tevékenységüket. Magyarországon erőteljesen összekapcsolódik a hajléktalan-ellátással. A munka célcsoportjának alapvető jellemzője a veszélyeztetettség, kiszolgáltatottság.

Virtuális (virtual)

Emberek által létrehozott, fizikai értelemben véve nemanyagi, de valóságos, mesterséges, bioelektronikus környezet. Használata kizárólag emberekre, ezen belül is különösen erősen a fiatalokra jellemző.

Vízió (vision)

A jövőről alkotott lehetséges komplex kép. Szó szerint látás, előrelátás. Egy tevékenység, szolgáltatás, folyamat megkezdésekor, a jövőre vonatkozó célkitűzéseket, eredményeket, hatásokat tartalmazó összetett kép.

8. IRODALOM

AZZOPARDI, Andrea – FURLONG, Andy – STALDER, Barbara: *Sebezhető ifjúság*. Belvedere, Szeged, 2002.

BÁNÁTI Ferenc: *Az ifjúság visszavétele vagy lenyúlása*. In: Új Ifjúsági Szemle, 2004. ősz, II. évf. 3. 57-65 p.

BECKSKY, Stefan; DREBER, Marie-Luise; FREITAG, Christa; HÄNISCH, Dirk: *Child and Youth Policy Child and Youth Services in the Federal Republic of Germany*. IJAB, Bonn, 2004.

BECK, Ulrich: *Mi a globalizáció?* Belvedere, Szeged, 2005.

BEKE Márton - DITZENDY Károly Arisztid - NAGY Ádám: *Áttekintés az ifjúsági intézményrendszer állami és civil aspektusairól*. In.: Új Ifjúsági Szemle, 2004. ősz, II. évf. 3. 27-35 p.

BELLA Balázs: *Ifjúságpolitika árnyékában?* In: Társadalmi Szemle 1994/12 pp.53-58.

BÖNISCH, L.: *A gyermek és ifjúkor szociálpedagógiája*, In: Szociálpedagógia szöveggyűjtemény Osiris Kiadó, Educatio Kiadó, Budapest, 2000.

Demokrácia és Állampolgárság – A közösségi tevékenységből való tanulás. [szerk. Berencz Mercédesz, Lehotzky Zsuzsanna] Demokratikus Ifjúságért Alapítvány, Budapest, 2005.

DUNCAN, Gallie and PAUGAM, Serge: *Welfare Regimes and the Experience of Unemployment in Europe*, Oxford University Press, 2000.

DYSON E., GILDER D., KEYWORD G., TOFFLER A. *Cyberspace and the American Dream*. http://www.pff.org/issues%2Dpubs/pubs_search_results.asp 2004. november 24. 1994.

ENDRÉSZ Kinga: *Ifjúságpolitikai struktúrák Európában, illetve az Európai Unió tagállamaiban*. Kézirat, Budapest, 2003. 33 p.

FÖLDI László: *Nemzetközi ifjúsági kapcsolatok Magyarországon a rendszerváltás óta*. Új Ifjúsági Szemle, 2004. nyár, II. évf. 2. 34-42 p.

GÁBOR Kálmán: *Ifjúsági korszakváltás*. In: Új Ifjúsági Szemle 2004. II. évfolyam 4. szám

GIBSON, William: *Neuromancer*. 1984.

GIDDENS, Anthony: *The Third Way and Its Critics*. Polity Press Cambridge, 2000.

GLOOR, Peter: *Making e-business transformation*. Springer-Verlag, London, 2000.

HALL, T. Edward: *Rejtett Dimenziók*. Budapest, 1966.

HARAWAY, Donna.: *Simians, Cyborgs and Women*. Free Association Press, London, 1991.

COLLEY, Helen – HODKINSON, Phil – MALCOLM, Janice: *Non-formal learning - mapping the conceptual terrain. A Consultation Report.* http://www.infed.org/encyclopaedia_index.htm#n, 2002.

HORKAI Anita: *Screenagerek. Kultúrák közötti kommunikáció az iskolában.* In: Ifjúsági korszakváltás. Belvedere, Szeged, 2004. 122-140 p.

HORVÁTH Zoltán: *Kézikönyv az Európai Unióról.* Magyar Országgyűlés 2002.

Ifjúsági korszakváltás – ifjúság az új évezredben. [szerk. Gábor Kálmán és Jancsák Csaba] Belvedere, Szeged, 2003.

Ifjúság 2000 Gyorsjelentés [szerk.: Laki László, Szabó Andrea, Bauer Béla] Mobilitás Nemzeti Ifjúságkutató Intézet, Budapest, 2001.

Ifjúság 2004 Gyorsjelentés [szerk. Bauer Béla, Szabó Andrea] Mobilitás, Budapest, 2005.

ILLÉNYI Sándor: *Javaslat az ifjúsági törvény szempontjaira.* In: Új Ifjúsági Szemle, 2004. tavasz, II. évf. 1. 70-82 p.

JOÓ István: *T. Ház ifiknek.* In: Magyar Nemzet, 2002.08.31.

KÁDÁR Péter (szerk.): *Tárcastratégia.* Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium, Budapest, 2004. 14 p.

KEMÉNY ISTVÁN - JANKY BÉLA - LENGYEL GABRIELLA: *A magyarországi cigányság, 1971-2003.* Gondolat Kiadó-MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2004.

KENISTON, Kenneth: *Young Radicals.* 1968. New York: Harcourt, Brace & World

KOMÁSSY Ákos - KUCSERA Tamás Gergely: *13 év-kormányzati ifjúságpolitikák a rendszerváltás-rendszerváltoztatás után.* In: Új Ifjúsági Szemle, 2003. ősz, I.évf. 1. 77-93 p.

KONDOROSI Ferenc: *Civil társadalom Magyarországon.* Politika + Kultúra Alapítvány, Budapest, 1998.

KOVÁCS András: *Kapocs szisztéma.* 2003. Kézirat (www.mobilitas.hu)

KÖMLŐDI Ferenc: *Túlélési stratégiák.* In: Filmvilág XL. évf. 10.sz. 1997. Maholnap 1-5. (Kiadó: Gyermek és Ifjúsági Alaprogram)

LAURITZEN, Peter: *Ifjúságpolitikai struktúrák Európában.* (Konferencia: Potsdam, 1993. március 30.)

MÁTYÁSI Sándor - SZABÓ Andrea - MADÁR Csaba - VAJDA Erzsébet: *Az ifjúságpolitika esélye avagy az ifjúsági szervezetek helyzete a rendszerváltás után.* Budapest, BME Szociológia Tanszék, 1995.

MÉSZÁROS Rezső: *A kibertér*. Hospánia Kiadó, Szeged, 2003.

MÓDER J.- ENDRÉSZ K.: *Fiatalok az Európai Unióban*. In: Európai füzetek az Unió csatlakozásáról, II. kötet. Budapest, 2004. 1087-1105 p.

NAGY Ádám - *Civil a pályán? - az ifjúsági intézményrendszer struktúrái a rendszerváltás után*

NEMESKÉRI István: *Informatikai eszközök fogyasztása*. In: Ifjúság 2000 – tanulmánykötet. Mobilitás, 2002.

PATÓ Erika: *Az ifjúságpolitika aktuális kérdései, avagy mi volt az ifjúsági törvény előtt?* (1.) [http://www.szochalo.hu/index.php?id=772&no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=102461](http://www.szochalo.hu/index.php?id=772&no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=102461), 2004.

PEASE, Allan: *Testbeszéd*. 1981.

POSTER, Mark: *The Second Media Age*. Polity, Oxford. 1995.

RÁCZ Attila: *Tovább nyílnak a demográfiai olló - interjú HABLICSEK Lászlóval, a KSH Népességtudományi Kutató Intézetének igazgatóhelyettesével* RomaPage, www.romapage.hu, 2006.01.18.

Rainbow-Working group on Youth Participation, Eric Boukobza, Council of Europe, Strasbourg, 1997.

RHEINGOLD, Howard: *Mindennapi élet a cyberspace-ben*. In: Replika, 1994/15-16.

SIURALA, Lasse: *A European framework for youth policy*, Strasbourg COE Publishing, 2006.

STONE, Allucquère Rosanne: *Will the Real Body Please Stand-up?* In Cyberspace: First Steps. MIT Press, Cambridge 1991.

SZABÓ András: *Kapocs szisztéma – Módszertani összefoglaló az ifjúsági munka területéről*. <http://www.mobilitas.hu/letoltes/Kapocs%20Sziszt%20E9m%E1ja.DOC> – 2005. április 14., 2003.

TULLIY, J. Claus: *Fiatalság: szükségszerűen kommunikatív és mobil?* In: Ifjúsági Szemle. 2004/4.

VARGA Krisztián: *A kormányzás kérdése a hálózati társadalomban. Előadás az Információs Társadalom Szakmai Napok 2004. konferencián* <http://www.ittk.hu/ITSZN/ppts/varga.ppt> 2004. november 24.

VASKOVICS László: *A posztadoleszcencia szociológia elmélete*. In: Szociológiai Szemle 2000. 4. szám

WILLIAMSON, Howard: Supporting young people in Europe: principles, policy and practice. The Council of Europe international reviews of national youth policy 1997-2001 – a synthesis report, Strasbourg, 2002.

WOOTSCH Péter: Generációs esélyek, ifjúságpolitika önkormányzatokban. In: Európai üzenetek. Budapest, 1994. 8-22 p.

A Generáció- Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Közalapítvány alapító okirata, stratégiája

A Gyermek és Ifjúsági Alapprogram: Tanácsának határozatai

A GylÉT alapító okirata, plenáris ülésének szözszerinti jegyzőkönyvei, bizottsági üléseinek emlékeztetői

A ifjúságpolitika feladatai, www.ism.hu

A Magyar Köztársaság Kormánya J/2734. számú jelentése. Budapest, Ifjúsági és Sportminisztérium, 2000.

A Mobilitás Ifjúsági Szolgálat: alapító okirat, dokumentumok, Tanácsadó Testület döntései és emlékeztetői, Tanácsadó Testület alkotta stratégia

Akadémiai Kislexikon, Akadémia Kiadó Bp. 1990.

Data Report 1999. Welfare Study – Szövetségi Statisztikai Hivatal 2000.

Eurobarometer 55.1 - The young Europeans in 2001. http://europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/eb_special_en.htm 2005. április 03.

Europa ABC - A guide to the international youth work – COE Youth Directorate, 1996.

Európa Tanács szakértői csoportjának jelentése. Kézirat. Strasbourg, 2003. 18 p.

Európai Bizottság - Az Európai Bizottság Ifjúság 2000-2006 Nemzeti Ügynökségeket bemutató oldala - http://europa.eu.int/comm/youth/program/natage_en.html#natagen, 2005. április 04.

European Commission: Study on the state of young people and youth policy in Europe. Kézirat. Milánó, 2003. 91 p.

Final report on youth policy indicators, http://www.coe.int/T/E/Cultural_Cooperation/Youth/youthpolicyindicators.doc Council of Europe, 2003.

Ifjúsági szervezetek az ezredfordulón - 1996, Zánka, konferencia

Ifjúságpolitika Magyarországon, GyIKT 1997.

Ifjúságpolitikai koncepció, www.ism.hu

Ifjúságpolitikai vitanap a parlamentben 1991. június 11. 33-62. felszólaló

Ifjúságsegítés az új évezred küszöbén. Budapest, Ifjúsági és Sportminisztérium, 2000. 62 p.

Mobilitás - Az Ifjúság 2000-2006 magyarországi Nemzeti Ügynökségének weboldala
– http://www.mobilitas.hu/?&hol=ifj&h_id=29 2005. április 04.

Módszertani ajánlás a megyei önkormányzat ifjúsági helyzetelemzésének elvégzéséhez és ifjúsági feladatellátásának meghatározásához. Szombathely, Vas Megyei Önkormányzati Hivatal Művelődési és Sport Titkársága, 1996.

Összefoglaló az ifjúsággal kapcsolatos egyes közfeladatokról szóló törvénytervezetről. Kézirat. Budapest, 2005. 13 p.

Polish Youth of the Nineties, Warsaw 1996.

Position Paper - Youth Forum Jeunesse

Study on the policies and activities in the youth sector of the Council of Europe, Council of Europe, Strasbourg, August 1997.

Tárcatükör ISM, <http://www.ism.hu/start.htm>

TÁRKI, Az Információs Társadalom helyzete Magyarországon 2003. végén – Magyar Információs Társadalom Stratégia és Monitoring Jelentések No. 33.

The Commission's contribution to the period of reflection and beyond: Plan-D for Democracy, Dialogue and Debate COM(2005) 494, October 2005.

The Romanian Youth, Infotin, Bucuresti, 1997.

The Year in Brieg, UK, 1996.

T-kit sorozat No.1., No.2., No.4., No.6., No.8., http://www.mobilitas.hu/?m=8&m_op=view&kat=13 Európa Tanács - Mobilitás, 2004-2006.

Tolerance - Basis for democratic interaction: Bertelsmann Group for Policy Research Gütersloh, 2000.

On-line Pedagógiai Lexikon / főszerkesztő: Báthory Zoltán - Falus Iván /, 2000. 12.16. http://human.kando.hu/pedlex/lexicon/T2.xml/tarsadalmi_ter.html 2005. április 14.

White Paper on a European Communication Policy COM(2006) 35, February 2006

White Paper on Education and Training - Teaching and Learning - Towards the Learning Society COM(95) 590, November 1995

White Paper on services of general interest COM(2004) 374, May 2004

White Paper: A New Impetus for European Youth COM(2001) 681, November 2001

White Paper: European Governance COM(2001) 428, July 2001

Youth Opinion, Youth Forum Jeunesse, 1997.

Youth policies in the European Union – Structures and training – Studies No. 7. –
European Training Youth, European Commission

Zánkai Gyermekek és Ifjúsági Centrum Közhasznú Társaság: alapító okirata, Alapító okiratának módosítása, Alapító kormányhatározata 1008/1996. (II.7.) Korm. h., Tanácsadó testületének Szervezeti és működési szabályzata, Tanácsadó testületének ügyrendje, Megállapodás az egyetértési jog gyakorlásáról (Zánka TT-MKM)

Jogszabályok, jogi, igazgatási dokumentumok

- 1039/1992. (VII. 29.) Korm. Határozat a Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Alapítvány Kuratóriumáról
- 119/1992. (VII. 29.) Korm. Rendelet a Nemzeti Gyermekek- és Ifjúsági Alapítványról szóló 81/1990. (IV. 27.) MT rendelet módosításáról
- 1109/1994. (XII.2.) számú kormányhatározat 81/1990. (IV. 27.) MT rendelet) a Nemzeti Gyermekek- és Ifjúsági Alapítványról
- 1104/1994. (XI. 10.) Korm. Határozat a Nemzeti Gyermekek- és Ifjúsági Alapítvány függő jogi helyzetének rendezéséről
- 93/1995. (VIII. 8.) Korm. Rendelet a Nemzeti Gyermekek- és Ifjúsági Alapítványról szóló 81/1990. (IV. 27.) MT rendelet módosításáról
- 1998. évi LXXXVI. törvény a miniszterek feladat- és hatáskörének változásával, valamint az Ifjúsági és Sportminisztérium létrehozásával összefüggésben szükséges törvénymódosításokról
- 1995. évi LXIV. Törvény a Gyermekek- és Ifjúsági Alapról, valamint a Nemzeti Gyermekek- és Ifjúsági Közalapítványról
- 2/1999. (IX. 24.) ISM rendelet a Gyermekek és Ifjúsági Alapprogram és a Regionális Ifjúsági Irodák működéséről
- 1998. évi LXXXVI. Törvény XXIX. Fejezet A Gyermekek és Ifjúsági Alapról, valamint a Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Közalapítványról szóló 1995. évi LXIV. törvény módosítása
- 113/1999. (VII. 16.) Korm. Rendelet az ifjúsági és sportminiszter feladat- és hatásköréről
- A 1044/1990. (X.26) Kormányhatározat
- 81/1990. (IV. 27.) MT rendelet a Nemzeti Gyermekek- és Ifjúsági Alapítványról
- 1048/1991. (X. 3.) Korm. Határozat a Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Alapítvány Kuratóriuma kijelölésének átmeneti visszavonásáról
- Mobilitás Ifjúsági Szolgálat alapító miniszteri határozata (1995. XII. 15, MKM)
- 21/1996. (II. 7.) Kormány rendelet Zánka Gyermekek és Ifjúsági Centrum Oktatási és Üdültetési Közhasznú Társaság átalakulásáról
- Az Alapprogram által 1996. VII. 10-én H/20/1996. (VII.10.) határozat a MaHolnap c. periodika alapításáról
- Az Érdekegyeztető Tanácsról szóló 2349/1995. (XI.16.) Korm. határozat
- Az ISM, GYISM, ICSSZEM, Mobilitás munkaanyagai

9. TÁBLÁZATOK, ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. számú táblázat:	A formális és nemformális nevelés összehasonlító táblázata
2. számú táblázat:	A maslow-i szükségletpiramis szintjei és a lehetséges válaszok
3. számú táblázat:	Ifjúságfejlesztési kimenetek és szakpolitikai válaszok
4. számú táblázat:	Az ifjúságpolitika pillérei
5. számú táblázat:	Állami szereplők és eszközök, civil ifjúsági szerveződések 1971-2006
6. számú táblázat:	Az ifjúságpolitika helyzetének elemzése SWOT analízissel 2004-ben
7. számú táblázat:	Központi ifjúsági költségvetés 2006.
8. számú táblázat:	A 2006. évi ifjúsági költségvetés megoszlása
9. számú táblázat:	Ifjúsági referensek foglalkoztatását segítő pályázat 2001-2003
10. számú táblázat:	Ifjúsági referensek, ifjúságsegítők foglalkoztatását segítő pályázat 2004-2005
11. számú táblázat:	Ifjúsági referensek, ifjúságsegítők foglalkoztatását segítő pályázat regionális megoszlás, 2005.
12. számú táblázat:	Ifjúsági információs pályázatok megoszlása 2005-ben
13. számú táblázat:	Ifjúsági információs pályázatok megoszlása 2005.
14. számú táblázat:	Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés és Fehér Könyv folyamat összefüggései
15. számú táblázat:	Az első közös GM-ISM keret felosztása 2000.
16. számú táblázat:	Protokollok résztvevői 2002-2005
17. számú táblázat:	Magyar népesség a Kárpát-medencében
18. számú táblázat:	Az EU 15-ök ifjúságpolitikáinak tipológiája
19. számú táblázat:	Európai Ifjúsági Fórum nemzeti ifjúságpolitikai indikátortáblázat
20. számú táblázat:	Az Európai Unió és az Európa Tanács általános és ifjúságpolitikai szempontú összehasonlítása
21. számú táblázat:	A T-Kit sorozat elemei
22. számú táblázat:	A földrajzi és a virtuális tér összehasonlítása:
1. számú ábra:	A 30 éves kor alatti életszakasz történelmi összehasonlításban
2. a. számú ábra:	0-30 év közötti személyek száma Magyarországon
2. b. számú ábra:	0-30 év közötti személyek száma az Európai Unióban
3. számú ábra:	Az ifjúságpolitika, ifjúságkutatás és az ifjúsági munka összefüggései a társadalom egészében
4. számú ábra:	A 2001-ben működő intézményrendszer
5. számú ábra:	A magyar ifjúsági intézményrendszer 2005.
6. számú ábra:	Az Ifjúság 2000-2006 Program pályázati forrásai 2000-2006 között (forintban)

ZÁRSZÓ

A gondolataim magam számára is több kérdést vetettek fel, mint amennyi választ találtam.

Miért csak ezeket említettem meg?

Hol van a pártpolitika?

Miért nem esett szó a forprofit szektorról?

Miért ilyen szubjektív?

Miért nem foglaltam állást itt, és miért foglaltam állást ott?

Ami kimaradt belőle, az mikor kerül bele?

A legtöbb kérdésemre nem tudok válaszolni. Néhányra nem is fogok tudni. Azt tudom, hogy a következő verzióval, néhány válasszal, és talán még több kérdéssel még idén kész leszek. Aztán újra és újra, míg a sokadik kiadásnál használni merem az eredetileg elgondolt címet: Bevezetés az ifjúságpolitikába. Összességében egyetértek apai nagymamámmal, aki szerint mindenkinek a saját portáján kell sepregetnie, és akkor a dolgok rendben mennek. Ha ajánlhatom, kicsit rendezd el te is, hogy honnan jöttél, és hova tartasz.

Ha tényleg segíteni szeretnénk fiataloknak, akkor legyünk kíváncsiak arra, amit ők szeretnének. Ott, ahol élnek. Helyben.

Jó munkát!

Kelt Budapesten és Táton, 2006-ban.

Kátai Gábor

A SZERZŐRŐL

Kátai Gábor (Esztergom, 1975): Esztergomban a Dobó Katalin Gimnázium angol-matematika osztályában érettségizik, a Kaposvári Egyetemen tanító (vizuális nevelés) és kommunikáció szakon végez (1999, 2002), majd a Szegedi Tudományegyetem kommunikáció (nemzetközi kommunikáció – intézményi kommunikáció) szakán 2005-ben szerez oklevelet. Kaposváron a Hallgatói Önkormányzat elnöke (1996 – 97), majd a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciájának alelnöke (1998). 1999-ben a Magyar Hírlap Felsőfokon mellékletének helyettes projektvezetője, 2001 – 2002-ben az euport.hu weboldal főszerkesztője, helyettes projektvezetője. 2000-től 2003-ig a Mobilitás Közép-magyarországi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodájának vezetője; 2002-től a Mobilitás hálózati igazgatója. 2003-tól a határon túli magyarok számára ifjúsági, oktatási és kulturális szolgáltatásokat nyújtó Márton Áron Szakkollégiumért Alapítvány elnöke (Agora Irodahálózat). 2005-től óraadó a Kaposvári Egyetemen (ifjúságpolitika), a Szegedi Tudományegyetem ifjúságsegítő képzését kidolgozó team tagja. 1997-től trénerként dolgozik, angolul beszél. Kutatási területei: ifjúságpolitika – ifjúsági munka – ifjúságsegítés összefüggései; felsőoktatási hallgatói szolgáltatások; virtuális térhasználat a fiatalok és az állam összefüggéseiben. Két gyermekével, Lucával (2002), Bencével (2004) és feleségével, Gittával Budapesten él. E-mail: katali.gabor@mobilitas.hu

SUMMARY

This is the first attempt in Hungary to synthesize the existing work on youth policy, research, analysis, and practical professional experience.

On the one hand the book seeks for and tries to give answers to the main questions of youth work, on the other hand it provides a comprehensive analysis of Hungarian youth work from 1971 to 2005, with elaborating legal acts and draft acts on youth, as well as of organisations and local processes.

The study presents community, local, national, pan-Hungarian (one quarter of Hungarians live outside of Hungary) and European dimensions, as well as new elements, such as the issue of virtual youth work, the needs of the significant Roma minority living in Hungary and other issues considered fundamental in international youth work.

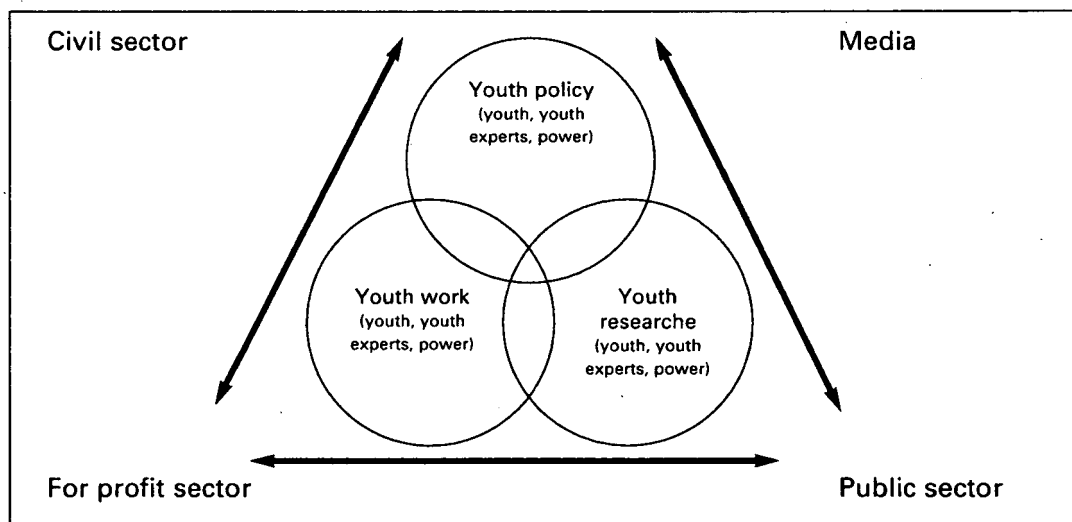
The debut author makes no secret of the fact that the book initially existed only as thoughts and sketches and that the final push to the writing of the book was the examination of youth work students and their experiences.

Main chapters of the book:

- Youth policy
- Youth policy in Hungary (1971-2006), and in Europe
- New challenges of youth work
- Abbreviations

The first chapter of the book put several theoretical questions, which have not previously been examined in Hungary, as well as reflecting the theories of European researchers. The table below requires special attention, since it presents new aspects of youth policy, youth work and youth research.

FIGURE 3: RELATION OF YOUTH POLICY, YOUTH WORK AND YOUTH RESEARCH IN SOCIETY

Source: edited after SIURALA, Lasse, 2006

The third chapter focuses on the challenges in Hungary: virtual youth work, global education, Human Rights education, youth work amongst Roma and integrated youth policies.

The study is made complete with a glossary. This attempt to fill a gap may inspire other authors to elaborate issues the book refers to, or to debate parts of it.

The format of the book was determined by the author and when elaborating on the above mentioned points, he makes use of his experience as a student council leader - both on local and national level, in secondary and higher education -, as a youth media expert, a youth worker, a regional youth office executive, and furthermore, as the Director of the Regional Network of the professional-methodological governmental institute of Hungarian youth work.

After reading and deliberating, the reader is likely to understand the elemental questions, history, affects and difficulties of youth work, as well as its European dimensions and the challenges of local communities on youth work in Hungary.

“My thoughts aims to help in the everyday work of those who are starting out in our profession, or who as young people are hesitating on how to go on, or who as youth workers, volunteers, or members of civil society want to know what a half theoretical- half practical expert thinks about the context and conditions of everyday youth work” – from the preface by the Author.

ZUSAMMENFASSUNG

In Ungarn wird zum ersten Mal ein Versuch auf die Synthese von den bis jetzt veröffentlichten jugendpolitischen Arbeiten, Forschungen, Analysen und praktischen beruflichen Arbeiten dargestellt. Das Buch sucht, und gibt zum Teil, die Antworten auf die Grundfrage der Jugendarbeit, beziehungsweise stellt es eine Analyse der Jugendarbeit von Ungarn zwischen 1971 und 2005 vor, mit der Bearbeitung von den Jugendgesetzen und – Gesetzentwürfen, Jugendverbänden und lokalen Prozessen. In der Arbeit werden sowohl die gemeinschaftliche, lokale, nationale, „gesamtungarische“ (ein Drittel des Ungarntums lebt ausserhalb der Grenzen von Ungarn), und europäische Dimensionen der Jugendarbeit, als auch neue Elemente, wie die Fragen der virtuellen Jugendarbeit, die Demonstration der Bedürfnisse der - in Ungarn bedeutenden - Minderheit der Roma, oder die Gebiete, die in der nationalen Jugendarbeit als Startpunkte gelten, gezeigt.

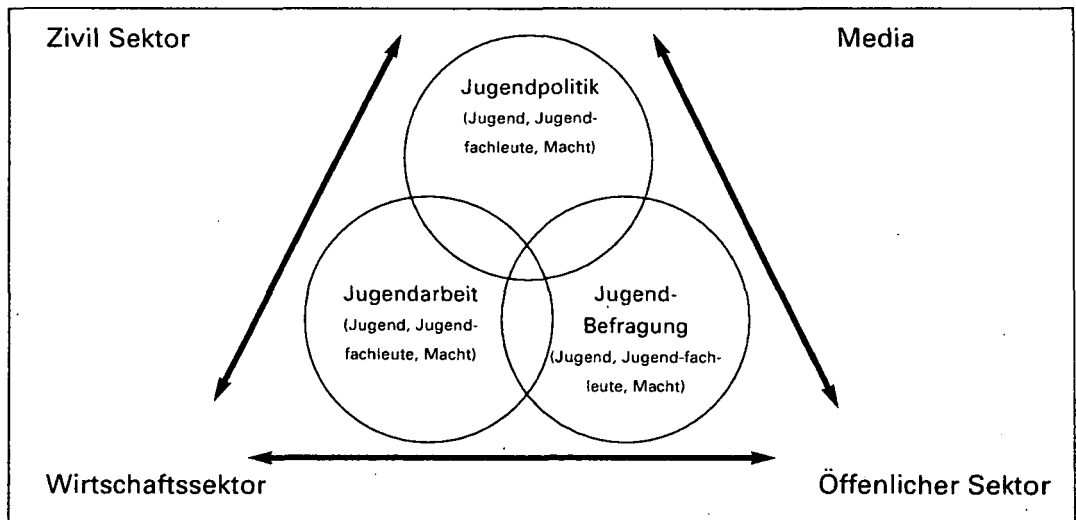
Der Autor, der sein Debüt liefert, macht daraus kein Geheimnis, dass den eigentlichen Anstoss zu dem tatsächlichen Schreiben des in den Skizzen und in Gedanken vorhandenen Buches die Abschlussprüfung der Studenten des Fachs der Jugendhelfer und deren gemischte Erfahrungen gegeben haben.

Die vier wesentlichen Themenbereiche des Buches.

- Jugendpolitik
- Jugendpolitik in Ungarn (1971-2005) und in Europa
- Die neuen Tendenzen der Jugendarbeit
- Abkürzungen, Glossar

Der erste Abschnitt des Buches stellt mehrere theoretische Fragen, die in Ungarn noch nicht geklärt worden sind, beziehungsweise gibt die Weiterentwicklung einiger Theorien der europäischen Forscher. Aus diesem Blickwinkel gesehen ist das folgende Schaubild besonders beachtenswert, das eine neue Näherung der Dimension von Jugendpolitik, Jugendarbeit und Jugendforschung gibt.

3. SCHAUBILD: DER ZUSAMMENHANG VON JUGENDPOLITIK, JUGENDERFORSCHUNG UND JUGENDARBEIT IN DER GESAMTHEIT DER GESELLSCHAFT

Quelle: Nach SIURALA, Lasse - eigene Konzeption, 2006.

Der dritte Schnitt verfasst die Herausforderungen von Ungarn: virtuelle Jugendarbeit, globale Erziehung, menschenrechtliche Erziehung, Jugendarbeit für Roma, integrierende Jugendpolitik.

Diese Arbeit vervollständigt ein Glossar. Dieser einem Mangel abhelfende Versuch wird bestimmt auch andere Autoren auf die Bearbeitung einiger Teilen, oder auf die Diskussion mit den bearbeiteten Teilen inspirieren.

Der Autor hat seine Erfahrungen als ehemaliger Schülerelbstverwaltungs-Leiter und Studentenselbstverwaltungs-Leiter (Lokale- und Landes-), als Jugend-Fachmann in den Medien, als Jugendhelfer, als regionaler Jugend-Büroleiter und als Netzdirektor der fachmethodischen regierungsseitigen Institution der Jugendarbeit in diesem Buch – nach den oben genannten Punkten - verwendet.

Nach dem Lesen und der Bearbeitung des Buches können alle, die es in ihre Hand nehmen, dass sie sowohl die Geschichte, als auch die Ergebnisse, die Schwierigkeiten, die Einbettung der Grundfragen der Jugendarbeit in Ungarn, als auch die mit der Jugend zusammenhängenden Herausforderungen der lokalen Gesellschaften kennenlernen können.

„Ich möchte mit meinem Buch im Alltagsleben derer helfen, die am Anfang unseres Berufs sind. Sie zögern vielleicht, wie es mit ihnen als jungen Menschen weiter geht, oder sie sind triebhafte Jugendarbeiter, Freiwillige, Zivilpersonen, die darauf neugierig sind, was ein „halb theoretischer - halb praktischer“ Fachmann aus der alltäglichen Jugendarbeit und ihrem Kontext denkt“ – aus der Vorrede des Autors.

X 150 62

Magyarországon első ízben történik kísérlet az eddig megjelent ifjúságpolitikai dokumentumok, kutatások, elemzések, és a gyakorlati szakmai munka áttekintésére. A könyv az ifjúsági munka alapösszefüggéseivel kapcsolatban tesz fel kérdéseket, keres és részben ad lehetséges válaszokat. A magyarországi ifjúsági munka ifjúságpolitikai környezetét mutatja be 1971-től 2005-ig, az ifjúsági törvények és törvénytervezetek, a szervezetek és a helyi folyamatok feldolgozásával. A kötetben a közösségi, helyi, nemzeti, összmagyar és európai dimenzió egyaránt megjelenik, továbbá olyan elemek, mint a virtuális ifjúsági munka kérdésköre, vagy az emberi jogi nevelés, globális nevelés, mint a nemzetközi ifjúsági munkában kitörési pontoknak számító területek.

7659.

BELVEDERE

